

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLII, Nr. 1 — 3
IANUARIE - MARTIE
1983

Redacția și Administrația : Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul IV

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

IUSTIN

Mitropolitul Ungrovlahiei și
Patriarhul Bisericii
Ortodoxe Române

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. ANTIM
Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

P. S. EPIFANIE
Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

P. C. Pr. OCTAVIAN POPESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. ILIE GEORGESCU
Consilier cultural mitropolitan

Pr. DAVID POPESCU

REDACTOR

C U P R I N S U L

Pag.

REDACTIA, Omagiu

5

INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Pr. N. CIUDIN, <i>Sfântul Ioan Botezătorul</i>	7
Pr. Dr. VICTOR VLĂDUCEANU, <i>Cuvînt la duminica după Botez</i>	9
Arhim. SERAFIM MAN, <i>Cuvînt la Întîmpinarea Domnului</i>	12
Prof. Arhid. IOASAF GANEA, <i>Predică la duminica lui Zahau</i>	16
Pr. DAVID POPESCU, <i>Panegiric la Sfinții Trei Ierarhi</i>	20
Pr. Vicar OCTAVIAN POPESCU, <i>Vaiurile adresate de Mîntuitorul împotriva tăfârniceii</i>	24
Arhim. VARAHIL JITARU, <i>Despre Sfinții îngeri</i>	29
Pr. Dr. VICTOR VLĂDUCEANU, <i>Viața veșnică</i>	35
Diac. Asist. Dr. E. CORNIȚESCU, <i>Profețiile mesianice s-au împlinit în Iisus Hristos</i>	38
Pr. DAVID POPESCU, <i>Frumusețea și dulceața rugăciunii</i>	43

DIN SCRIERILE SFINȚILOR PĂRINȚI

Sf. VASILE CEL MARE, <i>Mîngîiere către un om bolnav</i> , trad. de C. Daniel	45
Sf. VASILE CEL MARE, <i>Despre răbdare și mărinimic</i> , trad. de C. Daniel	49
Sf. VASILE CEL MARE, <i>Lespre bucurii și necazuri și despre înțelepciune</i> , trad. de C. Daniel	53

IN APĂRAREA PĂCII

Mesajul de Anul Nou al Președintelui Țării	57
Acțiuni în slujba păcii	58
Diac. Prof. O. BUCEVSCI, ANCA MANOLACHE, Dr. CEZAR VASILIU, <i>Știri ecumenice</i>	60

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. Prof. IOAN CONSTANTINESCU, <i>Cuvîntarea misionară a Mîntuitorului la trimiterea apostolilor la propovăduire</i>	67
Dr. CEZAR VASILIU, « <i>Aggiornamento</i> »-ul Bisericii Romano-catolice sub papii Ioan XXIII și Paul VI	84

DOCUMENTARE

Arhim. Dr. CHESARIE GHEORGHESCU, <i>Mînăstirea Nămăești, jud. Argeș</i>	101
Arhim. GR. BĂBȘ, Pr. IONESCU GION, <i>Contribuții la monografia istorică a Schitului Cheia de pe Teleajen</i>	106
Pr. Prof. ION IONESCU, <i>Din scrisul inedit al lui Nicolae Iorga</i>	116

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

Pr. DAVID POPESCU, <i>Stințirea bisericii din parohia «Izvorul Tămăduirii», Tîrgoviște</i>	1199
Pr. CONSTANTIN POPA, <i>Reslințirea bisericii din parohia Ținganu, Sector Agricol Illov</i>	1200
Pr. DAVID POPESCU, <i>Stințirea bisericii din parohia Jugur, Cîmpulung Muscel</i>	1222
ASISTENT, <i>Concert de colinde la Seminarul Teologic</i>	1244
ASISTENT, <i>Sărbătoarea Patronului Seminarului teologic din București</i>	1266
ASISTENT, <i>Concert de colinde la Seminarul teologic</i>	1244
Diac. Prof. M. VELEA, <i>O sărbătoare a muzicii românești</i>	1288

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

Arhim. IERONIM MOTOC, <i>Din activitatea Centrului arhiepiscopal Galați (septembrie—octombrie 1982)</i>	1309
Pr. EUGEN DRĂGOI, <i>Biserici centenare la Dunărea de Jos (1882—1982)</i>	1355
Arhim. IERONIM MOTOC, <i>Din activitatea Centrului arhiepiscopal Galați (nov.—dec. 1982, ian.—febr. 1983)</i>	1444

EPISCOPIA BUZĂULUI

Pr. GRIGORE DIONISIE, <i>Știri din cuprinsul Episcopiei</i>	1541
---	------

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

C. BĂLĂCEANU-STOLNICI, <i>Anatomistii în căutarea sufletului</i> , București, 1981, de Diac. Conf. Petre David	1555
« <i>Indrumător bisericesc</i> », Timișoara, 1983, de Pr. Dr. V. Vlăduceanu	1599
CHRISTIAN DUGUOC, <i>Das Gebet Jesu</i> , în « <i>Concilium</i> », 11/1982, de Diac. Prof. Orest Bucevschi	1599

OMAGIU

În calendarul românesc ziua de 26 ianuarie se înscrie cu litere de aur. Este ziua în care întregul popor își cinstește Conducătorul, pe cel care de 18 ani îndrumă România spre noi împliniri și victorii. Anul acesta constituie un minunat popas aniversar, întrucît Președintele Nicolae Ceaușescu împlinește 65 de ani de viață și peste 50 de ani de activitate revoluționară, activitate închinată luptei pentru binele și fericirea poporului. Ridicat din rîndurile acestui popor care a dat Istoriei eroi și vrednici cîrmaci la vreme de încercare, Președintele Nicolae Ceaușescu întruchipează înaltele virtuți patriotice și morale ale poporului român confruntat de-a lungul multimilenarei sale existențe cu atîtea furtuni care au căutat să risipească strădaniile și năzuințele lui spre mai bine.

Președintele Nicolae Ceaușescu se înscrie în galeria marilor bărbați de stat, ridicat din rîndurile acestui popor, ctitor de țară nouă, ctitor al României Socialiste chemate să spună astăzi un cuvînt ascultat în lumea însetată de dreptate și pace. Președintele Nicolae Ceaușescu ține mereu treaz în inima sa jurămîntul rostit în fața reprezentanților poporului atunci cînd a fost ales în fruntea destinelor sale : «Jur să slujesc cu credință Patria, să acționez cu fermitate pentru apărarea independenței, suveranității și integrității țării, pentru bunăstarea și fericirea întregului popor».

Apreciat în întreaga lume pentru strădania permanentă pe care o depune spre realizarea unui climat de destindere, cooperare și pace, considerat atît de politologi sau oameni de știință, dar și de masele populare de pretutindeni ca exponentul autorizat al voinței de pace a poporului român, Președintele Nicolae Ceaușescu se impune ca o prestigioasă personalitate a lumii contemporane, strălucit interpret al valorilor fundamentale ale omenirii, om al păcii și înfrățirii între oameni.

Orientările și îndrumările sale luminoase îl impun pe Președintele Nicolae Ceaușescu ca omul plin de umanism, luptător pentru dreptate, om al cinstei și al adevărului, neînfricat apărător al dreptului fundamental al omului, dreptul la viață și libertate.

În același timp, prin întreaga sa activitate, Președintele Nicolae Ceaușescu cere și urmărește respectarea de către toți a dreptului la existență a poporului și statului român, enunțînd cu mulți ani în urmă principii de politică externă devenite normative în relațiile internaționale : respectarea suveranității și independenței naționale, nerecurgerea

la forță și neamenințarea cu forța, neamestecul în treburile interne, deplina egalitate în drepturi și avantajul reciproc.

Pentru mersul înainte al societății românești angajată plenar pe calea construcției viitorului său este necesară realitatea independenței și suveranității naționale, este necesar climatul de destindere, securitate și pace. «Asigurarea păcii și securității constituie o cerință de prim ordin — declara Președintele Nicolae Ceaușescu — pentru desfășurarea cu succes a operei de dezvoltare economică și socială a patriei noastre». Numai în condițiile unei păci reale omenirea poate progresa ajungându-se la visul de aur al unui viitor fără amenințare și arme. «Mai mult ca oricând — declara iarăși Președintele țării noastre— este necesar să facem totul pentru o Europă fără arme, fără rachete cu rază medie de acțiune, fără nici un fel de rachete nucleare sau alte arme atomice, pentru o Europă unită bazată pe respectul orînduirii sociale în fiecare țară și pe dorința de a conlucra pentru dezvoltarea economico-socială a fiecărei națiuni, pentru soluționarea marilor probleme ale lumii contemporane, inclusiv a subdezvoltării, în interesul tuturor popoarelor, al colaborării internaționale».

Climatul de egalitate și deplină libertate de care se bucură poporul român face ca și cultele religioase din Patria noastră să-și desfășoare nestingherit activitatea potrivit rînduieiilor și tradițiilor fiecăruia. În momentul primirii reprezentanților cultelor religioase din România la Consiliul de Stat, la 28 februarie 1968, Președintele Nicolae Ceaușescu declara : «Noi apreciem contribuția Cultelor, a Dvs., conducătorii acestora, la opera de zidire a României noi, simțămintele pe care le-ați exprimat față de politica internă și externă, promovată de partidul și statul nostru, față de măsurile întreprinse pentru progresul și prosperitatea patriei, ca și pentru apărarea cauzei păcii și colaborării între popoare. Fără îndoială că prin activitatea Dvs., pusă în slujba intereselor supreme ale patriei și poporului, puteți contribui la promovarea acestei politici atât în țară cît și în străinătate».

Biserica Ortodoxă Română ancorată adînc în istoria acestui popor, fiindă din ființa patriei, angajată prin clerul și credincioșii săi în efortul general pentru realizarea noii societății, pentru o Românie liberă, independentă și fericită, trăiește momente de entuziasm la acest popas aniversar și plecîndu-și fruntea salută în respect și dragoste pe neobositul Cîrmaci al destinelor românești cu tradiționala urare rostită din inimă : *«Întru mulți, rodnici și fericiți ani, mult stimate Domnule Președinte !»*.

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI MISIONARE

SFÎNTUL IOAN BOTEZĂTORUL

«În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul și propovăduia în deșertul Iudeii, spunînd : Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor» (Matei 3, 1—2).

În zilele acelea ca și astăzi, pe străzile orașelor, lumea alerga după nevoile, grijile și plăcerile ei nestăvilite. Prin toate satele, oamenii își duceau cu resemnare greutățile vieții. Dar, deodată s-a aprins vălvătaia pocăinței pe malurile Iordanului. Un zvon s-a infiripat, o șoaptă trecea din om în om. Speranțele mintuirii începeau să prindă aripi. Ceva, ca o stavilă a întors inimile oamenilor spre apele Iordanului. Căci în Sfînta Evanghelig se istorisește că : «Atunci a ieșit la el tot ținutul Iudeii și toți cei din Ierusalim și toată împrejurimea Iordanului, și se botezau de către el, în apa Iordanului, mărturisindu-și păcatele». (Marcu 1, 5).

La cine? În minunata salbă stelară a evenimentelor premergătoare Domnului Iisus Hristos, un om a răsărit din tăcerile pustiei Iudeii, un om «îmbrăcat în haină de păr de cămilă, și cingătoare de piele împrejurul mijlocului» (Matei 3, 4), cu fața suptă de asprimile pustniciei. Era Sfîntul Ioan Botezătorul, înaintemergătorul, cel ce a avut o viață asemenea celor fără de trupuri, care, astăzi, stă înaintea scaunului Stăpînului celor cerești și pămîntești, se bucură și se veselește împreună cu cetele îngeresti. El este acela despre care este scris în prooroci : «Iată, Eu trimit îngerul Meu înaintea feței Tale care va pregăti calea Ta. Glasul celui ce strigă în pustie «Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările lui» (Marcu 1, 2—3).

Sfîntul Ioan Botezătorul era un om coborît parcă de pe altă lume. Glasul lui despica bezna păcatelor : «Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor» (Matei 3, 2). Glasul lui oprea în loc jalnicele zile ale vieții, care își făceau o fală sinistră din uitarea numelui lui Dumnezeu. Glasul lui oprea în loc valurile vieții ca o sabie de flacără vilvietoare ; Pocăiți-vă ! Și veneau la el mulțimile din toate clasele sociale : muncitori, cărturari, negustori, vameși și ostași. Veneau și-l întrebau : Ce

să facem? Veneau ca la un liman de mîntuire, ca la o zare de far luminos pe țărmul apropiat al mîntuirii. De ce veneau? Cum poate un om atît de simplu, atît de neînsemnat între mărimurile pămîntului, lipsit de bogăție, de mărire lumească, sălășluitor al pustiei, să atragă valuri, valuri de oameni pe țărmurile Iordanului? Noi, doar, sîntem obișnuiți să ne plecăm în fața celor bogăți, să îngenunchem în fața celor puternici și a măi marilor lumii acesteia. Prin ce stranie răsturnare a lucrurilor vin să se plece înaintea unui om, care n-avea nici bogăție, nici putere și nici un rang de mărire al acestei lumi? Cărturarilor și cunoscătorii Sfințelor Scripturi, desigur ziceau: fiindcă așteptau pe Mesia! Dar pentru ce așteptau pe Mesia? Pentru că în sufletul oamenesc există doruri și puteri mai tari și mai de preț decît toate comorile pămîntești.

Fericite vremuri, în care sub oțelita pace romană, sub lanțuri de fier, omenirea aștepta cu înfrigurare pe Mesia! Fericite inimi care, în suspinurile lor, amestecau dorul unei apropiate mîntuirii!

Sfîntul Ioan Botezătorul este glasul Cuvîntului, este sftencul Luminii, luceafărul mergător înaintea Soarelui dreptății, care striga în pustia Iudeii, «dincolo de Iordan în Betabara» (Ioan 1, 28), tuturor popoarelor: pocăiți-vă, curățiți-vă, că iată Hristos stă de față, ca să izbăvească omenirea de păcate. «Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor» (Matei 3, 2). Sfîntul Ioan este mărturia Domnului nostru Iisus Hristos. El este cel mai cinstit dintre toți proorocii, căci s-a învrednicit a boteza în repejunile Iordanului pe Cel mai dinainte propovăduit; a arătat lumii lumina cea neapropiată: pe Hristos. Ca vas preacurat a botezat Lumina cea curată și nesticăcioasă. El este mai mare și mai cinstit decît proorocii, că pe Cel proorocit s-a învrednicit a-L vedea. Este singurul dintre prooroci care a văzut cerul deschizindu-se și prin prealuminatele lui ferestre a văzut pe Duhul Sfînt, cel trimis de Dumnezeu-Tatăl, pogorîndu-se ca un porumbel peste Iisus Hristos, arătîndu-L noroadelor ca Stăpîn și Mîntuitor. Este singurul om dintre oameni, care a auzit glasul Tatălui din cer, cînd boteza pe Iisus Hristos, Cel de o ființă cu Dumnezeu-Tatăl. «Acesta este Fiul Meu Cel iubit intru care am binevoit» (Matei 3, 17).

Sfîntul Ioan este mai presus decît proorocii și decît apostolii, căci a moștenit dumnezeiasca cinste de a vedea plinirea Legii și începătura Darului celui nou luminat. Căci cine dintre prooroci s-a învrednicit ca Sfîntul Ioan Botezătorul să audă glasul Tatălui din cer, să vadă coborîrea Duhului Sfînt și să ridice mina spre a boteza pe Fiul? El este pecetea proorocilor și mijlocitor între Legea cea Veche și Legea cea Nouă. El este acela despre care însuși Domnul nostru Iisus Hristos a zis: «Adevărat zic vouă: Nu s-a ridicat între cei născuți din femeie unul mai mare decît Ioan Botezătorul; totuși cel mai mic în împărăția cerurilor este mai mare decît el» (Matei 11, 11). Sfîntul Ioan Botezătorul este întocmai cu îngerii și prietenii lui Hristos. El a gătit cărările Domnului mai înainte, mergînd înaintea feței lui și ca un sfeșnic lumina raza Tatălui.

Sfîntul Ioan Botezătorul, fiind împodobit cu înțelepciunea lui Dumnezeu a propovăduit pe Hristos, zicînd: «Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce a ridicat păcatul lumii. Acesta este despre care eu am zis: «După

mine vine bărbat, care a fost înainte de mine, fiindcă mai înainte de mine era» (Ioan 1, 29—30). «Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc» (Matei 3, 11). «Eu unul vă botez cu apă spre pocăință» (Matei 3, 11). «Eu sint glasul Celui ce strigă în pustie : «Îndreptați calea Domnului» (Ioan 1, 23).

Ce este glasul celui ce strigă în pustie? Este glasul ce se ridică peste zădărnicia vieții noastre, este strigătul nemulțumirii de tot ceea ce ne dă pământul, este suspinul sufletului după chemarea mântuirii, după împărăția cerurilor. Este glasul Tatălui Ceresc, care ne cheamă la pocăință. Este glasul Celui ce ne cheamă din căile întunecate ale păcatului, din volbura turbure a patimilor.

Viața noastră caută lumina cerului, caută mântuirea. La glasul Celui ce strigă în pustie, lumea se trezește, se oprește din ispititoarele momeli ale păcatului și în pacea ce se așează în suflet vede clar zădărnicia plăcerilor vieții ce o robesc și lumina zărilor către care trebuie să se îndrepte. Sffintul Ioan mărturisea despre Lumină; despre Lumina care luminează în întuneric, despre lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume (Ioan 1, 5—9). El propovăduia Împărăția cerurilor, după care sufletul omului însetează după Dumnezeu cel viu, după cum însetează cerbul după izvoarele apelor. Iată de ce alerga la el tot ținutul Iudeii și toți cei din Ierusalim și din toată împrejurimea Iordanului. Pentru că glasul lui deștepta în sufletul omului dorul după Împărăția lui Dumnezeu, doruri care stau ascunse în inima tuturor, doruri care sînt mai luminoase și mai de preț decît toate deșertăciunile plăcerilor trecătoare.

Pr. N. CIUDIN

LA DUMINICA DUPĂ BOTEZ

Lumina doctrinei creștine

Imaginea pustiului cu atîtea neșunoscute și perspective tainice ne produce sentimente de cumplită întristare și de nesiguranță. Asemenea pustiului este și o lume cufundată în întunericul păcatelor.

Într-o astfel de lume a coborît acum 2000 de ani, Hristos Mîntuitorul. Sunase ceasul mîntuirii! Ivirea lui a însemnat amurgul lumii vechi, cînd apun ultimele pîlpiiri ale filozofiei păgîne. Păgînismul, religia dominantă a vastului imperiu roman cu mulțimea de zei și zeițe din piatră și din bronz, se destramă, iar noua religie creștină, se răspîndește în lume cu iuțea uimitoare, lăsînt în umbră templul, forul și senatul, cum se exprimă un scriitor creștin din epoca primordială a creștinismului.

Apariția lui Iisus în lume a constituit cu drept cuvînt un început de epocă nouă, schimbînd din temelii structura religioasă, morală și socială a societății precreștine. Un celebru scriitor spunea atît de nimerit : «Iisus răspîndește în lume o lumină nouă, strălucitoare ca ziua, sublimă ca cerul, adevărată ca Dumnezeu».

Prin venirea lui Iisus în lume, popoarele care stăteau în întuneric au văzut lumină mare și celor ce «sedeau în latura și în umbra morții, lumină le-a răsărit», așa cum proorocise cu 700 de ani înainte Proorocul Isaia și cum relatează pericopa evanghelică de astăzi (Matei IV, 16). După Botez, Iisus se retrage în pustie, pregătindu-se pentru sublima Sa misiune evanghelică, apoi vine în Galileea. Întii descinde în Nazaret, apoi trece în Capernaum, oraș situat pe marginea frumosului lac al Ghenizaretului, într-o măreție fermecătoare a naturii, ascuns între portocali, rodii și leandri, la întretăierea marilor drumuri care duc de la Damasc la Ierusalim, peste Iordan, spre Marea Mediterană și în Egipt. Capernaumul devine centrul activității Mântuitorului, «cetatea Sa», de unde revarsă balsamul purificator al noii învățături creștine, peste întunericul spiritual și moral al lumii precreștine, însetate de adevăr, iubire și dreptate.

Prin sublima Sa învățătură, Iisus a dat omenirii o nouă orientare, o nouă concepție de viață, cum însuși mărturisește : «*Eu lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede întru Mine să nu rămână întru întuneric*» (Ioan XII, 46). Iar cu alt prilej Iisus ne spune : «*Eu sînt lumina lumii. Cine îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*» (Ioan VIII, 12).

Sub raport religios, Iisus «lumina lumii» orientează sufletul spre cer, spre adevăratul Dumnezeu, de unde ne vine toată darea cea bună și tot darul desăvîrșit. Popoarele vechi precreștine se închinau la soare, la animale, la obiecte și fenomene din natură, la zei și zeițe. Decadența religioasă era așa de mare, încît s-au personificat și patimile omenești, ridicîndu-li-se altare de închinare. La Atena și Roma se cinstea un zeu al vinului, Bachus, în mitologia romană, identic cu Dionisos de la Greci, și o zeiță a dansului, Terpsihore. Hristos Mîntuitorul, prin sublima Sa învățătură ne arată în clasicul dialog cu femeia samaritană, că Dumnezeu nu este nici piatră, nici obiect sau fenomen din natură, ci «*duh este Dumnezeu și cel ce se închină Lui, trebuie să I se închine cu Duhul și cu adevărul*» (Ioan IV, 24).

Hristos Domnul ne-a dat o concepție luminoasă despre Dumnezeu, lume și viață și care poate duce pe credincioși la mîntuire. Spre deosebire de religiile precreștine, care făceau din om o simplă moleculă în jocul forțelor naturii și-l sileau să trăiască numai în frică și groază de zei, învățătura creștină îl eliberează pe om din această spaimă, prin descoperirea lui Dumnezeu ca părinte, introducînd ideea de paternitate, de filiație Dumnezeu-om și de demnitate nemăsurată a ființei omenești.

În concepția doctrinei creștine, lumea este expresia iubirii și atotputerniciei divine. Iar menirea credinciosului în lume este preamărirea lui Dumnezeu, mîntuirea sufletului, dobîndirea fericirii pe pămînt și cucerirea vieții veșnice.

Sub raport moral, lumina învățăturii creștine aduce în lume iubirea, un titlu de noblețe al creștinismului, ce trebuie să culmineze în iubirea față de vrăjmași, în locul legii talionului de la iudei, legislație ce degrada ființa omenească. Datorită iubirii creștine se ridică valoarea demnității omenești, introducîndu-se egalitatea și frățietatea tuturor,

ca fii ai aceluiși Părinte ceresc. Datorită iubirii creștine, sclavajul, o pagină întunecată a istoriei antice, dispare pentru totdeauna din mijlocul societății creștine, femeia, pînă aci în stare de inferioritate față de bărbat, este ridicată pe aceeași treaptă de egalitate cu bărbatul și se legiferează legi pentru protecția copilului. Tot ce e nobil, frumos și ideal în lume, nu e decît reflexul eternelor principii creștine întronate în lume de către Hristos Mintuitorul.

Din punct de vedere social, creștinismul dărimă zidul despărțitor dintre națiuni și clase sociale unind omenirea într-un uriaș fluviu spiritual, de viață nouă, fără discriminare socială sau rațională.

Lumina doctrinei creștine a constituit pentru omenire o totală și adîncă renaștere sufletească, un botez regenerativ, purificînd omenirea de păcatele trecutului, cea mai perfectă și sublimă dintre religii, fiind cu drept cuvînt, «a doua creație a lumii».

Lumina doctrinei creștine a exercitat o influență deosebit de binefăcătoare asupra omenirii, cum se exprimă celebrul filozof, istoric și critic francez Taine: «Sub învelișul său ortodox, catolic sau protestant, creștinismul este organul spiritual al mării perechi de aripi indispensabile pentru înălțarea omului mai presus de el însuși și de orizonturi mărginite, pentru a-l conduce pînă la seninătate, pentru a-l ridica pînă la devotament și sacrificii. Față de spectacolul degradant al lumii vechi precreștine, nu se poate prețui ceea ce a adus creștinismul în societatea noastră: blîndețea, iubirea, onestitatea, credința, dreptatea, pe care el le-a insuflat. Nici un cod, nici o administrație nu poate să aducă acest serviciu. Bătrîna Evanghelie, oricare i-ar fi învelișul actual, este cel mai bun ajutor al instinctului social».

Dacă lumina soarelui ne arată partea exterioară a lucrurilor, lumina intelectuală ne dezvăluie constituția lor intimă, dîndu-ne prilejul să descoperim tainele naturii, lumina doctrinei creștine ne ajută să pătrundem în tainele vieții duhovnicești și ale lumii supranaturale. Sub revărsarea luminii spirituale, care a strălucit și strălucește în și prin Hristos, credinciosul poate urca piscurile vieții duhovnicești, ale altitudinii etice. Aceasta ne iradiază calmul, echilibrul, seninătatea și fericirea adevărată.

Apariția luminii divine pe muntele Taborului a produs clipe de adîncă bucurie sfinților Apostoli, încît au exclamat: «Doamne, bine ne este nouă aici!». Tot așa lumina învățăturii creștine adusă în lume de Iisus, revarsă în sufletul credinciosului nemărginite bucurii duhovnicești, dîndu-i prilejul să vadă ce izvoare calde și dătătoare de viață cuprinde.

Hristos-Mintuitorul, lumina creștinătății a coborît pe pămînt ca să ne ridice la ceruri, spre culmile desăvîrșirii spirituale. El fiind «calea, adevărul și viața» ne-a trasat adevărata linie de viațuire creștinească.

Hristos-Mintuitorul ne-a arătat calea pe care trebuie să mergem cei ce ostenim în ale duhovniciei, pentru a dobîndi desăvîrșirea creștină, pentru a ajunge la omul desăvîrșit al plenitudinii lui Hristos. Prin sublima Sa învățătură ne-a arătat că dincolo de frămîntarea clipei trecătoare, se manifestă în gîndurile și faptele noastre ceva din permanența și maiestatea eternității. Că prin antena sufletului său, credin-

ciosul poate prinde prin credință și rugăciune continuă, vibrațiile cerului, simfonia veșniciei, misterul divinității.

Sub impulsul luminii creștine, credinciosul devine iluminat. Procesul desăvârșirii noastre în viața duhovnicească, trece prin mai multe etape : purificarea, iluminarea și unirea deplină cu Dumnezeu, sau desăvârșirea. Mântuitorul reprezintă pentru noi modelul ideal al omenității transfigurate, îndumnezeite, iar unirea cu El constituie ținta ultimă de perfecțiune spirituală în limitele vieții pământești.

Iisus, Fiul lui Dumnezeu, ne-a descoperit adevărul religios, absolut și etern, cea mai perfectă și sublimă dintre religii. În doctrina creștină găsim sensul profund al existenței umane și răspuns la toate întrebările chinuitoare care ne confruntă rațiunea însetată de adevăr. Adevărul acesta religios ne ajută să pătrundem tainele insondabile ale divinității și să cunoaștem ținta vieții noastre.

Între toate religiile, învățătura creștină reprezintă cea mai mare vitalitate, pentru că Evanghelia cuprinde cele mai trainice valori spirituale, pentru că e religia vieții în autenticitatea și veșnicia ei, pentru că este religia iubirii sfinte și eterne, pentru că e singura religie universală. Astăzi a treia parte din omenire, însetată de lumina adevărului, se adapă din izvoarele ei veșnic cristaline.

În lumina vieții și a pildei lui Hristos, viața noastră duhovnicească, în toate momentele ei, își găsește drum de înălțare. Pentru a trăi adevărata viață întru Hristos Domnul, trebuie să ne conformăm viața sublimelor principii evanghelice, să ne menținem în permanentă comuniune tainică cu Mântuitorul, precum însuși ne îndeamnă : *«Rămîneți întru Mine și Eu întru voi. Precum mlădița nu poate aduce roade de la sine, dacă nu rămîne în viță, tot așa nici voi dacă nu rămîneți întru Mine. Eu sînt vița, voi sînteți mlădițele. Cine rămîne întru Mine și Eu întru el, acela aduce roadă multă»* (Ioan XV, 4—5).

Hristos-Mântuitorul a coborît pe pămînt, pentru a restaura pe omul cel căzut și să-l îndumnezeiască cu harul Său divin ; în toate împrejurările vieții noastre să ne lăsăm transfigurați de duhul innoitor al Evangheliei, căci ea ne dă certitudinea mînluirii și desăvârșirii. Hristos-Mântuitorul să ne călăuzească neconținut în fugara noastră călătorie pe oceanul acestei vieți trecătoare, căci El rămîne prin veacuri înainte, Calea, Adevărul și Viața, lumina ce luminează drumul pelerinilor pe acest pămînt.

Pr. dr. Victor VLĂDUCEANU

ÎNTÎMPINAREA DOMNULUI

Cu toții cunoaștem că la 2 februarie, în fiecare an, Sfinta Biserică prăznuiește Întîmpinarea Domnului, însă presupun că prea puțini cunosc ce semnificație are această sărbătoare și care învățături se pot lua de la acest dumnezeiesc eveniment.

Sfinta Evanghelie ce se citește în această zi ne spune în linii generale importanța acestei sărbători ; auzim că Iisus a fost dus la tem-

plu, la 40 de zile de la nașterea Sa, cum Maica Domnului a adus darul rinduit de Lege, faptul că au fost întâmpinați de dreptul Simeon, care L-a descoperit pe Iisus ca Fiul al lui Dumnezeu, de față aflându-se și proorocița Ana. Credinciosul cunoaște acestea din cuprinsul Sfintei Evanghelii, însă Biserica dorește și este datoare să facă explicarea pe larg a importanței praznicului Întîmpinării Domnului.

Pe lângă cele 10 porunci dumnezeiești, în cărțile lui Moise se află multe și felurite porunci și legi pe care Dumnezeu le-a dat poporului evreu. Două din aceste porunci se referă cu precădere la însemnătatea sărbătorii de azi.

Dintre cele zece pedepse venite asupra poporului egiptean pentru că nu voia să elibereze din robie neamul evreiesc, ultima și cea mai mare pedeapsă a fost moartea tuturor întâilor născuți de la om și pînă la dobitoc. Deci la fiecare familie egipteană se afla mort în casă, începînd de la rege pînă la cea mai mică și modestă casă. Pedeapsa aceasta fiind cea mai aspră, a determinat pe egipteni să lase pe evrei să plece în patria lor.

În amintirea acestei minuni, Dumnezeu a poruncit ca din fiecare familie evreiască, fiul cel întâi născut să fie destinat ca slujitor al lui Dumnezeu, săvîrșind cultul divin în numele proorocului, a familiei lui și pentru el însuși. Mai tîrziu s-a rinduit să fie slujitori Domnului numai cei din seminția lui Levi, pentru împlinirea serviciului preoțesc la templu; rămînînd întâiului născut numai dreptul de prioritate, de înțietate între ceilalți frați sau membri ai familiei. Drept aceea, întâi-născuți de parte bărbătească trebuiau răscumpărați la 40 de zile la templu cu prețul de 15 sicli, mai tîrziu reducîndu-se răscumpărarea la un miel de un an și la un pui de porumbel sau turturică, iar pentru cei mai săraci la doi pui de porumbel sau turturică.

Aceasta era legea și felul împlinirii ei, în ziua cînd Maica Domnului duce pe Iisus, ca pe Cel întâi născut, la templu, răscumpărîndu-L conform legii iudaice.

A doua lege în legătură cu cea dintîi, prevedea că, femeia după ce naște se află în stare de necurăție timp de 40 de zile. După trecerea celor 40 de zile, ea trebuia să se prezinte la templu, cu o jertfă pentru curățire, unde preotul se ruga pentru purificarea și iertarea ei.

Deci, noi astăzi mai sărbătorim și împlinirea acestei legi de către Fecioara Maria. Cu ocazia acestor evenimente, Iisus Hristos este descoperit ca Fiul lui Dumnezeu de către dreptul și bătrînul Simeon.

Cine anume era acest Simeon?

Sfînta Evanghelie de azi ne spune foarte puțin despre acesta, în capitolul 2 al evanghelistului Luca în zece versete (Luca 2, 25—35), însă suficient pentru a ne da seama de însemnătatea misiunii lui. Scriitorii bisericești au căutat să cunoască cît mai mult despre tainica viață a Sfîntului Simeon.

În temeiul unei vechi tradiții evreiești, dreptului Simeon îi este atribuită o importanță întîmplare, și anume: Pe vremea arhiereului Eliazar, era rege al egiptului Ptolomeu Filadelful, care a trăit între anii 284—247 înainte de Hristos. Acesta avînd o mare dorință de a traduce Legea poporului evreiesc în limba greacă pentru vestita bibliotecă din Alexandria, spre a avea și scrierile Vechiului Testament alături de

operele importante ale acelor vremi, traduse într-o limbă accesibilă învățaților timpului, solicită arhierelui Elizarie de a-i trimite 72 de oameni cunoscători ai limbii grecești, pe care îi rânduiește să lucreze pe o insulă, fiecare separat. Învățații au terminat traducerea în 72 de zile, cu toții în aceeași zi și minunea dumnezeiască a fost și mai mare întrucât fiecare a tradus scrierile sfinte în mod identic, de parcă toți ar fi lucrat în colaborare.

Se spune că și dreptul Simeon ar fi fost unul din cei 72, iar pe când traducea proorocia lui Isaia, unde acesta vorbește despre semnul venirii lui Mesia, al Nașterii lui Hristos din Fecioara Maria, capitolul 7 verset 14, unde textual se spune : «Iată Fecioara va lua în pîntece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel, care se tâlcuiește : Cu noi este Dumnezeu», Simeon a avut o mare nedumerire și voia să omită transcrierea acestui pasaj. Atunci un înger i se arată și-i poruncește să scrie textul integral, înștiințîndu-l că va trăi pînă va vedea împlinirea acestei neobișnuite proorocii.

Aceasta ar fi taina că Simeon era atît de îmbătrînit de zile, iar locul cel mai potrivit unde aștepta înfăptuirea proorociei era la templu ; și cu cît timpul se scurgea, cu atît nerăbdarea și așteptarea erau tot mai apăsătoare. Anii treceau și bătrînețele erau din ce în ce mai grele, încît nici cu toiagul nu mai putea merge la templu ci numai sprijinit de alții, dar mai păstra credința că va apare Mesia, Izbăvitorul.

Și iată că această îndelungă așteptare i-a fost răsplătită. Într-o zi vede o tînără mamă ce-și aducea copilul la închinare. Simeon, luminat de Dumnezeu tresare văzînd pe această Fecioară și pe luminatul ei Fiu. L-a luat pe bătrînele sale brațe și recunoscîndu-L ca Răscumpărător al lumii, a mulțumit lui Dumnezeu de acest sfînt și mult așteptat moment, căci a primit pe brațe pe Dumnezeu întrupat și a întîmpinat pe Mama Fecioară vestită de proorocul. S-a rugat apoi lui Dumnezeu-Mesia ca unui Împărat, Stăpînul vieții și al morții să-l dezlege de cele pămîntești, proorocindu-I apoi că El, copilul, va fi lumină de mîntuire tuturor celor care vor crede în El, iar pentru cei ce nu vor crede și nu-L vor primi va fi piatră de poticneală și cădere. A vestit apoi și despre suferințele lui Mesia și ale Maicii Sale : «Sabie va trece prin sufletul tău» ; Maica Fecioară și Dreptul Iosif ascultau cu bucurie și îngrîșoare aceste cuvînte proorocești.

Aceasta a fost partea istorică a sărbătorii de azi, pe care este foarte necesar să o cunoască fiecare credincios. În afară de aceasta, noi mai putem reține și afirmația spusă de Iisus Hristos, care a zis : «N-am venit să stric Legea ci s-o împlinesc». Iată deci, că Iisus Hristos a împlinit Legea, deși El era dispunătorul ei.

Iisus Hristos a îndeplinit cele trei mari misiuni ale activității Sale. A fost prooroc și tot ceea ce El a profețit s-a împlinit întocmai. El a fost Arhieru care s-a adus chiar pe sine ca jertfă, cum a spus Sfîntul Ioan Botezătorul : «Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii».

Ca Împărat și Stăpîn al vieții și al morții a făgăduit viața cea fericită tuturor celor ce vor crede într-Însul și vor face voia Sa.

Fecioara Maria s-a supus Legii, deși nu avea nevoie de curățire, pentru că devenind mamă n-a fost întinată, ci a rămas curată și fecioară, ca înainte de naștere.

Pe Maica Domnului o stăpînea o singură dorință : de a fi curată înaintea lui Dumnezeu, precum raza soarelui, deși în ochii oamenilor nu voia să fie remarcată decît prin bunătate și modestie. Prin ea a trecut Iisus Hristos, precum trece lumina prin vasul de cristal și trecînd îl face mai luminos și strălucitor.

Despre bătrînul Simeon, Sfînta Evanghelie ne spune : «Și iată că era un om în Ierusalim» (Luca 2, 25). Dar oare era numai un singur om în Ierusalim ? Da, era numai unul atît de bătrîn, credincios fiind și care avea promisiunea de a-L vedea pe Mesia Hristos întrucît «și era omul acesta drept și Duhul Sfînt era asupra lui. Și lui i se vestise de Duhul Sfînt că nu va vedea moartea pînă ce nu va vedea pe Hristosul Domnului» (Luca 2, 25—26).

Nu se poate spune despre un om ceva mai frumos decît cuvintele : «Că era drept înaintea lui Dumnezeu». Mulți vrem să apărem drepti în ochii oamenilor, dar nu știm cît de drepti și temători sîntem în fața lui Dumnezeu. Să fie grijă a noastră de căpetenie, adică dorința de a fi drepti și temători de Dumnezeu.

Alături de dreptul Simeon se găsea și proorocița Ana, care la 84 de ani fiind își purta jugul văduviei, fiind împodobită cu patru principale virtuți. Mai întîi că era o slujitoare curată a Domnului, deși de foarte tînră rămăsese văduvă, virtutea curăției înfrumusețîndu-i sufletul. O altă virtute ce-i îmbogățea viața era iubirea statornică pentru locașul lui Dumnezeu, unde și-a petrecut și cea mai îndelungată trăire.

Iubea mai presus decît orice pe pămînt rugăciunea, aflîndu-se într-un continuu dialog cu Dumnezeu. Neavînd posibilități materiale spre a aduce bogate jertfe la altarul lui Dumnezeu, ea se aduce jertfă pe sine lui Dumnezeu prin post, ajun și rugăciune stăruitoare.

Iată cu cîte comori de seamă a fost inezestrată proorocița Ana, pe care Dumnezeu a binecuvîntat-o de a vedea pe Iisus Hristos : «Și venînd și ea în acel ceas, lăuda pe Dumnezeu și vorbea despre Prunc tuturor celor ce așteptau mintuire în Ierusalim» (Luca 2, 38).

Să nu uităm, fraților creștini, că datori sîntem a împlini legile pe care le-a rînduit Dumnezeu, să ne încredem în cuvintele Lui, iar viața s-o ducem asemeni proorociței Ana, dăruindu-ne faptelor bune, dragostei pentru aproapele nostru, fiind iertători celor ce ne greșesc nouă.

Cîtă bucurie a avut dreptul Simeon cînd L-a primit pe Iisus în brațele sale. Cu cîtă sfîntă bucurie și-a cerut trecerea din această lume, fiind împăcat cu Dumnezeu și știînd că și-a îndeplinit misiunea vieții, primînd în brațele sale pe Dumnezeu-Prunc.

Și noi îl primim pe Dumnezeu în noi prin taina Sfintei Cuminătăți, putînd zice și noi în pragul sfîrșitului vieții noastre : Aceasta e Ziua cu Lumină a vieții mele, ce-mi luminează calea spre Împărăția Luminii celei veșnice. Amin.

Arhim. SERAFIM MAN

DUMINICA A XXXII-A DUPĂ RUSALII (A LUI ZAHEU)

Despre transformarea noastră lăuntrică (mîntuire)

«Astăzi s-a făcut mîntuire casei acesteia» (Luca 19, 9).

Mîntuitorul, la intrarea Sa în Ierihon, oraș cu un trecut istoric destul de măreț, numit, în vechime și «Cetatea palmierilor» (Deuteronom 34, 3) și a trandafirilor, că era multă vegetație și foarte variată, a vindecat un orb, care ședea aici și cerșea.

Mulțimile auzind de acest fapt minunat căutau să-L vadă și să se atingă, de va fi posibil, de El, de Marele Doctor, despre Care se dușese vestea pretutindeni, în cele mai îndepărtate colțuri ale Palestinei.

Cînd s-a zvonit că El a intrat în oraș și merge prin el, iar mulțimile îl împresoară și stau ca niște ziduri în jurul Lui, s-a aprins și în sufletul lui Zaheu un dor mare, deși era mai marele vameșilor, să-L vadă și de s-ar putea să-I și vorbească, să-i spună că vrea să se pocăiască, să-și schimbe întreaga lui viață, cea plină de răpiri și de întuneric. Nu putea însă că era mic de statură, de aceea s-a suit într-un sicomor.

Să ascultăm Sfînta Evanghelie a Duminicii, care relatează acest fapt: «Și intrînd (Mîntuitorul), trecea prin Ierihon și iată un bărbat cu numele Zaheu, și acesta era mai marele vameșilor și era bogat. Și căuta să vadă cine este Iisus, dar nu putea de mulțime, pentru că era mic de statură. Și alergînd înainte s-a suit într-un sicomor ca să-L vadă... Și cînd a sosit la locul acela, Iisus privind în sus, a zis către el: Zahee, coboară-te degrab, că astăzi în casa ta trebuie să rămîn» (Luca 19, 16).

Bucuria lui Zaheu a fost așa de mare de a-L vedea pe Mîntuitorul și a-L primi, în casa lui că și-a luat cele mai mari angajamente: 1) Să împartă jumătate din averea sa săracilor, care avere era destul de mare, fiind «mai marele vameșilor», un fel de director al încasărilor; era un om «bogat» ne spune Sfînta Evanghelie, și 2) Să întoarcă «împătrit» celor pe care îi asuprișc, de cînd deținea această funcție. Și aceste angajamente și le-a luat, în urma convorbirii sale cu Marele Duhovnic, Mîntuitorul.

Parcă vedem mulțimi nenumărate de săraci flămînzi, goi, unii și bolnavi, bătrîni, copii, plecînd îndestulați din avuția lui Zaheu, îndestulați plecau și cei cărora li se întorsese «împătrit». Această atitudine aleasă de pocăință a plăcut Domnului: l-a lăudat și-a hotărît mîntuirea casei lui, a întregii familii: soție, copii, cît și alte suflete, cum va fi mîntuită mai tîrziu și casa sutașului Corneliu. Hotărîrea lui Zaheu de a-și împărți averea, poate a fost cu consimțămîntul întregii familii.

Zaheu a dat jumătate din averea sa cea stricăcioasă și de mică durată și a dobîndit, prin miluirea săracilor, remarcă un sfînt Părinte, o avere cerească și veșnică, care nu se strică și nu este furată, a dobîndit pe Dumnezeu ca prieten. Era deci înconjurat de prieteni și de

iubire și pentru toți aceștia Zaheu nu mai era răpitorul de ieri, ci prietenul și fratele lor, care i-a miluit.

A dat jumătate, din averea sa și și-a reparat nedreptățile și a privit senin pe Domnul, și pe cei din jurul său, tovarăși, la masa lui, iar Domnul privindu-i nu numai fața, ci și sufletul, în arena pocăinței i-a topit ghețarii tuturor fărădelegilor, desăvârșindu-i pocăința și transformarea lăuntrică.

Aceste angajamente luate de Zaheu însemnau iubire de semenii, iubire față de om, «omenie», sentiment nobil și calitate aleasă, prin care oricine dovedește că este scînteie divină și icoană a lui Dumnezeu cel iubitor de oameni.

Mari sînt aceste hotărîri ale lui Zaheu : ajutorarea semenilor, dar cu mult mai mari sînt cuvintele Domnului : «Astăzi s-a făcut mîntuirea casei acesteia», și care sînt urmarea firească a transformării lăuntrice, a pocăinței lui, prin tot ce a făcut și a hotărît, în fața Mintuitorului.

Să vorbim despre transformarea lui lăuntrică și mîntuirea lui.

Transformarea lui lăuntrică a fost o minune a lui Dumnezeu, că sînt și minuni care nu se văd cu ochii și nu se pipăie cu simțirile noastre : sînt cele legate de suflet, și sufletul transformînd în curînd, poate transforma întreaga noastră ființă, într-un om nou, cu totul schimbat de cel vechi, observată și la Zaheu.

A fost destul ca Zaheu să dorească pe Domnul, să creadă în El și să-L iubească și să fie ajutat să devină un om nou, de nerecunoscut, că ce era Zaheu înainte de a-L cunoaște pe Domnul ? Un vameș păcătos, prins în toate păcatele : lăcomie, furțișag, minciună, mîndrie și toată gama de fărădelegi, gata totdeauna să adune averi, și să nedreptățească pe semenii. Era un om de toți disprețuit, urît, condamnat și de toți evitat, mereu biciuit de biciul de foc al conștiinței, acel tribunal divin, fără părtinire ; un om mușcat și noaptea în somn de păcatele lui, și strivit, așa cum șerpii strîngeau și mușcau trupul preotului lui Apolo, din Troia, Laocoon.

După ce însă s-a atins de Domnul a avut loc minunea : sufletul lui s-a trasformat, cum am spus, în alt om. Omul acesta nou «incepe a grăi un nou limbaj, pe care nimeni nu l-a mai auzit de la el». Se gîndește la păcatele sale, cu multă insistență, se căiește, smerindu-se și hotărăște să se îndrepte, să nu mai fure din averea altora și să nu mai nedreptățească. Nu a fost ușor. A fost chiar foarte greu, a fost lupta unui erou, un «erou al voinței», trebuind să lupte cu păcate înrădăcinate. Poate l-a ajutat într-o măsură și Pilda talanților rostită de Domnul «în casa sa» și din care a înțeles că faptele săvîrșite trebuiesc privite și prin prisma unei răspunderi și în fața societății și a lui Dumnezeu, cît și predicile Sfîntului Ioan Botezătorul, cu mult ecou în toată Palestina și în sufletul vameșilor, căroră, venind la botezul său, le spunea nu să se lepede de slujbă, care era un serviciu permis, ci le cerea și le zicea : «Să nu cereți mai mult de cît vă este rînduit» (Luca 3, 13).

După atingere de Domnul sufletul lui este copt, transformat, pocăit, copt pentru virtuți și lucruri înalte. Este floare izvorîtă din spini păcatelor. În noua situație, nu se gîndește numai la sine, la averea sa, ci și la alții, la trebuințele lor, la lipsurile lor și-i ajută. Schimbă Glasul Bisericii

acel sentiment urit «egoismul» cu un sentiment nobil «altruismul». La averea lui se gîndește din ce în ce mai puțin, că virtutea unde pătrunde caută să-și facă vad cît mai larg și să cuprindă cît mai mult teren în suflet. Și ca om nou Zaheu luptă și pentru înnoirea altora ca el : vameși hrăpăreți, și alți păcătoși, pentru o lume nouă, în spiritul Sfintei Evanghelii. Să fim și noi oameni noi, prin virtuți, prin plinătatea lor, și să luptăm pentru o lume nouă, mai bună, făurită din lucrarea noastră cu Iisus Hristos, și cu semenii noștri. Și vom fi astfel de oameni noi, dacă ne vom apropia de Dumnezeu, că orice apropiere între om și Dumnezeu aduce schimbare și înnoire, cum schimbare se face și în locurile, în care pătrund razele soarelui fie țarini, cimpii, livezi etc., el dîndu-le și căldură și lumină și viață.

Am zis că Zaheu a fost transformat interior prin atingerea lui de Mintuitorul. S-au atins și alții de ce nu s-au transformat ca el? Nu s-au transformat, că nu s-au atins cu sufletul, nu au crezut în El și nu L-au iubit ca Zaheu. Cît a dorit el să-L vadă și să fie cu El? Nu se atinseseră de Domnul mulți, din cei din jurul Său, cînd a fost vindecată acea femeie de scurgerea singelui de 12 ani? și numai ea s-a vindecat, pentru că a fost însuflețită de aceleași sentimente ca și Zaheu. Ea a fost urcată în sicomorul virtuților : credință, nădejde și dragoste și prin care și ea L-a primit în casa ei, a sufletului ei.

Cu Zaheu s-a adevărit o cîntare a bisericii : «Din pescari apostoli și din păgîni mucenici», iar Evanghelia de astăzi arată că și din vameși, credincioșii Mintuitorului.

Pe scara de lumină și de pocăință, s-au urcat, în decursul anilor, mulți păcătoși și toți au fost mintuiți. S-a urcat tilharul de pe Cruce, prin cuvintele : «Pomenește-mă, Doamne, întru Împărăția Ta» și care, cum arată Sfîntul Ioan Gură de Aur, a fost primul cetățean al cerului «și de pe cruce, a fost aruncat direct în cer». Păcătoasa care a uns picioarele Domnului și cu mirul lacrimilor, căci «își făcuse din pumni lighean plin cu lacrimi din care le spăla și cu părul capului ei, le ștergea», arată Sfîntul Efrem Sirul, Sfînta Maria Egipteanca, care după ce trecuse Iordanul și se transformase interior, prin postiri, milostenii, rugăciuni, se pocăise total, și cînd se ruga ea, «cînd își înălța mîinile la rugăciune acestea străluceau ca două flăcări», remarcă un mare teolog al nostru, Pr. Dr. D. Stăniloae. *Sinaxarul zilei arată că ea plutea la un metru de la pămînt, cînd mergea. Așa a văzut-o starețul Zosima. Cît de mult s-a transformat ea sufletește, din ceea ce fusese înainte, o fată cu multe păcate!*

Și mii și mii de păgîni, de păcătoși atinși ca Zaheu de cuvintele Domnului, ale Sfintei Evanghelii, s-au transformat sufletește, devenind oameni de nădejde societății, fericiți și pe pămînt și în cer. Toate aceste schimbări, toate aceste transformări, sînt, cum am arătat, minunile lui Dumnezeu.

Și mai știm apoi că aceste transformări lăuntrice, în afară de harul Lui Dumnezeu, de puterea Sa, au avut nevoie și de conlucrarea celor păcătoși, că ei fiind ființe libere, și prin libertate mai ales omul se aseamănă cel mai mult cu Dumnezeu, nu se putea face transformarea, schimbarea aceea internă de care am vorbit fără această conlucrare a lor. Mintuitorul s-a atins de inima lui Zaheu, ajutîndu-l la transfor-

marea sa, dar și Zaheu a contribuit foarte mult la aceasta, cum am văzut: atâtea milostenii, făgăduințe etc... Și numai atunci a auzit cuvântul cel mîntuitor: «Astăzi s-a făcut mîntuire casei acesteia», cu care se încheie pericopa Sfintei Evanghelii de astăzi.

Dar ce însemnează cuvîntul a mîntui și în cîte sensuri se poate lua? Cuvîntul a mîntui are două sensuri și a vindeca și a ierta păcatele. «Cîți se atingeau de El se mîntuiau», adică se vindecau. Dăm mai multe texte pentru al doilea înțeles. Îngerul Domnului a spus despre Pruncul Iisus că: «El va mîntui pe poporul Său de păcate» (Matei I, 21), iar Apostolul Pavel zice: «Iisus Hristos a venit în lume ca să mîntuiască pe cel păcătos» (Timotei I, 15), și sînt și alte texte care vorbesc de mîntuire. Și nici mîntuirea noastră, care este transformare pe un alt plan mult mai înalt și care este făcută de Dumnezeu: «Că cine poate ierta păcatele decît Dumnezeu?», nu poate avea loc fără contribuția noastră, în mod cu totul pasiv, numai prin Harul Său, fără pocăință, rugăciuni, post, milostenii și alte virtuți. A ne mîntui numai prin Har este imposibil.

Cazurile menționate mai sus, ilustrează acest lucru, cu prisosință.

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, care este bun și iubitor de oameni, voiește ca toți oamenii să se transforme interior într-un om al virtuții, să se pocăiască și să se mîntuiască, să-i împace cu Tatăl Său, pentru care împăcare și-a vărsat Singele pe Cruce. Și cită bucurie se face în cer pentru un om care se pocăiește și se duce în rai cu Sfinții?

Se pune întrebarea, cînd un om este minuit și cînd începe mîntuirea? Mîntuirea începe prin Sfîntul Botez și odată cu el, la care Sfîntă Taină se poate zice: «Astăzi s-a făcut mîntuirea», s-a făcut mîntuirea celui ce se botează, în numele Sfintei Treimi, iar un credincios este mîntuit, cînd îndeplinește voia Domnului și merge după învățăturile bisericii, îmbrăcat fiind cu toate virtuțile și se mărturisește și se împărtășește cu Preacuratul Trup și Singe al Mîntuitorului. Și de mîntuire trebuie să fie preocupat orice credincios care mereu să-și cerceteze sufletul ca Zaheu, să vadă ce păcate a mai săvîrșit și să caute, cu insistență să scape de ele, să se pocăiască. Și atunci se va întîlni cu Domnul, ca un copil cu iubitul său părinte, fără temere, ca într-o familie sfîntă și vor forma acea «teandrie», dorită de fiecare dintre noi. Și această întîlnire să căutăm să fie de fiecare clipă, că cine este cu El, este cu veșnicia, este cu sfințenia și îndumnezeirea lui.

Dacă observăm că ușa sufletului nostru este închisă din cauza multor păcate și zăvorâtă de ele, ca la Zaheu, înainte de a întîlni pe Domnul și înainte de a se pocăi, să căutăm să fim ca el, după pocăință și după ce a primit pe Stăpînul în sufletul său și s-a mîntuit. Și graba lui și dragostea lui de a-L găsi și a fi cu Mîntuitorul și a-I deschide inima sincer, cu toate păcatele ei, să fie drum de urmat și pentru noi.

Să-L căutăm totdeauna și să-I deschidem ușile sufletului nostru: «Poruncește-mi, și voi deschide ușile pe care Tu însuși le-ai zidit și intră cu iubirea Ta de oameni» (Rugăciunea a IX-a de la Sf. Împărtășanie), și cînd îi deschidem, El vine în casa sufletului nostru și rămîne cu noi, cum a rămas cu Zaheu, vine cînd îl rugăm cu credință, cînd postim, cînd pășim cu dragoste pragurile bisericii, la slujbele ei, cînd sîntem oameni ai evlaviei și ai milei, cînd susținem pacea, în orice loc,

cînd iubim pe orice om, indiferent de religie și de naționalitate, pildă avem pe Samarineanul cel milostiv, care nu a întreat pe cel rănit de aceste lucruri, cînd avem ca deviză sfîntă, de fiecare clipă munca cinstită și rodnică, cînd ne iubim ortodoxia cea sfîntă și sintem îmbrăcați în virtuți ca în cele mai sfinte armuri ca și soarele în razele sale.

Acestea toate făcînd este semn că Iisus Hristos este în casa sufletului nostru și ne-am transformat sufletește, ne-am schimbat într-un om nou, omul cel duhovnicesc voit de Dumnezeu și exemplul nostru de înnoire interioară este exemplul pozitiv și pentru semenii noștri, o înnoire generală, în bine, pentru toți și în această înnoire și transformare interioară nu va mai fi loc, în sufletul nimănui nici pentru: lăcomie, avariție, minciună, nedreptate, furt, trîndăvie și orice păcat, că nu poate sta la un loc lumina cu întunericul și Hristos cu Veliar: «Ce învoire este între Hristos și Veliar?», arată Sfîntul Apostol Pavel (II Cor. 6, 15).

Bucuria schimbării noastre în omul cel nou, cel plin de virtuți, este bucurie mare și pentru noi și pentru îngeri și pentru Sfînti, (că bucurie mare se face, în cer, pentru un păcătos, care se poticnește, arată Mîntuitorul, Luca 15, 7). În această bucurie mare de transformare interioară fiecăruia îi va zice Domnul, ca și lui Zaheu: «Astăzi s-a făcut mintuire casei acesteia» (Luca 19, 9). Amin.

Prof. Arhid. IOASAF GANEA

PANEGIRIC LA SFINȚII TREI IERARHI

*«Pre Vasilie cel Mare, pre Grigore de
Dumnezeu cuvîntătorul și pre Ioan Gură
de Aur, să-i lăudăm acum toți».*

Prinos de rugăciune și recunoștință aduce astăzi ortodoxia și teologia ortodoxă sfinților și marilor dascăli ai lumii și ierarhi Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur, care înmănușiați în buchet și credință și înțelepciune, în iubire și în smeronio, în prietenio și cărturărie, în ajutorarea celor suferinzi și bolnavi, în sărăcia pămîntească și bogăția duhovnicească au trăit pe Hristos, au predicat pe Hristos și L-au slujit pînă la jertfelnicie.

Toți trei au agonisit în vasul de aur al sufletelor lor, comorile nepieritoare ale teologiei ortodoxe, pe care le-au revărsat din belșug peste inimile insetate de iubire, de dreptate și sfințenie. Mari Dascăli ai lumii creștine, condeieri insuflați de duhul sfintei Evanghelii, semănători ai harului, făuritori de sfinte liturghii, prin care prezintă permanența lui Hristos în biserică prin Sfînta Euharistie, împletitori de poeme și cîntări sfinte sau de blesteme împotriva vicleanului diavol, cuvîntători delicăți de cea mai înaltă clasă și aspri muștrători ai viciilor, riguroși pînă la singe cu ei înșiși și milostivi aleși față de cei obidiți, sfinții Trei ierarhi — nici unul mai mare decît ceilalți doi, — patronează cu viața și operele lor teologia ortodoxă.

Centrul întregii lor activități a fost Hristos și lucrarea de adevăr, pace și mîntuire. Știința despre Dumnezeu și faptele credinței și iubirii constituiau pentru ei o respirație sfîntă ce invocă permanența veșniciei cu Hristos.

De aceea ei, cu toate că sînt prăznuți separat : Sfîntul Vasile la 1 ianuarie, Sfîntul Grigore la 25 ianuarie și Sfîntul Ioan Gură de Aur la 27 ianuarie și 13 noiembrie, sînt prăznuți împreună azi, 30 ianuarie.

Trăind cu toții în veacul de aur al Bisericii — al IV-lea — și fiind cunoscători ai științelor și filosofiei păgîne, dar mai ales, ai Sfîntelor Scripturi, la sfîrșitul persecuțiilor organizate de romani și în plină luptă pentru cristalizarea dogmaticii bisericii, ce amenința cu rătăcirile eretice, ca niște titași ai spiritului, Sfîntii Trei Ierarhi s-au arătat ca mari și neasemănați apologeți ai credinței ortodoxe.

Pentru că mulți dintre credincioși apreciau mai mult pe unul sau pe altul, făcîndu-se unele discuții în prețuirea lor, Episcopul Ioan Evhaitul, în vremea împăratului Alexie Comneanu, ca să arate tuturor măreția acestor bărbați sfinți, a rînduit, ca pe lângă prăznuirile pentru fiecare, să fie pomeniți și împreună în ziua de 30 ianuarie în fiecare an. Așa precum a fost de minunată strălucirea lor, așa și biserica noastră românească, cu trei veacuri și ceva în urmă le-a încredințat hramul uneia dintre perlele de arhitectură și de bogăție artistică, de la frumoasa biserică Sfîntii Trei Ierarhi din Iași, prin domnitorul Vasile Lupu.

Și acum să invocăm chipurile, viața și rivna acestor mari ierarhi ai bisericii noastre. Astfel, *Sfîntul Vasile cel Mare*, vede lumina zilei din părinți creștini în Cezareea Capadociei la anul 330. Primește o educație religioasă de la mama sa Emilia, dar mai ales de la bunica sa Marcrina, uceniță a Sfîntului Grigore Taumaturgul. Studiază în cele mai vestite cetăți ale culturii vremii la Constantinopol, Atena și Egipt, la cei mai mari dascăli. A fost coleg cu Iulian Apostatul, ajuns mai tîrziu împărat. Întors de la studii în anul 355, este botezat și se retrage la mînăstirile din Siria, Palestina și Egipt. Înfîințează o mînăstire în Pont, unde se și retrage, continuă studiile și scrie «Regulele monahale». Ales arhiepiscop al Cezareei Capadociei la 370, păstorește vreme de 9 ani. Aici înfîințează un spital, pe care creștinii îl numesc «Vasiliada» și pe care îl întreține cu veniturile sale. Ca mare apărător al credinței și luptător contra arianismului, este atît de prețuit încît aceștia evită discuțiile cu el. Pentru însemnătatea scrierilor sale : Despre Sfîntul Duh, Contra lui Eunomiu, Regulele monahale, cele 300 epistole, Exaimeronul, 92 de canoane și mai ales pentru Sfînta Liturghie, Sfîntul Vasile va fi numit de posteritate «cel Mare».

Sfîntul Grigore de Nazianz sau Teologul, se naște la Arians. Tatăl său, Grigore, episcop și mama sa Nona îi insuflă tînărului Grigore, ființă delicată și de o noblețe sufletească deosebită, principiile sfînte ale Evangheliei. Coleg cu Sfîntul Vasile la aceleași școli mari ale vremii, va păstra în amintirea sa și va scrie cuvinte minunate despre viața tineretii lor și vremea studiilor lor din Pont. Acolo s-a ocupat cu studiul teologiei și cu operele lui Origen din care a sistematizat unele și le-a dat numele de «Filocalia». Hirotonit, fără voia sa, de către tatăl său, fuge în pustie și se întoarce după un an. Cu greu se lasă hirotonit de

Sfântul Vasile, mai întâi episcop de Sasima și apoi la Constantinopol, ca să unească pe credincioșii despărțiți de arianism. Prezidează cel de al II-lea Sinod ecumenic, și, în urma unor intrigi făcute de unii dintre episcopi se retrage din sinod și pleacă în singurătatea sa, pe care nu o va părăsi pînă la moarte (389).

Lucrările sale dogmatice, (excelează mai ales cu cele 5 cuvintări) cele 200 de epistole și cele 500 de poezii, toate, arată eleganța stilului și a limbii sale, sensibilitatea sa sufletească ce nu suferă mediocrități. De o frumusețe clasică a rămas prietenia sa cu marele Vasile. Referindu-se la anii petrecuți în tinerețe la academiile din Atena și Constantinopol, Sfântul Grigore scria: «Nu cunoșteam decît două căi: una care ducea la biserică și dascălii ei, și alta, mai neînsemnată, care ducea la dascălii științei din afara Bisericii. Ne sileam, nu ca unul din noi să fie primul, ci, în ce chip să dăm locul din frunte unul altuia, căci fiecare socoteam slava prietenului mai scumpă decît a sa».

Al treilea din icoană, *Sfântul Ioan Gură de Aur*, slava și bucuria propovăduirii și omiliei, ucenicul vestitului dascăl Diodor din Antiohia, se naște în cetatea Antiohiei la 344 sau 347, ca fiu al unui ofițer, Secundus, stins timpuriu din viață și al Antuzei, de la care primește educația creștină. Ucenic al vestitului Libanius, primește de la acesta toată filosofia și retorică vremii și ajunge un cunoscut avocat. Dezgustat de viața aceasta, părăsește viața mirenească păgînă, se botează la 368 și se retrage în asceză și studiază teologia, avînd ca dascăl pe Diodor și călăuză pe sfinții Vasile și Grigore. Devenind cunoscut și apreciat pentru viața sa duhovnicească și puterea sa de convingere, episcopul Meletie îl alege episcop, dar el fuge și se ascunde. Auzind de aceasta Sfântul Vasile îl ceartă, dar Sfântul Ioan îi răspunde cu opera sa măreață «Despre preoție», în care arată modul cum vede el această sfîntă misiune, de a cărei sfințenie se cutremură, și se vor cutremura veacurile ortodoxiei. În fine, primește hirotonia în diacon la anul 381 și ca preot în 386, fiind ajutor de preț episcopului Flavian, ce i-a fost mentor, vreme de 12 ani. Activitatea sa de căpetenie a fost *Predica—Omilia*. Era așa de iubit și de prețuit, încît era aplaudat de ascultători, chiar atunci cînd el îi muștra. Împăratul Arcadie îl cheamă ca patriarh pe scaunul Constantinopolului în locul patriarhului Nectarie care decedase. Ca patriarh, ținuta sa demnă, seriozitatea sa pornită dintr-o puternică iubire pentru Hristos, rigurozitatea sa, în ceea ce privește viața morală a credincioșilor, biciuirea viciilor care se suiseră pînă la curtea împărătească, provoacă ura dușmanilor săi, care în frunte cu împărăteasa Eudoxia, însoțită de arhiepiscopul Teofil al Alexandriei, om lipsit de caracter și plin de răutate —, îi subminează activitatea. În odiosul sinod de la Stejar, convocat de împărat la insistența soției sale Eudoxia și a arhiepiscopului Teofil, Sfântul Ioan este acuzat de diferite nelegiuiri mincinoase, este depus din scaun, și trimis în exil. Revenit pe scaun, lupta împotriva sa se îndirjește. Acum el va ține cunoscutele cuvintări «Despre Statui», în care acuza pe împărăteasă că așezase în biserică statuia sa, numind-o o nouă Irodiadă. La 404 este din nou exilat la Cucuza.

Mulți credincioși condamnă măsura luată de împărat și ia naștere «cunoscuta «schismă ioanită». Totuși Sfântul Ioan este condus la Cucuza, în Asia Mică, iar de acolo, mai departe în Pityus Cholchida. Pe drum este maltratată și chinuit și se slinge în anul 407, marele ierarh, ca un mucenic al nedreptății și al păcatelor pe care le-a biciuit, ca altădată, Sfântul Ioan Botezătorul. Își dă sufletul în mîna lui Dumnezeu spunînd cuvintele : «Lăudat să fie numele Domnului pentru toate».

După moartea împăratului Arcadie, fiul său Teodosie, la anul 438, reasează în biserică cinstea și recunoștința personalității marelui ierarh. Îi aduce sfintele sale moaște la Constantinopol, cu mare pompă, face rugăciuni și cere iertarea sfântului pentru nedreptatea și crima săvîrșită de părinții lui.

Ne vine greu să cuprindem în puține cuvinte însemnătatea operei Sfântului Ioan Gură de Aur și valoarea ei pentru Biserică și pentru ortodoxie. Caracterizate prin modestie și iubire nespusă, minunatele sale omilii, și mai ales cele exegetice, explicările și comentariile la Sfînta Scriptură, adîncimea adevărurilor dogmatice și morale, fac din Sfîntul Ioan Gură de Aur, autorul preferat al marilor oratori creștini. Epistolele sale au rămas ca niște perle în literatura bisericească, neuitînd să scrie pentru apărarea monahismului, despre valoarea fecioriei, pietate și morală creștină. Lucrarea «Despre preoție» constituie și azi o «capodoperă» a vieții creștine. Nu putem trece mai departe, fără să pomenim aici, cu evlavie convenită pe care o purtăm sfîntului de 17 veacuri. Sfînta Liturghie a sa, care constituie o prescurtare a Liturghiilor Sfînților Iacob și Vasile cel Mare și care se săvîrșește, cu unele excepții, aproape tot anul, îl face mereu prezent în apropierea noastră.

Acești trei mari dascăli ai lumii și ierarhi, sînt vase sfinte ale Bisericii, uniți în credință, îndrăgostiți de Evanghelia lui Hristos, în lupta pentru biruința iubirii de Dumnezeu și de oameni. Titani ai Cuvîntului lui Dumnezeu, interpreți ai adevărului dogmatic, păzitori ai tezaurului moștenit de la apostoli, dăruindu-se pentru fericirea, binele și mintuirea credincioșilor, mîngietori ai suferinșilor, și muștrători ai viciilor, deși cu talente deosebite, în buchetul armoniei activităților lor, au sfîntit și au vesnicit prin opera lor, și prin taina Sfîntei Euharistii, veacurile creștine cu liturghiile lor, sau cu poemele și epistolele lor.

Creațiile lor poetice au fost preluate de viitorii mari psalți și făuritori de imnuri bisericești, Sfîntii Ioan Damaschinul, Cozma sau Roman Melodul și au picurat în inimile creștinilor parfumul ceresc al dogmelor creștine.

Priviți din toate părțile, Sfîntii Trei Ierarhi rămin pentru toți și pentru totdeauna pilde și modele de urmat, modele de viață apostolică, modestă și jertfită pe altarul credinței. De aceea teologia ortodoxă i-a luat patroni și faruri care să lumineze calea și rîvna slujitorilor lui Hristos spre pace, spre iubirea dintre oameni, spre fericire, spre mintuirea tuturor.

Pr. DAVID POPESCU

VAIURILE ADRESATE DE MÎNTUITORUL, ÎMPOTRIVA FĂȚĂRNICIEI

Cînd cineva face o faptă bună, se zice despre acesta : «ferice de el !». Cînd însă cineva face un lucru rău, o ticăloșie, oamenii care văd, sau aud, exclamă : «Vai !».

În textul Sfintei Scripturi, aceste cuvinte : «ferice» și «vai», au altă însemnătate, cu totul mai înaltă, de ele depinzînd fericirea sau nefericirea vremelnică și veșnică.

Fără îndoială că fericirea este scopul vieții și că ea există, intrucît este dorită de orice ființă omenească. Oamenii, o caută însă acolo unde nu e ; adică în bogăție, plăceri și slavă lumească. Se știe că nici una din aceste stări nu procură omului, nu numai fericirea, dar nici măcar mulțumirea pe o perioadă mai mare de timp.

Ridicînd pe plan spiritual fericirea omenească, care trebuie s-o cuprindă și pe cea cerească, Mîntuitorul, în predica de pe munte, fericește pe cei smeriți, pe cei ce-și plîng păcatele, pe cei blînzi, pe cei ce doresc cu ardoare mîntuirea, pe cei milostivi, pe cei curați cu inima, pe făcătorii de pace, pe cei prigoniți pentru dreptate, pe cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și-l păzesc, pe cei ce, deși n-au văzut Învierea Lui, au crezut martorilor.

Iisus Hristos care este iubirea lui Dumnezeu întrupată, a iertat pe toți păcătoșii pocăiți, și a rostit cîteva pilde din care rezultă bucuria cerească pentru un păcătos care se pocăiește. Această iubire a Mîntuitorului a îmbrățișat pînă și pe ucigașii Săi, pentru care se roagă, fiind răstignit pe cruce, «Părinte iartă-i că nu știu ce fac», atribuind ignoranței, cea mai mare crimă, uciderea Fiului lui Dumnezeu. Pe o singură categorie de oameni însă Mîntuitorul nu i-a iertat, nu pentru că n-ar fi vrut sau putut, ci pentru că aceștia au respins harul iertării, socotindu-se drepti, cunoscători ai legii și împlinitori ai ei. Este vorba de farisei, cărturari și învățători ai legii, care erau conducătorii religioși și politici ai poporului iudeu și care au urmărit pe Mîntuitorul cu ură înversunată, pentru a-L prinde în vorbă sau faptă. Așteptînd un mesia care să le asigure hegemonia asupra altor popoare, nu recunosc în Iisus Hristos ca Cel prezis de prooroci și fac tot ce le stă în putință pentru a-L ucide.

Ei au falsificat Legea pentru interpretări personale, care toate, nu făceau decît ca Legea să fie o simplă aparență, un motiv de discuții cauzistice, iar nu o trăire de la zi la zi. Așa, de pildă, ei redusese răugăciunea la o simplă formă : o făceau ostentativ, ca să fie văzuți și laudați, iar prin aceasta să-și consolideze cît mai mult starea lor materială, din ce în ce mai înfloritoare. Așa și cu milostenia, așa și cu postul. Din toate ajunseseră a face o formă, așadar o înșelare. Se statornici astfel o *viață de aparență*, care îi ducea pe ei și pe poporul condus de ei spre o depărtare de Dumnezeu.

În schimb, în spatele acestei aparențe, ei aveau o viață de huzur, care firește, îi ducea la tot felul de stricăciuni și jefuiri pe socoteala celor fără apărare. Așa încît, pe de o parte propovăduirea unui Mesia terestru, pe de altă parte o viață particulară plină de fățarnicie, făcură din ei niște răi conducători ai poporului ales, pe care-l duceau spre o cît mai deplină dezlegare de Dumnezeu, spre o dezlipire a legămîntului făcut cu El.

De aceea și Sfînta Lui minie se aprinde împotriva lor și rostește «cele șapte vaiuri» ca niște anateme sau blesteme, puțin înainte de Sfînta Lui Patimă, ca un avertisment împotriva tuturor fățarnicilor din toate locurile și timpurile, Evanghelia avînd o permanentă actualitate.

Mîntuitorul recunoaște rolul de conducători al cărturarilor și fariseilor, căci mai înainte de «vaiuri», spune : «*Pe scaunul lui Moisi s-au așezat cărturarii și fariseii. Toate cîte vă vor zice să păziți, păziți și faceți*» (Mt. XXIII, 2—3). Și adaugă îndată : «*Iar după faptele lor nu faceți, căci ei zic dar nu fac*» (Mt. XXIII, 3). Iată fățarnicia lor dată pe față : «*zic, dar nu fac*». O, și ce depărtare este de la a zice pînă la a face !

Cuvintele Domnului răsună greu împotriva tuturor care, de veacuri și veacuri, «zic, dar nu fac», propovăduiesc binele, dar ei nu-l fac, ridică în slavă milostenia și rugăciunea, dar nu le fac. Neagra regulă a fățarniceii, întrupată viu, în cărturarii și toți fariseii veacurilor.

Și acum iată vaiurile adresate de Domnul, cărturarilor și fariseilor din toate vremurile, care se vor isprăvi în veșnicie.

1. «*Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici, că închideți oamenilor împărăția cerurilor. Căci nici voi nu intrați și nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați*» (Mt. XXIII, 13).

După cele ce s-au spus mai înainte, putem înțelege destul de ușor sensul acestui vai.

Cărturarii și fariseii au redus Legea la o simplă aparență. Împărăția cerurilor se capătă printr-o trăire cît mai conformă cu Legea, coborînd cuprinsul ei de idee în cuprinsul ei de faptă, înlăturînd astfel orice amestec al fățarniceii. Dar ei, prin faptele lor, falsifică și credința mulțimii, care, urmîndu-i, pierde și ea împărăția cerurilor. De aceea Domnul îndeamnă pe credincioși : «*Toate cîte vă vor zice să păziți și faceți, păziți și faceți, iar după faptele lor să nu faceți, căci ei zic dar nu fac*» (Mt. XXIII, 3). Dar de-a lungul vremii ei nefăcînd ceea ce ziceau, mulțimea a făcut la fel, așa că fiind închisă împărăția cerurilor pentru ei, de la sine a rămas închisă și pentru mulțime.

Lucrul acesta se petrece din nefericire și astăzi. Mulți credincioși văzînd pe unii din preoții lor săvîrșînd unele lucruri rele, se acoperă cu fapta lor și își închid și lor împărăția cerurilor.

Dar nu, credinciosul de astăzi nu se mai poate acoperi valabil cu faptele preotului, căci el are pe Domnul Hristos de model, are Biserica drept sfînt sălaș, are tainele ei drept leacuri, are credința cea adevărată drept călăuză și are pe preot, împărțitor al Sfintelor Taine ale Bisericii. Scăpare nu se află nicăieri pentru fățarnicie.

Fără îndoială că mare sminteală produce un preot stăpînit de o patimă, credincioșilor lui, după Cuvîntul Mîntuitorului : «*Vai de cei ce se*

smintesc, dar mai vai de aceia prin care vine sminteala» (Mt. XVIII, 6—7). Credinciosul dorește să vadă în preot evanghelia trăită. Răspunderea lui este mare în fața lui Dumnezeu, și vă cădea în incidența acestui teribil «Vai» al Mintuitorului, care privește pe cei ce închid împărăția cerurilor și lor și oamenilor.

2. «*Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici că cutreierați marea și uscatul, ca să faceți un prozelit și după ce îl dobîndiți, îl faceți fiu al gheenei, îndoit ca voi»* (Mt. XXIII, 15).

Prozeliții erau păgînii care veneau la iudaism. Ca să se arate zețoși ai împlinirii Legii, cărturarii și fariseii căutau să determine cite un păgîn să primească botezul iudaic ; aceștia însă văzînd fățarnicia lor deveneau asemenea lor, trădînd și credința primară și pe cea primită.

Aci aș considera că acest vai privește pe cei care dau ocol pămîntului pentru a face prozeliți. Indiferent cărui cult aparțin, ei pretind că adevărata credință e numai la ei și că mîntuirea le aparține în exclusivitate. Mai mult, trufia le întunecă mintea și se socot fără păcate, mîntuiți, ba încă nici nu pot păcătui, și astfel săvîrșesc cel mai mare păcat, acela de a se considera că nu au nici unul. Fericitul Augustin spune că dacă n-ar fi trufie, n-ar fi erezie. Iar Sfîntul Ioan Hrisostom zice că, preferă să aibă toate păcatele, dar să aibă virtutea smereniei, decît toate virtuțile și păcatul trufiei.

3. «*Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici, că dați zeciuală din mirtă, din mărar și din chimen — și nesocotiți cele mai de seamă ale Legii : dreptatea, mila și credința. Acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le lăsați !»* (Mt. XXIII, 23).

Iată contrastul care face să fie mai evidentă fățarnicia acestor conducători ai poporului. Ei sînt foarte punctuali în a da mărar, mirtă, chimen și uită principalul : dreptatea, mila și credința. Și pentru a arăta mai plastic fățarnicia lor, Domnul adaugă : «*Povățuitori orbi, care strecurați țînțarul și înghițiți cămila»* (Mt. XXIII, 24). Același teribil contrast : țînțar — cămilă.

Prin urmare, foarte punctuali la cele mici, iar la cele mari, uitare. Domnul le zice «orbi», fiindcă nu-și dădeau seama, că în calitate de conducători ai poporului, erau «orbi» cu privire la efectele dezastruoase pe care purtarea lor le aducea în viața lor particulară și publică. — adică făcîndu-se că nu văd că purtarea lor era întru totul condamabilă. Același fariseu fățarnic este întîlnit și în pilda Mintuitorului : «*Dau zeciuală din toate cite cîștig !»* (Luca XVIII, 12) și că nu e răpitor, nedrept sau desfrinat, cînd adevărul era contrar. Peste tot, așadar, găsim același fariseism lăudăros, fățarnic, mincinos. Înțelegem ușor de ce sfînta minie a Domnului s-a abătut cu atîta vehemență asupra lor.

Dar oare astăzi nu sînt asemenea «povățuitori orbi», asemenea «creștini» care strecoară țînțarul și înghit cămila ?

Din nefericire lumea e plină de ei, cuvîntul Domnului avînd o permanentă actualitate. Sînt creștinii care cred că-și acoperă păcate grele dacă apar în fața lumii, mergînd la biserică, aprinzînd citeva lumînări, sau închinîndu-se pe la icoane ; însă dînd la o parte această draperie înșelătoare, va apare : adulter, furtișag, înșelăciune, răz bunare, purtare

urită față de părinți și vecini etc. Așadar : țînțarul (luminărica aprinsă la icoană) și cămila (viața trăită departe de poruncile Domnului). Și acestea din urmă cît mai bine acoperite, pentru a nu fi cunoscute de lume. Să dăm la o parte păcatul și fățarnicia ca să scăpăm de «Vaiul» Mîntuitorului.

4. «*Vai vouă, povățuitori orbi, care ziceți că de se va jura cineva pe biserică, nu e nimic, iar de se va jura cineva pe aurul bisericii, e vinovat*» (Mt. XXIII, 16).

Pe vremea Mîntuitorului se făcea abuz de jurămint. De aceea, cu alt prilej spusese : «*să nu vă jurați deloc, ci să fie cuvîntul vostru : ce e da, da și ce e nu, nu*» (Mt. V, 34, 37). Domnul face aluzie aici, nu la jurămintul cerut ca probă în justiție, sau cînd ți se cere, ci la abuzul ce se făcea printr-un obicei aproape generalizat, pe cer, pe biserică, pe cap etc. Așadar, cărturarii și fariseii, în orbia lor, puneau aurul bisericii mai presus de aceasta, la ei conta aurul, nu biserica. De aceea Domnul continuă : «*Nebuni și orbi, ce e mai mare ? Aurul sau biserica care sfințește aurul ?*». Iată în ce hal ajunsese orbia și nebunia acestor oameni. La fel cu darul adus la altar și cu altarul, aceștia socotind mai presus darul decît altarul care sfințește darul (Mt. XXIII, 18). Numai astfel materialismul a pus stăpînire pe sufletele lor și au ajuns să pună mai presus de biserică și altar, aurul și darurile aduse bisericii.

5. Pentru a evidenția mai mult fățarnicia, Domnul continuă : «*Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici, că curățiți partea cea de din afară a paharului și a blidului, iar pe dinlăuntru sînt pline de răpire și de nedreptate*» (Mt. XXIII, 25). Strălucitori pe din afară, ticăloși pe dinăuntru. Totul este ca să pară în fața lumii, viață de aparență, pentru a putea conduce și stăpîni. Rugăciuni pe la răspîntii, filacterii late, ciucuri bo-gați de mătase, iar înăuntru nedreptate, hrăpire și vicleșug. «*Fariseule orb, curăță mai întîi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară !*» (Mt. XXIII, 26).

Iată principiul de temelie al craștinismului și deci și al trăirii creștine : primatul spiritului. Nu cele din afară conduc pe cele dinăuntru, ci cele dinăuntru hotărăsc pe cele din afară : numai după ce vei curăța partea dinăuntru a sufletului, va fi curată și viața ta cea din afară : «*Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și celelalte se vor adăuga vouă*».

6. În continuare, Domnul ridică asupra cărturarilor și fariseilor alt vai, asemănător cu precedentul, zicîndu-le : «*Vai vouă cărturari și farisei fățarnici, că vă asemănați mormintelor văruite, care pe din afară se par frumoase, iar înăuntru sînt pline de oase de morți și de toată necurațenia. Așa și voi, pe din afară păreți oamenilor că sînteți dreți, iar înăuntru sînteți plini de fățarnicie și de nelegiuire*» (Mt. XXIII, 27—28). Se cunoaște că iudeii văruiau mormintele, nu atît din respect pentru sufletul celui decedat, ci pentru că atingerea de un mormînt atrăgea după sine o impuritate legală, ca și atingerea de mortul însuși. Și pentru a nu cădea în această impuritate, care cerea o serie de spălări rituale, ei văruiau mormintele, ca să poată fi văzute de la distanță.

7. Și un ultim vai : «*Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici că zidiți mormintele proorocilor și împodobiți gropile dreptilor și ziceți : de am fi*

fost în zilele părinților noștri, n-am fi fost părtași cu dânșii la vărsarea sîngelui proorocilor» (Mt. XXIII, 29—30). O dublă lăudăroșenie : se îngrijesc de mormintele proorocilor și de ar fi trăit pe vremea lor n-ar fi fost părtași la uciderea acestora.

Și aici aflăm aceeași fățarnicie și orbie, pentru că peste puțină vreme vor ucide pe însuși Domnul Hristos, săvirșind astfel cea mai mare nedreptate cu puțință.

*

Toate aceste vaiuri au fost rostite de Domnul cu puțin înainte de a păși la cruce, chiar în săptămîna Sfințelor Sale Patimi. Așa încît ele au o notă încă mai «testamentară», ca să spunem așa, decît celelalte grăiri ale Domnului din săptămîna aceea.

Păcatul fățarniciei e egal cu necredința, pentru că împietrește inima omului, încît cel fățarnic zice că «vede», pe cînd el este «orb» sufletește. După ce Mîntuitorul a vindecat pe orbul din naștere (In. IX), și se descoperă ca Fiu al lui Dumnezeu înaintea acestuia, adaugă : «*Eu spre judecata lumii acesteia am venit, pentru ca cei ce nu văd să vadă, iar cei de văd să ajungă orbi*». Unii din fariseii care erau lîngă Iisus au întreat : «*doar n-om fi și noi orbi ? Dacă ați fi orbi, le-a răspuns Iisus, păcat n-ați avea, dar pentru că ziceți «vedem», de aceea păcatul vostru rămîne*».

Traversînd veacurile, constatăm că păcatul fățarniciei pune stăpînire pe mulți oameni. Sf. Apostol Petru nu scapă de el, cum arată Sf. Pavel în epistola către Galateni (II, 13) în episodul din Antiohia, și ambii apostoli îndeamnă în epistolele lor, pe creștini, să se ferească de păcatul fățarniciei (vezi I Petru II, 1, 5 și I Tim. IV, 2).

Formalismul poate fi vindecat, dar fățarnicia duce la orbire sau împietrire. Fățarnicul pare a lucra pentru Dumnezeu, dar el lucrează pentru sine. Practicile cele mai recomandabile : milostenia, rugăciunea și postul, sînt prevestite prin grija de a se face remarcat (Mt. VI, 2 ; V, 16 ; XXIII, 5). Omul fățarnic este surd la orice apel la convertire și se crede drept. Vrînd să înșele pe alții, ipocritul se înșală pe sine și devine orb asupra propriei stări, incapabil de a vedea lumina : «*Fățarnicilor, Isaia a profetizat bine despre voi : «acest popor mă cinsteste cu buzele, dar cu inima este departe de Mine*» (Mt. XV, 7).

Ei atribuiau lui Bulzebut originea minunilor Mîntuitorului, sau apelînd la legea sabatului, bunătatea Mîntuitorului o socoteau păcat, cînd făcea felurite vindecări.

Mîntuitorul, cum arătam, a iertat pe toți păcătoșii pocăiți, pe tîlhar, pe femeia adulterină, pe păcătoasa din casa fariseului Simon, s-a rugat pentru cei ce-L pironiseră pe cruce, dar pe fățarnici nu i-a iertat.

Vaiurile adresate lor, să fie un memento, peste veacuri, pentru toți cei pîndiți sau prinși de acest păcat, căci el înseamnă îndepărtarea de mîntuire.

Pr. OCTAVIAN POPESCU

DESPRE SFINȚII ÎNGERI

Dacă citim cu luare aminte Sf. Scriptură sau Sf. Traditie și urmărim cu atenție rînduiețile tipiconale ale Bisericii Ortodoxe, așezămintele ei liturgice, aproape în fiecare parte a cultului dumnezeiesc sînt amintiți și îngerii. Astfel în rugăciunile de dimineață și de seară, în cadrul celor șapte laude, în cîntările treimice, svetilne, luna și la praznicul sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, în canonul către îngerul păzitor, în cel al puterilor cerești, acatiste, tropare, condace, în canonul de pocăință, la unele sf. Taine și ierurgii, molifte mari și mici și chiar în cuprinsul sf. Liturghii, sfinții îngeri sînt invocați și pomeniți cu evlavie. Originea lor aparține lumii spirituale. Ei sînt creați de Dumnezeu mai înainte de facerea acestei lumi văzute și de plăsmuirea omului, precum spune sf. Apostol Pavel în epistola către Coloseni : «Pentru că... toate cele din ceruri și cele de pe pămînt, cele văzute și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie căpetenii, fie stăpîniri, toate s-au făcut prin El și pentru EL» (1, 16), sau precum reiese aceasta și din primul articol al Crezului Niceo-Constantinopolitan (325—381) : «Făcătorul tuturor... și nevăzutelor». Același lucru îl afirmă și sf. Grigore Teologul în una din predicile sale la Nașterea Mîntuitorului : «La început Dumnezeu gîndește puterile îngeresti și cerești și gîndul Lui s-a făcut faptă» (Vezi Dogm. sf. Ioan Damaschin, trad. rom., pag. 64). Îngerii au o natură necorporală. Ei sînt ființe spirituale, veșnic mișcătoare, libere, nevăzute, «un fel de duh și de foc imaterial», precum zice marele Prooroc David : «Cel ce face pe îngerii Săi duhuri și pe slugile Sale pară de foc» (Ps. 103, 5 ; Evrei 1, 7). Și Ioan Damaschin lămurește prin aceste cuvinte că ei sînt «ușori, arzători, calzi, străbătători, grabnici, spre dorul lui Dumnezeu și slujitorii Lui» (Idem, ibidem, pag. 60 — Evrei 1, 14). Nu-s asemenea cu Dumnezeu. Pentru că numai Dumnezeu are o natură imaterială absolută (Dog. de Andrușos, trad. rom. pag. 136). Îngerii sînt ființe cu fire rațională și voință, cu fire înțelegătoare, zidiți prin Cuvînt ; «tari în virtute» (Ps. 102, 21) și desăvîrșiți prin Duhul Sfînt. Ei sînt nemuritori prin Har și fără sex (cf. Matei 22, 30) ; n-au limbă și auz și totuși pentru priceperea noastră iau chip de om, vorbesc pe înțelesul nostru și aud, așa precum și undele electrice se prefac în lumină, în imagini, și se transmit vizibil și auditiv mai departe. Îngerii sînt circumscriși în timp ; adică cînd sînt în cer nu-s pe pămînt și invers ; Cînd sînt trimiși de Dumnezeu pe pămînt, nu sînt în cer. Ca zidire și în raport cu Dumnezeu care este necreat, veșnic și pretutindeni în aceeași clipă, ei sînt limitați, mărginiți, nu ocupă loc în spațiu, ca și gîndurile în mintea omului ; sînt nemărginiți față de materie : pereți, uși, încuietori, peceți etc. În felul acesta ei se pot deplasa repede și intra oriunde cu învoirea lui Dumnezeu. Rostul lor este îndoit : De-a slăvi necurmat pe Dumnezeu, de-a îndeplini voia Lui și de-a sluji credincioșilor de la naștere, de la botez și pînă la moarte, cu alte cuvinte îngerii sînt slugile credincioase ale lui Dumnezeu, vestitorii poruncilor Lui, păzitorii și lăudătorii măririi Sale, însoțitorii și slujitorii noștri, precum spune sf. Apostol Pavel : «Nu sînt oare îngerii duhuri slujitoare, trimiși ca să slujească pentru cei ce vor fi moștenitorii mîntuirii ?» (Evrei 1, 14).

Ei sînt organele comunicative între cei de sus și cei de jos, între ierarhia cerească și cea bisericească.

Sf. Tradiție ne spune că în războiul nevăzut, sf. Arhanghel Mihail s-a opus lui Lucifer, care din trufie s-a lepădat de slujba sa. Atît pe el cît și pe slujitorii săi, Dumnezeu i-a pedepsit (cf. Iuda 1, 6), i-a aruncat în întunericul cel adînc al iadului (cf. Apoc. 12, 9; Molitf. sf. Vasile cel Mare). El n-a cruțat pe acești îngeri care au greșit (II Petru 2, 4). De aici și din alte locuri biblice (cf. Matei 13, 29—40; Ioan 8, 44; II Cor. 12, 7), rezultă două feluri de îngeri : buni și răi, la care ne referim astăzi.

*

Ingerii buni sînt supuși și ascultători de Dumnezeu, apărătorii suflatești și trupești ai oamenilor, îndreptătorii neadormiți ai vieții noastre, povățuitorii, ocrotitorii și călăuzitorii noștri. Aceștia se deosebesc unii de alții prin grad și funcțiune și se împart în trei cete de cîte trei : de la cele mai apropiate de Dumnezeu și pînă la cele mai de jos transmițînd în aceeași ordine harurile dumnezeiești (Dionisie Areopagitul : Ierarhia cerească VIII, 2). Astfel avem în prima ceată : Serafimii, Heruvimii și Tronurile, apoi în a doua : Domniile, Puterile și Stăpînirile, iar în a treia : Începătoriile, Arhanghelii și Îngerii. «Serafim» înseamnă «lumină și căldură». Serafimii — cei cu cîte șase aripi — primesc lumină și căldură de la focul dumnezeiesc, prin care luminează și curățesc treptele inferioare. «Heruvim» înseamnă «prisos de înțelepciune». Și sînt cu ochi mulți și primesc înțelepciunea de la izvorul ei necreat. «Tronuri» înseamnă «statornicie», independență de ceea ce-i necreat. Tronurile au darul de a purta nemijlocit pe Dumnezeu; Domniile, pentru ordinea desăvîrșită cu care se oferă înriuririi dumnezeiești; Puterile, care transmit mai departe autoritatea, și stăpînirile «pentru siguranța cu care se păstrează în neprihănire». Apoi Începătoriile care comandă în subordine; Arhanghelii și îngerii sînt rangurile cele mai cunoscute oamenilor. Mai presus însă de Heruvimi și Serafimi, decît toate aceste cete îngerești stă Maica Domnului, Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioară Maria.

Numărul îngerilor este foarte mare; ca norul (cf. Iezechiel 10, 3 «leghioane») (cf. Matei 26, 53); «mii de arhangheli și zeci de mii de îngeri» (Liturghier, Rug. pr. în timpul răspunsurilor; Evrei 12, 22). Dintre acosta cunoaștem pe sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, apoi pe Rafael; iar după tradiția Bisericii și pe următorii : Uril, Salatii, Egudiil și Varahiil. Fecare dintre ei are vrednicia sa îngerească, simbolul său material și slujirea sa. Totuși — în lucrarea mîntuirii omului — ei nu fac nimic fără știrea și voia lui Dumnezeu. Ei sînt în comuniune cu Dumnezeu.

După Sf. Scriptură și unii dintre sf. Părinți (Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur etc. sau scriitorii bisericești (Origen etc.), fiecare copil (F.A. 7, 35; I Petru 2, 4; II Petru 2, 4—11), fiecare biserică (Apoc. 2, 1; 2, 8; 2, 12; 2, 18; 3, 1; 3, 7; 3, 14), fiecare celate, stat sau popor (Dan. 10, 13) își are îngerul său călăuzitor. Pentru că — indiferent de om, de culoarea lui, de neamul și credința sa — Dumnezeu, creatorul tuturor și Părintele nostru cel ceresc, dorește ca prin acești soli ai Providenței și cu o soliditate egală pentru toți, să aducă la unitatea credinței, a dragostei, a păcii, a înțelegerii și a buneii voiri pe toate popoarele pămîntului, fiindcă

în fiecare om se răsfringe, se reflectă chipul și asemănarea lui Dumnezeu, complexitatea spiritului uman și a desăvârșirii sale.

*

Sf. Scriptură vorbește adesea despre existența și înriurirea binefăcătoare a îngerilor buni asupra oamenilor credincioși. Cîteva cazuri numai din V. și N. Testament : Un Heruvim păzește calea înspre pomul vieții (cf. Fac. 3, 24). Un înger mîngieie pe deznădăjduită Agar (cf. Fac. 21, 17). Un înger oprește mina lui Avraam, care voia să junghie pe Isac (cf. Fac. 22, 11). Trei îngeri se arată lui Avraam, la stejarul Mamvri (cf. Fac. 28). Îngerii urcă și coboară (cf. Fac. 28, 12), Iacov îi sesizează în scara sa (cf. Fac. 32, 1). Un înger se arată lui Moisi în para focului din rug (cf. Ieșire 3, 2). Un altul merge înaintea evreilor în chip de stîlp de nor luminos, cîrmuindu-i și ferindu-i de furia egiptenilor (Cf. Ieșire 14, 19). Evreii primesc Legea lui Moisi prin intermediul îngerilor ; stau în jurul tronului lui Dumnezeu și se închină (cf. Apoc. 7, 11). Voievodul oștirilor Domnului se arată lui Isus a lui Navi (cf. 5, 14). Un înger cheamă pe Ghedeon să scoată pe evrei din robie (cf. Jud. 6, 11). Un înger se arată părinților lui Samson precizîndu-le nașterea lui minunată (cf. Ieșire 13, 3). Proorocul Ilie este condus și ajutat de multe ori în lucrările sale de către înger (cf. III Împ. 19, 5). Apoi îngerul sare în ocrotirea aleșilor săi. «Tăbăriți-vă îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de dînsul și-i va izbăvi pe ei» (Ps. 32, 8). Mai evident și în strînsă legătură cu acțiunea binefăcătoare a sf. Arhangheli Mihail și Gavriil pe care îi prăznuim astăzi : Ei sînt mării «voievozi ai lui Dumnezeu», «căpeteniile îngerilor», patronii unor biserici și mănăstiri și «povățuitorii oamenilor» (Trop. și cond. 8 nov.). Mihail are ca simbol o sabie, semn al puterii ; iar Gavriil are în mîini un crin — simbol al bunelor vestiri. Așa sînt ei zugrăviți peste tot, în toată iconografia Bisericii ortodoxe. Amîndoi sînt «îngeri», noțiune specifică tuturor cetelor, însă serviciul lor e împărțit. Așa de pildă Mihail — căruia i se atribuie călăuzirea poporului evreu — scapă de la moarte pe Avraam și pe Lot, cînd au fost arse Sodoma și Gomora (cf. Fac. 19) ; ocrotește pe Iacob de răutatea fratelui său Isav (cf. Fac. 28) ; îi scoate pe evrei din robia egipteană și-l călăuzește pe Isus al lui Navi spre Canaan. Sf. Arhanghel Gavriil tilcuieste vederea proorocului Daniil : una cuprînsă în cap. 8, 16—21, iar alta privitoare la venirea lui Mesia — Hristos (9, 21—26) ; vestește lui Ioachim și Ana nașterea Sf. Fecioare Maria ; vestește lui Zaharia că soția sa va naște un fiu, pe sf. Ioan Botezătorul (cf. Luca 1, 11—19) ; vestește sf. Fecioare Maria la Nazaret că va naște pe Isus, Mîntuitorul lumii (cf. Luca 1, 26—38). În sfîrșit îngerii, care «pururea văd fața lui Dumnezeu» (Matei 18, 10), apropie cerul de pămînt și pe oameni de Dumnezeu ; se înalță spre Dumnezeu și coboară, nevăzut, între oameni (cf. Fac. 28, 12 ; Ioan 1, 51), ajută (Ieșire 32, 34) și ocrotesc pe credincioși : pe Elisei (cf. II Împ. 2, 3, 4, 5, 70), pe cei trei tineri în cuptorul cel cu foc (cf. Dan. 3, 22—25) și pe Daniil în groapa cu lei (cf. Dan. 6, 22). Ei nu defaimă pe oamenii păcătoși (cf. II Petru 2, 11), dimpotrivă, ne feresc de rău (cf. Ps. 90) ne păzesc «în toate căile» (Ps. 90, 11) vieții noastre ; ne ajută în sănătatea noastră (cazul cu tulburarea apei de la lacul Vitezda (cf. Ioan 5, 4) ; ne inspiră în săvîrșirea de fapte ale păcii și neprihănirii sufletești ; ne însuflețește spre bine ;

priveghează, mijlocesc și ne sugestionează prin semne, vise și vedenii acceptabile (Numeri 12, 6) ; iau parte la bucuriile și necazurile noastre ; se roagă pentru noi ; ne îndrumă la lucruri bune și înfățișează lui Dumnezeu rugăciunile noastre, precum zice îngerul Rafael către Tobit : «Eu am adus pomenirea rugăciunii voastre înaintea celui Sfânt și când îngropai pe cei morți așijderea eram de față cu tine...» (Tobit 12, 13—14) ; «Eu sint Rafael... care aduc rugăciunile sfinților (credincioșilor) și ies înaintea slavei Celui Sfânt» (Tobit 12, 16). Îngerii iau parte apoi la toate evenimentele istorice din viața Mântuitorului Hristos : Un înger se arată lui Iosif și-l sfătuiește să nu părăsească pe logodnica sa, Maria, prin care lucrează Dumnezeu (cf. Matei 1, 20). Îngerii, de asemenea, iau parte la bucuria nașterii lui Iisus Hristos (cf. I. Tim. 3, 16) și cântă-n cor : «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeuși pe pământ pace, între oameni bunăvoire» (Luca 2, 14) ; feresc pruncul de primejdie, poruncind lui Iosif să se refugieze de mâna lui Irod, în Egipt (Matei 2, 13) ; să revină apoi de acolo la Nazaret, «că au murit cei care căutau sufletul pruncului» (Matei 2, 19—23). Îngerii slujesc Domnului Hristos după ispitire (cf. Matei 4, 11). Tot un înger se arată Mântuitorului în grădina Ghetsimani și-L mîngăie, îl întărește pe Domnul în rugăciunea Sa «cu sudori de sânge» (Luca 22, 42—44). Un înger prăvălește piatra de pe ușa mormintului și alți doi — în haine strălucitoare — vestesc mironosișelor învierea (cf. Matei 28, 2—6). Apoi cu prilejul înălțării Mântuitorului nostru Iisus Hristos la cer, de asemenea doi îngeri în «veșminte albe» s-au arătat Apostolilor (cf. F. A. 1, 10). Un înger izbăvește pe sf. Apostoli din închisoare (cf. F. A. 5, 19) și pe sf. Apostol Petru, pe care l-a condus noaptea la casa lui Ioan Marcu (cf. F. A. 12, 16). Un înger ajută pe Apostolul Filip la încreștinarea unui famen din părțile Candachiei (cf. F. A. 8, 26). De asemenea un înger bun i s earată lui Corneliu suteașul și-i spune : «Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu» (F. A. 10, 3—4), ceea ce însemnează că îngerii sesizează manifestările trăirii noastre frumoase și că fiecare dintre noi e supravegheat, îndemnat, călăuzit, îmbărbătat și ocrotit de un înger propriu (cf. F. A. 27, 23) ; și mare bucurie e înaintea îngerilor atunci cînd un păcătos se întoarce de la calea lui cea rea și se îndreaptă (cf. Luca 19, 10). Dar îngerii, precum am amintit, asistă și la îngroparea celor morți (cf. Tobit 12, 12) și conduc sufletele noastre după moarte la fericirea cea voșnică (cf. Luca 16, 22 ; 20, 36). Apoi ei vor anunța sfîrșitul acestei lumi (cf. Marcu 13, 27), pogorîrea lui Hristos din cer (cf. I. Tes. 4, 16) și tot sfinții îngeri vor însoți pe Mântuitorul Hristos la înfricoșata judecată (cf. Matei 25, 31 ; II Tes. 1, 7). Firește că în viața noastră sint și diferite întîmplări groaznice : accidente în aer, pe pământ, pe ape etc., dar multe dintre ele dacă nu aproape toate, se datoresc și neglijenței sau lipsei de colaborare indiscutabilă cu acești factori nevăzuți ai eternității. Biserica însă cinstește pe acești solitori către Dumnezeu, a căror sfințenie harică, cîștigată prin colaborare cu harul, se roagă pentru noi. În acest sens sinodul VII ecumenic a stabilit și recunoscut formal venerarea sf. îngeri și invocarea lor în rugăciuni, spre binele și mîntuirea sufletelor noastre.

Pe lîngă acești îngeri protectori ai sufletului și a vieții noastre pămîntești, mai sint însă și îngeri răi, așa numiții diavoli sau draci. Prezența lor se poate vedea din multe și felurite necazuri sau întîmplări ale lu-

mii. De la cădere (cf. Luca 10, 19), ei se consideră stăpînitorii «pămîntului și ai bunurilor acestei lumi, fiindcă au căzut de sus în jos, din cer pe pămînt. «Văzut-am pe satana ca un fulger din cer căzînd» (Luca 10, 19) — zice Mintuitorul. Sau : «Vezi împărățiile lumii și slava lor ? — i-a spus diavolul, Domnului Hristos. Toate acestea ți le voi da Ție, de vei cădea și te vei închina mie» (Matei 4, 8 — 9). Iar într-alt loc Mintuitorul adaugă : «Vine stăpînitorul acestei lumi, dar nu are nimic cu Mine» (Ioan 14, 30). Diavolii sînt semănători de vrajbă și răutate (cf. Matei 13, 39) ; ucigași de oameni și mincinoși (cf. Ioan 8, 44) ; geloși pe cinstea (cf. Ps. 8, 5—6) și fericirea omului ; invidioși pe apartenența lui cerească și progresul său ; necurați, iubitori de aur, iubitori de argint : turbați și întunecați (Vezi Molit. sf. Vasile cel Mare și ale sf. Ioan Gură de Aur). Ei se pot prefăce, pot lua forme ciudate, surprinzătoare, după fantezia lor amăgitoare și astfel îl pot seduce sau înșela pe om, îl pot înspăimînta, deruta, cu nălucirile lor fantastice, îl pot duce la rătăcire. În acest sens, ei se pot prefăce sau schimba cu înșelăciune chiar și în îngeri de lumină («fotomorfie» — II Cor. 11, 14), în oameni («antropomorfie») sau în animale («zoomorfie») — vezi Patericul sau Viețile sfinților, răpind din inima omului învățăturile cele bune (Luca 8, 11) și strecurîndu-i în schimb gînduri spurcate (cf. Ioan 13, 2). Ba ceva mai mult : Ei îi ispitesc, îi încurajează pe oameni la rău, cum a fost cazul cu Adam și Eva în paradis, cu Simon Magul (cf. Fapte 8, 18—22) sau cu Elima vrăjitorul — Bariisus (cf. Fapte 13, 8—11). În felul acesta diavolii ademenesc pe oameni (cf. II Cor. 11, 3), amăgesc lumea (cf. Apoc. 12, 9), duc pe cei slabi în ispită, în păcat (cf. I Ioan 3, 8), înfricoșează pe cei tari în credință (Vezi viața sf. Antonie cel mare) și umblă ca niște lei cu gura căscată, căutînd pe cine să înghită (cf. I Petru 5, 8). Lucrul acesta se poate vedea din înșelăciunea spiritistă și din diferitele istorisiri descrise în Pateric (Pat., ed. 1913, pag. 322—352). În afară de aceasta, îngerii răi mai cauzează oamenilor drepti și diferite suferințe (Iov). Căci pe unii oameni nevinovați îi bagă cu viclesug în temniță (cf. Apoc. 2, 10), iar pe alții îi chinuiesc, le produc boale sau pagube în vite, de multe ori și cu asentimentul oamenilor, care-și dăruiesc animalele sau copiii. Acest lucru se poate cunoaște din viața sf. Apostol Pavel (cf. II Cor. 12, 7), din vindecarea miraculoasă a unor bolnavi incurabili, din tămăduirea minunată a îndrăciților și din paguba în porci a Gadarenilor (cf. Luca 8, 27—39) ba pe unii oameni îi poate lega diavolul cu neputințe grele, ca pe femeia girbovă din Evanghelie (cf. Luca 13, 16).

Diavolul nu se sfiește să facă rău sau să pirască lui Dumnezeu chiar și pe cei aleși ai Săi. — L-au pîrît pe Iov cel drept (cf. Iov 1, 9) ; — L-au pîrît pe Iosua — marele preot al evreilor (Vedenia Proorocului Zaharia) ; — i-a pîrît pe sf. Apostoli : «Iată — zice Mintuitorul, ca Dumnezeu atotvăzător — v-a cerut satana ca să vă cearnă» (Luca 22, 31). Totuși dracii au mare frică de Dumnezeu ; cred și se cutremură în fața Lui ; recunosc pe Iisus ca Mesia ; îl recunosc ca judecător atotputernic ; recunosc puterea Lui «Ce e nouă și ție, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu ? Ai venit mai înainte de vreme ca să ne muncești pe noi ?» (Matei 8, 28—34 ; Marcu 5, 8, Luca 8, 30 și 4, 33). Deci de la nașterea Domnului Iisus Hris-

tos influența lor între oameni s-a micșorat. Ei își așteaptă mereu pedeapsa - munca de veci (cf. Matei 25, 41).

Apoi este știut că «Dumnezeu nu ispitește pe nimeni» (Iacov 1, 13). Iar diavolii nu au nici o putere asupra cuiva decît numai cînd și unde și cît le îngăduie Dumnezeu, în scopul mîntuirii și desăvîrșirii vieții noastre.

Sub această perspectivă a îndreptării, a mîntuirii, Dumnezeu îngăduie uneori diavolului să-i încerce și să-i ispitească pe oameni, ca să-i trezească, să-i apropie (cf. Isac Sirul cap. 5 și 48), ca astfel «mai multă roadă să aducă» (Ioan 15, 2), ca și iarba pe care o cosim sau ca via pe care-o curățim primăvara. De asemenea chiar să-i muncească pe unii oameni în diferite chipuri pentru păcatele lor grele. De exemplu : sf. Apostol Pavel — în numele Domnului și cu puterea Mîntuitorului Hristos — dă diavolului pe un tînăr, care trăia în desfrinare cu mama sa, ca astfel muncindu-i-se trupul în această viață, să-și mîntuiască sufletul (cf. I Cor. 5, 1—5). De asemenea sf. Apostol Pavel dă satanei pe doi înși (Imeneu și Alexandru) «ca să se învețe a nu mai huli» (I Tim. 1, 20), căci hula împotriva Duhului Sfînt e grozavă. Păcatul acesta n-are iertare (cf. Marcu 3, 28 — 29).

Cu toate acestea înriurirea diavolului nu este permanentă, obligatorie și absolută. Pentru că «bun este Dumnezeu, care nu va îngădui să fiți ispitiți peste putere» (I Cor. 10, 13) — zice Sf. Apostol Pavel. Apoi este cunoscut că «îngerii care nu și-au păzit vrednicia, ci au părăsit locașul lor, i-a pus Dumnezeu la păslare, sub întuneric, în lanțuri veșnice, spre judecata zilei celei mari» (Iuda, 1, 6), spre pedeapsă (cf. II Petru 2, 4).

De aceea se cade să-i cinstim pe sfinții îngeri, pe îngerii cei buni ; să ne rugăm lor, să-i ascultăm, să-i chemăm mereu într-ajutorul nostru, să-i iubim și să ne silim a fi asemenea lor prin viață, «îngerii în trup», împodobiți cu gînduri curate, sentimente nobile, fapte creștinești, plini de sfințenie și curioșie. Apoi să stăm împotriva diavolilor, a ispitelor de tot soiul — cu credință tare, post și rugăciune fierbinte (cf. Matei 17, 14—23 ; Marcu 9, 28), cu atență veghere asupra simțurilor, precum ne îndeamnă Mîntuitorul nostru : «Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită. Căci duhul este osîrduitor, însă trupul, neputincios» (Matei 26—41). Sau : «Stați împotriva diavolului și va fugi de la voi» (Iov 4, 7). Adică să stăm împotriva diavolului cu sf. Cruce și printr-o priveghere în acțiune rodnică. Căci «cel ce nu lucrează e totdeauna în poftă» (Prov. 13, 41) ; să ne împotrivim spiritului rău printr-o rugăciune în activitate folositoare, «fiindcă miinile celor harnici sînt în siguranță» (Prov. 13, 4) și pentru că de multe ori «numai un ceas al sîrguinței a cîștigat raiul și un ceas al trîndăviei l-a pierdut» (Vezi Războiul nevăzut de Nicodim Aghioritul, trad. de N. Ioniță, pag. 49) ; să ne împotrivim diavolului și printr-o voință consolidată în bine, prin paza sau ocolirea ispitei, a răului, a păcatului, a persoanelor cu purtări slabe, a primejdiilor (Ec. 3, 27), silindu-ne spre o viață cu fapte frumoase, cu fapte ale dragostei de Dumnezeu și de semenii, cu roade ale păcii, cu mărturisirea sinceră a păcatelor și cu împărtășirea deasă și cu vrednicie a Sf. Taine, rostind către Dumnezeu întru smerenie și căință : «Ocrotește-ne pe noi Doamne cu sfinții Tăi îngeri, ca prin mijlocirea lor fiind păziți și

povățuiți să ajungem la unitatea credinței și la cunoașterea măririi Tale celei neapropiate, că bine ești cuvântat în vecii vecilor. Amin» (Ceaslov).

Arhim. Varahiil JITARU

LA DUMINICA A XXV-A DUPĂ RUSALII

VIAȚA VEȘNICĂ

Punctul cel mai îndepărtat în sudul Africii este «Capul Bunei Speranțe». Înainte se numea «Capul Furtunilor», deoarece aproape toate vapoarele ce treceau pe acolo, erau avariate de furtuni. Din momentul când descoperitorul Indiilor, Vasco da Gama, a trecut pe acolo, fără naufragiu, ocolind sudul Africii, toți navigatorii trec prin acest port fără nici o teamă.

Viața omului a avut și ea un punct infricoșător — moartea, peste care nimeni nu putea trece fără frică. După ce Hristos Mîntuitorul a trecut biruitor peste acest punct, trecem și noi peste moarte, fără nici o teamă. Prin biruința asupra morții, Răscumpărătorul lumii a marcat în istorie cea mai puternică confirmare a dumnezeirii Sale și concomitent ne-a deschis perspectiva unei vieți veșnice, *perspectiva veșniciei*. A înviat Domnul, vom învia și noi! Credința în învierea Lui, este credința în propria noastră înviere! Învierea trupurilor noastre ne-o confirmă însuși Hristos Mîntuitorul: «*Adevărat, adevărat zic vouă, că vine ceasul și acum este, cînd morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei care vor auzi vor învia... Nu vă mirați de aceasta că vine ceasul în care toți cei din mormînt vor auzi glasul Lui și vor ieși cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele spre învierea osîndirii*» (Ioan V, 25, 28—29). Învierea trupurilor noastre la sfîrșitul lumii, este spiritualizarea, eternizarea lor, cum ne accentuează divinul Învățător: «*Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încît pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică*» (Ioan III, 16).

Pericopa evanghelică, de astăzi (Luca X, 25—37) ne relatează despre acest loc, de o frumusețe negrăită, redîndu-ne clasicul dialog între Mîntuitorul și un învățător de lege, care venind la El, i-a zis: «*Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci? Iar Iisus a zis către el: Ce este scris în Lege? Cum citești? Iar el, răspunzînd a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși. Iar El i-a zis: Drept ai răspuns; fă aceasta și vei trăi*» (Luca X, 25—28).

Întrebarea legiuitorului din Sfînta Evanghelie este și întrebarea noastră a credincioșilor, dornici de o renaștere internă spirituală, de o regăsire a echilibrului sufletesc.

Problema ce frămîntă omenirea de la începuturile ei și de a cărei fericită dezlegare depinde tăria vieții pămîntești a credincioșilor, este fără îndoială problema vieții veșnice.

Inaccesibilitatea ei pentru rațiunea umană precum și insuficiența metodelor de investigație pozitivistă, nu sînt argumente care ar pleda pentru inexistența unei vieți viitoare. Viața care palpită tumultuoasă în jurul nostru e de asemenea plină de mistere insondabile, ce nu pot fi pătrunse de mintea noastră omenească.

Credința într-o viață viitoare din străfundurile sufletului nostru, fiind un suspin adînc al tuturor credincioșilor, găsind-o în istoria tuturor religiilor, ea făcînd parte din patrimoniul universal al omenirii credincioase.

În mazdeism — cea mai veche religie a Persiei — paradisul e sediul luminii veșnice, e somptuoasa locuință, unde sufletele se odihnesc pe covoare de aur. La egipteni, cultul nemuririi era ideea centrală care organiza întreaga viață a imperiului. Credința în nemurirea sufletului există la chinezi din cele mai vechi timpuri, fiind nutrită de povestirile despre arătările morților în vis sau în stare de veghe. Prin moarte se nimicește numai trupul, iar sufletul care formează adevărata personalitate a omului, trăiește mai departe într-o regiune superioară.

În mitologia greacă, paradisul este olimpul rezervat zeilor ca o primăvară eternă, iar eroii merg în frumoasele cîmpii elizee. Dogma centrală a religiei geților — strămoșii noștri ai românilor — era credința într-o viață viitoare. Sufletele după moarte merg la Zalmoxis și fericirea veșnică este gustată alături de acesta, undeva în nesfirșitul cerului albastru.

Oricare ar fi impuritățile superstițioase ale religiilor politeiste sau monoteiste precreștine, ideea veșniciei apare în doctrina acestora cu mai multă sau mai puțină amploare. Gîndul că ideile și realizările omului care schimbă fața lumii, nu sînt trecătoare, a angajat însă și filosofia ca susținătoare a nemuririi sufletului. Pitagora, Platon și Aristotel, cele trei mari glorii filozofice din antichitatea clasică, au făcut din nemurire o pîrghie puternică a gîndirii lor.

Potrivit doctrinei creștine — cea mai înaltă și completă învățătură metafizică și etică — cu moartea nu se sfîrșește și viața în accepția strictă a cuvîntului. Moartea nu este decît o piatră de hotar, o limită sumbră între viața de aici de pe pămînt și cea de dincolo, în sferele senine ale cerului. Ea nu este amurg al ființării ci zbor spre o ființare mai înaltă — cum se exprimă atît de nimerit fericitul Augustin. Pasărea călătoare n-ar avea instinctul plecării din ținuturile cu iarnă cumplită, dacă nu ar exista un sud ospitalier care s-o primească. Sufletul nostru la fel tinde spre zările de azur ale transcendentului, ancorindu-se în veșnicie, unde tronează cu adevărat calmul, echilibrul, seninătatea și beatitudinea.

Fără perspectiva veșniciei, zadarnice sînt toate năzuințele noastre spre fericire, zadarnice toate idealurile noastre. În sufletul nostru există o tendință neconținută de a cunoaște adevărurile, de a se înălța pe culmile desăvîrșirii morale și de a dobîndi fericirea. În viața noastră pămîntească nu ajungem însă la o cunoaștere absolută a adevărului, la realizarea deplină a binelui, la o fericire desăvîrșită. Năzuința credinciosului după fericire, adevăr și bine, o satisface numai eternitatea.

Ideea veșniciei ne obsedează mereu. În adîncul ființei noastre a credincioșilor, se zbuiciumă dorul după alte tărîmuri, după fericirea ne-

grăită, după veșnicie. E nostalgia paradisului! «De aceea suspinăm în acest trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuința noastră cea din cer» (II Corinteni V, 2).

Aceeași nostalgie după viața veșnică îl face pe Nicodim să meargă noaptea la Iisus, pe Zaheu vameșul să se urce în dud, pe Maria Magdalena să cadă cu lacrimi la picioarele Mântuitorului, iar pe mucenicii să înfrunte cu zîmbetul pe buze suplicii infernale. Aceeași sfîntă nostalgie după viața veșnică ne aduce și pe noi, aici, la treptele altarului.

Ce este în esență viața veșnică, după care aspiră sufletul credinciosului și despre care ne relatează pericopa evanghelică de astăzi?

Viața veșnică, sinonimă cu fericirea veșnică, este starea paradisiacă, trăită în comuniunea iubirii și a măririi veșnice, dincolo de acest pămînt, într-o împărăție, unde — potrivit unei analogii figurative — soarele nu apune, lumina nu se stinge, primăvara nu încetează niciodată. E locul de bucurie nesfîrșită, de cunoaștere deplină de pace adevărată, de frumusețe desăvîrșită și de fericire negrăită, loc zugrăvit atît de plastic în Apocalipsa lui Ioan. Acolo vom vedea pe Dumnezeu față către față, așa cum este El în esența-I spirituală. Acolo vom avea parte de bunurile veșnice, cum ne spune Sf. Apostol Pavel: «Cele ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El» (I Corinteni II, 9).

Vechiul Testament abundă de nenumărate locuri pe care este fundamentată învățătura Bisericii despre o viață veșnică, viitoare. Astfel la Ecclesiast XII, 1, 7, ni se spune: «Adu-ți aminte de Făcătorul tău... pînă nu se întoarce duhul la Dumnezeu care l-a dat». Iar despre o răsplată a sufletului în viața viitoare, ne spune psalmistul: «Nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici nu vei da pe cel cuvios al Tău să vadă stricăciune» (Psalm XV, 10).

Noul Testament evidențiază și mai deplin învățătura despre existența unei vieți viitoare. În parabola despre bogatul nemilostiv și săracul Lazăr, citim: «Și a murit săracul și a fost dus de către îngeri în sinul lui Avraam. A murit apoi și bogatul și l-au îngropat. Și în iad ridicîndu-și ochii, el care era în chinuri a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sinul său» (Luca XVI, 22—23).

Prin hotărîrea solemnă a Judecății de apoi, fiecare va primi răsplată cuvenită după faptele sale: «Și vor merge aceștia la pedeapsă veșnică, iar dreptii la viață veșnică» (Matei XXV, 46). Iar Sfîntul Apostol Pavel spune atît de lămurit: «Căci știm că dacă pămîntea noastră locuință în cortul acesta se va desface, avem în ceruri zidire de la Dumnezeu, casă veșnică, nefăcută de mină» (II Cor. V, 1).

Sf. Părinți și scriitori ai Bisericii, de asemenea vorbesc despre o viață viitoare. Astfel Sf. Simion Noul Teolog spune: «Toată firea se va preface la învierea cea de obște și va deveni o locuință imaterială și duhovnicească și mai presus de orice simțire. Fiind duhovnicească și dumnezeiască se va uni cu lumea de sus și va deveni un alt paradis duhovnicesc, Ierusalimul ceresc, fiindcă s-a făcut asemenea cu cele cerești și s-a unit cu ele. «Iar Fericitul Augustin redă în cuvinte atît de expresive, aspirația sufletului nostru spre infinit, spre veșnicie: «Ne-ai făcut pentru Tine Doamne și neliniștit este sufletul nostru pînă ce se va odihni în Tine».

Omului credincios îi este dat să trăiască în lumina și în căldura iubirii divine, ascultând încântat, satisfăcut și fericit simfonia veșniciei. Voim să moștenim viața veșnică, Ierusalimul cel ceresc, împărăția cerurilor? De noi depinde! Să ne conformăm viața, sublimelor principii evanghelice, trăind în permanență sub faldurile de lumină ale cerului, în duhul transfigurator al doctrinei creștine. Să urmăm lui Hristos Mîntuitorul! Lui să-I dăm toată șoapta gândului și toată dorința inimii noastre! Să ne împodobim sufletul cu nestematele virtuților alese, singurele care ne cuceresc fericirea paradisului nostalgic. Să nu uităm o singură clipă noi, credincioșii, că deși trăim pe pămînt, ne pregătim pentru fericirea negrăită în împărăția slavei lui Dumnezeu, clădim pentru veșnicie. Amin!

Pr. dr. Victor VLĂDUCEANU

PROFEȚIILE MESIANICE S-AU ÎMPLINIT ÎN IISUS HRISTOS

«Ce vi se pare despre Hristos? Al cui fiu este?» (Matei XXII, 42).

În timpul activității sale publice de trei ani și jumătate, Fiul lui Dumnezeu a fost alături atît prin cuvînt, cit și prin faptă de nevoile materiale și spirituale ale oamenilor, dornici de a cunoaște voia lui Dumnezeu și, astfel, să se învrednicească de binecuvîntarea divină. Atît prin minuni, cit și prin dumnezeieștile sale cuvinte, Iisus Hristos a dovedit lumii întregi dragostea Sa nețărmurită față de aceasta, chemînd-o să pășească hotărît pe drumul vieții și să aibă încredere fermă în izbînda ei asupra forțelor întunericului. Această chemare și îndemn ne amintesc de prima profeție mesianică din Vechiul Testament, rostită de Dumnezeu după căderea primilor oameni în păcatul neascultării, în care aflăm că un urmaș din femeie, la vremea rînduită de Dumnezeu, va ieși biruitor în lupta cu diavolul, pricinuitorul multor suferințe în lume și dușmanul neîmpăcat al fericirii omului pe acest pămînt. Gîndul său întunecat diavolul și l-a manifestat chiar în momentul cînd Adam și Eva se aflau în Eden, unde i-a amăgît și ei n-au mai ascultat de glasul lui Dumnezeu, pierzînd astfel posibilitatea de a obține nemurirea trupului. Din această cauză, diavolul a fost pedepsit de Dumnezeu (Facerea 3, 14) și omului i s-a dat speranța împăcării sale cu Ziditorul său, prin venirea lui Mesia (Facerea 3, 15), Cel ce îl va îndumnezei după har și-i va da putere să treacă peste uneltirile satanice și să urce treptele împărăției veșnice. Cu alte cuvinte, Dumnezeu, Cel Atotînțelept, n-a părăsit pe protopărinții noștri, ci le-a venit în ajutor prin această făgăduință mesianică, care formează ideea centrală a tuturor promisiunilor din Vechiul Testament și nucleul tuturor învățăturilor religios-morale din perioada vechitestamentară.

Ideea mesianică pune în lumină legătura indisolubilă dintre Vechiul și Noul Testament și, totodată, subliniază adevărul biblic, că pentru împăcarea omului cu Dumnezeu, era absolut necesară intervenția divină, adică întruparea lui Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat și om adevărat, care să-i asigure pacea cu Ziditorul său și să moștenească împărăția cerurilor. Prin ea însăși omenirea nu se putea mîntui, de aceea a fost nevoie de o perioadă de pregătire specială ce s-a făcut fiilor lui Israel despre venirea lui Mesia, Instauratorul împărăției celei noi în care triumfă pacea, dreptatea și spiritul de frățietate între oameni (Isaia 2, 2—4 ; 9, 5—6).

Sub forma multelor și feluritelor profeții, în Vechiul Testament este foarte bine conturată ideea mesianică, care și-a aflat împlinirea firească în persoana Mîntuitorului Hristos. Nașterea, viața și activitatea lui Iisus Hristos atestă cu prisosință acest adevăr scripturistic și, pentru a sublinia acest lucru, este suficient să ne referim numai la cuvintele Mîntuitorului, rostite în fața fariseilor.

Cunoscînd intenția vicleană a fariseilor, Mîntuitorul Hristos, înainte de a fi prins și osîndit la moarte, în auzul mulțimii, le dovedește acestor tilcuiitori riguroși ai Legii mizaice că ei nu știu sensul corect al textelor vechitamentare despre adevăratul Mesia. Întrebarea pe care Fiul lui Dumnezeu a pus-o acestor teologi iudei și ei nu l-au mai putut răspunde (Matei 22, 46), se referă la cuvintele profetice ale regelui David (Psalm 109, 1) și care se încadrează în ansamblul profețiilor mesianice. Aceste profeții încep cu Protoevanghelia (Facerea 3, 15), rostită imediat după ce au căzut în păcat protopărinții noștri, iar diavolul a fost blestemat și se încheie cu profeția proorocului Maleahi.

Întrebarea adresată de Iisus Hristos fariseilor a fost aleasă tocmai din profeția lui David, pentru a le deschide ochii minții lor, despre adevăratul Mesia, prezis de patriarhii biblici și de profeți în cărțile Vechiului Testament, a le înflăcăra credința în Cel care a vindecat bolnavi, a dominat forța naturii și va învia din morți, renunțînd la așteptarea unui izbăvitor lumesc, neglijînd astfel sensul proorociilor mesianice despre Eliberatorul tuturor popoarelor de sub stăpînirea diavolului.

Cercetînd cu atenție firul profețiilor mesianice, care traversează toată perioada Vechiului Testament, constatăm că ele au fost descoperite de Dumnezeu profeților și prin mijlocirea lor, lumea a cunoscut, pe măsura înțelegerii sale, interesante vești despre originea, persoana și împărăția lui Mesia, trimisul și reprezentantul lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. El a luat fire omenească, deoarece a fost profețit ca unul din urmașul Evei care va descinde din neamul lui Set (Facerea 9, 26) și din familia patriarhului Avraam, prin strănepotul său, Iuda (Facerea 49, 10). Unirea tainică dintre firea dumnezeiască și cea omenească, care pune în evidență originea divino-umană a Mîntuitorului, a fost prezisă de proorocul Isaia cînd s-a referit la nașterea lui Immanuel din Fecioară (7, 14), profeție în care nu se amintește nimic despre tatăl trupesc al Acestuia. Tilcuind această profeție, Sf. Vasile cel Mare a văzut aici pe Adam cel nou, care se naște pe cale neobișnuită după cum și Adam cel vechi a luat ființă, fără împreunarea dintre bărbat și femeie.

În paginile Sfintei Scripturi este clară originea semită sau descendența trupească a Mântuitorului Hristos, revelată de Dumnezeu prin făgăduințele făcute patriarhilor evrei Avraam, Isaac și Iacob (Facerea 12, 2—3; 18, 18; 22, 17—18; 26, 4; 28, 14) sau prin profeția lui Isaia despre Mlădița din neamul lui Iesei (11, 1—5), care se va naște în Betleemul Iudeii (Miheia 5, 1). Acest adevăr a fost confirmat de cartea neamului lui Iisus Hristos (Matei 1; Lc. 3), de nașterea Lui în micul orașel din Iuda (Mt. 2, 1) și de cuvintele Domnului Hristos «pentru că mîntuirea din iudei este» (Ioan 4, 12), pe care le-a adresat femeii samarince.

Expresia profetului Daniel de «Fiul omului», care venea pe norii cerului (7, 13), lămurește mai mult caracterul divino-uman al persoanei lui Mesia, Fiul lui Dumnezeu (II Regi 7, 14; Ps. 2, 7) sau Vlăstarul Domnului (Zah. 3, 8), cu care Tatăl ceresc va încheia în zilele din urmă Legămîntul cel nou (Ieremia 31, 31—34; Iezec. 37, 26—27) și va fi îndreptățit să stea pe tronul împărăției veșnice (II Regi 7, 14; III Regi 9, 5). La aceste cuvinte profetice s-a referit de mai multe ori Mîntuitorul Hristos (Mt. 16, 31; 24, 30; 26, 63—64; Marcu 9, 12; 13, 26; Lc. 21, 27; Ioan 3, 13 etc.), pentru a scoate în evidență realitatea întrupării Sale și ca să ne arate că profetul Daniel, care s-a învrednicit să cunoască și data cînd va fi întemeiată împărăția lui Dumnezeu (9, 24—27), a avut o viziune adevărată prin care Cel vechi de zile (7, 13) i-a descoperit cu șase secole înainte sosirea timpurilor mesianice. Așadar, în proorociile Vechiului Testament originea divino-umană a Fiului lui Dumnezeu este în mod strălucit subliniată de profeti, învățătură pe care au răstălmăcit-o fariseii și cărturarii, care, în vremea aceea, așteptau un Mesia lumesc și căutau pe Iisus Nazarineanul să-L prindă în cuvînt ca să-L condamne la moarte. Acești învățători de lege nesocotind înțelesul adevărat al textelor mesianice, n-au putut să răspundă la întrebarea Mîntuitorului «deci dacă David îl numește pe el Domn, cum este fiu al lui»? (Mt. 22, 45).

Unitatea deplină dintre cele două Testamente este garantată nu numai de mărturiile profetilor privind originea divino-umană a lui Mesia, ci și de prevestirile lor despre misiunea pe care o va îndeplini în lume cea de a doua persoană a Sfintei Treimi. Potrivit glasului profetilor, Fiul lui Dumnezeu va avea de îndeplinit o întreită slujire sau misiune, aceea de mare Profet, Arhiereu și de Împărat veșnic.

În Vechiul Testament întîlnim multe persoane care au prefînchipuit pe Mîntuitorul Hristos și printre acestea se numără chiar Moise, cel căruia Dumnezeu i-a descoperit venirea în lume a Proorocului cel mare (Deut. 18, 18). Profeția lui Moise s-a împlinit întru totul în persoana Mîntuitorului, căci în această calitate Fiul lui Dumnezeu a desăvîrșit relația divină prin încheierea Legămîntului celui nou și prin învățătura cea adevărată, care duce pe om la mîntuire.

Pe Mîntuitorul Hristos îl numim Profetul cel mare, deoarece nici un profet al Vechiului Testament, inclusiv Moise, eliberatorul israeliților din robia egipteană, cel prin care s-a dat Legea divină pe Muntele Sinai, n-a avut misiunea de a elibera omenirea de sub osînda păcatului strămoșesc și nici nu a fost învățător direct al revelației divine. Fiul lui Dumnezeu ca mare profet, ne-a dat, fără vreun mijlocitor, hrana cea a-

devărată a sufletului, apa cea vie care astîmpără dragostea curată pentru Dumnezeu și semenul nostru. Dumnezeieștile sale cuvinte au făcut mulțimile să exclame : «Cu adevărat, Acesta este proorocul» (Ioan 7, 40), iar pe saducheii și pe fariseii să nu mai îndrăznească să-L întrebe lucruri deșarte (Mt. 22, 34, 46).

Prin jertfa de pe Golgota, a Mîntuitorului Hristos, au fost implinite prezicerile profeților despre Arhiereul cel Mare, a cărui superioritate față de conducătorii profeților leviți a fost evidențiată în chip desăvîrșit de Sf. Apostol Pavel (Evrei 5—9). Această superioritate rezultă nu numai din faptul că preoția Mîntuitorului, așa cum ne încredințează psalmistul, este după rînduiala preotului Melchisedec, regele Salemului (Ps. 109, 4), slujitorul Dumnezeului Celui Preainalt, ziditorul cerului și al pămîntului (Facerea 14, 19), ci și din rolul pe care l-a avut Fiul lui Dumnezeu în înnoirea Legămîntului dintre Dumnezeu și om, aducînd trupul său o singură dată în cortul «cel mai mare și mai desăvîrșit», ca jertfă mîntuitoare (Evrei 9, 11—15).

Întîietatea slujirii arhierești a Fiului lui Dumnezeu a fost întrezărită de profeți și din felul cum se va îngriji și va conduce ca un păstor adevărat turma sa cea cuvîntătoare (Iezechiel 34, 10—12). Păstorul ideal pe care proorocii l-au descris în mișcătoare cuvinte, socotindu-L cel mai apropiat de suferințele și nevoile turmei sale pentru care și-a atras ura celor răi (Iezechiel 34, 14—16; Zaharia 13, 7) este identic cu Mîntuitorul Hristos, Păstorul cel bun, care își pune viața pentru oile Sale (Ioan 10, 11—14). Înainte de a fi prins în grădina Ghetsimani, Fiul lui Dumnezeu le-a adus aminte sfinților Apostoli de cuvintele proorocului Zaharia: «bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei» (Mt. 26, 31).

Sublimitatea funcției sau a slujirii Împăratului veșnic a fost sesizată de aghiografi în diferite perioade de timp, începînd cu binecuvîntarea Patriarhului Iacob despre Împăciuitorul (Șilo) ce va descinde din seminția lui Iuda (Facere 49, 10) și încheind cu viziunea proorocului Zaharia despre intrarea triumfală a lui Mesia în cetatea Ierusalimului (9, 9). În drumul lor spre Țara Sfîntă, israeliții au fost binecuvîntați de trei ori de Valaam, fiul lui Beor, care, în fața regelui Balac al Moabului, a rostit profeția despre Steaua ce varăsări în familia lui Iacob și care va stăpîni peste toate neamurile (Numeri 24, 17). Conform învățăturii creștine, această profeție are un caracter mesianic, momentul nașterii Mîntuitorului Hristos fiind marcat de arătarea stelei minunate după care au venit cei trei magi să se închine Pruncului Iisus (Matei 2, 1—12).

Împăratul mesianic nu este un conducător lumesc, asemenea regilor din Israel, deoarece Împărăția Lui, așa cum va spune Mîntuitorul, lui Pilat, nu este din lumea aceasta (Ioan 18, 36) și El a renunțat la slava Sa dumnezeiască pînă la învierea din morți (Filip. 2, 7—11), ca să trăiască întru smerenie și să pătimească ca un rob pentru păcatele altora (Isaia 42, 1—4; 49—59; 52, 12—53, 12). Pentru a dovedi celor din timpul său că El este regele mesianic, prezis de proorocul Zaharia, Mîntuitorul Hristos a intrat triumfal în cetatea Ierusalimului, și mulțimea L-a aclamat ca pe un conducător pămîntesc (Matei 21, 16; Marcu 11, 1—11; Lc. 19, 28—38; Ioan 12, 12—18), pentru ca, după cîteva zile să-l renege

și să ceară condamnarea Lui la moarte (Matei 27, 22 ; Marcu 15, 13 ; Lc. 23, 21 ; Ioan 19, 15). Demnitatea împărătească a Mîntuitorului Hristos a fost prorocită și de îngerul Gavriil Sfintei Fecioare la Bunavestire, prin cuvintele : «Acesta va fi mare și Fiul Celui Preainalt se va chema... și va împărăți peste casa lui Iacob și împărăția lui nu va avea sfîrșit» (Lc. 1, 32—33).

Profeția despre Împăratul cel veșnic, ca și celelalte prorociri din Vechiul Testament, s-au adevărit în persoana Mîntuitorului Hristos, care stăpînește peste o împărăție duhovnicească, la care sint chemate toate neamurile, care se botează în numele Sfintei Treimi (Mt. 28, 19). Împăratul cel veșnic conduce o împărăție spirituală și universală în care intră orice om, indiferent de neam sau vîrstă, și astfel, devine, prin harul Sfîntului Duh, fiu al lui Dumnezeu (Ioan 1, 12—13) și un lucrător consecvent în via Domnului.

În spiritul textelor mesianice din Vechiul Testament, care și-au găsit împlinirea în persoana Mîntuitorului Hristos, întrebarea pe care Fiul lui Dumnezeu a adresat-o fariseilor, reprezintă pentru adevăratul creștin, cea mai elocventă dovadă a unității dintre cele două Testamente și a inspirației supranaturale. Pentru creștinul îndoielnic, această întrebare îl pune în dificultate, deoarece de la începutul creștinismului și pînă astăzi s-au găsit persoane care n-au crezut în divinitatea Mîntuitorului, l-au negat existența umană, istoricitatea vieții Lui, l-au asemănat cu un om celebru care a deprins diferite practici magice în părțile Orientului. Unii s-au îndepărtat de Biserica cea «una, sfîntă, sobornicească și apostolească», întemeiată de Mîntuitorul ca să continue prin cele șapte Sfinte Taine opera de mîntuire a oamenilor și au înlocuit-o cu simple locașuri de adunare, unde încearcă să se automîntuiască, așa cum au făcut și alții înainte de intruparea Domnului Hristos.

Expunerea temeiurilor scripturistice și textul pericopei de azi ne dau prilejul să cerem Mîntuitorului Hristos să ne cruțe de gîndirea fariseică, pentru ca să trăim cu toată ființa noastră mesajul Evangheliei Sale, care intraripează sufletul spre culmile cele mai înalte ale deșăvirșirii. Respectînd învățătura Mîntuitorului Hristos înseamnă că vom purta cu multă demnitate numele de creștin și vom fi adevărați mesageri ai Domnului Păcii — Sar Șalom (Isaia 9, 50), care a spus Sfîntilor Apostoli : «Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă»... (Ioan 14, 27). În nici un moment să nu uităm că avem îndatorirea sfîntă de a urma această nobilă învățătură despre pace pe care o binevestește cu timp sau fără timp, atît prin cuvînt, cît și prin îndemn și faptă, Întîistătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Patriarh Iustin.

Să mărturisim totdeauna cu dragoste pe Domnul nostru Iisus Hristos, cerîndu-I cu smerenie binecuvîntarea Sa cea dumnezeiască în urcușul nostru spre zările nepieritoare ale vieții veșnice, unde se odihnesc de-a pururi toți aleșii săi.

Diac. Asist. Emilian CORNÎTESCU

FRUMUȘEA ȘI DULCEAȚA RUGĂCIUNII *

Rugăciunea este ridicarea duhului și a inimii către Dumnezeu. De aici reiese că cei care sînt mai legați cu mințea și cu inima de lucrurile pămîntești, — ca banii, cinstirile omenești, sau dăruți cu totul patimilor ca ura și invidia, nu sînt în stare să se roage, pentru că patimile totdeauna pun stăpînire pe inimă, în timp ce Dumnezeu o lărgeste și îi dă o adevărată libertate. Cînd un om rău se îndreaptă spre un altul bun și-l roagă să-i vină în ajutor, face tot posibilul ca să-i semene, cel puțin aparent pentru ca cererea lui să fie împlinită. Același lucru trebuie să-l facă și atunci cînd își îndreaptă rugăciunea spre Dumnezeu, spre Maica Domnului, îngerii sau sfinți. Pentru ca rugăciunea noastră să fie ascultată trebuie să încercăm a ne asemăna, cît mai mult cu puțință Domnului, Maicii Sale Prea Curate, îngerilor și sfinților. Aceasta este taina apropierii noastre de Dumnezeu și împlinirea sigură a rugăciunii noastre.

Sînt unii oameni care ne zic : «Obosim repede cînd ne rugăm». — Pentru că nu vă închipuiți cu tărie că Dumnezeu este totdeauna împrejurul vostru. Priviți-L cu minunare, neîncetat, prin ochii credinței și veți petrece o noapte întregă de rugăciuni fără să încercați vre-o oboseală. Ce zic eu — o noapte ? Veți rămîne trei zile și trei nopți rugîndu-vă și nu veți obosi. Aduceți-vă aminte de «cuvioșii» Stîlpnici. Ei au rămas ani întregi în stare de rugăciune pe un stîlp și biruiau, cu același trup ca și al nostru, care și el, putea să fie cuprins de lenevie. Și voi veți putea găsi cîteva ore de rugăciune — nu le veți găsi grele — la un loc cu frații voștri.

— În rugăciunea care cuprinde o cerere, lucru de temelie este credința în Dumnezeu și o dorință sinceră și puternică de a primi bunurile pe care le cerem, în așa fel ca să nu mai cădem în păcatele de care ne pocăim.

Adeseori, însă, acest dor este pe buzele noastre dar nu și în inimă, și aceasta rămîne nesimțitoare, sau mai bine-zis, ne depărtăm de păcat prin vorbele noastre, dar cu inima nu o facem și continuăm a rămîne mai departe în aceleași păcate. Așa se împlinește proorocia lui Isaia care zice : «Acest popor mă cinsteste cu buzele iar cu inima lui este departe de mine» (Isaia XXIX, 13).

Dar cît de frumos, cît de măreț și mișcător tablou religios este atunci cînd auzim, în biserică, într-un cuib familial etc. cuvintele de rugăciune «Tatăl nostru, Carele ești în ceruri» ca și cum ar izvorî dintr-o singură inimă, dintr-o singură gură ! Ce măreață icoană cînd vedem că aceste cuvinte se împlinesc chiar în viața omenească ! Și, cu adevărat se împlinesc atunci cînd fiecare poartă pentru alții un simțămînt de dragoste frățească, cînd toți trăiesc în pace, cei tineri supunîndu-se celor mai în vîrstă, cei care au mai puțin celor care au mai mult, dîndu-și unul altuia ceea ce datorează, respectîndu-se în chip tacit și totdeauna gata de a ceda în fața altuia, atunci cînd este vorba despre

* Prelucrare după Ioan de Kronstadt, «Viața mea în Hristos».

cinste și precădere, cum zice Sf. Apostol Pavel : «În iubire frățească unii pe alții iubiți-vă; în cinste unul altuia dați-vă înțietate» (Romani XII, 10).

Ce privește cu adevărat cerească vezi atunci când membrii numeroși ai unei familii, așezându-se la masă, repetă cu toții din gură și inimă «Tatăl nostru», mărturisind pe Tatăl ceresc, dorind ca numai voia Sa să fie pe pământ ca și în cer, socotindu-L ca pe Singurul care hrănește toate făpturile !

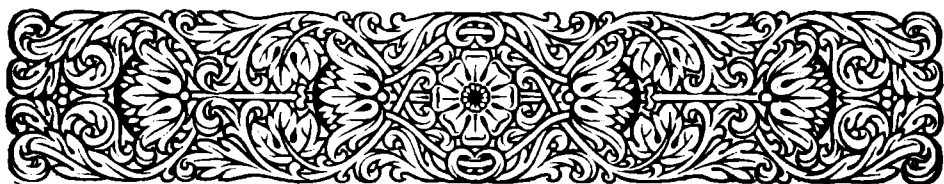
Ce imagine măreață când stăpînul casei atribuie tot ce el are ca hrană și băutură, nu lui însuși, ci lui Dumnezeu și privește darurile Lui ca aparținînd la toți, cinstindu-l pe cel mai mic ca pe egalul său !

Ce minunat și emoționant tablou s-ar produce dacă tot pămîntul, toate popoarele unite într-un glas, cu gurile și inimile, ar striga, cu privirile îndreptate spre ceruri : «Tatăl nostru, Carele ești în ceruri, sfințească-se numele Tău — în noi toți ; să vie împărăția Ta — așa precum era la început —, mai înainte de păcat. Voia Ta — dulce și desăvîrșită — să fie pe pămînt veșnică, așa cum este și în ceruri, și ca ideea despre o libertate greșită să dispară. Dă-ne nouă astăzi, piinea cea de toate zilele și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri» !

O, dacă toți oamenii ar avea același gînd, aceleași doruri ! Dar va veni o zi — da, ziua aceea în care tot neamul omenesc nu va forma decît o singură unitate, — cînd nu va fi decît o turmă și un Păstor (Ioan X, 16).

Pr. David POPESCU

DIN SCRIERILE SFINȚILOR PĂRINȚI

MÎNGIERE CĂTRE UN OM BOLNAV *

Trad. de Constantin DANIEL

Viața oamenilor este scurtă și strălucirea vieții acesteia grele este mică, o pînză de păianjen ; și slava se duce ușor, spectacolul vieții este un vis, dar odihna celor drepti este cea mai fericită. Fără de sfîrșit este odihna cea din ceruri și darurile sînt ale Celui care dă cu bunăvoință și care nu se schimbă, pe bună dreptate. Căci acela care are firea ne-schimbăcioasă, acela dăruiește fără de încetare. De aceea și lupta și bă-tălia de aici a celor drepti este cuvenită și la locul ei. Și biruința aici împreună cu răsplățile este veșnică și fără de sfîrșit. Să clădim deci ca în palestre (sala de lupte) pentru viață, luptîndu-ne împotriva strimto-rărilor, căci prea are mulți potrivnici.

Plăcerile nimicesc tăria, desfătările prefac bărbăția, tristețile slă-besc pe cel puternic, calomniile și denunțurile varsă ocări, lingușirile făuresc ueltire, temerile înșeală și răstoarnă ducînd spre deznădejde, și într-o foarte mare tulburare se află fără de încetare firea omului. Căci nu numai necazurile vieții sînt împovărătoare, dar chiar cele ce par plăcute întristează prin schimbarea lor și noi ducem o viață mărginită de strim-toări și de lacrimi, și dacă vrei să cunoști, învață cele întristătoare și mohoritoare ale vieții.

Omul este însămințat în ființa maică-si, dar necazul a condus a-ceastă însămințare.

Sămînța a fost aruncată în brazda firii omenesti ; numai gîndindu-ne la acest lucru, vom roși de aceste începuturi ale facerii noastre. Și ceea ce a fost aruncat în trupul firii se preschimbă în singe, și singele se îngroașă ca trup, și trupul ia o formă cu timpul, și ceea ce a căpătat o formă, dincolo de puțința de descriere, primește suflet, și ceea ce s-a însuflețit este hrănit de cele firești, răsare fătul care este strîns, el se necăjește din pricina închisorii sale naturale. Dar vine cu greu vremea nașterii, incuietorile se deschid, se desfac ușile firii, se cascade mitra ce îl cuprinde pe făt.

* Ex operibus Sancti Basilii, *Consolatio ad aegrotum*, Migne, P.G. 31, col. 1713—1721.

Alunecă afară, în viață, cel ce se va lupta cu necazurile; limba făpturii a răsuflat aerul și ce se întâmplă după aceea? El scoate primul glas. Este îndeajuns ca din aceste preamburii să cunoaștem viața. Sosește pe pământ pruncul și nu rîde, ci de îndată ce vine, de îndată apucă și capătă suferințe și de aceea plînge și țipă. Căci el știe că a naufragiat pe marea tuturor amărăciunilor.)

Este hrănit cu lacrimi, este înțărcat de lapte fără voia lui, se face apoi copilandru și se teme de părinți și de rude. Ajunge băiețandru și este dat dascălilor pentru a învăța carte. Iată și frica cea care nu are odihnă. Dacă se lasă să lenevească este biciuit, nu doarme nopțile, dar învață, pleacă înainte capul, devine desăvîrșit în cuvinte, își arată bunul renume, strălucește prin cuvintele sale abstracte, împlinește încercarea de a se ocupa cu dreptul, cu timpul ajunge printre bărbați și se dă pe sine milităriei.

Acesta este începutul a și mai mari necazuri. Se teme de ocîrmuitori, se înfricoșează de curse viclene, este chinuit pentru cîștig, se căznește, turbează pentru agonisire, nu doarme noaptea, trăiește în judecăți, călătorește la procese, chiar fără de voia sa, căci continuă procesul fără să vrea, se obosește peste puterile sale, în vreme de noapte se gîndește cu neliniște, în cursul zilei este ca un rob. Căci cerințele și nevoile sale i-au nimicit libertatea.

Apoi după acestea, deseori fiind istovit, el primește și o mulțumire, și este învrednicit de cinstiri, și este ridicat la boierii înalte, este pus cîrmuitor peste neamuri, poruncește oștirilor, este cinstit ca înaintestătător de oaste, îngrămădește avere, dar timpul se luptă cu ostenele, și bătrînețea o ia înaintea demnității și, înainte să se înfrupteze și să se bucure de avere, pleacă, fiind răpit din viață, și suferă naufragiul său chiar în port fiind.

Căci moartea, rîzîndu-și de neamul omenesc, merge pe urmele nădejdiilor lui deșarte. Așa fel este viața omului: mare nestatornică, văzduh capricios, vis pe care nu se poate pune temei, rîu care curge, fum care se risipește, umbră care sare dintr-un loc în altul, mare tulburată de valuri, și e furtună înfricoșătoare, plutirea pe ea este nesigură și legată de primejdii, iar corăbierii au ațipit. Este înfricoșătoare și sălbatică marea aaceasta a vieții, nădejdiile sînt deșarte și nu lovesc de stînci furtunile, așa cum fac pe mare.

Necazurile urlă ca valurile; nelirile se ascund ca niște stînci scufundate în mare; vrăjmașii, ca niște ciini, rinjesc la noi de jur-împrejur; răpitorii, ca niște tilhari de mare, întind curse iar bătrînețea vine ca iarna; moartea este ca un naufragiu al corăbiei. Privește furtuna, cîrmuiește și condu-ți furtuna! Uită-te încotro plutești, ca să nu se umple de apă corabia ta, sau din pricina bogăției strînsă cu nedreptate, sau din încărcătura și greutatea patimilor; de aceea și fericitul Pavel striga în chip foarte potrivit: «În adevăr este un mare cîștig a fi cuvios» *.

Bogăția cerească e comoară de taine, mare a înțelepciunii, cunoaștere adevărată, închinăciune la Sfînta Treime nezidită, oglindă a Tainei

* I Timotei 6, 6.

Fecioarei, credință necurmată, recunoaștere și mărturisire sfântă ce n-are nevoie să fie tilcuită și explicată, spusă prin gură, primită prin auz, înrădăcinată în suflet, care dăruiește strălucirea Treimii. Este ciștig mare evlavia împreună cu stăpînirea de sine. Căci nu e nimic mai bogat decît stăpînirea de sine : viață fără excese, odihnă fără de griji, bogăție neispită de uneltiri, necaz cu liniște, greutate fără de supărare, viață fără de nevoie, înfruptare neocărită. Cei ce se nevoiesc întru stăpînirea de sine fug de tulburarea adusă de bogăție. Căci de toate se teme cel bogat : de zile se teme ca de timpul în care se judecă la tribunale ; de seri, ca de vreme potrivită pentru tilhari ; de noapte ca de biciuitoare ale grijilor ; de auroră, ca de năvălirea lingușitorilor. Și nu numai de vremuri și timpuri se teme, ci și de locuri. Se cutremură de săpăturile făcute de tilhari, de uneltirile și cursele hoților, de denunțurile celor violenți, de acuzările celor ce au fost silniciți și împilați de el, de faptele cele rele ale casnicilor săi ; de amestecul delatorilor în afacerile sale ; de neomenia celor ce îi cer bani ; de cugetările vecinilor ; de putrezirea zidurilor, de căderea caselor sale, de năvălirile barbarilor, de robii cetățenilor ; de refuzurile judecătorilor, de pierderea a ceea ce a dobîndit, de prăpădirea celor ciștigate.

Omule, dacă e așa de mare furtuna dată de agonisire, cînd este primăvară, pentru înfruptare ?

Este un mare ciștig evlavia cu stăpînirea de sine. Nu este închisă și cuprinsă în viața aceasta. Dobîndirea ei este nemuritoare, nu poate fi comparată cu o bogăție ce se cheltuiește. Spune, Pavel : «Nimic n-am adus noi în lumea aceasta».

Cinstea de a fi deopotrivă cu Dumnezeu este îndestulătoare spre a izgoni și spre a împiedica să intre în viața noastră nestatornicia și nebunia, petrecerea și felul acesta de viață. Nimic n-am adus noi în lume. Am ieșit goi din pintecele mamei noastre. Intri în viață neavînd nimic, căci din pămînt se extrag poște și nu aur, nu argint, nu veșminte, căci nu sînt semănate acolo împreună cu tine. Inteligența este un meșteșug de țesătorie, nu este o achiziție pe care o iubește bogăția și o construiesc miinile ; nu există demnitate decît aceea care este după chipul lui Dumnezeu. Nu este putere pe care o strică timpul și o veștejește moartea.

Gol ai intrat în lume, apoi gol și de păcate să ieși din viață. Nimic n-am adus în lume, dar nici nu putem să luăm nimic.

Și nimic, Pavele, nu putem scoate din cele ale vieții ? Dintre ale vieții, nimic, decît faptele bune, dacă le-am făptuit. Scoatem înțelepciune dacă a înflorit în noi. Scoatem milostivire, dacă am fost bogați în milă. Aceștia sînt tovarășii de drum ai sufletului, cîrligele vieții. Din acestea, bogăția nu rămîne, aurul de aici este răpit, argintul se împarte, dobîndirile se vînd, se duc, slava se uită, puterea încetează, frica se stinge.

Vrednicia noastră se țopește odată cu cortul vieții noastre. Cum așa ?

Avînd noi hrană și adăpost, să ne fie îndeajuns acestea:

Eu fug de prisosul acestora ca de ceva nefolositor, și caut trebuinciosul, care nu poate fi osîndit. Stă acolo gol bogatul ; iar dacă are fapte

bune, virtuți, și acolo este bogat; dacă însă este gol și lipsit de faptele cele bune, este sărac pe vecie. Căci nu este nimic mai bogat și mai îmbelșugat decât sărăcia plină de fapte bune.

Petru a fost sărac, dar totuși a jefuit moartea. Ioan era sărac, dar a îndreptat picioarele unui om șchiop. Filip era sărac dar a văzut în Fiul pe Tatăl. Matei era sărac, căci el s-a dezbrăcat de bogăție împreună cu lăcomia de bani. Toma a fost sărac dar a dezgropat o comoară necurmată: coasta stăpînului. Pavel a fost sărac, dar s-a făcut moștenitor al raiului.

Domnul a fost sărac după trup, dar a fost nemăsurat de bogat prin dumnezeirea Sa. Căci iată, astăzi a revărsat bogăția tămăduirii, El a scăpat de boală pe soacra lui Petru, a izgonit febra prin atingere. A sculat în picioare, fără să fie medic, pe suferindă, nu i-a dat leacuri, ci a lăsat la o parte remediile. El a nimicit suferințe nenumărate și nimeni nu L-a întrecut pe El. Fiindcă doar a venit și a stat înainte Doftorul firii, și furtuna trupului s-a risipit. Și privește te rog, lucru uimitor. El a tămăduit pe trei oameni în același timp, doi bărbați și o femeie, pe Lazăr, pe fiul văduvei și pe fata lui Iair; și de ce a făcut aceasta? Ascultă!

Pentru ca să arate că El este Stăpînul legii și al harului, și de aceea a izbăvit chipul care era asemenea Lui în alții.

Căci așa a așezat El trei căpetenii poporului: pe Moise, pe Aaron și pe Maria.

Ascultă-L cum strigă El în cărțile proorocului:

— «Poporul Meu, ce ți-am făcut ție, și cu ce te-am nedreptățit, răspunde-Mi Mie? De ce am trimis înaintea feței tale pe Moise, pe Aaron și pe Maria, înaintea feței Adunării poporului?».

De aceea Biserica, la fel ca și Maria, eliberată de Faraonul cel simbolic, adică de diavol, și de stăpînirea demonilor, a văzut ca pe egipteni pe omul cel vechi, înăbușit sub apele băii botezului și a luat timpanul binecuvîntării și a acordat cu lemnul crucii coardele virtuților, începînd să cînte și să strige: «Să cîntăm Domnului, căci El este slăvit cu slavă. Din ceruri a venit El, dar de Tatăl Său nu a fost despărțit; în peșteră S-a născut, dar nu a fost lipsit de tronul Său; în iesle S-a culcat, dar nu S-a lipsit de sînul Părintelui Său. Din fecioară intrupindu-Se S-a născut, dar a fost ca Dumnezeu fără de tată. S-a pogorit, dar nu S-a despărțit de cele de Sus; S-a înălțat dar nu a făcut adăugiri Treimii. În chip de rob S-a ivit, dar nu a pierdut egalitatea cu Tatăl Său.

Ci El este Cuvîntul, și chipul și strălucirea și înfățișarea. El este Cuvîntul căci niciodată nu se desparte de rațiune.

El este icoană, dar nu o scîndură cu ceară de scris, ci este o întipărire de pecete de același fel.

Căci lumina durează tot atîta cit și soarele.

El este înfățișare, căci cine a văzut pe Fiul, a văzut pe Tatăl.

Și a Lui este slava și puterea împreună cu Fiul Său cel Unul născut și Duhul Său celui făcător de viață, acum și pururea și în vecii vecilor, **Amin.**

DESPRE RĂBDARE ŞI MĂRINIMIE *

Trad. de Constantin DANIEL

Nimeni să nu ajungă să cugete din pricina relexor pe care le-a suferit şi nimeni să nu spună că nici o purtare de grijă dumnezeiască nu ocîrmuieşte treburile noastre ; nici un om să nu învinuiască iconomia şi judecata lui Dumnezeu. Ci mai curînd să privească la luptătorul Iov şi să-l ia pe el ca cel mai bun sfătuitor al gîndurilor sale.

Să cugete pe rînd la toate luptele în care Iov s-a arătat biruitor şi la cîte aruncări de suliţă din partea diavolului a primit fără să capete nici o rană aducătoare de moarte. Căci diavolul i-a izgonit bogăţia casei aşezîndu-l pe el să fie covîrşit pe rînd de vestirile nenorocilor. În adevăr, după ce un vestitor i-a adus o nenorocire, a venit îndată un altul, care îi vestea supărare pentru lucruri şi mai rele ; iar relele se împleteau între ele şi necazurile erau ca năvala valurilor, şi mai înainte ca cele dintîi lacrimi să se fi oprit, o altă pricină prilejuia alte lacrimi.

Dar el, primind asaltul vijeliei şi prefăcînd puterea valurilor în spumă, stătea tare ca o stîncă şi înălta glasul său de mulţumire către Domnul şi socotea că nimic din cele petrecute nu este vrednic de lacrimi.

Dar după ce a venit un om să-i vestească în ce fel un vînt puternic a dărîmat casa în care pretreceau fiii şi fiicele lui, atunci şi-a sfişiat hainele arătîndu-şi firea îndurerată şi prin acestea arătînd el că este tată şi că îşi iubea copiii. Totuşi, împodobînd cu glasuri cuvioase cele întimplate, zicea : «Domnul a dat, Domnul a luat, precum a plăcut Domnului aşa a făcut». Aproape că n-a strigat în chipul următor : «M-am numit tată fiindcă aşa a vrut Cel ce m-a făcut tată. Dacă a hotărît El să-mi ia cununa pentru urmaşii mei, nu voi lupta eu împotriva voinţei Lui. El este făuritorul neamului, eu sînt unealta Lui. Să biruiască ceea ce e bine-plăcut Domnului». «De ce trebuie ca eu, fiind rob, să mă îndureriez degeaba şi să mă necăjesc pentru hotărîrea pe care nu pot să o distrug?». Cu aceste vorbe care erau ca nişte suliţe, dreptul acela a străpuns pe diavol.

După ce însă iarăşi vrăjmaşul l-a văzut pe el că este biruitor şi că nu poate să-l clatine nici una din cugetările lui, a schimbat ispita sa, uneltind asupra trupului însuşi, şi i-a străpuns trupul cu răni nespuse, ca din ele să izvorască izvoare de viermi şi pe acest bărbat scos din jilţul de rege l-a aşezat în gunoi. Iar acela, strîns în aşa de mari nevoinţe, a stat neclintit şi deşi trupul său era sfişiat, şi-a păstrat neîntinată comoara evlaviei în sînul ascuns al sufletului.

Aşadar, neavînd ce face, vrăjmaşul şi-a amintit de uneltirile sale cele vechi şi, împingînd sufletul soţiei sale la o grăire nelegiuită şi huliitoare, se îndemna să lovească pe luptător cu faptele acesteia. Iar ea, slăbind prin lungimea suferinţei, a venit lîngă cel drept şi, aplecîndu-se spre pămînt şi bătîndu-şi palmele pentru cele pe care le vedea, ocărîndu-l pentru roadele evlaviei sale cînd îi amintea bogăţia familiei ei, îi

* Sancti Basilii, *Opera Omnia*, Migne, P.G., col. 1288—1297.

așeza în față relele de acum, viața la care a fost menit să vină părăsind fericirea și răsplata pe care a primit-o de la Dumnezeu pentru multele sale jertfe.

Și mereu grația cuvinte vrednice de sufletul mărunț al unei femei, cuvinte din acelea care pot să tulbure chiar și sufletul tare și voinic al oamenilor. «Rătăcesc ca o cerșetoare și ca o servitoare, zicea ea ; și, fiind regină, am ajuns slujnică, zicea ea ; și sînt silită să mă uit la mărirea slugilor mele ; iar eu, care am hrănit altă dată pe mulți, socotesc că am făcut un bun cîștig dacă sînt hrănită de alții». Adăuga că ar fi mai bine și mai de folos pentru el de ar fi el luat de pe pămînt, ascuțind minia Făcătorului său prin folosirea vorbelor nelegiuite. Iar acel bărbat, tulburîndu-se de asemenea vorbe mai mult decît de cele dinainte și minia umplîndu-i fața, s-a întors de la soața lui ca de la un vrăjmaș și i-a spus :

— «De ce vorbești cum ar vorbi una din femeile proaste ? Lasă la o parte, femeie, această sfătuire. Pînă cînd cu vorbele tale vei necinsti oare viața noastră ? Ai mințit și prin aceste cuvinte ale tale ai clevetit și felul meu de viață și ai aruncat ocară asupra vieții mele. Văd acum că jumătatea mea a făcut fapte nelegiuite : cu toate că nunta ne-a făcut pe noi doi un singur trup, tu totuși ai crezut în hulă. Dacă cele bune le-am primit din mîna Domnului, cele rele nu le voi primi ?

Amintește-ți bunătățile trecute. Viața nici unui om nu este de-a pururi fericită. Dacă te întristezi de durerea de acum, mîngîie-te cu cele din trecut. A fi totdeauna fericit este însușirea doar a lui Dumnezeu. Acum lacrimezi dar mai înainte ai ris ; acum ești săracă, dar înainte ai fost bogată ; ai băut apa vie a vieții, acum cînd bei apa tulbure rabdă cu sufletul netulburat. Nici undele apelor rîurilor nu se arată toată vremea limpezi. Iar viața noastră este ca un rîu, precum știi, care curge într-una și este umplut de ape ce se urmează și se schimbă unele după altele. Cînd o apă trece, altă apă iese din izvorul rîului și alte ape urmează să iasă, iar noi toți ne grăbim către marea cea obștească a morții. Dacă cele bune le-ai primit din mîna Domnului, pe cele rele nu le primești ?

Vom sili noi oare pe Judecătorul nostru să ne dăruiască aceleași lucruri în veci ? Vom învăța noi oare pe Stăpînul nostru în ce fel trebuie să ocîrmuiască viața noastră ?

El singur are putere asupra hotărîrilor Sale. Iar treburile noastre El le cîrmuiește așa cum hotărăște. Căci El este înțelept și cele ce sînt de folos, acelea le măsoară slujitorului Său. Păzește-te să cercetezi cu curiozitate hotărîrea Domnului. Îndrăgește numai cele cîrmuite și satornicite de înțelepciunea Sa. Primește cu bucurie tot ceea ce îți dă ție. Arată în necazuri că ai rămas vrednică de bucuria avută mai înainte».

Zicînd acestea Iov a respins și năvala aceasta a diavolului și i-a adus lui rușinea desăvîrșită a înfrîngerii. Ce s-a întîmplat din această pricină ? A fugit de la el îndată boala, ca una care a venit degeaba și care nu a săvîrșit nimic însemnat. S-a întors trupul său la altă tinerețe, i-a înflorit din nou viața în toate privințele și s-au revărsat asupra casei sale bogății de două ori mai mari, ca și cum n-ar fi pierdut nimic.

Din tăria de suflet a acestuia să învățăm fiecare, din tăria acestui om care, întîmpinînd nenorociri și împotriviri în viață, a ajuns într-o cli-

pită sărac, din bogat ce era, și fără de copii, din om cu mulți copii. Dar nu numai că a rămas același și și-a păstrat neschimbate părerile și cugetările inimii sale, dar nici chiar pe prietenii ce au venit să-l mîngîie și care îl ocărau și ațîtau durerile lui, nu s-a miniat.

Se întîmplă uneori ca nenorocirile vieții să le vină oamenilor spre a le încerca sufletele, ca, fiind cuprinși de necazuri, să fie dovediți dacă sînt buni, fie bogați, fie săraci. Căci amîndouă aceste feluri de oameni se arată prin răbdarea lor ; și mai cu seamă în această vreme se vedește de este acela om iubitor de prieteni și de oameni, și dacă își îndrăgește el frații sau este recunoscător și își amîntește de daruri și de bunătăți, și nu este, dimpotrivă, hulitor, acel om, al cărui suflet pe dată se schimbă prin nenorocirile vieții. Căci furtuna cearcă și întărește pe cîrmaciul corăbiei ; pe luptător, stadionul ; pe voievod, bătălia ; pe bărbatul viteaz, nenorocirea ; și pe creștin, ispita. În același chip în care lupta și suferința luptei duce pe atlet la cunună, în același fel încercarea în ispite îl duce pe creștin la desăvîrșire, dacă va primi și mulțumiri, cu răbdarea cuvenită, pentru cele ce îi vor fi rinduite de către Dumnezeu.

Ești sărac ? Ferește-te să nu-ți întlinezi sufletul, dar să ai nădejde în Dumnezeu. Oare nu vede El strîmtorările tale ? El are hrană în mîinile Sale, dar întirzie dăruirea ei ca să pună la încercare statornicia ta, ca să cunoască dacă sufletul tău este asemenea cu cei nerecunoscători și neînfrînați.

Aceștia, cit timp au mîncarea în gură, binecuvîntează, linguesc, se minunează peste măsură. Puțin însă dacă întirzie masa, lovesc cu blesteme ca și cu o piatră pe cei pe care cu puțină vreme înainte îi considerau și le mulțumeau pentru plăcerea mîncărilor. Carmelul avea pe Ilie, acel munte înalt și nelocuit, singurătatea singurătăților. Dar sufletul lui era întru totul drept și nădejdea era podoaba vieții pe care o așezase el în Dumnezeu. Și, cu toate că lăria el în acest fel, nu și-a sfîrșit viața prin foame, căci păsările cele mai răpitoare și lacome, acelea îi aduceau hrană. Și, pentru cel drept erau slujitoare ale hranei, aceleași ființe care obișnuiesc să răpească hrana altora și, prin puterea lui Dumnezeu schimbîndu-se firea lor, s-au făcut păzitoare credincioase ale pîinii și ale cîrnurilor.

Mocirla aceea a Babilonului avea un tînăr izraelit, înrobît de nenorocire dar liber cu sufletul și cu statornicia. Ce urma de aici ? Împotriva firii lor s-a apucat să postească, și cel care îl hrănea pe el a adus prin văzduh pe Avacum, aducînd îngerul odată cu mîncarea și pe om.

Și pentru ca foamea să nu-l cuprindă pe cel drept, proorocul a fost dus la o depărtare așa de mare de pămînt și de ape într-o vreme atît de scurtă, cită se întindea între Iudeea și Babilon.

Și iarăși, ce a fost cu neamul cel din deșert, pe care l-a întors Moise și l-a cîrmuit ? În ce fel i-a fost dăruită lui hrana vreme de patruzeci de ani ? Acolo nu era nimic și nimeni care să semene, nu era nici un bou care să tragă plugul, nu era arie, loc de treierîș, presă de stors, nu erau hambare. Și totuși, el le dădea lor hrană fără de sămînță, fără să are. Izvoarele, în fine, care mai înainte nu existau, au izbucnit cînd a fost nevoie, date de către stîncă.

Așadar și tu ca și Iov cel de neam ales, fii răbdător în necazuri și nu fugi de furtună, ca nu cumva să arunci pe cele care te mină și te duc la virtute.

Păstrează în sufletul tău mulțumirea către Domnul ca pe o bunătate foarte de preț și vei primi și tu înfruptare îndoit de mare din mulțumiri.

Și nu este răbdător acela căruia îi lipsesc cele necesare, ci acela care, în mulțimea bunătaților fiind, se așteaptă să sufere lipsuri. Ești bolnav? Răbdă fără să ți se tulbure sufletul, căci «pe cel ce-l iubește Domnul îl ceartă». Ești sărac? Bucură-te, căci îți rămîne ție moștenirea și urmarea lui Lazăr.

Ești necinstit și umplut de ocară pentru numele lui Hristos? Fii fericit, pentru că această rușine îți pregătește ție slava îngerească. Ești rob? Mulțumește și atunci, că ai pe altul și mai mic decît tine. Mulțumește că ești fericit într-o singură privință, că nu ai fost osîndit să învîrți la moară, că nu ai primit lovituri. Fără nici o îndoială nimănui nu-i lipsește prilejul și pricina ca să aducă mulțumiri. Ai fost pedepsit pe nedrept să fii bătut cu vergile? Bucură-te de nădejdea celor viitoare. Ai fost osîndit pe drept? Atunci mulțumește.

Căci faptele bune ale oamenilor din vechime au fost păstrate pînă la noi fie de amintire, sau au fost păzite în operele poezilor și istoricilor, pentru ca nu cumva să fim lipsiți noi de folosul ce se naște din ele. Spre pildă, a ocărit pe Pericle un om dintre cei ce erau în Agora. Pericle însă n-a luat în seamă aceasta și toată ziua au rămas așa, unul năpădindu-l cu multe ocări, iar el stînd și nebăgînd în seamă. În fine cînd s-a făcut seară, Pericle a trimis să aducă lumină pentru acela, pentru ca să nu fie lipsit de osteneala și exercitarea filozofiei.

Tot astfel, cînd un om bătea pe Socrate, fiul lui Sofroniscos, și îl izbea în față chiar fără de cruțare, el deloc nu se ferea, ci a lăsat ca acela să-și sature furia sa nebunească, astfel încît să-i umfle fața din pricina loviturilor și să singereze. Cînd însă acela a încetat să mai lovească, se zice că Socrate n-a făcut nimic altceva decît că și-a scris pe fruntea sa ca pe a unei statui: «Cutare a făcut aceasta», și el s-a răzbunat în acest fel.

Un oarecare, supărat pe Euclid din Megara, l-a amenințat cu moartea pe el și s-a jurat. Iar Euclid în schimb, s-a jurat să facă așa ca să-l împace și să-l facă să nu mai fie necăjit pe el.

Dar și acel Klinos, care era unul din ucenicii lui Pitagora, abia am putea crede că din întîmplare a avut aceleași fapte ca și noi creștinii, și că nu s-a ostenit să le imite. Căci ce a făcut acela? Deși putea să evite o pedeapsă de trei talanți, a vrut mai bine să plătească decît să jure, cu toate că jurămintul nu ar fi fost mincinos, deoarece, pe cîte mi se pare mie, învățase predania prin care sîntem opriți să jurăm. Și acest precept al lui Klinos este frate cu porunca următoare a lui Euclide: să te rogi pentru binele celor ce te prigonesc și să nu-i blestemi dorindu-le răul. Astfel încît, cel ce a fost învățat de aceste predanii nu ar putea să nu creadă temeinic în ale noastre și să le socotească cu neputință de împlinit.

Să-ți fie deci porunca lui Dumnezeu veșnic de față și alături de tine, să fie pentru tine o lumină veșnică și să o așezi ca pe o făclie pentru a

juđeca ŝi deosebi lucrurile. Iar dacă ăceastă poruncă a lui Dumnezeu va cuprinde de multă vreme băgarea de seamă ŝi trezirea sufletului tău, ŝi dacă va ŝine gata pregătite părerile cele adevărate despre orice lucru, atunci nu-ŝi va ینگdui ŝie să te ینگprtezi de ea pentru nici una din ینگtimplri. Ci tu vei fi pregătit dinainte cu cugetul tău, ca o stinc sezat lینگ mare, ŝi vei rămîne statornic ŝi nezdruncinat ینگ fața năvălirilor vinturilor silnice ŝi furioase ŝi a valurilor, ینگru Hristos Iisus, Domnul ŝi Stpnul nostru, Căruia este slava ینگ vecii vecilor. Amin.

DE PROSPERA ET ADVERSA ET DE PRUDENTIA *

(Despre bucurii ŝi necazuri ŝi despre ینگtepciune)

Trad. de Constantin DANIEL

! Nici lucrurile plăcute, foarte rinvite de cei mulŝi, nu au statornicie ŝi nu dăinuiesc de-a pururi, dar nici necazurile ŝi supărările nu sınt ŝi nici nu rmn mereu aceleaŝi, ci toate lucrurile sınt supuse unei miŝcri ŝi neliniŝti oarecare ŝi se schimbă pe neşteptate.]

! Nici sănătatea trupească, nici floarea tineretii, nici fericirea din casa noastră, nici bogtia cealaltă a vieŝii nu dăinuiesc mult, ci, dacă eŝti pe calea cea liniŝtit ینگ viața aceasta, vei primi totuŝi ŝi vejeliiile. Fiindcă va veni boala, va veni ŝi sărăcia printr-un vint care nu va fi totdeauna favorabil.] Dar ŝi pe bărbatul vrednic de admiraŝie ŝi de urmat ینگ toate ینگ cuprind multe rele neşteptate ŝi necazuri venite deodată tulbură toată fericirea lui ca niŝte virtejuri de vint. Iar relele ce sosesc unele după altele neıncetat sınt ca valurile care vin unul după altul. Desigur, vei vedea că ŝi aceste rele au trecut odată ŝi viața ta o vei vedea că se va schimba ینگ bucurie ŝi ینگ liniŝte deplină ŝi veselie. ینگ acelaŝi fel ینگ care nu este cu putin ca marea să rmn aceeaŝi multă vreme, căci pe aceea pe care acum o vezi liniŝtit ŝi statornicită, o vei zări după puŝin timp mniat de puterea vinturilor. Iar marea pe care o vei vedea ینگfuriat ŝi fierbind de tulburarea apei se potoleŝte ینگ curınd ینگ-o liniŝte adınc.

Tot aŝa ŝi lucrurile lumii acesteia se ینگorc cu uŝurin ینگ amındou prŝile. Din ăceastă pricină este datoria unui bun cırmaci, cınd toate merg după cugetul lui ینگ-o viață potolıt, să primească schimbările ŝi să nu rmn ینگ starea de fa a prezentului ca ینگ-o stare de sfırŝit ŝi de moarte ŝi să nu se deznădăjduiască ینگ situaŝia cea mai nefericită căci va primi iar binele, ca nu cumva prin mıhnia ŝi tristeŝea sa excesivă să se scufunde mai uŝor. Căci acela este un bun cırmaci care cırmuind cu succes cele ce se ینگtimpl să vină ŝi rmnınd mereu asemenea cu el

* *Migne*, P.G., vol. 32, col. 1360—1365.

însuși, nu se înalță în fericire și nici nu cade jos în nenorociri. Cu toate că nu poate cîrmaciul să liniștească marea cînd vrea el, totuși este destul de ușor ca să avem o viață fără de valuri dacă vom face să tacă în noi tulburările care se ridică din pricina patimilor noastre și dacă vom așeza cugetul și părerile noastre mai sus și deasupra celor ce se întîmplă în afara noastră.

Căci cei foarte cuprinși de grijile vieții sînt ca păsările prea grase : în zadar au aripi să zboare, căci ele se tirăsc pe pămînt împreună cu vitele.

Adesea oamenii adună multe învățături din tinerețe, dar, ajunși la mijlocul vieții, se întăresc împotriva lor ispitele aruncate de duhurile răutății. Și, neputînd suferi și răbda greutatea furtunii, fiindcă ei nu au cîrmaci bun, pătinesc o pierdere și o vătămare a tuturor bunurilor cîstigate. Iar unii naufragiază în credința lor, alții au pierdut înțelepciunea pe care au avut-o din tinerețe, ca și cum o turbăciune oarecare a poștei celei rele ar fi năvălit asupra lor.

Este un lucru jalnic, de privit ca, după postire, după o viață aspră, după rugăciune continuă, după lacrimi multe, după înfrinare de douăzeci și treizeci de ani, să vezi că, din pricina nebăgării de seamă a sufletului și neostenelii lor, ei se arată lipsiți și goi cu totul de roade.

Și asemenea este omul care s-a îmbogățit cu lucrarea poruncilor lui Dumnezeu, cu un negustor foarte bogat care s-a mîndrit și se fălește cu mulțimea transporturilor de mărfuri, dar corabia sa, după ce a sosit purtată de un vînt favorabil și a scăpat de primejdiile mării, se sparge tocmai la liman și se arată lipsită de toate mărfurile sale. De asemenea oameni, Dumnezeu să se milostivească. Fiindcă avem milă de cei care au fost lipsiți pe bună dreptate de vrednicia lor și acest sentiment apare din partea celor care sînt mișcați de propria lor suferință.

Ne vom milostivi de acela care a căzut de la o mare bogăție la cea din urmă sărăcie ; de acela care a fost aruncat din cea mai înaltă stare de bine a trupului său, în slăbiciunea cea mai mare ; de acela care se bucura de frumusețea și drăgălășenia trupului său și care a fost stricat de patimile bolilor celor mai mișcătoare. }

Și noi am fost odată slăviți în viața petrecută în rai, și ne-am făcut lipsiți de slavă și scoboriți prin căderea noastră. Dar Dumnezeu se va milostivi de noi văzîndu-ne ce fel de oameni am ajuns, din starea în care eram înainte. De aceea și pe Adam l-a chemat cu acel cuvînt de milostivire : «Adame, unde ești ?». Căci nu căuta să afle unde era — Cel ce toate le știe — ci voia ca Adam să cugete în ce stare a ajuns din locul de mai dinainte. «Unde ești ?», în loc să spună : «În ce nenorocire ai căzut de la o înălțime atît de mare ?».

Se cuvine deci ca rațiunea care are parte de locul cel mai înalt în noi, ca un judecător, să judece toate și să cerceteze cele ce trebuie acceptate și cele ce nu trebuie și să le cerceteze pe cele ce trebuie primite și cele ce nu trebuie și să se încredințeze avînturilor sufletului cu

cea mai mare băgare de seamă și discernămint. Aceasta înseamnă ceea ce spune Pavel : «Dacă ne-am fi judecat pe noi înșine, nu am fi judecați».

De aceea nu scruta și nu cerceta viitorul, ci folosește-te cu folos de cele de față și prezente. Căci ce folos ai dacă primești mai dinainte cunoașterea lucrului ?

Dacă viitorul este bun, va veni chiar dacă nu este știut dinainte ; iar de va fi rău, care va fi ciștigul tău să te mihnești mai dinainte ?

Definiția inteligenței este dublă : într-un sens, inteligența este păzire a folosului propriu în uneltirea față de aproapele, iar această uneltire este a șarpelui care își păzește capul său. Aceasta pare a fi o viclenie a moravurilor care descoperă cu ascuțime folosul propriu și care vatămă și pradă pe cei mai curați cu mintea ; și așa este inteligența cea nedreaptă a administratorului, a iconomului.

Iar adevărata inteligență este cea care face deosebirea celor create și a celor necreate, prin care cel care o urmează și o are, nicicând nu se va lipsi de faptele virtuții și nici nu va intra sau nici va fi prins de prăpastia răului.

Și intrucît nimeni nu este stăpîn să afle prin propriile sale puteri cele ce trebuie să săvîrșească, Dumnezeu ne-a adus o binefacere nouă, ne-a dat sfătuitoari, dar nu stăpînitori peste noi. Căci este datoria și treaba împăratului să poruncească celor de sub stăpînire ; iar a sfătuitoarului, să convingă despre cele de folos pe cei pe care îi sfătuiește.

De aceea, fiecare dintre noi să se socotească pe sine nu ca pe un stăpînitor, ci ca un sfătuitoar dat de Dumnezeu norodului. Astfel, și Pavel era sfătuitoar al Așezămîntului celui Nou, căci el spune : «Eu dau sfatul meu, ca unul care am fost miluit de către Dumnezeu».

Este o mare binefacere un sfat înțelept și prezența unui om care are bunăvoință față de tine, căci el împlinește ceea ce lipsește înțelegerii tale.

Căci este de mare folos un sfat și aceasta ne arată mai cu seamă Moisi, cel care a fost învățat în întreaga înțelepciune a Egiptului, cel care grăia cu Dumnezeu cum vorbește un prieten cu alt prieten al său. Acesta a luat sfat de la socrul său, Iethro, ca să așeze conducători de mii, de sute și de zeci spre a judeca poporul. Și David s-a folosit ca sfătuitoar de Husi (II Regi, 15, 37), prin care a nimicuit sfatul ostășesc al lui Achitofel (II Regi, 17, ș.u.). Și, în general, sfatul este un lucru sfînt, unirea părerilor, rod al dragostei, arătare și dovedire a smerenicii. Este în adevăr o cumplită îngîmfare a crede că nu îți lipsește nimic și că îți ești tu singur de folos, ca unul care singur ești în stare și ai putere să dai cele mai nimerite și mai bune sfaturi. Noi șovăim să dăm cele convenite celor care cugetă și ne rușinăm să recunoaștem pe cei mai deștepți ca noi în cursul vieții.

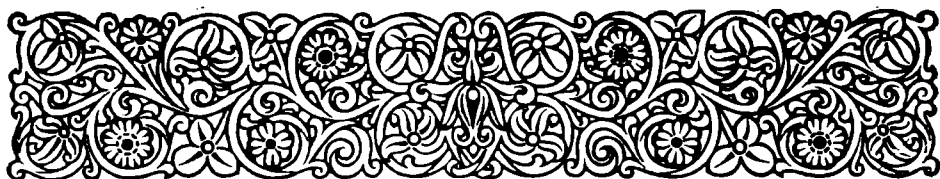
Pe de altă parte, cel care așteaptă sfatul altcuiva acordă o vreme mai îndelungată pentru gîndurile și cugetările sale, pentru ca să chibzuiască ceea ce trebuie ca dovedire și atenție. Astfel că mult folos în chip

silit vine de la sfătuire în viața oamenilor, pentru că un singur om nu este îndeajuns pentru sine însuși pentru toate, ci are nevoie de tovarăși întru alegerea celor folositoare mai mult decît în lucrările și ostenelele trupești. Astfel că un om fără de sfătuitor este ca o corabie fără de circiaci, care ajunge să fie purtată de vinturi. Dacă însă vom primi de obicei sfătuitori în cugetările noastre asupra celor ce se întîmplă, atunci, cînd ne vom sfătui asupra sufletului și asupra celor care îl interesează pe el, nu va trebui oare să căutăm sfătuitori minunați ?

Iar acela care urmează voința inimii lui, cea deșartă, cînd are cu el sfatul cel bun, este asemenea lui Roboam, care nu a dat cinstea cuvenită sfatului celui mintuitor al bătrînilor sfătuitori, ci a urmat sfatul celor mai tineri, cei care au fost hrăniți alături de el, și prin aceștia el a pierdut stăpînirea asupra celor zece seminții (III Regi. 12, 7, ș.u.).

În acest fel sfaturile îndreptate împotriva celor dreți se întorc asupra capetelor celor ce dau sfaturi, precum sulițele și săgețile care cad pe corpurile tari și vîrtoase se întorc înapoi peste cei care le aruncă. «Căci Domnul va purta de grijă tuturor celor care Îl iubesc și El va nimici pe toți cei păcătoși», fiindcă Lui I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

ÎN APĂRAREA PĂCII

MESAJUL DE ANUL NOU AL PREȘEDINTELUI ȚĂRII

Anul nou este marcat întotdeauna de Mesajul pe care îl trimite poporului Conducătorul statului, mesaj în care, făcîndu-se o trecere în revistă a realizărilor anului ce s-a încheiat, se trasează directivele pentru acțiunile viitoare la care sînt chemați să răspundă toți fiii Patriei pentru mersul înainte al societății românești pe calea dezvoltării, a progresului și a bunei stări.

Și în acest an, chemările Mesajului au găsit poporul român în plin elan patriotic în realizarea planului anual de dezvoltare, în punerea în viață a importanțelor hotărîri ale Conducerii țării noastre din decembrie trecut. În contextul acestor hotărîri s-a analizat drumul străbătut de poporul român pentru ridicarea gradului de civilizație, pentru creșterea bunăstării. S-a exprimat încă o dată dorința întregului popor pentru depunerea de eforturi sporite în vederea ridicării patriei pe noi culmi de progres. În acest climat de entuziasm au venit chemările Mesajului de Anul Nou al Președintelui Republicii, Domnul Nicolae Ceaușescu.

Ca sarcină esențială a anului ce începe, Președintele țării a arătat că în centru se află realizarea obiectivelor economico-politice ale trecerii țării noastre la un nou stadiu de dezvoltare, de realizare a unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile. Planul național unic de dezvoltare economico-socială pe anul 1983 prevede dezvoltarea producției industriale într-un ritm mai înalt decît în anii precedenți, creșterea mai puternică a producției agricole vegetale și animaliere, asigurîndu-se astfel ridicarea nivelului de trai al poporului. «Deși condițiile economice internaționale continuă să fie grele, declară Președintele României, avem în vedere să acționăm cu toată hotărîrea pentru diminuarea tot mai mult a influențelor crizei economice mondiale, pentru îmbunătățirea activității în toate sectoarele, asigurînd astfel dezvoltarea, în continuare, economico-socială a patriei». Pentru anul 1983 se cere un efort sporit pentru creșterea în continuare a bazei energetice și de materii prime, alături de necesară industriei românești în plin avînt. În același timp se impune reducerea consumurilor de materii prime, recuperarea și refolosirea materialelor, reducerea consumurilor energetice și materiale, a cheltuielilor de producție în general. România are toate cele necesare pentru realizarea prevederilor planului unic de dezvoltare. De aceea,

Președintele țării noastre lansează în Mesajul de Anul Nou chemarea : «Să facem totul ca anul 1983 să asigure depășirea unor greutăți vremelnice să ducă la realizarea în cele mai bune condiții a planului de dezvoltare economico-socială, de edificare a bunăstării materiale și spirituale a poporului».

Programul de măsuri necesită însă dezvoltarea societății într-un climat de înțelegere și pace. De aceea, în continuarea Mesajului său Președintele Nicolae Ceaușescu face o analiză profundă a acțiunilor pentru pace din anul 1982, și lansează noi chemări pentru întărirea păcii în anul care începe. Acumularea îngrijorătoare a arsenalelor militare, în special cele deținătoare de armament nuclear ca și cele convenționale, face să planeze asupra omenirii nori amenințători. «O analiză realistă, lucidă a vieții mondiale, afirmă Domnul Nicolae Ceaușescu, demonstrează că s-a ajuns la un asemenea stadiu când nivelul înarmărilor, uriașele arsenale nucleare pun grav în pericol însăși civilizația, existența, pacea, însăși viața întregii omeniri».

Ținând seama de situația creată prin acumularea de arme de distrugere în masă, prin depășirea irațională a cheltuielilor militare și a forței de distrugere a întregii umanități, Președintele României se adresează tuturor statelor, tuturor oamenilor de bine, tuturor forțelor politice «să acționeze cu răspundere în fața propriilor popoare, în fața întregii omeniri, pentru asigurarea dreptului suprem al oamenilor la libertate, la independență, la existență, la viață, la pace».

Mesajul reafirmă dorința de pace și înțelegere între popoare de care a fost întotdeauna animat poporul român. El constituie o nouă dovadă a umanismului de care este animat Conducătorul Statului nostru, Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, umanism propriu poporului român. Ca oameni ai Bisericii, trăitori în țara noastră liberă, constructoare a unui viitor fericit, a unei lumi mai bune și mai drepte, datori sîntem să depunem toate eforturile pentru a contribui la împlinirea chemărilor adresate nouă de Conducătorul Statului pentru progres economic, social și cultural al scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

În zilele de 4 și 5 ianuarie a.c., la Praga a avut loc Consfătuirea Comitetului politic consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia. Delegația țării noastre a fost condusă de Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu. Participanții la Consfătuire au examinat situația din Europa în contextul actual și s-a făcut un schimb de opinii. În Comunicatul final se menționează, fapt nou pînă acum, propunerea privind încheierea unui tratat cu privire la nefolosirea reciprocă a forței militare și menținerea de relații pașnice între Tratatul de la Varșovia și N.A.T.O.

În Declarația politică se arată că un război în epoca noastră ar avea consecințe dezastruoase pentru întreaga omenire. Se amintește din nou că statele participante la Tratatul de la Varșovia s-au pronunțat mai

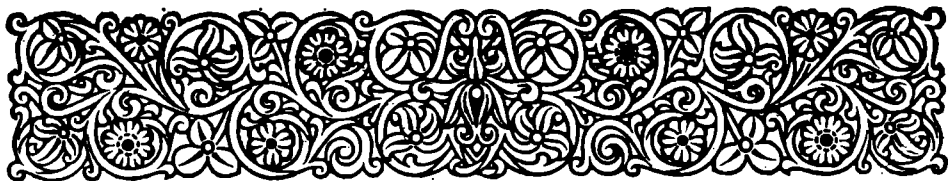
multă vreme pentru dizolvarea celor două blocuri militare și, ca prim pas, se afirmă că sint gata să înceapă tratative cu statele membre ale Alianței Nord-Atlantice pentru a se ajunge la un acord corespunzător, pentru început în legătură cu reducerea activităților militare ale ambelor părți. «Este necesar să se adopte fără întârziere măsuri care să ducă încă de pe acum la reducerea neîncrederii între statele participante la Tratatul de la Varșovia și statele membre ale N.A.T.O. și să reducă teama de posibilitatea unei agresiuni». Tratatul propus ar cere semnatarilor să-și ia angajamentul de a nu folosi primele, unul împotriva celuilalt, nici arme nucleare, nici arme condiționale. Acest angajament s-ar extinde asupra teritoriilor tuturor statelor participante la tratat precum și asupra personalului lor militar și civil.

Se cunoaște poziția de acum clasică a Statului nostru, a Președintelui Nicolae Ceaușescu în problema dezarmării și păcii. România socialistă s-a pronunțat întotdeauna pentru înțelegere, cooperare și pace. După cum declara recent Domnul Nicolae Ceaușescu : «Problema fundamentală a epocii noastre este problema preîntîmpinării războiului și asigurării păcii. Mai mult ca oricînd trebuie să facem totul pentru a bara calea războiului, pentru a asigura pacea. Nu există țel mai înalt decît dezarmarea nucleară, asigurarea securității fiecărei națiuni, a păcii mondiale». Tot cu prilejul Conferinței Naționale a Partidului, referindu-se la efortul pentru pace, Președintele Nicolae Ceaușescu declara : «Acum mai mult ca oricînd, este necesar să acționăm, indiferent de orînduirea socială, cu înaltă răspundere în fața propriilor popoare, în fața civilizației și a viitorului lumii, pentru a opri mersul spre prăpastie, spre catastrofă. Nimic nu este mai de preț, nimic nu trebuie să împiedice realizarea înțelegerilor necesare și asigurarea unei dezarmări reale, sub control strict internațional... Pînă nu este prea tîrziu, pînă nu au început să cadă bombe nucleare, să trecem la tratative, la oprirea cursei înarmărilor, la dezarmare !».

România a făcut în ultimele două decenii pași uriași în efortul de ridicare a economiei naționale, de dezvoltare a științei și culturii puse în slujba progresului și a păcii, de aceea, pentru a atinge țelul urmărit, edificarea unei noi societăți mai bune și fericite, este nevoie de pace. Glasul autorizat al poporului român exprimat de iubitul ei conducător, a răsunit și cu prilejul Consfătuirii Comitetului politic consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia. Încă o dată a răsunit voința de pace a poporului român, iubitor și creator de pace.

REDAȚIA

ȘTIRI ECUMENICE

— Patriarhia ortodoxă rusă a distins cu distincția ei cea mai mare, «Ordinul Sf. Sergiu de Radonej», pe Dr. Fairy von Lilienfeld, profesoară pentru istoria și teologia răsăritului creștin la Universitatea din Erlangen (R. F. Germania, Junge Kirche, 10/1992).

— Inarmarea este sclavia secolului nostru.

Alva Myrdal, fostă ministru de externe al Suediei, a fost distinsă cu premiul Nobel pentru pace pe anul 1982 (Junge Kirche, nr. 11/1982).

— Pentru prima dată în istoria Bisericii romano-catolice din Statele Unite ale Americii, la New York, a fost hirotonit un episcop de culoare (Junge Kirche, 10/1982).

Prof. Therese Klipffel, înființatoarea «Centrului documentar religios-didactic» din Strasbourg, este prima femeie în istoria Bisericii reformate franceze, aleasă președintă a Bisericii reformate din Alsacia—Lorena (Junge Kirche, 6/1982).

Un arhivar cercetind biblioteca unui castel englez din Dorset (Anglia), a aflat o pagină-manuscris de text biblic din «Eclesiastul V. Testament» de la începutul secolului opt, cu valoarea, după specialiști, de 400.000 dolari. Pagina manuscris face parte din una din cele trei Biblii-manuscris, de pe la anul 710, pierdute. Pagina descoperită se află acum în Biblioteca Națională engleză din Londra (Evangelische Information, nr. 44/1982).

Isus Hristos — viața lumii — este lozinca «Săptămîinii de rugăciune» — 1983 pentru unitatea creștinilor, ținută la Frankfurt/Main, în vederea Adunării Generale a Consiliului ecumenic al Bisericilor la Vancouver (Canada) (Evangelische Information, 46/1982).

La 500 ani de la nașterea lui Martin Luther, Biserica evanghelică germană a emis o medalie, avînd pe o parte imaginea lui Martin Luther și pe cealaltă inscripția «Christus vivit» (Evangelische Information, 46/1982).

Poetul austriac Rudolf Henz a afirmat într-un interviu la sărbătorirea vârstei sale de 85 de ani, că cei zece ani în care a lucrat la traducerea textului unificat al Sf. Scripturi au fost cei mai fericiți ani din viața sa (Bibel und Liturgie, nr. 3/1982).

Pentru prima dată în istorie, un preot este ministru de război. E vorba de pastorul luteran din Finlanda, Iuhani Saukkonen, care a afirmat că «apărarea religiei și a patriei este și datoria Bisericii» (Junge Kirche, nr. 6/1982).

Conducerea Bisericii evanghelice din Hannovera (R. F. Germania), a publicat un volum, 247 de pagini, cu titlul «Biserică și pace», cuprinzînd texte privitoare la pace din literatura teologică a diferitelor confesiuni creștine (Evangelische Information, nr. 44/1982).

Mînăstirea «Mar Gabriel» din Turcia are unicul seminar teologic pentru Biserica Ortodoxă siriană (Evangelische Kommentare, nr. 11/1982).

Cînd Dumnezeu a refuzat lui Moise să-și descopere numele Său și i-a interzis să-și facă o imagine despre El (Exod cap. III), a interzis El nu numai idolatria po-

poarelor primitive, care-L identificau cu o imagine, ci a interzis și idolatria, care-L identifică cu o idee (Concilium, nr. 11/1982).

Cine contează pe ecumenism, trebuie să vorbească cu «Dumnezeu», a fost lozincă congresului de la Hildesheim (R. F. Germania), organizat de Uniunea femeilor germane romano-catolice și Uniunea femeilor germane evanghelice (Kirchenzeitung, nr. 44/1982).

La Utrecht (Olanda), s-a înființat un centru pentru studierea «drepturilor omului» și pentru difuzarea de informații despre acestea (Evangelische Information, nr. 42/1982).

Biserica anglicană din Anglia și cea din America au publicat pentru prima dată o carte de rugăciune comună. Până acum lucrau tot separat (Alt Katholische Kirchenzeitung, nr. 11/1982).

La Brüssel s-a ținut prima conferință bisericească a tuturor Bisericilor vest-europene, exceptând Biserica romano-catolică. Au participat reprezentanți ai tuturor acestor Biserici, membre ale Consiliului ecumenic al Bisericilor. Tema conferinței: «Misiunea Bisericilor în Europa apuseană — pace». «Conferința» aceasta urmărește lărgirea «comisiunii ecumenice pentru Biserică și societate în comunitatea europeană», înființată în 1981. (Evangelische Information, nr. 42/1982).

Alianța evanghelică germană și-a ținut adunarea generală la Aachen (Olanda), cu tema «Cuvînt și sacrament», insistîndu-se pentru ținerea unei predici la săvîrșirea fiecărei taine (Herder Korrespondenz, nr. 12/1982).

La Ottawa (Canada), s-a ținut adunarea generală a Alianței reformate mondiale (înființată în 1875) cu tema: «A Ta este împărăția și puterea și Măreția». Alianța are 157 Biserici-Membre în Europa, America, Africa (Potsdamer Kirche, 43/1982).

Cele două Biserici reformate «albe» sud-africane, care susțin «Appartheidul» sînt eliminate din «Alianța reformată mondială», cît timp nu vor săvîrși servicii divine împreună cu creștinii de culoare (Potsdamer Kirche, nr. 43/1982).

«Întoarcerea spre viitor», a fost tema «Duminicii bărbaților», ținută la Frankfurt-Main (R. F. Germania). Afirmația pare contradictorie, dar pentru creștin «întoarcerea» are viitor, fiindcă pentru dînsul Dumnezeu este și trecutul și viitorul (Evangelische Information, nr. 42/1982).

La 1 Sept. 1982, s-a înființat la Budapesta publicația «Serviciul informativ pentru Bisericile luterane din Europa». Publicația va apare de la 1 ianuarie 1983, regulat, lunar, cu știri, documentări religioase etc. (Evangelische Information, nr. 42/1982).

Vaticanul a canonizat pe preotul minorit polonez Kølbe Maximilian, care în 1941 în lagărul de concentrare hitlerist de la Auschwitz și-a dat viața sa pentru salvarea unui părinte de familie (Begegnung, nr. 4/1982).

Diac. Prof. O. BUCEVSCHI

«Mitropolia» din Elveția

În luna octombrie 1982 a luat ființă în Elveția Mitropolia Ortodoxă a Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol. Prin «Tomos»-ul din 2 oct. 1982, Sfîntul Sinod al acestei Patriarhii a hotărît ca, pentru o mai bună pastorație în eparhiile Europei Occidentale, o parte din teritoriul supus jurisdicției «Mitropoliei» din Austria și anume, exarhatul Elveției, să devină o eparhie independentă purtînd numele acestei țări. Pentru aceste considerente, spune Tomos-ul «noi decidem și decretăm în sinod ca teritoriul Confederației helvetică — pînă azi, exarhat al sfîntei Mitropolii a Austriei — să constituie de azi înainte o eparhie și o mitropolie proprie, numită «Sfînta Mitropolie a Elveției».

Această Mitropolie este așezată sub «directa jurisdicție canonică a Sfintului Scaun Ecumenic, apostolic și patriarhal, care va fi instanța sa superioară, potrivit rînduiei și condițiilor celorlalte sfinte mitropolii ale jurisdicției noastre patriarhale».

Ierarhul care va păstori această eparhie va pomeni numele Patriarhului și va purta titlul de «Prea Sfințit Mitropolit al Elveției și Exarh al Europei» și va avea reședința sa permanentă la Geneva.

În aceeași ședință a Sfintului Sinod al Patriarhiei Ecumenice a fost ales, în unanimitate, ca «prim păstor al Sfintei Mitropolii din Elveția», Prea Sfințitul Mitropolit Damaskinos de Tranoupolis, Directorul Centrului Ortodox al Patriarhiei Ecumenice, de la Chambésy (Geneva) și Secretar al pregătirii Sfintului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe.

Din Biserica anglicană a S.U.A.

Adunarea generală a Bisericii episcopaliene (S.U.A.) a hotărît în ședința sa din septembrie 1982 (la New-Orleans) ca să se ia în discuție dogma «Filioque». Comitetul permanent al acestei Adunări Generale, care se ocupă cu relațiile ecumenice, urmează să prezinte un document privind menținerea sau respingerea acestei clauze din Simbolul niceo-constantinopolitan.

Raportul acestui comitet va fi supus următoarei Adunări Generale a acestei Biserici.

Pacea — o preocupare a Bisericilor Europei

Conferința Bisericilor Europene (C.B.E.) are în prezent 125 membri, primindu-se în 1982 o nouă cerere de aderare, a celei de a 126-a Biserici, ca membru al acestui organism.

În toamna anului 1984, Prezidiul C.B.E. se va întruni împreună cu Consiliul Conferinței Episcopilor Catolici din Europa, în cea de a treia lor conferință comună, desemnându-se ca loc de întâlnire a acestei sesiuni, Italia.

Următoarea Adunare Generală a C.B.E., prevăzută pentru anul 1985, va avea loc în Scoția, avînd ca temă principală problema păcii. (E.P.D./2 dec. 1982).

Sfințirea unei biserici ortodoxe în Belgia

La 1 noiembrie 1982 a avut loc la Bruxelles sfințirea unei noi biserici ortodoxe, care face parte din dioceza Arhiepiscopului de Paris, Georges Wagner. Comunitatea ortodoxă care se bucură azi de acest nou locaș și-a celebrat cultul pînă acum într-un paraclis amenajat în fostul garaj al Comunității fraților Carmes din Bruxelles, care a oferit parohiei ortodoxe acest adăpost.

Slujba religioasă a fost oficiată de P.S. Georges Wagner, în limba franceză. Biserica este închinată Sfintei Treimi și sfinților Cosma și Damian. (S.O.P., No. 73/dec. 1983).

Dialogul teologic dintre ortodocși și protestanți

La 13 octombrie 1983 urmează să se întâlnească în Franța delegații Comitetului interepiscopal ortodox și cei ai Federației Protestante Franceze, pentru continuarea dialogului între cele două grupe reprezentînd teologia creștină a Bisericilor lor.

Această hotărâre a fost luată în sesiunea care a avut loc la Paris în octombrie 1982, la centrul parohial al Bisericii reformate «Buna-Vestire», din Paris. La acea dată, Biserica Ortodoxă a fost reprezentată de I.P.S. Mitropolit Meletios și P.S. Ieremia, din Patriarhia Ecumenică, P.S. Adrian și Pr. Prof. Ion Bria, din Patriarhia Română, și Pr. Chiril Argenti. Bisericile protestante au fost reprezentate de Past. Jacques Maury, Past. J. P. Monserrat și Past. René Blanc, delegați ai Federației Protestante Franceze, Bisericii reformate și Bisericii Luterane din Franța. S-a discutat atunci concepția despre «Euharistie» și s-a constatat că în fond consensul este mai larg decît se credea.

Se speră ca dialogul să poată progresa, datorită explicitării noțiunilor teologice și a sensului pe care fiecare Biserică îl dă acestei Taine centrale a creștinismului. (Réforme/6 nov. 1982)

*

Seminar privind spiritualitatea ortodoxă

Între 27 aprilie și 8 mai 1983 are loc la Frankfurt pe Main un seminar organizat de Biserica Ortodoxă Rusă, avînd ca temă Liturgia și spiritualitatea ortodoxă.

Participanții vor fi introduși alît în gîndirea teologiei ortodoxe, cît și în trăirea din cultul ortodox, fiind conduși în acest sens de pregătirea creștinătății ortodoxe pentru sărbătoarea Sfintelor Paști, perioada aleasă pentru Seminar fiind Săptămîna Mare a Bisericii Ortodoxe. (E.P.D./2 dec. 1982).

*

Bossey : anul universitar 1982/1983

La 14 octombrie 1982 a început cel de al 31-lea ciclu universitar la Institutul Ecumenic de la Bossey (Elveția).

Tema care se tratează în acest an este «Iisus Hristos, viața lumii», la care participă 62 de studenți din 33 țări și 15 Biserici: ortodoxă, catolică, anglicană și protestante. Între aceștia, 3 studenți sînt români și unul provine din S.U.A.

Doctrina ortodoxă este prezentată de teologul român Dr. Dan Ilie Ciobotea, membru în conducerea Institutului ecumenic de la Bossey («Episkepsis», no. 282/1 nov. 1982).

Al 5-lea Congres ortodox al Europei Occidentale

Între 29 octombrie și 1 noiembrie 1983 va avea loc în Belgia, la Gand, cel de al 5-lea Congres ortodox al Europei occidentale. Primul congres de această factură s-a ținut la Annecy (Franța) în 1971, stabilindu-se de atunci ca aceste întîlniri să fie prilejul adîncirii comuniunii spirituale a ortodocșilor răspîndiți în toate țările Europei apusene.

De pregătirea Congresului se ocupă Consiliul francofon al Fraternității ortodoxe, împreună cu Comunitatea «Sfîntul Andrei», din Gand. Secretariatul Fraternității Ortodoxe are sediul în Franța, la Aix-en-Provence. (S.O.P., No. 73/dec. 1982).

Fraternitatea ortodoxă din Germania Federală

În zilele de 13 și 14 noiembrie 1982 s-a discutat la Düsseldorf tema: «Diaconia în Biserica Ortodoxă». Fraternitatea ortodoxă din Germania a adunat la această dată 70 de delegați ai Bisericilor Ortodoxe și sub conducerea Mitropolitului Augustinos, din Bonn, sesiunea acestei Adunări anuale a Fraternității a prilejuit expuneri de un înalt nivel doctrinal. Au participat personalități din toate Bisericile ortodoxe europene (Pa-

triarhia ecumenică, Biserica Ortodoxă Română, Biserica Ortodoxă Rusă, Biserica Serbiei).

Cu această ocazie și ca urmare a sesiunii de lucru anterioare — ținută la Amsterdam în martie 1982 — reprezentanții diferitelor Fraternități și asociații care colaborează înăuntrul Fraternității ortodoxe a Europei Occidentale (R.F.G., Franța, Belgia, Anglia și Țările de Jos) s-au întrunit spre a discuta funcționarea acestor Fraternități și colaborarea lor. Dezbaterile au fost conduse de Episcopul Kallistos, care a făcut propunerea ca pe viitor colaborarea Fraternităților să fie asigurată de un «comitet de legătură».

S-au conturat câteva reguli principale de funcționare și s-a hotărât ca secretariatul acestui nou organism de legătură să fie preluat de Dr. Anna Penglis (Anglia), pentru o primă perioadă de trei ani. (S.O.P., No. 73/dec. 1982).

Documentul : Iisus Hristos — Viața lumii

La finele anului 1982, în minăstirea Niederaltaich din Germania Federală, teologul ortodox român Dan-Iliu Ciobotea a conferențiat asupra temei alese de C.E.B. pentru cea de a 6-a Adunare mondială a Consiliului, care va avea loc în luna iulie 1983.

Conferențiarul s-a oprit, în expunerea sa, asupra următoarelor puncte: 1) Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este izvorul însuși al existenței; 2) Logosul divin este o Persoană în Comuniunea treimică, sursă și relație a comuniunii umane și cu divinitatea; 3) Crucea este modul de exprimare a darului permanent al dumnezeirii, prin Hristos; 4) Lumea este o «taină» a dialogului lui Dumnezeu cu creația Sa; 5) Scopul creației este participarea ei la plenitudinea vieții divine.

În încheiere, teologul român a subliniat ideea de putere vivifiantă pe care Hristos o comunică lumii prin Jertfa și Învierea Lui, realizarea omului nou, prin iubire, în iubire. (S.O.P., No. 74/ian. 1983).

Document asupra dezvoltării și a diaconiei Bisericii

Ultimul număr din anul 1982 al publicației lunare a S.O.P. (Serviciul Ortodox de Presă) relatează concluziile Consultației interortodoxe care a avut loc în vara anului 1982 la Kiev (U.R.S.S.), cu tema: «O dezvoltare echitabilă pentru asigurarea plenitudinii vieții».

Ideea centrală a acestei consultații este reliefaarea învățaturii ortodoxe potrivit căreia omul, chip al lui Dumnezeu, este chemat să colaboreze cu El la desăvârșirea lumii, căreia Dumnezeu s-a revelat ca iubire. Întrucât ideea de dreptate nu poate fi disociată de cea de iubire, creștinul trebuie să fie angrenat în procesul dezvoltării omenirii spre mai multă dreptate, libertate, demnitate umană și realizarea tuturor potențelor pozitive ale omului. Este firesc deci, ca Biserica să predice mereu pacea, să lupte pentru pacea care asigură progresul spiritual și material al omului, ca individ și ca societate.

S-a reluat, accentuându-se, noțiunea de «macrodiaconie» și de «microdiaconie», recunoscându-se primejdia diferențierii acestor doi termeni care, în fond, rezumă slujirea membrilor societății ca indivizi și ca structură socială. La baza acestor noțiuni stă aceeași forță propulsoare a iubirii (agape) de Dumnezeu și de oameni. S-a afirmat că «în anumite situații influența Bisericii se poate exercita asupra tuturor aspectelor societății (socială, politică, culturală, etc.)» și că în «situațiile în care creștinii nu pot avea o influență directă, unii creștini pot — cu titlu personal — să fie totuși glasul Bisericii».

S-a accentuat de asemenea că ortodoxia are misiunea să fie permanent și o «ortopraxie», contribuind la menținerea echității în lume.

«Microdiaconia» poate asigura buna conduită a membrilor familiei creștine, ajutînd astfel la realizarea unei lumi mai bune și mai drepte, în care izolarea omului să nu producă însingurări, în care infirmităților să nu li se adauge un plus de suferință. În acest fel, ecumenismul devine un mijloc eficace în lupta contra suferinței și, implicit, o diminuare a distanței interconfesionale a creștinilor. (S.O.P., No. 73/dec. 1982).

ANCA MANOLACHE

INIȚIATIVE ALE CARD. FRANZ KÖNIG PENTRU PACEA MONDIALĂ

Viena: Cardinalul Franz König continuă inițiativa pentru pacea mondială. Arhiepiscopul Vienei a invitat pe reprezentanții marilor religii în capitala austriacă pentru a le prezenta declarația asupra prevenirii războiului nuclear, declarație semnată în septembrie 1982 — la Academia Pontificală de Științe a Vaticanului — de circa 60 președinți de Academii de științe și de alți savanți, proveniți din țările din estul și vestul Europei. În acel document, oamenii de știință au adresat un apel către conducătorii religioși și către toți păstrătorii principiilor morale «ca să proclame cu forță și insistență gravitatea problemelor umane care sînt în joc, pentru ca să fie pe deplin înțelese și simțite în societate».

Așa cum a declarat Card. König Agenției catolice austriece «Kathpress», întîlnirea din ianuarie 1983 este o încercare de mobilizare, dincolo de granițele confesionale, a persoanelor care au o credință religioasă, în sensul indicat de apelul oamenilor de știință, pentru cauza păcii autentice. În acest sens, Cardinalul König amintește un pasaj important din declarația oamenilor de știință: «Pentru a evita războaiele și pentru a ajunge la o pace adevărată, trebuie puse în acțiune nu numai puterile inteligenței ci și resursele eticii, moralei și convingerii».

Președintele Conferinței episcopale austriece a subliniat, în aceeași declarație către «Kathpress» că participanții la reuniunea din ianuarie 1983, între care eminenti oameni de știință, vor face totul pentru a sensibiliza opinia publică mondială. (L'Osservatore Romano, ed. it., 25 dec. 1982, pag. 5).

PR. SCHILLEBEECKX PRIMEȘTE PREMIUL ERASM

La Amsterdam (Țările de Jos), Pr. Schillebeeckx a primit premiul Erasm 1982, în valoare de 100.000 florini (260.000 fr.). Teologul dominican, în vîrstă de 63 de ani, a primit acest premiu pentru lucrările sale care reprezintă o confirmare a ideilor tradiționale ale culturii europene și o contribuție la examenul critic al acestei culturi. În 1979 Pr. Schillebeeckx fusese deja pus în discuție de Congregația pentru doctrina credinței de la Roma. (La Croix, 21 sept. 1982, pag. 13).

CONVORBIRE ORTODOXO-CATOLICĂ

Bonn, 15 dec. 1982 (KNA). Comisia comună a Conferinței Episcopilor germani și Mitropoliei Ortodoxe grecești din Germania, s-a ocupat la cea de a treia ședință a ei, din decembrie 1982, cu rezultatul consfătuirilor anterioare ale Comisiei oficiale de dialog ortodoxo-catolic.

Textul prezentat de Comisia de dialog (KNA/OKI/45/Documentul nr. 24) a fost unanim apreciat ca un pas important în procesul apropierii Bisericii Apusului și Bisericii Răsăritului. Acesta este primul document teologic comun al ambelor Biserici de

la scindarea comuniunii lor din Evul Mediu. Afirmățiile din acest document, trecînd peste relația ortodoxo-catolică, au o mare importanță pentru întregul ecumenism.

Comisia germană a chibzuit cum ar putea să facă mai bine cunoscut acest text și și-a propus să se ocupe intensiv de el. Se intenționează să se valorifice textul pentru propria activitate și să se dezvolte ideile lui despre Euharistie în direcția importanței lor pentru o înțelegere reciprocă mai bună a fiecărei practici euharistice din ambele Biserici.

Celelalte teme dezbătute de Comisia germană privesc probleme practice, între altele și situația bursierilor ortodocși ai Bisericii Romano-Catolice din R.F.G., printre care se află în prezent 17 greci ortodocși, studenți și preoți.

Comisia comună a Conferinței Episcopilor catolici și a Mitropoliei grecești ortodoxe din Germania este prezidată de Episcopul Dr. Paul Werner Scheele și de Mitropolitul Augustin de Germania. (KNA, nr. 15/15 dec. 1982).

*

REUNIUNEA A DOUĂ SUBCOMISII ALE DIALOGULUI DINTRE ROMANO-CATOLICI ȘI ORTODOCȘI

Una din cele trei subcomisii pentru dialogul teologic oficial între Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică s-a reunit la *Vrsac (Iugoslavia) între 25—28 octombrie 1982*. A fost prima întâlnire între teologii celor două Biserici după sesiunea plenară a Comisiei internaționale mixte ținută la München în iulie 1982.

Primiți de episcopul ortodox al locului, P. S. Sava de Sumadia, teologii au elaborat o schemă preliminară a documentului comun asupra temei care va constitui a doua etapă a dialogului: *Credință și comuniune în taine*, cu referire specială la «Raporturile botezului și mirungerii cu Sf. Euharistie și recunoașterea Tainelor între Biserici».

Lucrările subcomisiei au fost prezidate de Mitropolitul Partenie al Cartaginei (Patriarhia Alexandriei), iar secretar a fost Dom Emmanuel Lanne de la mînăstirea benedictină de la Chevetogne (Belgia).

*

O a doua comisie pentru dialogul teologic dintre cele două Biserici care s-au reunit la *Viena, între 16—20 noiembrie 1982*, și-a dedicat lucrările studierii importanței credinței pentru viața sacramentală și pentru unitatea Bisericilor. Axîndu-și discuțiile mai ales asupra tainelor de inițiere creștină (botez — mirungere — euharistie), această subcomisie a luat în considerație diferențele în practica celor două Biserici. Cum se știe, ortodocșii administrează Tainele de inițiere în același timp, în timp ce Biserica Romano-Catolică în timpuri diferite, separînd între ele cele trei Taine.

În discuții a apărut problema dacă diferența în practică este fundamentală sau este vorba de diferențe legitime în cadrul unei tradiții sacramentale comune. În afară de aceasta, discuția se va axa și pe problema dacă unitatea Bisericii permite o pluralitate și diferențe în practică («Notizie Ortodosse» din 1 ian. 1983).

Dr. CEZAR VASILIU

ARTICOLE ȘI STUDII

CUVÎNTAREA MISIONARĂ A MÎNTUITORULUI LA TRIMITEREA APOSTOLILOR LA PROPOVĂDUIRE

Domnul Hristos a venit în lume ca s-o mintuiască, s-o împace cu Dumnezeu prin învățatura și jertfa Sa de pe cruce. Dar El avea un timp limitat pentru efectuarea operei Sale mîntuitoare, căci după răstignire, înviere și înălțarea la cer, El părăsea lumea ca om. Însă opera Sa trebuia totuși continuată. De aceea, în iconomia mîntuirii era hotărît ca rolul Mîntuitorului să fie continuat prin Biserica Sa și prin conducătorii ei Apostolii și urmașii acestora, ierarhia bisericească.

Din aceste motive, Domnul Hristos, în tot timpul activității Sale, a avut grijă să-și aleagă o serie de ucenici, să-i instruiască și să-i formeze, promițându-le în preajma răstignirii pe Duhul Sfînt (Ioan XIV, 26; XVI, 13—15), rugînd și pe Părințele ceresc pentru protecția și sprijinul lor (Ioan XVII, 11, 15). Aceștia aveau să fie coloanele de susținere ale Bisericii, răspîditorii învățaturii Mîntuitorului în lume, primele exemple, după Hristos, de viețuire creștină, de jertfă și de abnegație.

Domnul Hristos i-a ales cu grijă, nu din mediul înalt al societății iudaice, dintre farisei și cărturari, nu dintre intelectuali, ci din mijlocul poporului, din mediul mijlociu, curați sufletește, apti a primi învățăturile Sale și cu credință puternică spre a-L urma și a se jertfi pentru învățatura Sa. Trimiterea Apostolilor în prima misiune, de probă și cuvîntarea misionară a Mîntuitorului rostită cu această ocazie (Matei, IX, 35 — X, 42) — constituie o primă etapă de formare a lor, o încercare de punere în practică a învățăturilor Sale, un ghid pentru rolul lor de răspîditori ai credinței creștine și o carte de instrucție misionar pentru totdeauna.

După marea cuvîntare a Domnului Hristos numită Predica de pe munte (Matei, V—VII), cuvîntare care definește și cristalizează învățatura creștină deosebind-o de cea a Vechiului Testament, adresată mulțimilor, aceea care avea să constituie marea carte de viețuire creștină, cuvîntarea misionară este adresată numai viitorilor conducători ai Bisericii, Apostolilor și urmașilor lor. Ea formează al doilea moment important din activitatea învățătoarească a Domnului Hristos.

Cuvîntarea misionară este cuprinsă în capitolul X al Evangheliei după Matei. Însă, precum recunosc aproape toți exegeții, ea are un *preambul*, o *introducere în cap. IX, 35—38, continuînd cu X, 1—4*; cuprinsul ei fiind la X, 5—42.

Conținutul ei dens se împarte în trei părți: *Partea I* (vers. 5—15), cuprinde învățături directe date de Mîntuitorul Apostolilor în legătură cu misiunea lor de scurtă durată în Galileea, adică îndrumări introductive referitoare la felul cum să predice, cui să predice, unde să găzduiască și ce să ia pentru hrană și îmbrăcăminte, precum

și recompensele pentru cei care îi vor asculta și primi. *Partea a II-a* (vers. 6—23) conține îndrumări date Apostolilor referitoare la perioada de după Pogorirea Duhului Sfânt pînă la sfîrșitul vieții lor. Ele se referă la greutățile ce le vor avea de întîmpinat în misiunea lor, la persecuțiile la care vor fi supuși și cum trebuie să se comporte în aceste situații, avînd totdeauna încredere în ajutorul lui Dumnezeu.

În *Partea a III-a* (vers. 24—42) sînt instrucțiunile adresate Apostolilor, care totuși privesc misiunile apostolice din toate timpurile. Este partea cea mai importantă, căci aici se arată că Apostolul trebuie să urmeze cu credință pe Mîntuitorul, acceptînd orice suferință în misiunea sa și avînd nădejde în providența divină. Se arată că învățătura creștină în încercarea ei de purificare a oamenilor va aduce dezbinare, sfîșiere și ură în lume, chiar și în sinul familiilor. Misionarul va trebui să accepte integral idealul creștin, detașîndu-se de orice interes material și familial, primind chiar moartea trupească în schimbul fericii eterne, pentru împărăția cerurilor. În final se arată și răsplată pentru susținătorii misionarului.

Cuvîntarea misionară (cap. IX, 35—38 ; X, 1—42).

Ea începe cu ultimele versete ale cap. IX (35—38), care sînt o concluzie a unei părți din activitatea Mîntuitorului în Galileea, pe de o parte și o pregătire pentru trimiterea Apostolilor, pe de altă parte.

Cap. IX, 35. «Și Iisus străbătea toate cetățile și satele, învățînd în sinagogile lor, propovăduind Evanghelia împărăției și vindecînd toată boala și toată neputința în popor».

Mîntuitorul, în timpul activității Sale din Galileea, o străbătuse în trei etape: în prima călătorie parcursese partea muntoasă, cînd rostise Predica de pe munte (*Matei, V—VII*); în a doua, călătorise prin apropierea lacului Tiberiadei, cînd rostise cuvîntarea pildelor (*Mat. cap. XIII*), iar în a treia frecventează orașele și satele din sud (*Mat. VIII—IX*), unde săvîrșește o serie de minuni¹. Evanghelistul încheie această ultimă etapă, exact cu aceleași cuvinte ca și cele de după Predica de pe munte (*IV, 23*), doar cu modificarea că, în loc de «străbătea toate cetățile și satele» de aici, acolo fiind, «a străbătut Iisus toată Galileea». Deci, Domnul Hristos și în această etapă a activității Sale, înconjurat de ucenici, propovăduia ca un adevărat misionar noua Sa învățătură, adică «Evanghelia împărăției» sau «Evanghelia împărăției lui Dumnezeu» (*Marcu, I, 14*). Cu alte cuvinte, Domnul Hristos anunța poporului iudeu «Vestea cea bună» despre mîntuirea lumii prin trimiterea pe pămînt a Fiului lui Dumnezeu și printr-o nouă învățătură despre pace, iubire și înțelegere între oameni care constituie și o pregătire a vieții eterne de dincolo, adică învățătura Noului Testament. Această predică o efectua în orașe și în sate, fie prin cea (*Marcu, II, 1—2*; *Luca, V, 19*), iar sîmbăta, mai ales, în «sinagogi», care erau locașuri de adunare, de cult și de învățătură ale evreilor și care se găseau în epoca Noului Testament în fiecare sat². Predica era unită totdeauna cu un ajutor material vizibil, prin vindecări miraculoase ale tuturor bolilor. Deci, «învățînd», «propovăduind» și «vîndînd», sînt cele trei trăsături principale ale activității lui Iisus întru răspîndirea învățurii Sale³.

Vers. 36. «Și văzînd mulțimile I s-a făcut milă de ele, că erau necăjite și rătăcite ca niște oi care n-au păstor». În răstimpul activității Sale Domnul Hristos

1. cf. L. Cl. Fillion, *Evangile selon Saint Matthieu, Introduction critique et Commentaire*, Paris, 1890, p. 188.

2. cf. Eutimie Zigabino, *Comentariul Sîntei Evanghelii după Matei*, traducere cu note și observații de Pr. Const. Grigore și Sava T. Saru, profesori, Rimnicul Vilcii, 1931, vol. I, p. 162 și urm.

3. cf. *ibid.*

observa toată mizeria morală și materială a poporului. Și aceasta provenea mai ales din cauza lipsei de conducători, de călăuzitori sinceri și devotați. Este adevărat că poporul evreu avea conducători pe farisei, mai ales, însă aceștia urau poporul, îl disprețuiau și-l exploatau. Erau niște călăuzitori falși (Matei, XXIII). De aceea, cuvintele spuse odinioară de Moise și alți profeți (Num. XXII, 17; Ieremia, XXIII, 1—2; Iezechiel, XXXIV, 5) că evreii erau asemeni cu niște oi risipite, fără păstor, erau foarte potrivite acelor vremuri. Deci, evreii aveau nevoie de conducători adevărați.

Vers. 37—38. «Atunci a zis ucenicilor Lui: secerișul e mult, dar lucrătorii puțini. Rugați, deci, pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători la secerișul Său». Aceste două versete servesc tot de introducere la trimiterea Apostolilor și cuvântarea misionară a Mântuitorului; ele arată motivele trimiterii Apostolilor. Nenorocirile și starea de deznădejde observate de Mântuitorul la poporul evreiesc în călătoria Sa îl fac pe Domnul Hristos să se gândească la nevoia unor păstori vrednici. El precizează acest fapt tot printr-o metaforă: «Secerișul este mult, dar lucrătorii puțini». Adică acest popor «dezorientat și demoralizat» nu e asemeni numai cu o turmă de oi fără păstori, ci și cu un lan de grâu gata de seceriș, care așteaptă secerători și care nesececat s-ar pierde. Mântuitorul mai întrebuințase asemenea comparații (Ioan IV, 35—36). Această imagine dezolantă dar reală va fi stlrnit rîvna ucenicilor de a fi trimiși în mijlocul poporului spre a le predica noua învățătură a Domnului Hristos, care să-i înalțe sufletește, să-i întărească și unească.

De aceea, Mântuitorul le spune să roage pe stăpînul pămîntului și al secerișului, adică pe Dumnezeu-Tatăl, să-i trimită la recoltarea acestui seceriș bogat⁴.

Cap. X, vers. 1—4 stă în strînsă legătură cu vers. precedente amintite și ne introduc în instrucțiunile Mântuitorului ce formează cuvîntarea Sa misionară.

Vers. 1: «Chemînd la Sine pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat lor putere asupra duhurilor necurate ca să le scoată și să tămăduiască orice boală și orice neputință». Răspunzînd dorinței și rîvnei ucenicilor Săi de a răspîndi învățătura Sa în popor, Domnul Hristos «li cheamă la Sine», îi convoacă: «προσκλησάμενος», «convocalis» pe cei doisprezece ucenici ai Săi și «le-a dat puterea» necesară să scoată demonii și să tămăduiască de orice neputință pe cei ce vor crede. Le-a dat adică autoritatea de misionari, de delegați ai Săi de a propovădui și puterea harismatică de a vindeca pe bolnavi. Puterea și autoritatea de a uni predica cu minunea, precum proceda și Mîntuitorul. Însă o autoritate exterioară a cuvîntului și miracolului, o harismă, dar nu puterea sacramentală — a oficierii tainelor — pe care avea s-o dobîndească după înviere (Ioan, XX, 22—23; Matei, XXVIII, 19) și după Pogorîrea Duhului Sfînt⁵.

Chemarea celor doisprezece ucenici despre care s-a amintit mai sus, nu este sinonimă cu o alegere definitivă a Apostolilor, dintre mai mulți cum afirmă unii exegeți⁶. Căci Mîntuitorul alesese pe cei doisprezece Apostoli, înainte de Predica de pe munte, așa cum ne relatează Marcu (III, 14) și Luca (VI, 13). Evanghelistul Matei nu amintește această alegere a tuturor Apostolilor, ci numai aceea a celor patru: Simon-Petru și Andrei, fratele lui, a lui Iacov și Ioan, fiii lui Zevedeu (Mat.

4. cf. Dr. Vasile Gheorghiu, *Sfînta Evanghelie după Matei, comentar*, Cernăuți, 1925, p. 347; Eut. Zigabinos, *op. cit.*, vol. II, p. 88.

5. L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 491; E. Zigabinos, note Pr. C. Grigore, p. 91.

6. cf. Diac. Prof. N. Nicolaescu, Pr. Prof. Gr. T. Marcu, *Cursul Noului Testament, comentar*, litografiat, p. 67; Dr. Olariu I., *Introducere în Sf. Cărți ale Vechiului și Noului Testament*, Caransebeș, 1912, p. 153; *Studiul Noului Testament, manual pentru Institutete Teologice*, Ed. a II-a, București, 1977, p. 50.

IV, 18—21), precum și a lui Matei vameșul (Mat. IX, 9), după afirmațiile celor mai mulți exegeți⁷.

Deci aceasta de aici nu este o alegere, ci o chemare, o adunare spre a-i însărcina cu o anumită misiune.

Vers. 2: «Numele celor doisprezece Apostoli sînt acestea: Întîi Simon, cel numit Petru și Andrei fratele lui; Iacov al lui Zevedeu și Ioan, fratele lui».

Mintuitorul împuternicește cu misiunea de trimiși ai Săi, de învățători și propovăduitori ai învățaturii Sale un număr de doisprezece ucenici aleși mai dinainte, probabil, precum s-a amintit, dar investiți acum cu deplină potență, din care cauză acum Evanghelistul Matei îi numește pentru prima oară «Apostoli». Astfel că ipoteza alegerii definitive acum, odată cu această investire, nu este întru totul nevalabilă, falsă.

Deci, El alege sau numai împuternicește un număr de doisprezece, număr simbolic, care preînchipuie pe cei doisprezece patriarhi ai poporului evreiesc, din care întreg poporul ales de Dumnezeu își trage originea: «Doisprezece sînt părinții trupești ai întregului popor, doisprezece au să fie și părinții sufletești ai noului popor al lui Dumnezeu»⁸. De altfel, și Mintuitorul face aluzie la acest simbolism (Luca, XXII, 30).

Numele de Apostol de la verbul «ἀποστέλλω» înseamnă trimis, delegat, dar nu în sensul de a executa numai un ordin sau a comunica o veste, ci în sensul de împuternicit, reprezentant al cuiva a cărui voință i-o anunță și explică. Și profeții Vechiului Testament erau trimișii lui Dumnezeu care anunțau și interpretau voința Celui prea înalt poporului evreu.

Mintuitorul Hristos însuși a îndeplinit oficiul de Apostol în viața Sa pămîntească, căci El era «Apostolul și Arhiereul credinței noastre» (Evrei, III, 1). Apostolii sînt numiți «mijlocitori» ai lui Iisus (II Corint. V, 20), «slujitori ai lui Dumnezeu» (II Corint. VI, 4), «împreună lucrători cu Hristos» (II Corint. VI, 1), «iconomi ai tainelor lui Dumnezeu» (I Corint. IV, 1), «prietenii ai Mintuitorului» (Ioan, XV, 15)⁹.

Deci Apostolii sînt trimișii Domnului Hristos, iar apostolatul creștin este o instituție sacră, avînd temei în voința Mintuitorului de a pregăti lumea spre a-i putea oferi harul jertfei Sale mîntuitoare. Iar Biserica pe această bază a înființat ierarhia bisericească cu întregul său așezămînt¹⁰.

Lista cu numărul și numele Apostolilor se află și la Marcu (III, 16—19), la Luca (VI, 13—16) și în Faptele Apostolilor (I, 13).

În toate listele numele lui Simon-Petru este întîi pentru vîrsta lui înaintată, pentru care motiv el lua cuvîntul totdeauna în numele Apostolilor. Era un privilegiu și primat de onoare, recunoscut de confracții săi, pe care și Biserica i le-a respectat totdeauna și pe care Biserica romano-catolică l-a transformat, eronat, într-un primat de jurisdicție. El era plin de zel pentru Mintuitorul, dar a comis și greseli. Mai ales lepădarea de Domnul Hristos (Mat. XXVI, 69—75), dar pentru care s-a căit. Împreună cu Andrei, fratele lui, erau din Betsaida Galileei (Ioan, I, 44), de meserie pescari și ucenici ai Sf. Ioan Botezătorul, de unde Domnul Hristos i-a chemat să-L urmeze, întîi pe Andrei (Ioan I, 40) și apoi pe Simon, căruia i-a dat numele de Petru-Chifa, adică piatră (Ioan I, 42). A doua chemare le-a făcut-o ambilor frați la

7. cf. Dr. V. Gheorghiu, E. Zigabinos, L. Cl. Fillion.

8. cf. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 348.

9. cf. Dr. Wetzer et Dr. Welte, *Dictionnaire Encyclopedique de la Théologie Catholique*, p. 462; A. Calmet, *Evangile selon St. Matthieu, commentaire*, tome, 17, p. 214.

10. cf. E. Zigabinos, *note*, p. 96.

lacul Ghenizaret (Matei IV, 18—20), iar cea definitivă, istorisită de Luca (VI, 14) și (Mat. X, 1). Sf. Petru era foarte atașat de Mîntuitorul, căci L-a mărturisit că este Fiul lui Dumnezeu (Matei XVI, 16), L-a însoțit împreună cu Iacov și Ioan la învierea fiicei lui Iair (Marcu, V, 37; Luca, VIII, 51), la Schimbarea la față (Mat. XVII, 1) și la rugăciunea din Ghetsimani (XXVI, 37). L-a urmat la proces, iar după înviere — după reprimirea în apostolat (Ioan, XXI, 15—17) și după Pogorîrea Duhului Sfînt a avut o activitate foarte rodnică întru propovăduirea credinței. A ținut prima cateheză după care a luat ființă Biserica creștină (Fapte, II, 14—40), a vindecat un olog la templu (III, 6—7), a efectuat taina Sf. Mir asupra creștinilor botezați în Samaria (Fapte, VIII, 17), a vindecat pe Enea și a înviat pe Tavita în aceeași provincie (Fapte IX, 40); a botezat pe Corneliu și casa sa (Fapte X, 47—48), a luat parte la Sinodul din Ierusalim (Fapte, XV), a fost închis în Ierusalim și a fost eliberat, miraculos, de un înger (XII, 7—11). După acestea, a părăsit Ierusalimul, predicînd în Asia, Bitinia, Capadocia și Babilon. A scris două Epistole și a murit martir la Roma, în anul 37¹¹.

Despre Andrei, fratele său, afară de cele amintite — de chemările lui împreună cu Petru, totdeauna alături, nu mai știm nimic sigur. Tradiția ne spune că el a predicat în partea nordică a Asiei Mici, în Sciția Minor (Dobrogea de azi), în Elada, iar în Ahaia a suferit moarte martirică, fiind răstignit pe cruce în formă de X¹².

Despre Iacov și Ioan, fiii lui Zevedeu, știm că au fost și ei pescari pe lacul Ghenizaret, iar mama lor se numea Salome și era una dintre femeile pioase care-L însoțeau pe Mîntuitorul în călătoriile Sale. Au fost ucenicii lui Ioan Botezătorul, unde L-au cunoscut pe Mîntuitorul și L-au urmat (Ioan I, 40). Au fost chemați a doua oară, după pescuirea minunată de pe lacul Ghenizaret (Luca, V, 10) și aleși definitiv, înainte de Predica de pe munte ((Luca, VI, 40). Amîndoi s-au atașat strîns de Mîntuitorul și erau plini de zel, avînd temperamente vulcanice, pentru care motiv au fost numiți Voanerges — fiii tunetului (Marcu, III, 17). Erau apropiați de Domnul Hristos și împreună cu Petru au luat parte la învierea fiicei lui Iair (Marcu, V, 37; Luca, VIII, 51), la Schimbarea la față a Domnului (Mat. XVII, 1) și la rugăciunea lui Iisus din Ghetsimani (Mat. XXVI, 37). Sf. Iacov era mai în vîrstă decît Ioan și a fost numit mai tîrziu Iacov cel bătrîn, spre deosebire de Iacov cel tînăr sau «cel mic» sau Iacov al lui Alfeu. El a fost omorît de Irod Agripa la anul 44 (Fapte XII, 1—2), din care cauză se știe puțin despre activitatea lui. O tradiție spaniolă susține că ar fi fost în Spania și ar fi înființat acolo biserica din Compostela.

Sf. Ioan, fratele mai mic al lui Iacov, era foarte tînăr cînd a fost ales Apostol al Mîntuitorului. Era cel mai iubit dintre ucenicii Domnului și avea o fire mistică. În afară de împrejurările amintite, cînd a fost alături de Domnul Hristos cu Petru și Iacov, el a pregătît cu Petru Cina cea de taină (Luca, XXII, 8) și a stat alături de Mîntuitorul la Cina cea de taină, cînd Iisus i-a descoperit pe vînzător (Ioan, XIII, 23). A urmat pe Mîntuitorul la judecată (Ioan, XVIII, 15), a stat în preajma Lui la răstignire, cînd Domnul i-a încredințat pe mama Sa (Ioan, XIX, 27). După înviere a activat cu Petru, vindecînd la templu un olog (Fapte, III, 1—11) și efectuînd taina Ungerii cu sf. mir creștinilor botezați din Samaria (Fapte VIII, 14—17). După omorîrea fratelui său Iacov a plecat în Efes, unde a desfășurat o bogată activitate mi-

11. Pentru amănunte, cf. *Studiul Noului Testament, Manual pentru Institutetele Teologice*, p. 221 și urm., Eut. Zigabinos, note, p. 98.

12. cf. *Ibid.*, p. 102, iar mai departe Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 55—56.

sionară. A murit de moarte naturală, pe la anii 96—100. A scris Evanghelia a IV-a, Evanghelia iubirii, trei Epistole și Apocalipsa¹³.

Vers. 3: «Filip și Vartolomeu, Toma și Matei vameșul, Iacov al lui Alfeu și Levi ce se zice Tadeu». Al doilea grup de Apostoli — de patru — începe cu Apostolul Filip care era tot din Betsaida, împreună cu Petru și Andrei (Ioan, I, 44) și care a fost chemat a urma pe Domnul, a doua zi după chemarea lui Petru (Ioan, I, 43). El nu trebuie confundat cu diaconul Filip (Fapte VI, 5; VIII, 5, 26—40). Despre el avem puține știri, chiar din tradiție. Se spune, după o tradiție, că ar fi murit în Frigia, iar după alta, în Galia¹⁴.

Vartolomeu — bar Tolmai — fiul lui Tolmai, este același cu Natanael, care îi era numele său propriu, iar Bartolomeu, un cognomen. El a fost adus la Domnul de Filip și convins să-L urmeze pe Iisus, recunoscându-l ca Mesia, după o descoperire din viața particulară (Ioan, I, 47—51). Tradiția ne spune că a predicat în India apuseană, iar alte tradiții amintesc despre Frigia și Cilicia.

Toma, zis geamăn (Ioan, XI, 16), pe care unii exegeți îl aseamănă la caracter cu Petru, cu un curaj eroic manifestat cu ocazia plecării Domnului în Betania spre a-l învia pe Lazăr (Ioan, XI, 16), era profund atașat Domnului Hristos, dar și cu unele slăbiciuni. Este vorba despre îndoiala sa de după Înviere (Ioan, XX, 24—25). Tradiția spune despre Apostolul Toma că a predicat în India — creștinii indieni se numesc creștinii lui Toma — dar și în Persia, Parția și Etiopia¹⁵.

Matei era fiul lui Alfeu și se numea Levi înainte de a fi chemat la apostolat (Marcu, II, 14), iar cu ocazia chemării i s-a schimbat numele din Levi în Matei, ca și lui Petru. Înainte de a fi Apostol era vameș în Capernaum, de unde Domnul Hristos l-a chemat la apostolat, precum însuși o mărturisește în Evanghelia sa (Matei, IX, 9 și urm.) cu multă umilință, căci este singurul dintre evangheliști care se numește vameș, funcție odioasă poporului evreu. El se situează pe lista apostolilor — al optulea — după Toma, nu al șaptelea ca în celelalte evanghelii, tot din smerenie. Se poate să fi avut două nume. Tradiția ne spune că el ar fi predicat în Etiopia, iar după altele, în Macedonia, apoi în Arabia, Siria și a murit, pe rug în Etiopia.

Iacov al lui Alfeu este al nouălea apostol. El era fiul lui Alfeu. El nu era nici fratele sau ruda Domnului, adică Iacov al lui Cleopa, episcopul Ierusalimului, pentru că printre Apostolii Domnului Hristos, nu au existat frați de ai Săi (Ioan, VII, 5). Tradiția spune că a predicat creștinismul păgînilor din Palestina și Egipt, murind răstignit pe cruce într-o cetate din Egiptul de Jos.

În privința Apostolului «Levi ce se zice Tadeu», unii exegeți¹⁶ spun că ar fi identic cu Iuda al lui Iacov, amintit de Luca (VI, 16) și spre a se deosebi de Iuda Iscarioteanul s-a numit Tadeu sau Lebeul. El nu poate fi identic cu Iuda, fratele lui Iacov cel drept și deci fratele — ruda Domnului, cum afirmă romano-catolicii. El a predicat în Siria, Mesopotamia, Armenia.

Vers. 4: «Simon Cananeul și Iuda Iscarioteanul, cel care L-a vîndut». Simon Cananeul, numit astfel spre a se deosebi de Simon-Petru. În Evanghelia lui Luca (VI, 15) este numit Simon Zelotul. Adică este traducerea în grecește a termenului evreiesc Canani — Zelotul¹⁷. El nu făcea parte din secta zeloților, sectă fanatică, naționalistă, iudaică, ci era un conștiincios apărător al legii iudaice. El nu poate fi

13. Detalii: *Studiul Noului Testament, Manual pentru Institutelor Teologice*, p. 70 și urm. 14. cf. Zigabinos, *op. cit.*, note, p. 104.

15. cf. *Ibid.*, p. 106.

16. cf. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 352.

17. Gheorghiu, p. 353.

identificat nici cu Simon fratele — ruda Domnului — cum afirmă romano-catolicii. Tradiția spune că el a predicat în Persia și Babilonia.

Juda Iscarioteanul poartă numele, cognomenul de Iscarioteanul, adică bărbat din orașul Keriot sau Cariot al Iudeei, spre deosebire de toți ceilalți apostoli care erau din Galileea. În legătură cu trădarea sa, aproape toți exegeții s-au întrebat, cum de a putut Iisus să-și aleagă drept Apostol pe cineva care avea să-L trădeze, deoarece fiind Dumnezeu știa aceasta. Iuda, în adevăr, era inteligent și avea calități ce-l făceau bun de Apostol. Dar el fiind orbit de dorința parvenirii pe cale politică, iar Domnul Hristos depărtându-se de ideea falsă mesianică, pe care o aveau toți Apostolii la început și văzînd că Iisus va fi pînă la urmă omorît, a trecut de partea dușmanilor Săi, spre a scăpa de urmăriri și a se pune bine cu cei atotputernici. Mîntuitorul i-a arătat iubire, a dorit pînă în ultimul moment să-l facă să se îndrepte, dar el a persistat în rău și a pierit. Pe de altă parte, Domnul Hristos prin primirea lui Iuda printre Apostolii Săi ne-a dat pildă de îndelungă răbdare și iubire.

Partea I, vers. 5—16 (paralele: Marcu VI, 8—11, Luca IX, 3—5) cuprinde o serie de instrucțiuni introductive ce privesc misiunea limitată a Apostolilor.

Vers. 5—6. «Pe acești doisprezece i-a trimis Iisus, poruncindu-le și zicînd: În calea păgînilor să nu mergeți și în vreo cetate de samarineni să nu intrați: ci mai degrabă mergeți către oile cele pierdute ale casei lui Israel!».

La Marcu — locul paralel (VI, 7) — se arată modul cum i-a trimis, doi câte doi, desigur pentru ajutor reciproc în activitatea lor. Mîntuitorul îi trimite într-o misiune limitată și pentru a încerca să-i învețe a merge pe picioare proprii, a zbura cu propriile lor aripi. El le precizează teritoriul unde nu trebuie să meargă: «în calea păgînilor și în vreo cetate de ale samarinenilor». Păgîinii nu cunoșteau deloc învățătura despre Mîntuitorul, nu aveau terenul apercetiv necesar pentru primirea ei; samarinenii erau semi-păgîni, un amestec de iudei cu păgîni, de la robia asiriană și erau în ceartă cu iudeii. Nici Domnul Hristos n-a avut vreo legătură mai strînsă cu samarinenii. El trecuse în drum spre Galileea pe acolo (Ioan, IV, 1 și urm.). Samarinenii, mai tirziu, cînd a trecut Domnul Hristos pe la ei, n-au vrut să-L găzduiască (Luca IX, 52—53). Pentru a nu deștepta susceptibilitățile Apostolilor, Mîntuitorul îi oprește de a merge în cetățile lor. Ei vor trebui să se limiteze deocamdată la poporul evreu, la casa lui Israel. — Israel înseamnă omul care (s-a luptat) a văzut pe Dumnezeu (Facerea, XXXII, 28). Poporul evreu avea prioritate la mîntuire. Patriarhilor lor le fuseseră date făgăduințele mesianice și lor trebuia să li se anunțe înfîi venirea acestor vremi de mare bucurie. «Vouă trebuie să vi se vestească înfîi cuvîntul lui Dumnezeu», spunea mai tirziu Apostolul Pavel (Faptele Apostolilor XIII, 46). Mîntuitorul va respecta această prioritate atîta timp cît iudeii nu se vor depărta de El. După înviere, această restricție va cădea. Mîntuitorul va trimite pe Apostoli la toate neamurile (Matei, XXVIII, 11). De altfel, însuși Mîntuitorul respectase această prioritate (Matei XV, 24). El a predicat în Fenicia și Decapole excepțional, iar la Marcu se spune că o făcea secret «ca nimeni să nu știe» (Marcu, VII, 24) iar prin Samaria trecuse repede (Ioan, IV, 4; Luca, IX, 52; XVII, 11)¹⁸.

Domnul Hristos întrebuintează pentru poporul lui Israel, pentru cei necăjiți din popor metafora de «oi pierdute» (IX, 36), oi care sînt risipite, rătăcite, pradă lupilor, din cauza lipsei de păstori sufletești, de călăuze (Isaia, XIII, 6; Ieremia, L, 6). Către ei trebuie să se îndrepte Apostolii.

Vers. 7—8. «Și mergînd, propovăduiți, zicînd: S-a apropiat împărăția cerurilor. Tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe de-

18. cf. P. Alf. Durand, *Evangile selon Saint Matthieu*, Paris, 1923, p. 162.

moni scoateți-i; în dar ați luat, în dar să dați». După ce le-a indicat locul unde trebuie să-și desfășoare activitatea, le precizează și conținutul învățăturilor, care în esență era apropierea împărăției cerurilor. Adică, să se bucure și să se pocăiască că s-a apropiat împărăția cerurilor (Marcu, VI, 12). Același conținut îl avea și predica lui Ioan Botezătorul (Matei III, 2), ca și a Mântuitorului, la început (Matei IV, 17). Apostolii, spune un exeget, nu sînt încă însărcinați să predice Evanghelia în totalitatea ei, ci numai să le atragă atenția ascultătorilor lor, să le trezească dorința și să le deschidă sufletele pentru mîntuirea adusă de Domnul Hristos¹⁹. «Împărăția cerurilor», expresie de multiple înțelesuri, înseamnă în esență acea stare individuală de pace și echilibru, care se cristalizează printr-o societate. Biserica — unde domnește înțelegerea, solidaritatea, pacea și iubirea, care are de stăpîn pe Dumnezeu și care se desăvîrșește în ceruri printr-o fericire eternă.

Spre susținerea predicii și ca ajutor pentru Apostoli, Mîntuitorul le dăruiește harisma facerii de minuni, după cum și El spre dovada divinității Sale săvîrșea minuni. «Cînd ei vor săvîrși acele minuni ca vindecări de boli, precum curățirea de leproși, izgonirea demonilor și învierea morților și cînd vor spune că aceasta le-a dat-o Mîntuitorul, toți vor crede că El este adevăratul Mesia»²⁰. Însă, alți exegeți adaugă că și puterea facerii de minuni, autoritatea și puterea de a predica și învăța, primite în mod gratuit «în dar», trebuie să fie oferite credincioșilor tot gratuit, fără nici un avantaj material, «în dar să dați». Deci «predicați și vindecați, fără a cere nimic, pentru serviciile voastre, spune Mîntuitorul, care nu țin de meritele voastre, ci de bunăvoința divină, ale cărei instrumente sînteți pe lîngă oameni»²¹. «Cine vinde darurile primite de sus, acela le coboară de la înălțimea pe care o au ca daruri cerești, la simple mijloace de înavuțire pămîntească»²².

Vers. 9—10. «Să nu aveți nici aur, nici argint, nici bani în cingătorile voastre; nici traistă pe drum, nici două haine, nici încălțăminte, nici toiag; că vrednic este lucrătorul de hrana sa». Mîntuitorul merge ceva mai în detaliu cu instrucțiunile Sale. El știe că atunci cînd pleci în călătorie e necesar să te îngrijești din timp, de bani, hrană, veșminte pentru răstimpul călătoriei. Însă, El oprește pe Apostoli să-și ia bani, de nici un fel, drept rezervă pe care să-i pună în pungi, ce se țineau la cingători, nici hrană, care se păstra în traiste, nici două haine — una pentru schimb — nici încălțăminte, și nici chiar toiag. Ei trebuie să meargă repede, și toate acestea i-ar împiedica. Ei trebuie să plece așa precum se află, fără vreo preocupare de bunurile materiale. Căci «vrednic este lucrătorul de hrana sa». Adică, ei fiind lucrători pentru pregătirea împărăției lui Dumnezeu, Părintele ceresc nu-i va lăsa să moară de foame. El va inspira pe acei cărora le va predica să-i hrănească. Cit despre celelalte bunuri amintite, călătoria lor va fi scurtă și nu vor avea nevoie de ele. Și aici, Apostolii trebuie să se încreadă în ajutorul lui Dumnezeu.

Între cele spuse de Evanghelistul Matei și locul paralel de la Evanghelistul Marcu (VI, 8—9), pare a fi o contradicție, căci la Marcu citim: «Și le-a poruncit să nu ia nimic cu ei pe cale, ci numai toiag, nici bani la cingătoare, ci să fie încălțați cu sandale și să nu se îmbrace cu două haine». Însă, precum observă toți comentatorii nu există contradicție pentru că Mîntuitorul oprește pe Apostoli să nu aibă nimic de rezervă. Existau două feluri de toiage: de apărare ce se purtau în bagaj și toiage de sprijin, de drum. Pe cel de apărare îl amintește Matei — să nu-l ia — și pe cel de drum, de sprijin să-l ia, spune Marcu. Cu sandale era încălțat

19. cf. L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 199.

20. cf. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 559.

21. cf. A. Durand, *op. cit.*, p. 164.

22. cf. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 359.

și Mîntuitorul. El nu-i oprește pe Apostoli să poarte sandalé de drum — după Marcu — dar să nu aibă încălțăminte mai deosebită decît sandalele, — după Matei —. Să nu aibă nimic de rezervă — două haine —. Cit despre maxima: «vrednic este lucrătorul de plata sa», acesta era un proverb respectat și la evrei. Dar rabinii, după obiceiul lor, îl înțelegeau în sensul că cei care învățau legea trebuiau s-o facă gratuit, dar trebuiau plătiți pentru învățîntul gramatical sau liturgic al Torei. Mîntuitorul înlătură aceste subtilități, arătînd că predicatorul are dreptul să trăiască din munca sa. Aceasta nu oprește pe Apostoli să muncească, cînd nu sînt ocupați cu predica, iar Sf. Pavel este un exemplu (Fapte XVIII, 3; I Corint. IX, 1)²³.

Evident, misiunea Apostolilor a fost o misiune limitată ca loc și timp. Ea se desfășura între evrei care erau ospitalieri cu misionarii, iar Mîntuitorul voia ca ucenicii Săi în treapta de pregătire, de noviciat, să fie detașați complet de grijile materiale și să activeze într-o stare de sărăcie. Aceste împrejurări se vor schimba cînd ei vor fi misionari pe viață. Pentru aceste vremuri instrucțiunile Mîntuitorului vor fi interpretate și aplicate de Sf. Pavel. Acesta, deși personal a predicat într-o stare de completă sărăcie, muncind cu mîinile și totuși predicînd. Însă, referitor la răsplata misionarilor a spus: «Domnul a poruncit celor ce propovăduiesc Evanghelia să trăiască din Evanghelie, iar cei ce slujesc altarului au parte de la altar» (I Corint. IX, 13—14).

Instrucțiunile Mîntuitorului date Apostolilor, interpretate de Sf. Pavel — verificate cu trecerea timpului de misionarii perpetui — sînt normative pentru misionarii și slujitorii altarului de totdeauna, privity prin instrucțiunile Domnului Hristos din care se desprinde spiritul de jertfă și eroism pentru Hristos.

Vers. 11—12. «În orice cetate sau sat veți intra, cercetați cine este în el vrednic și acolo rămîneți pînă ce veți ieși. Și intrînd în casă, urați-i, zicînd: «Pace casei acesteia!» Și dacã este casa aceea vrednică, vină pacea voastră peste ea. Iar de nu este vrednică, pacea voastră întoarce-se la voi!». În continuare, Domnul Hristos le dă instrucțiuni în legătură cu modul cum să-și aleagă locurile de găzduit și cum să se comporte cu acei care îi vor primi. Deci, intrînd în vreun sat sau orăș, ei trebuie în prealabil să se intereseze de cei «mai vrednici», adică de cei mai virtuoși, mai dispuși «să asculte Evanghelia» și nu de cei mai bogați sau mai puternici și să găzduiască la ei. Fixîndu-se într-o casă, într-o locuință, să rămînă acolo pînă la sfîrșit, pînă vor pleca, neîncercînd să se schimbe spre a nu da impresia că doresc comoditatea, «spre a nu li se reproșe nestatornicia și a nu da impresia că voiesc bunăstarea și a jigni pe cel ce l-a primit²⁴. Intrînd în casele respective, Apostolii trebuie să salute pe stăpîinii și familiile caselor cu obișnuita salutare iudaică de: «pace vouă». Aceeași salutare o recomandă Domnul Hristos și la trimiterea — tot într-o misiune de probă — a celor șaptezeci de ucenici ai Săi (Luca, X, 5). Dar, această pace dorită de Apostoli, în această misiune, nu este o pace obișnuită, formală, izvorită dintr-o salutare, ci cuprinde o serie de binecuvîntări mîntuitoare, izvorite după învățătura Evangheliei, pe care ei le doreau ascultătorilor și familiilor respective.

Totuși, s-ar putea ca aceste binecuvîntări, ca și predica lor, să nu fie bine primite sau unii ascultători să nu fie demni de ele. În acest caz, Apostolii trebuie să știe că binecuvîntările lor nu vor influența pe ascultători, nu vor avea rezultatul dorit, ci ele se vor întoarce la ei (Apostolii). Adică se vor mîrgini în a le da Apos-

23. cf. A. Calmet, *op. cit.*, p. 226.

24. cf. A. Durand, *op. cit.*, p. 166.

tolilor satisfacția datoriei împlinite, bucuria de a fi făcut un bine semenilor. Căci «mai fericit este a da decât a lua» (Fapte, XX, 35).

Vers. 14—15. «Cine nu vă va primi pe voi, nici nu vă va asculta cuvintele voastre, ieșind din casa sau din cetatea aceea, scuturați praful de pe picioarele voastre. Adevăr grăiesc vouă, mai ușor va fi pământului Sodomei și Gomorei, în ziua judecății, decât cetății aceleia». Consecințele faptului de a fi refuzat de Apostoli și predica lor vor fi grave, le spune Mântuitorul. De aceea, ei îl vor semnala acestor locuitori, precum spune și Marcu la locul paralelei: «scuturați praful de sub picioarele voastre, spre mărturie» (Marcu, VI, 11), adică spre dojana lor. Acest semn de scuturare a prafului, obicei iudaic prin care se arată respingerea ca necurat de casa unde ai locuit sau orașul în care ai fost; sau simbolic, în cazul de față, desolidarizarea Apostolilor de cetățile sau familiile care i-au respins. Adică, Apostolii nu vor fi responsabili de reaua voință a celor ce n-au voit să-i primească, ci toată vina aparține cetăților respective. Acest obicei a fost folosit în misiunile sale și de Sf. Pavel și Barnaba în Iconiu (Fapte XIII, 51). Vina celor care nu-i vor primi va fi cu atât mai mare cu cât, respingând pe Apostoli și învățătura lor, respingeau pe însuși Mântuitorul, că vina neprimirii lor va fi mai mare decât a cetăților desfrinate din Vechiul Testament Sodoma și Gomora «căci acestora nu li s-a predicat dinainte, n-au avut motive de credibilitate, predica și minunile Apostolilor»²⁵. De aceea, vor fi pedepsiți mai grav decât pământul cetăților amintite, în ziua judecății obștești: «în ziua aceea» (Luca, X, 12).

Rezumând instrucțiunile din această parte putem spune că Domnul Hristos sfătuiește pe Apostoli că ei vor trebui să se prezinte fără teamă în misiunea lor, să vorbească cu toată autoritatea dată de Mântuitorul și să activeze cu dreptul suprem de a pedepsi și răsplăti²⁶.

Partea a II-a, vers. 16—23 cuprinde instrucțiuni referitoare la misiunea mai îndepărtată a Apostolilor, adică aceea de după Pogorîrea Duhului Sfint, pînă la sfîrșitul vieții lor.

Vers. 16. «Iată Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor; fiți înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii». Marea operă misionară a Apostolilor va lua o nouă înfățișare după Cincizecime. Ei nu vor mai predica numai la iudei, ci și la neamuri. Acolo greutățile și pericolele vor fi mai mari. Căci vor fi nu numai refuzați, ci și persecutați. Domnul le anunță acestea, pentru ca ei, știindu-le dinainte «să nu socotească cum că pătimesc din cauza vreunei neputințe a Celui ce i-a trimis, ci să înțeleagă că Mântuitorul cunoștea mai dinainte acestea; și, în sfîrșit, știindu-le, să chibzuiască ce măsuri să ia, cum să se comporte și cum să le suporte»²⁷.

Expresia metaforică «ca pe niște oi în mijlocul lupilor», zugrăvește real «pericolele apostolatului». Mesagerii păcii, nevinovați și plini de dragoste pentru semeni vor fi întîmpinați de «sălbăticia brutală și atotputernică a lupilor», a oamenilor neînțelegători și răi. Ei se vor găsi «într-o situație identică cu cea în care s-ar găsi niște oi în mijlocul lupilor». Și totuși acestora ei trebuie să le predice și să-i transforme. Pentru a reuși în misiunea lor și pentru a preîntîmpina sacrificiile zadarnice ei trebuie să-și improprieze înțelepciunea șerpilor și nevinovăția porumbeilor.

Evident, șarpele este un animal înțelept, dar plin de șiretenie și de răutate (Facerea III, 1; Matei, XXIII, 33). Apostolii vor trebui să-și însușească înțelepciunea instinctivă a șarpelui, care-și apără viața, cînd este atacat de oameni, ascunzîndu-și

25. cf. L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 203.

26. *Ibidem*. 27. cf. Eut. Zigabinos, *ibid.*, p. 133.

capul și lăsînd la vedere numai corpul. Tot astfel, Apostolii vor trebui să se ferească de sacrificiile inutile, iar la nevoie să-și păzească în primul rînd credința, lăsînd pe al doilea plan corpul și sufletul²⁸. Sau, «să-și dea trupul spre moarte, spre a-și salva sufletul»²⁹. Unii interpreți înțeleg prin înțelepciune creștină și modul chibzuit de a transmite învățătura creștină. Adică, Apostolul nu trebuie să arunce pietrele prețioase ale credinței înaintea porcilor (Matei VII, 16), să ofere pîinea vieții aceluia ce nu-i capabil s-o aprecieze³⁰.

Dar misionarul nu trebuie să dea dovadă numai de înțelepciune, ci și de blîndețea și nevinovăția porumbeilor, care, deși omul îi răpește puii, nu-i poartă răutate, ci vine din nou spre el. Tot astfel Apostolii să fie curați, sinceri, blînzi și nerăzbunători chiar cu persecutorii lor, căci prin aceasta și-i vor apropia. Deci, pentru reușita misiunii lor trebuie să imbine prudența cu blîndețea sau, cum spunea un interpret, să aibă ochii șarpelui și sufletul porumbeilor.

Vers. 17—18. «Feriți-vă de oameni căci vă vor da pe mîna sinedriștilor și în sinagogile lor vă vor bate cu biciul. La dregători și la regi veți fi duși pentru Mine, spre mărturie, lor și păgînilor». Mîntuitorul precizează mai amănunțit metafora «lupii», adică oamenii de la care Apostolii trebuie să se aștepte la persecuții și de care trebuie să se păzească. El îi imparte în două categorii: iudeii și păgînii. Iudeii îi vor găsi periculoși pentru religia lor și-i vor duce înaintea tribunalelor lor religioase, denumite sinedrii, care se aflau atît în orașe mici, în sate, cît și în orașe mari și marele sinedriu din Ierusalim. Acestea aveau dreptul să pedepsească, cu diferite pedepse corporale, în afară de moarte, care trebuia aprobată de romani. Bătaia era o pedeapsă prescrisă de conducerea sinagogilor (Fapte XXII, 19; XXVI, 11) și chiar flagelarea și bătaia cu biciul (II Corint. XI, 29).

De asemenea se spune că Apostolii vor fi duși, din cauza mărturisirii credinței în Hristos și în fața conducătorilor păgîni dregători ca procuratori, cum au fost Felix (Fapte XXIV, 27), sau Festus (Fapte XXV, 1), ca și înaintea regilor ca Irod-Agripa al Galileii și Pereii și Filip al Bataneii, sau chiar Neron sau Domițian, împărați romani.

«Spre mărturie lor (iudeilor) și păgînilor», adică prin mărturisirea și suferințele Apostolilor în fața judecătorilor și acuzatorilor se va lua cunoștință despre credința creștină și despre Hristos, se va răspîndi creștinismul (Filip. I, 13)³¹.

Vers. 19—20. «Iar cînd vă vor da pe voi în mîna lor, nu vă îngrijiți cum sau ce veți vorbi, căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiți. Fiindcă nu voi sînteți care vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru este care grăiește întru voi». Cît despre modul cum se vor apăra și ce vor spune în fața forurilor de judecată, Domnul Hristos îi asigură, ca și în privința hranei și îmbrăcămîntei, că Părintele cereșc îi va ajuta, le va lumina mințile, îi va inspira prin Duhul Său: «le va da gură și înțelepciune căreia nu-i vor putea sta împotrivă, nici să-i răspundă protivnicii voștri» (Luca, XXI, 15); (cf. Luca XII, 12). Evident, ei vor fi instrumente ale Duhului Sfînt în acele momente și El va avea rolul hotărîtor; însă această asistență nu-i dispensează de o prevedere moderată, nu trebuie să fie complet pasivi, ci vor trebui să aibă un rol activ. Cuvîntările Sf. Arhid. Ștefan (Fapte VII) și ale Sf. Apostol Pavel (Fapte XXIV și XXVI) sînt exemple strălucite de apărare — o colaborare armonioasă între inspirația divină și înțelepciunea omenească.

Vers. 21—22. «Vă va da frate pe frate la moarte și tată pe fiu și se vor scula copiii împotriva părinților și-i vor ucide. Și veți fi urîți de toți pentru numele Meu;

28. cf. Eut. Zigabinos, *op. cit.*, p. 134.

29. cf. N. Nicolaescu, Gr. T. Marcu, *Cursul Noului Testament*, șapirografiat, p. 70.

30. cf. A. Durand, *op. cit.*, p. 169.

31. cf. L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 205; A. Durand, *op. cit.*, p. 169.

iar cel ce va răbda pînă în sfîrșit, acela se va mîntui». Mai departe, Domnul Hristos înfățișează Apostolilor intensitatea persecuțiilor și suferințelor ce-i așteaptă. Predica lor și învățătura creștină vor pătrunde în sinul familiilor și pe unii îi vor converti, le va transforma viața. Însă, păcatul îi va menține pe alții în vechea lor viață, întru păcatele lor și aceștia se vor răscula asupra celor convertiți, deveniți creștini, îi vor urî, îi vor denunța la tribunale spre a fi torturați și omorîți. Această dezbinare va fi atît de profundă, încît va fi nimici sentimentele filiale, paterne sau maternelle. Se va da spre moarte frate pe frate, tată pe fiu, copiii se vor scula împotriva părinților și-i vor ucide.

Crime oribile provenite din cauza predicii Apostolilor, care la rîndul lor, vor fi urîți de toată lumea pentru învățătura răspîndită de ei și care are în centru pe Iisus. Adică, vor fi urîți pentru numele lui Iisus. Această ură nu va fi de scurtă durată, ci va continua pînă la sfîrșitul vieții lor. Însă ei nu trebuie să părăsească activitatea lor, căci numai în acest mod, cine va persevera pînă la sfîrșitul vieții — pînă la urmă — va căpăta fericirea veșnică, mîntuirea.

În adevăr, Apostolii, chiar după înfățișarea așa de sumbră a activității lor viitoare, nu au disperat; iar la vremea respectivă au persistat și au răbdat — împreună cu creștinii — la toate persecuțiile și ura contemporanilor lor, răspîndind credința în Hristos și ieșind victorioși pentru credință — căci au răspîndit-o în toată lumea și pentru sufletele lor, pentru că și-au mîntuit sufletele.

Vers. 23. «Cînd vă urmăresc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă; adevărat grăiesc vouă; nu veți sfîrși cetățile lui Israel, pînă ce va veni Fiul Omului». În adevăr, persecuțiile vor fi mari și de lungă durată. Apostolii trebuie să persiste în activitatea lor misionară, păstrînd cu orice risc, chiar cu acela al vieții, credința creștină. Însă ei trebuie să fie înțelepți, să nu se expună riscului, să nu caute martiriul cu orice preț, să nu ispitească pe Dumnezeu în primejdie — adică așteptînd ca Dumnezeu să-i scape de primejdie — ci, cînd într-o cetate furia împotriva lor este prea mare, să fugă în alte cetăți. De altfel și Mîntuitorul s-a retras de multe ori din fața multimii furioase, pentru că nu-I venise ora (Luca, IV, 30; Matei XIV, 13; Ioan, VII, 1; X, 39—40). Aceasta nu era lașitate, ci prudență³². În continuare, Mîntuitorul spune Apostolilor Săi, că pînă la sfîrșitul vieții lor — căci după unii exegeți Apostolii reprezentau pe toți predicatorii³³ — nu vor termina cetățile lui Israel, pînă ce va veni Fiul Omului. Adică, Apostolii și predicatorii nu vor termina misiunea lor în Israel, înainte de a veni Fiul Omului. Cînd misiunea lor de a converti pe Israel și toate neamurile se va fi terminat, Fiului Omului va veni.

Aici se va întîmpla acel fapt al rezistenței iudeilor la credința creștină, la convertirea lor la creștinism, iar Apostolii se vor îndrepta spre neamurile păgîne. Însă, pînă la sfîrșitul lumii, pînă la venirea Domnului spre judecata generală (Matei XXV, 31), pînă atunci poporul evreiesc sau cea mai mare parte dintre ei se vor converti la creștinism, odată cu celelalte neamuri (Romani, XI, 25).

«Fiul Omului» se înțelege aici Fiul lui Dumnezeu născut din veci din Tatăl, care în mod extraordinar s-a întrupat spre a mîntui lumea și care va și judeca lumea³⁴. În legătură cu venirea Fiului Omului, unii exegeți înțeleg Învierea Domnului, Înălțarea Sa la cer sau sfîrșitul Ierusalimului.

Partea a III-a, vers. 24—42. (paralele : Luca XII, 2—12; 51—53). Ea cuprinde instrucțiuni privitoare la misiunea apostolică sacerdotală de totdeauna.

32. cf. A. Durand, *op. cit.*, p. 192—193.

33. cf. L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 108.

34. cf. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 371.

Vers. 24—25. «Nu este ucenic mai presus de învățătorul său, nici slugă mai presus de stăpînul său. Dacă pe stăpînul casei l-au numit Belzebul, cu cît mai mult pe casnicii lui?». Domnul Hristos continuă să spună Apostolilor Săi că soarta lor în lume nu va fi bună. El sintetizează și exemplifică această situație prin două proverbe amintite și în alte rinduri și alte situații (Luca VI, 40; Ioan, XIII, 16; XV, 20). Prin ele se arată că un ucenic, atît cît trăiește învățătorul său, nu-l poate întrece. Totuși, afirmă unii exegeți, în păgînism unii ucenici erau socotiți mai buni decît învățătorii lor³⁵. În creștinism, proverbul amintit, care nu se referă numai la Apostoli, ci la toți misionarii și predicatorii de totdeauna, primește o altă interpretare. Aceștia — Apostolii și misionarii sînt numiți «administratori ai adevărului dumnezeiesc, subordonați lui Hristos. (I Cor. IV, 1—2). «Apostolul lui Hristos trebuie să meargă la umbra Aceluia care l-a trimis»³⁶. Însă situația acestora în lume, adică cum vor fi priviți, evident, ei nu pot și nu vor avea altă soartă decît Învățătorul lor. «Dacă M-au prigunit pe Mine și pe voi vă vor prigoni» (Ioan XV, 20). Deci, în ordinea suferințelor, Apostolii vor suferi, dar nu vor întrece pe modelul lor, Domnul Hristos. La fel se va întîmpla și în privința batjocurilor și insultelor. Căci, dacă pe Hristos, părintele lor — aici Hristos se înfățișează în situația de părinte — l-au numit Belzebul, tot așa îi vor numi și pe ucenicii Săi.

Evreii îl acuzau pe Mintuitorul că scoate demoni cu ajutorul lui Belzebul (Matei XII, 24), apoi că este însuși Belzebul. Belzebul era un zeu al filistenilor pe care evreii îl numeau în deridere zeul muștelor și al locuințelor subterane, de aici zeul infernului, adică în Satan³⁷.

Vers. 26—27. Deci nu vă temeți de ei, căci nimic nu este acoperit care să nu iasă la iveală și nimic ascuns care să nu ajungă cunoscut. Ceea ce vă grăiesc la întuneric, spuneți la lumină și ceea ce auziți la ureche, propovăduiți de pe case». Domnul Hristos continuă să-i încurajeze pe Apostoli și misionari în activitatea lor de propovăduitor, amintindu-le că dacă Învățătorul și Stăpînul lor a suferit și ei vor suferi, dacă pe El L-au calomniat și pe ei îi vor batjocori. Totuși adevărul pe care ei îl vor propovădui fiind superior tuturor celorlalte învățături își va vădi cu timpul superioritatea și eficacitatea, ieșind la iveală și valoarea efortului lor pentru a-l predica. «Căci dacă acum nu este dată la iveală (virtutea Apostolilor) pentru care lucru ei sînt urșiți, cu timpul se va vădi și în viitor vor fi cinstiți de toți»³⁸. Prin aceasta Iisus încurajează pe misionarii de totdeauna în misiunea lor.

Prin maximele populare spuse de Mintuitorul, adică ceea ce s-a spus «la întuneric» și «la ureche» înseamnă ceea ce le-a spus lor în particular, singuri și în taină, în case, ei să le predice în public. Ceea ce Iisus le-a predicat în călătorii, în case, în lipsa poporului, ei trebuie să le răspîndească public, cu îndrăzneală și fără frică.

La evrei casele erau terasate și proprietarii lor se urcau pe terase, deasupra și conversau, discutau și stăteau la aer. Deci, «a propovădui de pe case» înseamnă a predica în public.

Vers. 28. «Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-lucidă; temeți-vă mai curînd de acela care poate și trupul și sufletul să le piardă în gheenă». Domnul Hristos, după ce i-a încurajat pe misionari împotriva persecuțiilor și calomniilor, îi încurajează și împotriva celor ce ar încerca să-i omoare. În adevăr, spune El, nu vă temeți de acei ceucid trupul, care este muritor, ci de acela care poate și sufletul — care-i partea nemuritoare din om —, să-i piardă pentru veșnicie, arun-

35. cf. L. Cl. Fillion, *op. cit.*, p. 208.

36. cf. A. Durand, *op. cit.*, p. 174.

37. cf. L. Cl. Fillion, *ibid.* 209; Zigabinos, note, *ibid.*, p. 153.

38. cf. Zigabinos, *ibidem*, p. 147.

cîndu-l în iad. Cu alte cuvinte, continuați predica cu îndrăzneală și faceți lucrul ce vi s-a poruncit. Căci cei ce vă vor omori trupul nu pot fi stăpîni, nu pot omori și sufletul. Domnul Hristos care are putere asupra sufletelor, are putere să le învieze din morți (Ioan V, 25—26), are putere ca la judecata generală (Matei XXV, 31) să le răsplătească sau să le trimită în iad. Temeți-vă de acela care, după ce a ucis, are putere să arunce în gheenă (Luca, XII, 5). «Înlăturați, deci, frica prin frică, cea de oameni, prin cea de Dumnezeu, și pe cea mai mică, prin cea mai mare»³⁹. Aceste vorbe ale Mîntuitorului trebuie să fie veșnic memento pentru misionari și au constituit o puternică nădejde pentru martirii creștinilor.

Cuvîntul «gheenă» este de origine iudaică și înseamnă acea vale îngustă la sud de Ierusalim, frumoasă odinioară, dar pingărită de cultul lui Moloh, zeu păgîn, unde iudeii de pe vremea unor regi ca Ahaz și alții — aduceau jertfe de copii, iar iudeii de mai tirziu, din scirbă aruncau gunoaie, care ardeau tot timpul. De la acest foc veșnic a luat Mîntuitorul comparația chinurilor veșnice a acelor ce se fac vinovați de mari păcate, adică iadul⁴⁰.

Vers. 29—31. «Au nu se vînd două vrăbii pe un ban? Și nici una din ele nu va cădea pe pămînt fără știrea Tatălui vostru. La voi, însă, și perii capului, toți sînt numărați. Așadar nu vă temeți; voi sînteți cu mult mai de preț decît păsările». Spre a-i încuraja pe Apostoli și misionari, Domnul Hristos le amintește din nou de providența divină. Astfel, El recurge la o comparație cu păsările. Acestea sînt ființele cele mai neînsemnate, cele mai multe, și de mică valoare. Ele se vînd în piață, din vînat, două păsări pe un ban, o valoare minimă. Și totuși, niciuna din acestea nu cade pe pămînt, nu se pierde fără știrea lui Dumnezeu. Omul, fiind de o valoare mai mare, Dumnezeu îl cunoaște mai bine, îl prețuiește mai mult și are o solitudine mai mare față de el. Dumnezeu cunoaște atît de bine destinul omului, încît îi sînt numărați pînă și perii capului (Luca, XXI, 18). Deci misionarilor nu li se va întîmpla nimic decît ceea ce Tatăl vrea și permite. Providența divină îi va proteja, mai mult decît pe celelalte făpturi, căci omul valorează mai mult. Acest fapt, ajutorul, vegherea și protejarea oamenilor de către Dumnezeu nu trebuie pierdut din vedere niciodată de nici un creștin.

Vers. 32—33. «Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri». În urma greutăților ce le vor avea de împlinit tot timpul din partea oamenilor, Apostolii ca și misionarii vor trebui să se gîndească serios la credința puternică pe care vor trebui s-o aibă în Domnul Hristos. De aceea, spre încurajare le zugrăvește perspectiva recompensei cerești. Astfel, El spune: «Mă va vesti pe Mine ca Dumnezeu, și Eu îl voi proclama ucenic-credincios al Meu. Iar pe cel care Mă va respinge pe Mine — și implicit se va lepăda de El — și Eu îl voi respinge»⁴¹, înaintea Părintelui Meu din ceruri. Căci, deși judecata generală va fi efectuată de Fiul (Matei, XVI, 27) — căci de ea este vorba aici — precum mărturisim și în Simbolul credinței: «iarăși va să vie, cu slavă, ca să judece viii și morții», totuși în virtutea unirii nedespărțite a persoanelor Sf. Treimi, se poate înțelege și spune că Mîntuitorul va mărturisi și El în fața Tatălui Său în ceruri pentru cei care L-au mărturisit pe pămînt.

A mărturisi pe Hristos înseamnă a crede cu vorba și fapta printr-o credință de nezdruncinat în Iisus și opera Sa și a o profesa public în fața oamenilor, cu

39. cf. E. Zigabinos, *op. cit.*, p. 156.

40. cf. E. Zigabinos, *op. cit.*, vol. I, p. 205.

41. cf. Zigabinos, *ibidem*, p. 159.

riscul oricărei primejdii și chiar al vieții⁴². De altfel mărturisire și mărturisitor, de unde cuvântul martir înseamnă a pecetlui cu viața credința în Hristos, a muri pentru credința în Mîntuitorul. Deci, misionarul adevărat, de totdeauna, trebuie să predice și să dea mărturisire despre Hristos chiar murind, știind, precum s-a văzut anterior, că pentru aceasta îl așteaptă răsplata fericirii veșnice. De altfel, așa s-au comportat martirii de totdeauna ai creștinismului.

Vers. 34. «Să nu socotiți că am venit să aduc pace pe pămînt; n-am venit să aduc pace, ci sabie». Știm că Domnul Hristos a fost proorocit ca domn al păcii: «mare va fi stăpînirea Lui și pacea Lui nu va avea hotar» (Isaia, IX, 6), iar la nașterea Sa îngerii cîntau: «și pe pămînt pace, întru oameni bună voire» (Luca, II, 14). În adevăr, Mîntuitorul era omul păcii, al dragostei și unirii. Și totuși aici vorbește că El a venit «să aducă pe pămînt nu pace, ci sabie».

Învățătura lui Dumnezeu, cuvîntul Lui este mai ascuțit ca o sabie cu tășuri... și este judecător al simțurilor și al cugetelor inimii» (Evrei, IV, 12). Prin învățătura Sa El a voit să curețe lumea de păcat, să stabilească o pace, «nu acea pace lăsată pradă păcatului și pasiunilor provenită din dezlănțuirea anarhică a acestora, ci acea pace reală și sfîntă, care urmează învingerii și extirpării păcatelor»⁴³. Ori, pentru stabilirea acesteia și a Bisericii Sale, care are la temelia ei pacea sfîntă și dragostea, El prezice că se vor dezlănțui persecuții, lupte împotriva apostolilor, misionarilor și creștinilor, din partea celor care reprezintă păcatul, libertatea anarhică a pasiunilor și pacea falsă. Creștinismul, religia păcii, se va realiza eficient, de multe ori prin lupte, prin martiriu, prin eroism din partea creștinilor și prin curaj⁴⁴. În adevăr, lumea veche s-a transformat prin crunte persecuții.

Este de asemenea adevărat că și pasiunea religioasă oarbă, concretizată prin erezii și secte, a dat naștere la multe lupte intercreștine. În vremea noastră, prin ivirea curentului ecumenist acestea au dispărut și ar trebui să se instaureze o adevărată pace creștină bazată pe înțelegere și iubire.

Vers. 35—36. «Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacra sa. Și dușmanii omului (vor fi) casnicii Lui». Domnul Hristos detaliază profețiile Sale referitoare la urmările răspîndirii învățăturii creștine în lume pentru inaugurarea Bisericii creștine și începutul unei ere de pace creștină. Lupta între păcat și credință, între creștinii converțiți și propovăduitorii ei pe de o parte și opozanți, pe de altă parte, se va manifesta chiar și în sinul familiei. «Pacea din sinul familiei va fi tulburată prin sabia cuvîntului Evangheliei, căci aceasta va efectua teribile separări»⁴⁵, «a tatălui de fiu, a mamei de fiică, a norei de soacra sa». Legăturile de singe vor fi rupte și dezbinarea și ura va fi așa de adîncă, încît chiar și cei mai apropiați ai casei — casnicii — se vor împărți, neînțelegîndu-se în privința noilor principii de viață, aduse de creștinism. Cei mai apropiați ai casei, cei mai familiari vor deveni dușmanii cei mai înverșunați ai creștinismului. Se vor realiza cele proorocite de profetul Miheia: «Căci feciorul defaimă pe tatăl său, și fiica se scoală împotriva mamei sale; iar dușmanii omului sînt cei din casa lui» (VII, 6). Deci, nu va fi un război, o luptă venită din afară, ci dinăuntru familiei pe care misionarii și creștinii trebuie să le știe și să se aștepte la ele.

Vers. 37—38. «Cel care iubește pe tată ori pe mamă mai mult decît pe Mine, nu este vrednic de Mine; cel care iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decît pe

42. cf. L. Cl. Fillion, *ibidem*, p. 213.

43. cf. L. Cl. Fillion, *ibidem*, p. 214.

44. cf. Calmet, *op. cit.*, p. 243; Bisping, la E. Zigabinos, note, *ib.*, p. 165.

45. cf. L. Cl. Fillion, *ibidem*, p. 214.

Mine, nu este vrednic de Mine. Și cel care nu-și ia crucea și nu-mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine». Domnul Hristos abordează mai departe în instrucțiunile apostolatului creștin problema legăturilor de sînge, a iubirii familiale în paralelă cu cea a atașamentului față de Hristos și învățătura Sa. Mîntuitorul recomandă familia ca sfință și sfătuieste la solidaritatea și iubirea dintre membrii familiei (Matei VI, 32; XIX, 9; XVIII, 10). Părinții trebuie să-și iubească copiii, să-i îngrijească și să se sacrifice pentru ei, precum tot astfel trebuie să procedeze și copiii cu părinții lor. Însă în cazul cînd s-ar pune problema între interesele familiale, iubirea față de familie și credința în Hristos, adică respingerea credinței creștine, un adevărat ucenic al lui Hristos este dator a opta pentru credința în Hristos, respingînd interesul familiei. Mîntuitorul are dreptul la iubirea supremă⁴⁶. Un exeget afirmă în această chestiune că ucenicul lui Hristos trebuie să răspundă, ca și fiii lui Levi: «Care a a zis de tatăl său și de mama sa: «Nu i-am văzut și pe frații săi, nu i-am cunoscut și de fiii săi nu știe nimic; căci ei au ținut cuvintele Tale și legămîntul Tău l-au păzit» (Deut. XXXIII, 9). Deci datorită față de Dumnezeu primează față de cele ale familiei.

Mai mult, un apostol al lui Hristos spre a fi vrednic de Mîntuitorul trebuie să se examineze și în privința plăcerilor sale proprii, în comparație cu datoritiile către credința sa, către Hristos. Și aici, Mîntuitorul spune că adevăratul misionar creștin trebuie să-și ia crucea și să-L urmeze, adică să-și părăsească toate interesele proprii, toate plăcerile sale și, prin umilință și răbdare, să accepte orice suferință ar cere spre a mărturisi credința în Hristos și îndeplinirea poruncilor Lui, să-i urmeze exemplul.

Cuvîntul «cruce» este întrebuițat pentru prima oară aici și înseamnă metaforic ansamblul suferințelor și sacrificiilor acceptate voluntar pentru credința creștină⁴⁷. Deci, acceptarea crucii de către ucenicul lui Hristos înseamnă în ultima instanță, «pregătirea pentru suportarea tuturor suferințelor pe care le aduce «răstignirea». Apostolii au înțeles acest lucru că — crucea înseamnă calvarul — și au acceptat în timpul vieții lor martiriul⁴⁸.

Vers. 39. «Cine ține la sufletul lui, îl va pierde, iar cine-și pierde sufletul lui pentru Mine, îl va găsi». În sfîrșit Domnul Hristos punînd în antiteză bunurile vieții de aici și chiar viața fizică, pămîntească cu toate plăcerile ei, față de viața de dincolo, viața cerească, cu fericirea ei eternă, care se poate dobîndi prin urmarea lui Hristos și suferințele legate de ea, arată că, acel care preferă această viață trecătoare, cu plăceri ușoare, cu fericirea de aici își pierde de fapt sufletul, viața eternă. Încă cine urmează învățătura creștină, pe Hristos, suferind și chiar murind pentru El, cîștigă viața adevărată, fericirea cerească eternă. «A te atașa prea mult de viața pămîntească și voină s-o păstrezi cu orice preț, spune un exeget, cînd este nevoie de sacrificiu pentru a rămîne credincios lui Hristos, înseamnă a pierde bunurile infinite pe care le rezervă viața cerească. Se întîmplă citeodată ca predicatorul Evangheliei să se găsească în alternative, de a pierde viața temporală și a cîștiga pe cea eternă sau să cîștige cîțiva ani din viața acestei lumi cu prețul unei lașe abdicări (apostazii) și să piardă, în același timp, fericirea eternă de dincolo. Cine nu-i capabil să sacrifice, la nevoie, viața inferioară pentru viața superioară, va sfîrși prin a le pierde pe amîndouă⁴⁹. Iar alt exeget adăuga: «Dacă vrei să-ți păstrezi viața, pierzînd credința în Dumnezeu, înseamnă a-ți cîștiga o moarte eternă

46. cf. L. Cl. Fillion, *ibidem*, p. 214.

47. cf. L. Cl. Fillion, *ibidem*, p. 214—215.

48. cf. A. Durand, *ibidem*, p. 177.

49. cf. L. Cl. Fillion, *ibidem*, p. 215.

Din contra, de vei pierde slava ta pentru Dumnezeu și apărarea adevărului credinței, vei câștiga o viață eternă și fericită»⁵⁰.

Vers. 40 (Luca IX, 48). «Cine vă primește pe voi, pe Mine mă primește și pe Cel ce m-a trimis pe Mine». În acest verset și următoarele două (41—42), urmează concluzia cuvântării, unde se arată răsplata pentru cei care vor primi pe Apostoli și misionari. În adevăr, spune Mintuitorul ucenicilor Săi, spre a le mări zelul și entuziasmul misionar, după mulțimea suferințelor și persecuțiilor descrise anterior, că în afară de ajutorul proniei divine vor primi și ajutorul oamenilor credincioși. El îi încredințează că acei care îi vor primi pe ei, trimișii Săi, trebuie să-i primească ca pe Insuși Mintuitorul, cu aceeași cinste și dragoste și vor fi răsplătiți ca și cum l-ar primi pe El însuși. Căci onoarea și cinstea trimișilor, delegaților, este în funcție de puterea și onoarea celor ce-i trimit. «Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește». Mai mult, bucuria și cinstea primitoților va fi încă și mai mare, că cine primește pe Mintuitorul, primește pe Insuși Dumnezeu-Tatăl, care L-a trimis în lume pe Domnul Hristos (Ioan, III, 16). Mai tirziu va adăuga: «Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi» (Ioan, XX, 23). «Deci, a primi pe Dumnezeu-Tatăl în casa sa, înseamnă cea mai mare cinste și fericire pentru un muritor»⁵¹.

Vers. 41—42. «Cine primește prooroc în nume de prooroc, plată de prooroc va lua și cine primește pe un drept în nume de drept, răsplata dreptului va lua. Și cel ce va da de băut unuia din aceștia nici numai un pahar de apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă: nu va pierde plata sa».

Se va întâmpla ca nu orice creștin binevoitor să poată avea ocazia să primească vreun Apostol. De aceea, Domnul Hristos, extinzând instrucțiunile Sale la misionari, arată că vor fi răsplătiți și acei care vor primi și alți slujitori ai lui Dumnezeu, adică vreun profet sau drept. Profeți sînt acei creștini care prin harisma profeției vor prevesti unele fapte referitoare la soarta viitoare a Bisericii, iar dreptii sînt acei creștini care au totdeauna o atitudine corectă față de Dumnezeu⁵². Primitorii și ajutătorii acestora vor primi aceeași răsplată care li se cuvine profeților și dreptilor înșiși. Expresia «în nume de prooroc» înseamnă un prooroc ca atare, cu titlu de prooroc, un prooroc autentic⁵³.

Mai mult, creștinii primitori și ajutători ai oricărui ucenic autentic al lui Hristos, a oricărui misionar mai mic vor fi răsplătiți pentru orice ajutor dat acestora. Ajutorul cu un pahar de apă rece, care nu costă nimic și care reprezintă cel mai mic ajutor, va fi răsplătit. Orice ajutor reprezintă câștig pentru împărăția lui Dumnezeu. Aceste ajutoare au fost totdeauna stimulente pentru toți Apostolii și misionarii de totdeauna pentru răspîndirea Evangheliei.

Cuvîntarea misionară a Domnului Hristos cuprinde o sumă de instrucțiuni și îndemnuri realiste și consolatoare pentru misiunea grea a Apostolilor. Ele nu se referă numai la Apostolii care erau trimiși într-o misiune de probă, ci și pentru urmașii lor de totdeauna. Apostolii ca și urmașii lor, după cuvîntul Mintuitorului, trebuie să fie înzestrați cu o puternică credință în Domnul Hristos, să se simtă onorați de a fi trimișii Lui și răspînditori ai cuvîntului lui Dumnezeu, încredințați totdeauna de ajutorul proniei divine, care veghează cu predilecție asupra lor — mesa-

50. cf. A. Calmet, *ibidem*, p. 246.

51. cf. Dr. V. Gheorghiu, *ibidem*, p. 381.

52. cf. Dr. V. Gheorghiu, *ibidem*.

53. cf. E. Zigabinos, *ibidem*, p. 169; L. Cl. Fillion, *ibidem*, p. 216.

geri ai Evangheliei. Ei trebuie să fie pregătiți pentru orice suferințe, dureri și chiar și moarte. Ei vor fi ajutați și de creștini binevoitori. Însă răsplata cea mai mare va fi câștigarea fericirii eterne. Întăriți cu aceste instrucțiuni, Apostolii au plecat în misiune și au avut rezultate bogate. «Iar ei plecând, mergeau prin sate binevestind și vindecând pretutindeni» (Luca, IX, 6), iar Marcu adaugă: «și scoteau mulți demoni și ungeau cu untdelemn pe mulți bolnavi și-i vindecau» (VI, 13).

Aceste prime instrucțiuni misionare au servit drept ghid tuturor Apostolilor și misionarilor și cu ajutorul lor au răspândit Evanghelia la toate neamurile, au menținut și mențin nealterată credința în Hristos.

Pr. Prof. I. CONSTANTINESCU

«AGGIORNAMENTO»-UL BISERICII ROMANO-CATOLICE SUB PAPII IOAN XXIII ȘI PAUL VI

Etimologic, termenul «aggiornamento» înseamnă «fixare de termen, aminare», dar maniera în care este folosit de Biserica Romano-Catolică înseamnă «încercare de modificare, de aducere la zi, de adaptare a atitudinii și practicilor acestei Biserici la cerințele lumii moderne. În acest al doilea sens, termenul «aggiornamento» a fost folosit pentru prima oară de papa Ioan XXIII (1958—1963)¹ la 25 ianuarie 1959 când, în bazilica «San Paolo fuori le mura» din Roma anunța colegiului cardinalilor intenția sa de «a institui un Sinod pentru dioceza Romei, «aggiornamento»-ul codicelui de drept canonic și adunarea unui Conciliu «ecumenic» pentru Biserica universală»².

În enciclica «Ad Petri cathedram» din 29 iunie 1959, același papă prezenta astfel scopul Conciliului Vatican II (1962—1965): «...promovarea credinței catolice, renașterea salvatoare a obiceiurilor poporului lui Dumnezeu și «aggiornamento»-ul disciplinei bisericești după necesitățile timpului nostru»³.

Papa Ioan XXIII își dăduse seama că metodele folosite de Biserica Romano-Catolică de-a lungul secolelor atit față de răsăriteni, pe care voia să-i atragă la

1. Biografia — L. Capovilla, *Giovanni XXIII*, Citta del Vaticano, 1963; L. Aigisi, *Jean XXIII*, Paris, 1964; Ernesto Balducci, *Papa Giovanni XXIII*, Firenze, 1964; C. Lovis, *La vita di Papa Giovanni XXIII*, Roma, 1965; E. E. Hates, *Pope John and his Revolution*, London, 1965; A. Hact, *Giovanni XXIII*, Milano, 1966; F. M. William, *Vom jungen A. Roncalli zum Papst Johannes XXIII*, Innsbruck, 1967; J. Neuvecelle, *Jean XXIII, une vie*, Paris, 1969 etc.

Scrieri despre papa Ioan XXIII — Prof. Daniel Stiernon, *Il Santo Padre Giovanni XXIII e l'Oriente cristiano*, în «Unitas» (Roma), XIV (1959), nr. 3, p. 129—141; vol. XV (1960), nr. 3, p. 36—45; A. Esteban Romero, *Juan XXIII y las Iglesias Ortodoxas*, Madrid, 1961; Mons. Aristide Brunello, *Il papa Giovanni XXIII e l'Oriente cristiano*. În «Oriente Cristiano», III (1963), nr. 2, p. 7—27; și nr. 4, p. 12—29; G. Caprile, *Richizza di un breve pontificato*, în «La Civiltà Cattolica», 1963, II, p. 523—529; *Nouvelle Histoire de l'Eglise*, vol. V. *L'Eglise dans le monde moderne (de 1848 à nos jours)*, Paris, 1975, p. 617—622. Vezi și Cezar Vasiliu, *Relațiile dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă de la anunșarea Conciliului Vatican II (ianuarie 1959) pînă în decembrie 1970* (teză de doctorat în teologie), București, 1976, p. 29—34.

2. «L'Osservatore Romano» din 26 ianuarie 1959.

3. «Acta Apostolicae Sedis» (A.A.S.), LI (1959), p. 497—531.

unirea cu Roma sub autoritatea papilor, cit mai ales față de lume, pe care dorea s-o domine spiritual, dăduseră greș, și că era nevoie de o adaptare, de o aducere la zi, de o schimbare nu atât a doctrinei, cit, mai ales, a atitudinii acestei Biserici față de lume.

I. AGGIORNAMENTO»-UL VIEȚII INTERNE A BISERICII ROMANO-CATOLICE

1. *Relorma liturgică*

Seria de reforme a Bisericii Romano-Catolice a început cu liturgia. Cum se știe, Conciliul Vatican II a elaborat primul său document oficial, Constituția «Sacrosanctum concilium» asupra sfintei liturghii⁴ la 4 decembrie 1963, când papa Paul VI (1963—1978)⁵, împreună cu părinții conciliari au promulgat oficial Constituția despre sfânta liturghie. În acest document conciliar s-au fixat principiile reformei liturgice de realizat în țările catolice prin Conferințele episcopale naționale, care au primit astfel prima lor atribuție juridică majoră⁶.

Scopul noii reforme liturgice catolice a fost acela al creșterii și întăririi vieții și trăirii religioase a credincioșilor catolici, conform doctrinei acestei Biserici iar pentru realizarea practică s-a înființat un organism post-conciliar și anume «Consiliul pentru aplicarea Constituției asupra sfintei liturghii»⁷.

a) *Introducerea limbilor naționale în cult*

Noua reformă liturgică a Bisericii Romano-Catolice a constat, mai întâi în introducerea limbilor naționale în cult, deziderat mai vechi al teologilor romano-catolici⁸ și al credincioșilor Bisericii Romano-Catolice care nu înțeleg limba latină.

4. *Enchiridion Vaticanum. Documenti. II Concilio Vaticano II. Parte II. Costituzioni, Decreti, Dichiarazioni*, VI edizione Dehoniane, Bologna, 1967, p. 17—93 (cităm «Enchiridion Vaticanum»); H. Schmidt, *La Costituzione sulla Sacra Liturgia*, Roma, 1968; J. Boury, *Une liturgie pour le salut du monde*, în «Nouvelle Revue Théologique», LXXXVI (1964), nr. 1, p. 16—33; Pr. Barbu Gr. Ionescu, *Conciliul al doilea de la Vatican. Dezbaterile și hotărârile primei sesiuni*, în «Ortodoxia», XVI (1964), nr. 1, p. 15—19; Cezar Vasiliu, *op. cit.*, p. 76—79.

5. *Paul VI, pèlerin de l'unité*, Paris, 1964; R. Laurentin, *Bilan du Concile Vatican II*, Paris, 1967; Aristide Brunello, *Paolo VI e l'Oriente cristiano*, în «Oriente Cristiano» (Palermo), XVIII (1978), nr. 3, p. 7—50.

6. *Enchiridion Vaticanum... III. Norme di applicazione*, p. 986—995; A.A.S., LVI (1964), p. 139—144. 7. *Enchiridion Vaticanum III*, p. 989.

8. O. Rousseau ceruse încă din 1955 renunțarea la latină în cultul catolic, căci «latina nu este limba nici unui popor și nu este înțelesă de nimeni». Cf. O. Rousseau, *Liturgie et langues vivantes*, în «Vers l'unité chrétienne», LXXV (1955), p. 51—55. Același teolog cerea, în 1962, o reformă a cultului catolic, precizând că cele trei «noutăți» ale Constituției despre Liturghie — limbile naționale în cult, slujirea în comun și împărțirea sub ambele forme — au existat dintotdeauna la creștinii răsăriteni. Cf. O. Rousseau, *Le Concile Vatican II. Rêflexions ecclésiologiques*, în «Irenikon», XXV (1962), nr. 4, p. 474—475. C. J. Dumont vedea în exclusivitatea folosirii limbii latine în cultul catolic, cauza principală a hiatus-ului dintre liturghie și rugăciune și cerea introducerea limbilor naționale în cultul catolic. Cf. C. J. Dumont, *Liturgie et problèmes oecuméniques*, în «Vers l'unité Chrétienne», LXXV (1955), nr. 61—66; C. Oggioni se întreba, în 1961; «Vom avea și noi bucuria să citim cuvîntul lui Dumnezeu cu credincioșii noștri în limba lor?»; cf. Prof. Vittorio Subilia, *La lingua parlata nel culto cattolico*, în «Protestantesimo» (Roma), XVI (1961), p. 172; J. Cornelis scria, în 1961, că papa Ioan XXIII dorește introducerea limbilor naționale în cultul catolic. Cf. J. Cornelis, *L'emploi des langues vivantes dans liturgie et l'Occident*, în «Unitas», XIV (1961), nr. 5—6, p. 389; Vasile Costin (astăzi Episcop), *Problema limbilor liturgice actuale*, în «Studii Teologice», XVIII (1966) nr. 7—8, p. 420—

Astfel, Constituția De Liturgia nr. 36 permite folosirea limbilor naționale la missă, la administrarea tainelor, ca și în unele citiri, cântări și rugăciuni. Episcopul locului poate hotărî: introducerea limbii naționale în cult, cu aprobarea Romei. De Liturgia nr. 56 vorbește, pe larg, de folosirea limbilor naționale la missă; nr. 54 în administrarea tainelor și a ierurgiilor; nr. 76 precizează că discursul episcopului la hirotonie poate să fie rostit în limba națională iar nr. 101 precizează că în slujbă clericii care nu cunosc latina (!) pot folosi limba națională⁹.

Prescripțiunile Constituției De Liturgia sînt completate prin alte documente oficiale ca: Motu proprio «Sacram liturgiam» din 25 ianuarie 1964¹⁰; Instrucția «Inter oecumenici» din 26 septembrie 1964 asupra missei¹¹ sau Instrucția Sf. Congregației a Riturilor «Tres ab hinc annos» din 4 mai 1967 cuprinzînd norme liturgice asupra missei, precizînd, între altele că episcopul locului, la celebrările cu participarea credincioșilor, poate folosi limba națională la missă, la hirotonie și la alte slujbe religioase¹².

Conferințele episcopale naționale au elaborat, succesiv, reglementări proprii în acest sens, de ex. Conferința episcopală italiană a hotărît, la 16 ianuarie 1968, folosirea limbii italiene la missa cu participarea credincioșilor¹³.

b) Împărtășirea sub ambele forme

Vechea practică a Bisericii primare, păstrată dintotdeauna de Biserica Ortodoxă, aceea a împărtășirii sub ambele forme, adică cu trupul și sîngele Mintuitorului, a fost reintrodusă de Conciliul Vatican II prin aceeași Constituție De Liturgia. Astfel, la nr. 55 se precizează cazurile în care episcopul poate permite, cu aprobarea Romei, împărtășirea sub ambele forme și anume: preoților, la missa hirotonirii lor; celor care fac mărturisirea de credință catolică, la missa mărturisirii lor de credință și neofiiților, după missa de la botezul catolic¹⁴.

Un decret al Sf. Congregației a Riturilor intitulat «Instructio ad executionem Constitutionis «De Sacra Liturgia» recte ordinem» din 7 martie 1965 conține norme pentru împărtășirea sub ambele forme, extinzînd-o la diacon și ipodiacon, la missa pontificală; stareței, la missa consacrării ca stareță; fecioarelor, la missa consacrării lor; soților, la missa căsătoriei religioase; adulților, la missa după mirungere; celor admiși la comuniunea catolică, ca și preoților care slujesc la sărbători mari¹⁵.

Sf. Congregație pentru cultul divin, prin Instrucția «Sacramentali communionem» din 29 iunie 1970, amplifică cazurile în care credincioșii pot primi sf. împărtășanie din potir și anume; neofiii adulți la missa de după botez; celor botezați, la missa intrării în biserica catolică; mirii, la missa căsătoriei religioase; stareța, la missa binecuvîntării; laicii care ajută pe misionari; infirmii, la sf. maslu; diaconii și subdiaconii seminariști și monahii; cei care iau parte la exerciții spirituale; nașii la hotez și familia noului preot¹⁶.

425; Arhim. Bartolomeu V. Anania, *Catolicismul și problema limbilor liturgice*, în «Ortodoxia», XIX (1967), nr. 1, p. 185—189.

9. Enchiridion Vaticanum II, p. 17—93 passim.

10. Idem, III, p. 986—995. 11. Idem, III, p. 1002—1005.

12. «A.A.S.», LIX (1967), p. 442—448; *L'Instructio altera per applicazione della Costituzione liturgica*, în «La Civiltà Cattolica», 1967, II, p. 507.

13. G. Caprile, *Il cannone della missa in italiano*, în «La Civiltà Cattolica», 1968, I, p. 586—589.

14. Enchiridion Vaticanum II, p. 55; J. Boury, *op. cit.*, p. 26; G. Caprile, *La communion sotto le due specie*, în «La Civiltà Cattolica», 1965, II, p. 192.

15. «Oikoumenikon» (Roma), 1965, IV, p. 179—205.

16. G. Caprile, *Nouvi passi nella riforma Liturgica*, în «La Civiltà Cattolica», 1970, IV, p. 63—67.

c) *Slujirea în comun sau concelebrarea*

O altă practică liturgică răsăriteană, aceea a slujirii în comun sau concelebrarea a fost reintrodusă de Conciliul Vatican II tot prin Constituția De Liturgia. Astfel, la nr. 57 se precizează că poate fi utilizată la marile sărbători creștine și la missele cu participarea credincioșilor, mai precis joia, în săptămîna sfîntă; la missa de la sinoade și adunări ale episcopilor; la missa binecuvîntării stareților; la missa în marile minăstiri și la reuniunile de orice fel ale preoților și ale monahilor¹⁷.

Decretul Sf. Congregații a Riturilor din 7 martie 1965, amintit mai sus, extinde slujirea în sobor la missele de Crăciun și Paști și la cele din timpul vizitelor pastorale ale episcopilor. Dar relativ la formă, amintim faptul că, sub imperativul hotărîrii Sf. Oficiu din anul 1957, fiecare cleric care slujește în sobor trebuie să recite, cu voce înecată, toate părțile misselor respective¹⁸.

Instrucția «Eucharisticum mysterium» din 25 mai 1967, precizează, la nr. 47, că preoții romano-catolici pot săvîrși missa în comun chiar de mai multe ori pe zi, dar recomandă să se aibă în vedere utilitatea missei săvîrșită în comun pentru credincioși¹⁹.

Între alte noutăți introduse de reforma liturgică amintim și următoarele: preotul să săvîrșească missa cu fața spre credincioși și să predice la fiecare slujbă iar poporul dreptcredincios să participe în număr cît mai mare la slujbe, iar participarea să fie activă, prin răspunsurile liturgice, prin cîntarea de imne și rugăciuni.

Reforma liturgică a Bisericii Romano-Catolice a avut o primire mai favorabilă la preoții tineri, care dispun și de o dicție mai clară; cei vîrstnici, obișnuiți cu missa în latină, rostită repede și cu prescurtări ad-hoc, au obiectat că cei tineri nu vor mai învăța latina.

Sub presiunea Curiei, papa Ioan XXI a dat, la 22 februarie 1962, Constituția apostolică «Veterum sapientia» care menținea limba latină în cultul catolic²⁰. Pr. Yves-Marie Congar a sintetizat astfel problema limbii latine în Occidentul catolic; «Latina, limbă de cultură și limbă liturgică, a devenit în lumea occidentală una din componentele conștiinței Bisericii, ca o societate unică. Latina a făcut mai dificilă pîntru Roma înțelegerea redesteplărilor și revindicărilor naționale, a jucat un rol imens în crearea distanței dintre celebrarea liturgică și poporul dreptcredincios... În Occident, liturgia a fost mai puțin ca în Răsărit actul comunității și, mai mult, ceva ce există prin ea însăși și săvîrșită în fața poporului...»²¹.

2. *Mirungerea sau confirmarea*

Cea de a doua taină creștină, mirungerea sau confirmarea, una din tainele de inițiere, a primit o atenție deosebită din partea Bisericii Romano-Catolice, mai ales prin Constituția apostolică «Sacramentul mirului» din 15 august 1971²².

Prin mirungere, cel botezat este întărit în credință și primește astfel darurile Sf. Duh, pecetea acestuia, prin care este înzestrat cu o putere deosebită, este unit mai strîns cu Biserica Romano-Catolică și este obligat să răspundească și să apere credința catolică.

17. Enchiridion Vaticanum II, p. 55—57.

18. R. Falsini, *La concelebrazione*, în «Concilium» (ed. it.), IV (1968), nr. 8, p. 89—90.

19. Enchiridion Vaticanum III, p. 1414—1490; R. Falsini, *op. cit.*, p. 90.

20. «L'Osservatore Romano» din 24 februarie 1962.

21. Yves-Marie Congar, *L'Éclésiologie du Haut Moyen Age*, Paris, 1968, p. 322—323.

22. «L'Osservatore Romano» din 16 august 1971.

La romano-catolici, mirungerea se face de către episcop sau de delegatul acestuia, numai după îndelungată catehizare a copiilor; există și un naș, ca la botez, care trebuie să se ocupe de viața spirituală a celui care a primit mirungerea. Dacă mirungerea se administrează adulților, aceștia sînt obligați să promită că vor rămîne fideli doctrinei romano-catolice, că vor încheia căsătoria conform aceleiași doctrine și se vor ocupa de educarea catolică a copiilor.

De prin secolul al XIII-lea înainte, mirungerea se administrează la romano-catolici separat de botez, abia după ce copiii au împlinit 7—12 ani. «Se poate întîmpla ca cei nemiruiți să moară între timp, fiind lipsiți de această taină fundamentală» — scria Pr. Prof. Ene Braniște²³.

3. Căsătoriile mixte

Biserica Romano-Catolică nu a putut stăvili căsătoriile mixte, de aceea a elaborat o serie de documente postconciliare în acest sens, fiind o problemă de disciplină bisericească, dar cu implicații doctrinare.

a) Instrucția Sf. Congregații pentru doctrina credinței «Matrimonii sacramentum» din 18 martie 1966²⁴, stabilește o serie de reguli pentru cazul cînd căsătoria mixtă nu poate fi evitată și anume: îndepărtarea pericolului de pierdere a credinței catolice, pentru partea catolică; obligația pentru partea catolică de a boteza și educa copiii în doctrina catolică, cu avertizarea părții necatolice; dispensa poate s-o acorde episcopul locului iar forma canonică este obligatorie pentru validitatea tainei (cf. canonul 1054 din Codul de drept canonic). Forma liturgică permite binecuvîntarea și discusiei, dar interzice celebrarea tainei și de către preotul necatolic. De asemenea, Instrucția abrogă excomunicarea pentru catolicii care contractează căsătorii mixte.

Această Instrucție a fost criticată chiar de teologii catolici, ca Pr. René Beaupère, care consideră negativ faptul că nu se face distincție între ortodocși și protestanți, că impune necesitatea apelului la Roma și invaliditatea căsătoriei mixte săvîrșită în afara Bisericii Catolice²⁵, ca să nu mai vorbim de protestanți; de ex., Past. W. A. Vissert-Hooft scria în 1966: «Instrucția... nu reprezintă ceea ce se aștepta, după promulgarea decretelor conciliare asupra ecumenismului, libertății religioase și, mai ales, după discuția din Conciliu asupra căsătoriilor mixte»²⁶.

b) Decretul «Crescens matrimoniorum» al Sf. Congregații pentru Bisericile Orientale din 22 februarie 1967²⁷ se referă numai la căsătoriile mixte cu «răsăritenii separați», adică cu ortodocșii. Se acordă catolicilor de rit latin aceleași drepturi cu catolicii de rit oriental în căsătoriile cu ortodocșii, adică, forma canonică este obligatorie numai pentru legalitate, în timp ce pentru validitate este suficientă prezența preotului catolic (cf. «Orientalium Ecclesiarum» nr. 18).

23. Pr. Prof. Ene Braniște, *Rînduielele Bisericii Ortodoxe cu privire la taina Botezului și Mirungerii și explicarea lor*, în «Mîtropolia Olteniei», nr. 3—4, 1969, p. 187—201; *Ideia, Liturgica specială*, București, 1980, p. 376; Pr. Prof. Dumitru Radu, *Caracterul ecleziologic al Sîntelor Taine și problema intercomuniunii* (teză de doctorat), București, 1978, p. 221—256.

24. A.A.S., LXVIII (1966), p. 235—239; *Enchiridion Vaticanum III*, p. 1130—1139; G. Ceretti, *I matrimoni misti*, în «Ut unum sint», VIII (1969), nr. 2, p. 30—42.

25. R. Beaupère, *L'Instruction «Matrimonii sacramentum»*, în «Vers l'unité chrétienne», XIX (1966), nr. 5—6, p. 19—23.

26. «La Documentation Catholique» nr. 1437 din 19 iunie 1966.

27. A.A.S., LIX (1967), p. 165—166; *Enchiridion Vaticanum III*, p. 1303—1311; Eleuterio Fortino, *Matrimoni misti tra cattolici e ortodossi. Appunti in alcuni aspetti canonico-pastorali*, în «Oikoumenikon», XV (1975), nr. 10, caiet 241, p. 437—447.

Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința din 3—5 iunie 1967 constata că acest decret nu aduce o contribuție reală la statornicirea de noi raporturi între cele două Biserici — Catolică și Ortodoxă — și poate genera noi forme de prozelitism²⁸.

Precizăm că decretul respectiv constituie o noutate numai din punct de vedere formal, căci, fără prezența în biserică ortodoxă a preotului catolic — care, conform doctrinei catolice asistă pe miri, aceștia din urmă fiind săvârșitorii tainei cununiei — căsătoria respectivă este nevalidă, chiar dacă a fost săvârșită de preotul ortodox²⁹.

c) Primul Sinod al episcopilor catolici din anul 1967, deschis la Roma la 29 septembrie de papa Paul VI³⁰, s-a ocupat și de problema căsătoriilor mixte. Raportul prezentat de cardinalul Marella arăta că o căsătorie mixtă poate fi contractată numai dacă partea catolică se angajează să rămână în credința catolică, să boteze și să educe copiii în credința acelei Biserici și numai dacă este respectată forma canonică, adică prezența preotului catolic și a doi martori.

Arhiepiscopul Edelby a definit această teză drept o «rămășiță medievală, căci nu trebuie să se ceară părții necatolice ceea ce este contrar credinței sale; acest lucru este imoral, căci copiii aparțin ambilor părinți»³¹. Mai mult, fostul președinte al Secretariatului pentru unitatea creștină, cardinalul Augustin Bea († 1968) a declarat că «raportul Marella» n-a fost pregătit în colaborare cu Secretariatul pentru unitate și că trebuie să se renunțe la a cere părții necatolice educarea catolică a copiilor³².

d) Motu proprio «Matrimonia mixta» al papei Paul VI din 31 martie 1970³³ privește pe catolicii de rit latin și expune trei principii fundamentale de la care nu se pot abate, contractând o căsătorie mixtă: datoria păstrării credinței catolice; dreptul natural la căsătorie și la a avea copii; respectarea libertății religioase.

Documentul impune păstrarea credinței catolice, botezarea și educarea catolică a copiilor iar relativ la disciplina tainei se preconizează că episcopul locului poate acorda dispensa, dacă partea catolică asigură păstrarea credinței, dispensă valabilă și pentru validitatea tainei, ceea ce pînă în prezent era rezervat doar Romei. Se interzice, însă, o dublă celebrare a tainei.

Documentul a primit critici chiar din partea catolică. Astfel, prof. Hans Küng scria că decretul «Matrimonia mixta demonstrează, o dată în plus în spatele oricăror retorici ecumenice, atitudinea profund necumenică a Administrației centraliste române»³⁴ iar C. Dumont adăuga: «Noțiunea paulină a căsătoriei se aplică oricărui botezat, pentru că botezul, conform și Conciliului Vatican II, confirmă apartenența la Biserică, însă dreptul canonic (catolic, n.n.) rămîne tributار teoriei după care necatolicii nu ar aparține, în mod real, Bisericii»³⁵. Din partea protestantă, past. Eugene

28. «Biserica Ortodoxă Română», LXXXV (1967), nr. 5—6, p. 646.

29. Pr. Prof. Liviu Stan, *Căsătoriile mixte și ultimele măsuri luate de Vatican în privința lor*, în «Studii Teologice» XX (1968), nr. 7—8, p. 487—497. Vezi și drd. Marcel Ciucur, *Problema căsătoriilor mixte în lumina documentelor oficiale și a propunerilor Comisiilor interconlesionale*, în «Mitropolia Moldovei și Sucevei», LI (1975), nr. 1—2, p. 35—60.

30. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Prima sesiune a Sinodului episcopilor și Irămîntările din Biserica Romano-Catolică*, în «Ortodoxia», XX (1968), nr. 1, p. 164.

31. «Le Monde» din 20 octombrie 1967. 32. Idem din 22—23 octombrie 1967.

33. A.A.S., LXII (1970), p. 257—263; G. Caprile, *Noua disciplina dei matrimoni misti*, în «La Civiltà Cattolica», 1970, II, p. 378—381.

34. Prof. Hans Küng, *Infallibile una domanda*, Bologna, 1970, p. 22.

35. C. Dumont, *Le mariage mixte à la lumière de l'Écriture*, în volumul *Les problèmes des mariages mixtes*, Paris, 1969, p. 52.

Carlson Blake, fost secretar general al C.E.B., scria că decretul «Matrimonia mixta» nu rezolvă problemele fundamentale, mai ales aceea a naturii educației creștine»³⁶.

Din punct de vedere ortodox, observăm că și acest document se caracterizează prin ambiguitate. Deși se face caz de respectarea libertății religioase, în realitate nu se îngăduie părții necatolice să-și educe copiii în credința respectivă. Astfel, copilul devine tot catolic, prin botez și educație religioasă, fapt ce demonstrează că nu este vorba decât de o metodă camuflată de prozelitism³⁷.

4. Apostolatul laicilor

Problema laicilor sau a mirenilor și mai ales aceea a atragerii lor la promovarea politicii Bisericii Romano-Catolice a constituit și constituie o preocupare permanentă pentru reprezentanții doctrinei sociale a acestei Biserici. Urmărindu-se întărirea credinței catolice în fața pericolului secularizării sau mobilizarea laicilor în acțiuni cu caracter progresist, alituzinea față de laici este determinată de necesitatea întăririi colaborării dintre Biserică și masa credincioșilor.

La sfârșitul Conciliului Vatican II, la 8 decembrie 1965, papa Paul VI a adresat laicilor de diferite profesii șapte mesaje, mai precis: conducătorilor popoarelor, oamenilor de știință, artiștilor, femeilor, muncitorilor, săracilor, bolnavilor și tuturor celor care suferă și tinerilor³⁸.

Capitole întregi din Constituția dogmatică «De Ecclesia» și, mai ales Decretul conciliar asupra apostolatului laicilor «Apostolicam actuositatem» din 18 noiembrie 1965³⁹ vorbesc despre sarcinile care revin laicilor din cadrul Bisericii Romano-Catolice.

Față de starea de pasivitate și ascultare din trecut, se vorbește de o «participare» la funcția sacerdotală. Se are în vedere situația laicilor în lume, chemarea lor la apostolat în perspectivă mondială și contribuția lor la opera de apropiere între oameni și popoare.

Baza apostolatului laicilor o constituie unitatea lor cu Hristos prin sfințele taine iar scopul lucrării lor este evanghelizarea prin cuvânt și faptă. Cimpul lor de activitate constă în comunitățile bisericești, familia, tineretul, mediul social etc. Totuși, formarea lor are loc numai sub îndrumarea ierarhiei.

Acest decret se adresează mai ales laicilor din regiunile unde preoții catolici sînt puțini iar apostolatul individual preconizat de document este considerat singurul posibil acolo unde libertatea religioasă nu este pe deplin respectată.

La 6 ianuarie 1967, papa Paul VI a creat «Consiliul laicilor» prin Motu proprio «Catholicam Christi Ecclesiam»⁴⁰ care să dirijeze activitatea laicilor din Biserica Romano-Catolică, care ține reuniuni periodice.

În octombrie 1967 s-a organizat la Roma un «Congres mondial al apostolatului laicilor», dar cum nu s-a ajuns la o unitate de vederi, Curia romană a impus clericilor să preia îndrumarea acestui Congres.

Din punct de vedere ortodox observăm faptul că în ceea ce privește apostolatul laicilor nu este vorba și de o schimbare radicală a raporturilor dintre ierarhia și

36. E.C. Blake, *Les mariages mixtes*, în «Paix et Liberté» din 8 mai 1970, p. 1—2.

37. Cezar Vasiliu, *op. cit.*, p. 116.

38. Enchiridion Vaticanum I, p. 296—315.

laicilor, în «Ortodoxia», nr. 4/1967.

39. Idem, II, p. 525—584; Pr. Prof. Sofron Vlad, *Decretul asupra apostolatului*.

40. A.A.S., LIX (1967), p. 15—21; Enchiridion Vaticanum III, p. 1298—1307.

credincioșii romano-catolici; se vorbește foarte mult despre datoria laicilor de a ajuta eparhia în răspîndirea catolicismului în lume, dar aproape nimic despre drepturile laicilor în parohii, dioceze sau Biserici naționale catolice.

5. Declarația asupra educației creștine

Biserica Romano-Catolică a socotit necesară și o «aggiornare» a educației catolice și a făcut aceasta prin «Declarația asupra educației creștine» «Gravissimum educationis» votată la 28 octombrie 1965⁴¹.

În raporturile dintre Biserică și societate se are în vedere faptul că astăzi Biserica Romano-Catolică se adresează unei lumi secularizate și de aceea școala catolică trebuie să slujească dialogul dintre Biserică și comunitatea umană.

Normele educației catolice se bazează pe vocația și natura persoanei umane. Este accentuat dreptul tineretului catolic la educația religioasă-morală iar în ceea ce privește instituțiile, Declarația asupra educației creștine vorbește pe larg de rolul familiei, al școlii și al societății în desfășurarea pregătirii religioasă-morale a credincioșilor romano-catolici. Despre raporturile dintre școală și stat nu se spun decît lucruri generale, principii. S-a urmărit astfel fixarea unor formule cu caracter general valabile, fără a se ține seama că educația este o acțiune practică circumscrisă la împrejurări de timp și loc.

Declarația asupra educației creștine rămîne un adevărat program de principii și acțiuni în vederea întăririi educației catolice, stabilindu-se sarcini pentru toate elementele societății catolice.

6. Noua pastorală a Bisericii Romano-Catolice

Constituția pastorală asupra Bisericii în lumea contemporană «Gaudium et spes» votată de papa Paul VI și părinții conciliari la 7 decembrie 1965⁴² tratează despre noua pastorală a Bisericii Romano-Catolice în raporturile sale cu lumea contemporană.

II. «AGGIORNAMENTO»-UL ORGANIZĂRII BISERICII ROMANO-CATOLICE

1. Reforma Curiei romane

Reforma Curiei romane s-a făcut de către papa Paul VI prin Constituția apostolică asupra reformei Curiei romane «Regimini Ecclesiae Universae» din 15 august 1967⁴³, adaptînd-o la necesitățile actuale ale Bisericii Romano-Catolice. Unele organisme au fost lărgite, altele suprimate. Reforma s-a axat mai ales pe internaționalizarea Curiei, adică pe intrarea în rîndurile ei a unor cardinali de alte naționalități decît italieni, rennoirea Curiei prin numirea unor episcopi diocezani pe cite cinci ani ca membri ai Congregațiilor și pe centralizarea ei, mai ales prin transformarea Congregației pentru problemele bisericesti în «Consiliul pentru problemele publice ale Bisericii» avînd drept prefect pe Cardinalul Agostino Casaroli, care are funcția și de Secretar de Stat. O altă noutate constă în alcătuirea de Comisii mixte între diferitele dicasterii ale Curiei în cadrul cărora pot fi chemați ca experți și laici competenți.

41. Enchiridion Vaticanum II, p. 453—480; Diac. Prof. Nicolae Balcă, *Declarația asupra educației creștine*, în «Ortodoxia» nr. 1/1967.

42. Enchiridion Vaticanum II, p. 776—967; Ion Ciutacu, *Biserica și societatea contemporană după documentele Conciliului Vatican II*, în «Ortodoxia» nr. 3/1968.

43. Enchiridion Vaticanum III, p. 1523—1601; N. Del Re, *La Curia romana. Lineamenti storico-giuridici*, Roma, 1952, p. 217—218; Vezi, în general, Mgr. Paul Poupard, *Connaissance du Vatican*, Paris, 1974.

A. — *Secretariatul de Stat* are sarcina, conform Constituției «Regimini Ecclesiae Universae» de a «ajuta de aproape pe Suveranul Pontif atît în grija față de Biserica universală, cit și în raporturile cu dicasteriile Curiei». Va îndeplini toate funcțiile ce-i vor fi încredințate de Suveranul Pontif; se va ocupa în special de ceea ce cade în competența problemelor obișnuite dincolo de competența proprie a dicasteriilor Curiei»⁴⁴.

B. — *Consiliul pentru problemele publice ale Bisericii* se ocupă «de toate problemele privind tratativele cu guvernele civile; examinează problemele ce-i sînt date de papă, în special cele care au legătură cu legile civile; se îngrijește de raporturile diplomatice cu națiunile; tratează, împreună cu Secretariatul de Stat, ceea ce privește Reprezentanțele Pontificale și veghează asupra Comisiei pontificale pentru comunicațiile sociale»⁴⁵.

C. — *Congregațiile*

a) *Congregația pentru doctrina credinței*. Papa Paul VI, prin Motu proprio «Integrae servandae» din 7 decembrie 1965⁴⁶ a reformat Sf. Congregație a Sfintului Oficiu, schimbîndu-i denumirea și «aggiornîndu-i» metodele precizînd că «prin promovarea doctrinei se apără mai bine credința»⁴⁷. Competența Congregației este astfel specificată în Motu proprio citat nr. 3—8; «se ocupă de toate problemele privind doctrina credinței și a obiceiurilor sau conexe cu credința; examinează noile doctrine și promovarea studiilor și congreselor privind aceste doctrine; respinge pe acelea care sînt contrare principiilor credinței; examinează și, eventual, condamnă cărți, «privilegiul credinței»; judecă delictele contra credinței»⁴⁸.

La 11 aprilie 1969, papa Paul VI a instituit pe lângă Congregația pentru doctrina credinței, *Comisia teologică internațională* cu sarcina de a ajuta Sf. Scaun și Congregația aceasta în probleme doctrinale de importanță deosebită. Este alcătuită din teologi de diferite școli și națiuni, «eminenți în știință și fidelitate față de Magisteriul Bisericii, în număr de 30, numiți de papă. Se adună o dată pe an și-și poate desfășura activitatea și prin subcomisii. Rezultatele studiilor sînt supuse papei și consemnate Congregației pentru doctrina credinței»⁴⁹.

b) *Congregația pentru episcopi* are acest nume din 1967, prin Constituția «Regimini Ecclesiae Universae» cu sarcina de a înființa, diviza sau uni dioceze în țările nesupuse jurisdicției Congregației pentru Bisericile Orientale sau Congregației pentru Evanghelizarea popoarelor. În iulie 1969, papa a integrat acestei Congregații și Comisia pontificată pentru America Latină (C.A.L.).

Prin Motu proprio «Apostolicae caritatis» din 19 martie 1970, papa Paul VI a constituit Comisia pontificală pentru pastorală emigrației și turismului, depinzînd tot de Congregația pentru episcopi⁵⁰.

c) *Congregația pentru taine și cultul divin*

A fost instituită de papa Paul VI prin Constituția apostolică «Constans nobis» din 11 iulie 1975, cu două secții: una pentru taine, alta pentru cultul divin, prin unirea Congregației pentru disciplina tainelor cu cea pentru cultul divin.

44. Enchiridion Vaticanum III, p. 1523—1601; *I'Annuario Pontificio per l'anno 1980*, Città del Vaticano, 1980, p. 1476—1477 (citat *Annuario*). 45. *Annuario*, p. 1477.

46. Enchiridion Vaticanum II, p. 1089—1087. 47. *Annuario...*, p. 1480.

48. Enchiridion Vaticanum II, p. 1085.

49. A.A.S., LXI (1969), p. 540; *Annuario...*, p. 1481.

50. *Annuario...*, p. 1481—1482.

Competența secției pentru taine a fost fixată prin Constituția «Regimini Ecclesiae Universae» din 15 august 1967 iar cea pentru cult prin Constituția apostolică «Sacra Rituorum Congregatio» din 8 mai 1969⁵¹.

d) Congregația pentru cler

Este noua denumire dată de papa Paul VI prin Constituția «Regimini Ecclesiae Universae» din 1967 fostei «Congregații a conciliului». Prin Scrisoarea papei Paul VI din 7 iunie 1973 i s-a anexat «Consiliul internațional pentru cateheză» cu scopul de a favoriza schimbul de experiențe, de a studia temele catehetice importante și de a prezenta propuneri Sf. Scaun și Conferințelor episcopale naționale⁵².

e) Congregația pentru evanghelizarea popoarelor

Este numele nou dat de papa Paul VI prin Constituția «Regimini Ecclesiae Universae» din 15 august 1967 fostei Congregații «De propaganda fide». Decretul conciliar asupra activității misionare a Bisericii «Ad gentes divinitus» din 7 decembrie 1965⁵³ la nr. 6 precizează că jurisdicția sa se extinde asupra unor regiuni din Europa de sud-est și din America, asupra întregii Africi, Extremul Orient, Noua Zeelandă și Oceania. De ea depind monahii misionari și institutele acestora⁵⁴.

f) Congregația pentru educație catolică

Noul titlu este dat de papa Paul VI tot prin Constituția «Regimini Ecclesiae Universae» din 1967, adăugându-i un al treilea «oficiu» pentru școlile catolice⁵⁵.

D. — Secretariate

a) *Secretariatul pentru promovarea unității creștine* a fost creat de papa Ioan XXIII la 5 iunie 1960 cu Motu proprio «Superno Dei nutu»⁵⁶, devenit organism conciliar, cu două secțiuni: răsăriteană și apuseană, și confirmat de papa Paul VI cu Motu proprio «Finis concilio» din 3 ianuarie 1966⁵⁷, tratind raporturile Bisericii Catolice cu necatolicii.

La 22 octombrie 1974, papa Paul VI a creat «Comisia pentru raporturi religioase cu ebraismul»⁵⁸, cu scopul de a promova și stimula raporturi religioase între evrei și creștini, pe linia orientărilor date de Conciliul Vatican II prin Declarația asupra religiilor necreștine, «Nostra aetate», din 28 octombrie 1965⁵⁹ la nr. 4.

b) Secretariatul pentru necreștini

A fost instituit de papa Paul VI la 19 mai 1964 cu scopul de a promova studii și a favoriza raporturi prietenești între catolici și reprezentanții marilor religii necreștine⁶⁰.

La 22 octombrie 1974, papa Paul VI a creat «Comisia pentru raporturi religioase cu islamul», subordonată acestui Secretariat⁶¹.

51. *Idem*, p. 1483—1484.

52. *Idem*, p. 1484—1485.

54. *Annuario...*, p. 1486.

53. *Enchiridion Vaticanum II*, p. 618—704.

55. *Idem*, p. 1487—1488.

56. A.A.S., LII (1960), p. 433—437; C.J. Dumont, *Le «Motu proprio» de 5 juin 1960*, în «Vers l'unité chrétienne», XIII (1960), nr. 5—6, p. 25—26; G. Vodopivec, *Il Segretariato per l'unione dei cristiani*, în «Dizionario storico-religioso», Roma, 1966, p. 943 ș.u.; Cezar Vasiliu, *op. cit.*, p. 33—34.

57. *Enchiridion Vaticanum III*, p. 1102—1105; *Annuario...*, p. 1493.

58. *Annuario...*, p. 1493.

59. *Enchiridion Vaticanum II*, p. 481—482.

60. *Annuario...*, p. 1494.

61. *Ibidem*.

c) *Secretariatul pentru necredincioși*

A fost instituit de papa Paul VI la 9 aprilie 1965 cu scopul de a studia fenomenul ateismului și de a instaura un dialog cu cei care nu au o credință religioasă⁶². Atribuțiile sale au fost precizate și de Constituția «Regimini Ecclesiae Universae» din 15 august 1967.

E. — *Consilii, comisii și comitete*

a) *Consiliul pontifical pentru laici* a fost instituit de papa Paul VI la 10 decembrie 1976 cu Motu proprio «Apostolatus peragendi» având competență asupra apostolatului laicilor, adică asupra participării lor la viața și misiunea Bisericii Romano-Catolice, asupra disciplinei și aplicării legilor bisericești de către laici⁶³.

b) *Comisia pontificală «Iustitia et Pax»* restructurată în mod stabil și definitiv de papa Paul VI la 10 decembrie 1976 prin Motu proprio «Iustitiam et pacem», având în competență studierea și aprofundarea, sub aspect doctrinar și pastoral, a problemelor privind dreptatea și pacea, cu scopul sensibilizării credincioșilor asupra acestor probleme⁶⁴.

c) *Comisia pontificală pentru revizuirea Codului de drept canonic* a fost instituită de papa Ioan XXIII la 28 martie 1963, cu sarcina de a pregăti reforma lui Codex Iuris Canonici⁶⁵.

d) *Comisia pontificală pentru revizuirea Codului de drept canonic oriental*, instituită de papa Paul VI la 10 iunie 1972, cu scopul de a pregăti reforma lui «Codex Iuris Canonici Orientalis»⁶⁶.

e) *Comisia pontificală pentru comunicații sociale*, existentă din 1948 a primit, prin Motu proprio «Boni pastoris» al papei Ioan XXIII din 22 februarie 1959 noi sarcini privind dirijarea activităților de cinema, radio și televiziune, iar papa Paul VI, prin Motu proprio «In fructibus multis» din 2 aprilie 1964 i-a dat actuala denumire, încredințându-i «problemele privind cinematograful, radio și televiziunea, ca și presa cotidiană și periodică, în interesele religiei catolice»⁶⁷. Conduce «Sala de presă a Sf. Scaun» și Filmoteca Vaticanului. Structura și competența i-au fost confirmate prin Constituția «Regimini Ecclesiae Universae» din 15 august 1967.

f) *Consiliul pontifical «Cor unum»* a fost instituit de papa Paul VI prin Scrisoarea autografă din 15 iulie 1971, pentru «promovarea umană și creștină», cu scopul de a oferi credincioșilor posibilitatea unei întâlniri comune privind temele solidarității și dezvoltării umane. Compus din episcopi și laici din țările în curs de dezvoltare și din Agențiile catolice de ajutor și asistență, coordonează activitățile caritative ale Bisericii Romano-Catolice⁶⁸.

g) *Comitetul pentru familie*, instituit de papa Paul VI la 11 ianuarie 1973, cu scopul de a studia problemele spirituale, morale și sociale ale familiei într-o viziune pastorală. Prin Motu proprio «Apostolatus peragendi» din 10 decembrie 1976, conduce «Consiliul pentru laici»⁶⁹.

h) *Comisia pontificală biblică*, existentă din 1902, a fost restructurată și conectată cu Congregația pentru doctrina credinței prin Motu proprio «Sedula cura» al papei Paul VI din 27 iunie 1971⁷⁰.

62. *Ibidem.* 63. *Annuario...*, p. 1495. 64. *Ibidem.* 65. *Ibidem.*
66. *Annuario...*, p. 1496. 67. *Annuario...*, p. 1496–1497.
68. *Annuario...*, p. 1497. 69. *Annuario...*, p. 1498. 70. *Ibidem.*

i) *Comisia pontificală pentru neo-Vulgata* a fost instituită de papa Paul VI la 29 noiembrie 1965, pentru a pregăti «o nouă Biblie în latină, neo-Vulgata, ediție cerută de progresul studiilor biblice și de necesitatea de a da Bisericii (Catolice, n.n.) și lumii un nou și prestigios text al Sfintei Scripturi»⁷¹ etc.

2. Reforma Conclavului cardinalilor

Papa Ioan XXIII, prin Motu proprio «Cum gravissimam» din 15 aprilie 1962 a stabilit că toți cardinalii să aibă demnitatea episcopală. Papa Paul VI prin Motu proprio «Ad Purpuratorum Patrum» din 11 februarie 1965 a stabilit locul Patriarhilor orientali (uniți) în Colegiul cardinalilor. Același papă, prin Motu proprio «Ingravescentem aetatem» din 21 noiembrie 1970 a dispus: la împlinirea vârstei de 80 ani, cardinalii încetează de a mai fi membri ai dicasteriilor Curiei și ai tuturor organismelor permanente ale Sf. Scaun și ale Statului Vatican și pierd dreptul de alegere al Papei și, deci, dreptul de a intra în Conclavul cardinalilor⁷². La 5 martie 1973, papa Paul VI a creat 30 noi cardinali, numărul lor ajungând atunci la 146⁷³.

3. Sinodul episcopilor

A fost creat de papa Paul VI prin Motu proprio «Apostolica Sollicitudo» din 15 septembrie 1965 care stabilește natura, compoziția și raporturile cu papa ale noului organism al Bisericii Romano-Catolice⁷⁴.

«Sinodul episcopilor» asistă pe papă și nu are puteri deliberative. Papa convoacă Sinodul, fixează locul, data și tema, alege membrii, stabilește programul de lucru, numește președintele, secretarul și raportorii. Papa este liber să ratifice sau nu hotărârile Sinodului iar acesta după încheierea sesiunii pierde existența juridică⁷⁵.

În documentul asupra dialogului cu Biserica Romano-Catolică prezentat Patriarhului Ecumenic Atenagora I († 1972) cu ocazia vizitei la București în octombrie 1967, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române afirma: «...Cînd noul organ creat de Biserica Romano-Catolică — Sinodul episcopilor — va trece din stadiul de «organ consultativ» în cel de «organ deliberativ» și împreună cu Papa va deveni «organul conducător» al Bisericii Romano-Catolice, acesta va putea accepta stările inacceptabile create pînă în prezent și va putea fixa noi condiții acceptabile pentru un dialog teologic, renunțînd la uniție ca mijloc de unire cu ortodocșii...»⁷⁶.

Primul Sinod al episcopilor a avut loc la Roma între 29 septembrie — 29 octombrie 1967 și a tratat teme diverse: revizuirea Codului de drept canonic, reorganizarea seminariilor, doctrina catolică, căsătoriile mixte și reforma liturgică⁷⁷.

Răspunzînd dorinței Primei Adunări extraordinare a episcopilor catolici, ținută la Roma între 11—29 septembrie 1969 cu scopul stabilirii modalităților concrete ale colegialității episcopale definite de Vatican II⁷⁸, Papa Paul VI a constituit, la 23

71. *Annuario...*, p. 1499. 72. *Annuario...*, p. 1465.

73. «Nouvi Tempi» (Roma) din 11 martie 1973.

74. *Annuario...*, p. 1471; W. Bertrams, *La struttura del Sinodo dei vescovi* în «La Civiltà Cattolica», 1965, IV, p. 417—421.

75. A. Trevisan, *Il Sinodo dei vescovi 1967*, în «Oikoumenikon», 1967, II, p. 162 ș.u.

76. *Vizitarea Bisericii Ortodoxe Române de către Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Atenagoras I de Constantinopol*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXV (1967), nr. 9—10, p. 894.

77. A. Trevisan, *Il Sinodo dei vescovi 1967*, în «Oikoumenikon», 1967, II, p. 162 ș.u.; *Il primo Sinodo dei vescovi*, în «Oriente Cristiano», VII (1967), nr. 4, p. 75—76; Pr. Prof. D. Stăniloae, *Prima sesiune a sinodului episcopilor...*, p. 164 ș.u.

78. G. Caprile, *Il Sinodo straordinario dei vescovi 1969*, în «La Civiltà Cattolica», 1969, IV, p. 54—60; 264—276; 361—382; A. Trevisan, *Il Sinodo dei vescovi 1969*,

martie 1970, Consiliul secretariatului general al sinodului episcopilor, compus din 15 membri, cu mandat pe perioadele dintre sesiunile Sinodului episcopilor⁷⁹.

Sinoadele episcopilor catolici se țin din doi în doi ani.

4. Consiliul Conferințelor Episcopale Europene (C.C.E.E.)

Este un organism postconciliar, cerut de Decretul conciliar asupra sarcinii pastorale a episcopilor, «Christus Dominus», votat la 28 octombrie 1965⁸⁰ la nr. 38 și instituit prin Motu proprio «Ecclesiae Sanctae» al papei Paul VI din 6 august 1966⁸¹. Constituirea formală a avut loc în martie 1971. Nu are putere juridică și-și desfășoară activitățile ca organism de slujire, de legătură și colaborare între Conferințele Episcopale. Ține reuniuni anuale⁸².

Are și reuniuni comune cu Conferința Bisericilor Europene. De ex. la a II-a reuniune a Prezidiului și Comitetului consultativ al K.E.K. și a Consiliului Conferințelor episcopale catolice europene de la Lokumkloster, Danemarca, între 16—20 noiembrie 1981, Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de I.P.S. Mitropolitul Antonie al Ardealului, membru în Comitetul consultativ al Conferinței Bisericilor Europene⁸³.

5. Conferințele episcopale naționale

Au fost create prin prevederile Decretului asupra sarcinii pastorale a episcopilor, «Christus Dominus», III, 37—38⁸⁴. Episcopii sînt îndemnați să le sprijine, să asigure o cooperare eficace, o autoritate și o unitate de acțiune într-un teritoriu anume, dar «hotărârile» lor trebuie să fie aprobate de Roma, ceea ce anulează practic orice autonomie⁸⁵.

Interesante sînt comentariile unor specialiști catolici asupra Conferințelor naționale. Astfel, pr. prof. Georges Dejaifve scria că ele sînt «rezultatul tangibil al structurii și experienței conciliare»⁸⁶; O. Rousseau vedea «o schimbare care atenuază centralismul excesiv roman prin acordarea de drepturi în domeniul liturgic acestor Conferințe naționale»⁸⁷, iar Prof. Karl Rahner cerea ca ele «să aibă un statut juridic, să fie într-adevăr Biserici ale națiunilor și continentelor, capabile să acționeze prin ele însele și nu să fie reprezentate, conduse sau primite în unitate sau să poată acționa numai prin Roma sau prin nunții «ei»⁸⁸.

Fostul cardinal Alfrink al Olandei afirma la 12 iulie 1967 că Bisericile locale nu sînt numai părți dintr-un întreg, ci tot aitea realizări ale marii taine a Bisericii și că dacă nu există responsabilitate în Bisericile locale, nu poate exista nici în Biserica universală⁸⁹, iar cardinalul Suenens al Belgiei afirma într-un interviu din mai 1970 necesitatea punerii în lumină a naturii și rolului Bisericilor locale, arătînd că raporturile dintre pași și episcopi nu pot fi înțelese dacă nu se determină mai întii raportul dintre Biserica universală și Biserica locală⁹⁰.

în «Oikoumenikon», 1969, c. 171, p. 459—460; 1970, c. 172, p. 21—40; c. 176, p. 459—480; Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Sinodul extraordinar al Episcopilor catolici*, în «Ortodoxia», XXII (1970), nr. 1, p. 45—61. 79. *Annuario...*, p. 1471.

80. *Enchiridion Vaticanum III*, p. 327—384.

81. *Enchiridion Vaticanum III*, p. 1165—1243. 82. *Annuario...*, p. 1471.

83. «R.O.C. News», XI (1981), nr. 4, p. 100—101.

84. *Enchiridion Vaticanum II*, p. 375—377. 85. Cezar Vasiliu, *op. cit.*, p. 79.

86. Pr. Prof. G. Dejaifve S. J., *Vatican II à l'heure des vendanges*, în «Nouvelle Revue Théologique», LXXXVIII (1966), nr. 2, p. 138.

87. O. Rousseau, *Le deuxième Concile du Vatican. Réflexions...*, p. 477.

88. Prof. Karl Rahner, *Note di teologia pastorale sull'episcopato nella dottrina del Vaticano II*, în «Concilium», I (1965), nr. 1, p. 78.

89. «Le Monde» din 13 iulie 1967.

90. «Le Monde» din 12 mai 1970.

Între Bisericile catolice locale care au apărut autonomia, la loc de frunte s-a situat Biserica olandeză. Astfel, la 19 ianuarie 1970 Conferința episcopală olandeză a cerut ca preoții să poată alege: celibatul sau căsătoria, deși — după întâlnirea cardinalului Alfrink cu papa Paul VI din 10 iulie 1970 — primul a declarat că olandezii au recunoscut dintotdeauna valoarea spirituală a celibatului⁹¹.

6. Reducerea corpurilor armate

De la data de 15 septembrie 1970, Corpurile armate pontificale — garda palatină,^{*} garda mobilă și jandarmeria — au fost abolite, rămânind numai «garda elvețiană», care din 20 ianuarie 1971 are grija exclusivă a Palatului apostolic⁹².

7. Oliciu central de statistică al Bisericii Catolice

A fost instituit de papa Paul VI prin Constituția «Regimini Ecclesiae Universae» din 15 august 1967, cap. VI, art. 129—131, cu scopul de a «aduna și ordona sistematic date pentru cunoașterea condițiilor Bisericii (Catolice, *n.n.*) și pentru a furniza păstorilor ei un ajutor în acțiunile lor pastorale»⁹³.

III. — «AGGIORNAMENTO»-UL ATITUDINII POLITICO-SOCIALE

A BISERICII ROMANO-CATOLICE

Cu prilejul unui discurs către Corpul diplomatic acreditat în Vatican, la 1 ianuarie 1973, papa Paul VI a prezentat astfel raporturile dintre Stat și Biserică: «...Este un noroc al epocii noastre existența unei distincții capitale între puterea temporară și împărăția lui Dumnezeu, adică Biserica. Noua formă a prezenței Bisericii în lume exclude subordonarea, concesiunea, compromisul sau confuzia dintre cele două instituții. Trebuie ca prin respectarea reciprocă a competențelor să se asigure conjugarea eforturilor care vizează promovarea inițiativelor umane și a operelor sociale»⁹⁴.

1. Enciclica «*Mater et Magistra*» a papei Ioan XXIII din 15 mai 1961⁹⁵, ținind seama de evoluția societății, de noile condiții social-politice și de noile teorii sociologice, tratează probleme ca: proprietatea, raportul dintre stat și proprietar; raportul dintre clasele sociale; problema cheltuielilor și a veniturilor publice și imperativul solidarității la nivel internațional. Aduce o idee nouă «socializarea»⁹⁶, ca răspuns al Bisericii la preocupările și aspirațiile lumii moderne și în dreptul de proprietate, punind accentul pe valoarea muncii și pe valoarea omului ca persoană, demnitatea, dreptul și libertatea sa.

Alte domenii concrete ale vieții sociale amintite în această Enciclică sînt: agricultura, ajutorarea țărilor subdezvoltate, problema demografică etc.⁹⁷.

91. Arhim. Antonie Plămădeală (astăzi Mitropolitul Ardealului), *Biserica Romano-Catolică într-un ceas de neliniște*, în «*Orthodoxia*», XXI (1969), nr. 3, p. 463 s.u.; Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Frământările din sinul Bisericii Romano-Catolice într-un stadiu nou*, în «*Orthodoxia*», XXII (1970), nr. 1, p. 169—176 *passim*.

92. *Annuario...*, p. 1514. 93. *Annuario...*, p. 1516.

94. «*Episepsis*» din 16 ianuarie 1973.

95. Jean XXIII, *Encyclique 'Mater et Magistra'*, Paris, 1965.

96. P.S. Episcop Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare în Sfînta Scriptură, în Sfînta Tradiție și în teologia contemporană* (teză de doctorat), București, 1972, p. 236—239. Folosim acest studiu pentru analizarea enciclicilor papale și în continuare, rezumînd lucrarea I.P.S. Sale.

97. P.S. Antonie, *Biserica slujitoare...*, p. 240—241.

2. — Enciclica *Pacem in terris* a papei Ioan XXIII din 11 aprilie 1968⁹⁸ vorbește de «semnele timpului» — adică îmbunătățirea progresivă economică și socială a clasei muncitoare; reglementarea diferendelor dintre popoare pe bază de negocieri; egalitatea femeii cu bărbatul; existența O.N.U. ca factor de pace între popoare; stabilirea raporturilor dintre cetățeni și puterea publică în termenii datorțiilor și drepturilor; colaborarea dintre națiuni; personalizarea societății; îndrumări practice pentru realizarea și apărarea păcii în lume prin dezarmare generală și prin interzicerea totală a războiului atomic. Îndrumările pastorale finale au în vedere orientarea instrucției științifice, educația tineretului, conlucrarea cu necatolicii în domeniul economic, social și politic. Se încheie printr-un elogiu adus principiului păcii⁹⁹.

3. — Enciclica *Ecclesiam suam* a papei Paul VI din 6 august 1964¹⁰⁰ susține că principala misiune a Bisericii este apostolatul în condițiile societății de astăzi, apostolat care ridică problema dialogului cu lumea, dialog obligatoriu, necesar și posibil. De reținut ideea de deschidere a Bisericii față de lume și ideea de delimitare a Bisericii Romano-Catolice în raport cu necatolicii și cu lumea.

Enciclica exprimă punctul de vedere potrivit căruia Biserica Romano-Catolică ar fi nucleul creștinismului, iar ceea ce este în jurul său ar fi de domeniul apostolatului său, sau în alți termeni, că ar exista ecclesia — în sensul strict de romano-catolică — și restul, adică Bisericile creștine, religiile necreștine și lumea, restul fiind situat în «ceruri concentrice». Dincolo de eclesiologia rigidă, are câteva elemente pozitive ca ideea dialogului și a colaborării creștinilor în problemele comune tuturor oamenilor¹⁰¹.

4. Constituția pastorală asupra Bisericii în lumea contemporană, *Gaudium et spes*, votată la 7 decembrie 1965¹⁰², numită convențional «Schema XIII» are ca idee de bază solidaritatea, respectul reciproc și dragostea dintre oameni. Temele mari sînt: egalitatea esențială a tuturor oamenilor; problema dreptății sociale; depășirea unor etici individualiste și participarea la acțiunile comune.

a) Omul este subiectul și scopul tuturor instituțiilor și de aceea Constituția cere să se facă accesibil oamenilor tot ceea ce au nevoie pentru a duce o viață conformă cu prescripțiile justiției sociale. «Viitorul este în minile celor care vor ști să dea generațiilor de mâine rațiunile de a trăi și a nădăjdui». Noutatea constă în considerațiile relative la demnitatea și drepturile oamenilor, considerații care diferă de cele tradiționale.

b) Raporturile cu societatea. Biserica Catolică confirmă drepturile omului contemporan la o dezvoltare mai completă a personalității sale și recunoaște tot ce este bun astăzi în dinamismul social, în mișcarea către unitate, în progres. Sînt apreciați cei care contribuie la dezvoltarea umanității pe plan economic, politic și social. Este vorba de o schimbare a atitudinii Bisericii Romano-Catolice față de societatea contemporană, tocmai datorită influenței acesteia din urmă asupra Bisericii.

c) Comunitatea umană este a doua mare valoare pe care Biserica vrea să o slujească, proclamînd principiul responsabilității reciproce și al participării ca mod de desfășurare a vieții sociale.

98. Jean XXIII, *Encyclique «Pacem in terris»*, Paris, 1963.

99. P.S. Antonie, *Biserica slujitoare...*, p. 243—247.

100. Paul VI, *Encyclique «Ecclesiam suam»*, Paris, 1964; A.A.S., LVI (1964), p. 609—659. Vezi și Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Enciclica «Ecclesiam suam»*, în «*Orthodoxia*», XVI (1964), nr. 4, p. 602 ș.u.

101. P.S. Antonie, *Biserica slujitoare...*, p. 247—249.

102. *Enchiridion Vaticanum II*, p. 776—967.

Biserica este în mod special interesată pentru unitatea reală a omenirii, pentru că scopul ei — răscumpărarea și sfințirea tuturor oamenilor — este universal.

d) Activitatea umană în lume. Creștinul este destinat să se dezvolte conform cu plenitudinea vocației sale, în condițiile realității pămîntești. Nouă este ideea creației umane în istorie.

e) Relația dintre activitatea umană și istorie ridică problema responsabilității omului față de lume. Biserica îi ajută pe oameni să-și înțeleagă demnitatea ca fii ai lui Dumnezeu. Ea promovează ideea de unitate și încurajează operele caritabile. Poate fi elementul de legătură dintre comunitățile umane și națiuni. Recunoaște că Biserica primește un ajutor considerabil de la lumca de azi, de la modul cum se dezvoltă viața socială pe plan cultural, social, economic și politic.

f) Biserica și problemele omenirii: apărarea demnității căsătoriei și familiei; apărarea dreptului la cultură al tuturor oamenilor; încurajarea vieții economico-sociale; controlul omului asupra dezvoltării economice; legitimarea proprietății private și a celei publice. Biserica este prezentă în viața politică, urmărind garantarea libertăților fundamentale ale omului. Biserica are un interes deosebit pentru menținerea păcii. Pacea este înțeleasă ca un climat pozitiv, necesar națiunilor pentru cooperare, nu numai ca lipsă a războiului. Cere încetarea tuturor războaielor și a înarmărilor, preconizînd organizarea unei Comunități a națiunilor și a unor instituții internaționale care să împiedice orice conflict armat¹⁰³.

Concluzia P.S. Episcop Antonie Plămădeală — astăzi Mitropolit — este următoarea: «Constituția «Gaudium et spes» reușește să acrediteze ideea unei Biserici care are drept atribut esențial slujirea»¹⁰⁴.

5. — Enciclica *Populorum progressio* a papei Paul VI din 26 martie 1976¹⁰⁵ reprezintă o colitură realizată de Biserica Romano-Catolică în ceea ce privește atitudinea față de fenomenele și tendințele lumii moderne. Ea se caracterizează prin «înlocuirea criticii de dreapta a fenomenelor negative proprii capitalismului, cu o critică de stînga, care vizează însuși sistemul capitalist»¹⁰⁶.

Una din pozițiile noi este cea referitoare la proprietatea privată care «nu este — scrie Enciclica — pentru nimeni un drept necondiționat absolut și nelimitat. Nimeni nu poate folosi exclusiv pentru sine bunuri cînd altora le lipsește strictul necesar. Într-un cuvînt, conform învățăturii tradiționale a Părinților Bisericii și a marilor teologi, dreptul de proprietate nu poate fi folosit în dauna binelui comun... Dacă se naște un conflict între drepturile celor aleși și cerințele de bază ale societății, atunci rezolvarea trebuie căutată în puterea statală și în participarea activă a indivizilor și a grupurilor sociale».

Enciclica sprijină industrializarea; ca factor de dezvoltare, consideră munca drept o colaborare la creația lui Dumnezeu și stimulează organizațiile profesionale și instituțiile culturale. Principiul general al Enciclicii «*Populorum progressio*» este slujirea omului¹⁰⁷.

Enciclica se ocupă, deci, de dezvoltarea integrală a omului și a popoarelor. Ea cuprinde sugestii practice pentru educarea tuturor oamenilor, după principiile fundamentale ale dreptății sociale și păcii și sugerează un program pentru a pune la

103. P.S. Antonie, *Biserica slujitoare*, p. 249—256. 104. *Idem*, p. 260.

105. Paul VI, *Encyclique «Populorum progressio» sur le développement des peuples*, Paris, 1967.

106. E. Rigler, *În legătură cu enciclica «Populorum progressio»*, în «Revista de Filosofie» nr. 12/1969, p. 37. 107. P.S. Antonie, *Biserica slujitoare...*, p. 261—263.

dispoziția celor săraci mijloacele celor bogați și pentru a remedia inegalitățile din organizarea comerțului mondial. Totuși Biserica Romano-Catolică sau mai bine-zis Vaticanul — una din marile puteri financiare ale lumii — nu arată concret și maniera de a renunța la imensele bogății acumulate de-a lungul secolelor și punerea lor la dispoziția săracilor.

6 — Enciclica «*Humanae vitae*» a papei Paul VI din 1968 are ca idee majoră încrederea Bisericii în capacitatea lumii de a se organiza și de a-și crea resurse materiale din care să poată trăi, chiar în condițiile unei creșteri substanțiale a populației. Biserica Catolică s-a ocupat aici de problema reglementării nașterilor, condamnând divorțul și avortul.

Patriarhul Ecumenic Atenagora s-a pronunțat în favoarea acestei Enciclici¹⁰⁸.

7. — Scrisoarea apostolică *Octogesima Adveniens* din 14 mai 1971 a papei Paul VI, prilejuită de a 80-a aniversare a Enciclicii «*Rerum novarum*», amintește de unele probleme sociale determinate de schimbările intervenite în structurile societății moderne. Creștinii trebuie să slujească semenilor lor, acolo unde se desfășoară viața lor¹⁰⁹.

Scrisoarea această privind atitudinea Bisericii Catolice față de lume lasă o dublă impresie: pe de o parte, este recunoscută diversitatea situațiilor concrete ale omnirii și, deci, imposibilitatea de a se spune un «cuvânt unic». În acest caz, se pleacă de la probleme actuale: urbanizare, tineret, emigrație, muncă, mijloace de comunicare socială, ca și de la ideologii noi, ca liberalism, marxism, socialism. Nu se mai enunță principii generale, ci se analizează realitatea concretă, viața cotidiană pentru a se căuta aici semnificația creștină; pe de altă parte, este abandonată o perspectivă de contemplare pasivă a lumii, considerată imobilă și neschimbătoare, afirmându-se voința «de a transforma lumea». Comunitățile creștine sînt chemate să discearnă opiniile pentru a opera transformări sociale, politice și economice. Este vorba — așa cum scrie Roger Garody — de o orientare spre viitor, de un apel la construcția lumii¹¹⁰.

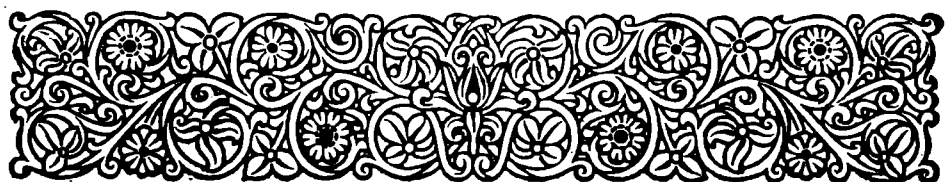
În *Concluzie*, putem afirma că sub pontificatul papilor Ioan XXIII și Paul VI, Biserica Romano-Catolică a realizat un «aggiornamento» în viața sa internă, în organizarea sa și, mai ales, în atitudinea politico-socială, adaptîndu-se noilor condiții ale lumii contemporane și elaborînd o serie de documente privind comuniunea, colaborarea și solidaritatea tuturor oamenilor, necesitatea instaurării unei păci durabile în lume și a înlăturării războaielor de pe planeta noastră.

Lector Dr. CEZAR VASILIU

108. *Idem*, p. 263.

109. «*La Documentation Catholique*», nr. 1567 din 6 iunie 1971, p. 502—513.

110. Roger Garody, *Une base constructive*, în «*La Croix*» din 4 iunie 1971.

DOCUMENTARE

MĂNĂSTIREA NĂMĂEȘTI — JUD. ARGHEȘ

Intr-o zonă de străvechi urme istorice și cu un pitoresc atrăgător, se află mănăstirea Nămăești care are o particularitate ce atrage mulți vizitatori români și de peste hotare. Biserica acestei așezări monahale este săpată în piatră în stînca muntelui.

Situată la 8 km, nord-est de istorica cetate Cîmpulung, fosta reședință de scaun a Basarabilor, mănăstirea Nămăești oferă posibilități de odihnă și reculegere tuturor celor care o cerceleză.

Fiind așezată la o altitudine de 60—65 m., cam la jumătatea drumului dintre Cîmpulung și comuna Dragoslavele, pe un deal pietros în care se oglindesc primele raze ale soarelui ale dimineții, mănăstirea are în față, spre răsărit, vârful de munte Mateiașul, ce se înalță falnic și în care ultimele raze solare se joacă în mii de sclipiri, iar spre miază-noapte se întinde renumita vale a Pravățului cu riul Argeșel, în care se afundă pădurile lăcute ale Nămăieștenilor. Prin așezarea sa, mănăstirea domină întreaga regiune a riului Argeșel, spre satele Dragoslavelor, Stoienești și orașul Tîrgoviște, așa încît ea are o poziție atrăgătoare care încîntă ochii ceretătorului.

Trecutul istoric al acestei mănăstiri se pierde în negura timpului. Numele de «Nămăești» este același ca și al satului, situat în imediata apropiere a mănăstirii în partea de răsărit a stîncii de piatră și la poalele ei, și ar veni de la cuvintele *nemo-est*, ceea ce ar vrea să spună că înainte de întemeierea schitului, peștera, care a devenit cu timpul biserică, nu era locuită de nimeni.

Primele povestiri despre transformarea grotii în biserică sînt legate de următoarea legendă: niște ciobani români păscînd oile prin aceste locuri și adormind deasupra stîncii, au auzit în vis bătăi de clopote și rugăciuni bisericesti și au văzut un înger care le spunea: «Aici, în sinul acestei stînci stă de multe veacuri o icoană a Maicii Domnului, zugrăvită după chipul ei cel adevărat. Sculați-vă, apucați poteca pînă la ea, săpați în piatră adînc și ridicați aici locaș de închinăciune».

Ciobanii cînd s-au deșteptat și-au spus unul altuia visul, s-au minunat, s-au înfricoșat și chemînd apoi încă pe alții în ajutorul lor, au pornit în căutarea icoanei sfinte. Au găsit poteca săpată în stîncă și au dat de icoana care strălucea în fundul unei peșteri strimte, ca într-un altar. Au săpat în acel loc, au scobit piatra cea tare a stîncii, au făcut un zid de intrare, au ridicat o turlă deasupra și astfel a luat ființă biserica.

Tot legenda mai spune că această sfîntă icoană fusese adusă acolo cu multe secole înainte de către Sfinții Apostoli Luca și Andrei, care și-ar fi găsit loc as-

cuns aici spre a se ruga lui Dumnezeu în liniște și a predica creștinismul la strămoșii noștri.

Cel mai vechi document scris în legătură cu existența mănăstirii datează de la anul 1386, din timpul domniei lui Mircea Voievod cel Bătrîn, care spune că satul din vale este dăruit ca ocină (moșie) schitului de maici Nămăești, pentru că au condus autoritară, bună rânduială și veche așezare, ceea ce dovedește că mănăstirea a fost înființată cu mult înaintea satului Nămăești. S-au mai găsit și alte manuscrise care se păstrează la Arhivele Statului din București. Un astfel de document datează din 1590 și este scris de Mihnea Voievod, iar altul este scris de Matei Basarab în anul 1653.

În fiecare din aceste manuscrise, voievozii de atunci dădeau poruncă tuturor boierilor care stăpîneau aici, ca după moartea lor — dacă n-au odrasle — moșiile ce au în aceste părți, adică în cîmp, pădure, ape și munți, să fie lăsate satului și sfintei biserici a Domnului care e zidită în piatră lângă satul Nămăești. De atunci locuitorii din Nămăești au devenit moșneni cu drepturi egale stăpînind șapte munți cu păduri și pășune din apropierea satului.

Biserica mănăstirii.

Mănăstirea este situată în partea de răsărit a unui deal pietros la o altitudine de 150 m. față de nivelul satului. Pe acest deal sînt răspindite cele cîteva case care sînt construite din piatră și birne de brad, avînd fiecare casă cîte două sau trei camere în care locuiesc cele 33 de călugărițe, cîte una sau două în fiecare chilie.

Cea mai mare casă se numește *Stăreția*; ea este o clădire mare compusă din mai multe camere și alte dependențe fiind destinată personalului de conducere al mănăstirii, cum și primirii autorităților bisericești sau diferiților vizitatori ai mănăstirii.

În mijlocul chiliilor, pe un platou amenajat în coasta dealului, platou sprijinit și consolidat spre est de mai multe parapete (diguri) mari de piatră și beton, se înalță falnică biserica-grotă. Ea este situată cu fața spre miază-zi, căci tot aici a avut dintru început intrarea; altarul însă este situat tot spre răsărit ca la toate bisericile.

Pridvorul sau lînda bisericii este construită pe latura de răsărit și cea de miazăzi din zid de cărămidă, căci pereții pridvorului dinspre apus îi formează stîncă de piatră care este tăiată vertical pentru acest scop. Din pridvor se pătrunde în naosul bisericii printr-o spărtură făcută în stîncă de piatră, la care s-au adaptat cele două uși în canate cu dimensiunile de 2,50 m. înălțime, 1,50 lățime și o grosime de 1,25 m.

Naosul sau interiorul propriu-zis al bisericii, precum și altarul ei sînt săpate în stîncă de piatră calcaro-nisipoasă, formînd laolaltă o scobitură boltită cu dimensiunile de 8 m. lungime și 5 m. lățime, al cărei aspect se aseamănă cu stalactitele din Peștera Dimbovicioarei-Rucăr.

Cam la mijlocul bisericii în partea de deasupra se află o altă scobitură făcută în stîncă în formă de cerc, care răspunde afară și peste care se înalță turla bisericii înaltă de 6 m., construită numai din cărămidă, avînd patru ferestre de mărime obișnuită prin care pătrunde lumina la interior. Tot pentru lumină mai sînt încă două ferestre, așezate tot prin scobirea stîncii, una în partea de răsărit a bisericii și a doua înspre miază-zi, ambele avînd dimensiuni obișnuite la astfel de construcții.

Pictură se află numai pe tavanul din amvon. Nici în interiorul bisericii, nici în altar nu există pe pereți sau pe boltă pictură, deoarece nu este posibilă o astfel de execuție, fiindcă de conglomeratul pietros nu se prinde uleiul. Pe jos este par-

dosit cu scînduri de brad, care sînt așezate peste partea de jos a stîncii de piatră, care a fost nivelată prin cioplire; în acest scop.

Naosul este despărțit de altar prin catapeteasma construită din lemn de stejar, sculptat în stil roman, ale cărei uși împărătești cu cele două uși laterale sînt închiate prin opt turnulețe tot de lemn sculptat în stil gotic, totul zugrăvit în bronz-auriu. Pe catapeteasmă se află : sus, icoana Domnului nostru Iisus Hristos, înrămată și pictată, iar de o parte și de alta a ei sînt cele șase icoane ale proorocilor dinaintea venirii Mîntuitorului. Mai jos sînt icoanele celor doisprezece Apostoli, în mijlocul cărora șade icoana cu 'Cina cea de taină. Lingă ușile împărătești se află, la dreapta, icoana Domnului nostru Iisus Hristos și icoana Sfintei Fecioare Maria, iar alături de ușile laterale sînt : icoana Sf. Nicolae și Intrarea în Biserică. Sfînta Masă din altar este formată tot dintr-un bloc de piatră fixă și stabilă, avînd dimensiunile 1,50 m. înălțime, 1,50 m. lățime și 1,50 m lungime.

Pe pereții sfîntului locas atîrnă, prinse în cîrlige fixate cu ciment de conglomerat pietros, numeroase icoane sfînte, unele foarte vechi, iar altele din timpurile mai apropiate, cele mai multe fiind donate de persoane milostive și dreptcredincioase. Între acestea se remarcă icoana înrămată care reprezintă «Epitaful» (cu Domnul Hristos mort), înconjurat de mironosițe, totul fiind brodat în fir de aur curat.

Ceea ce impresionează în mod deosebit și dă o mare importanță mănăstirii, dar mai ales bisericii, este icoana Sfintei Fecioare Maria, cea făcătoare de minuni, de care este legat trecutul mănăstirii. Această icoană este așezată în partea de nord a bisericii și în același loc unde a fost găsită de ciobanii descoperitori. Este făcută din lemn, peste care s-a așezat de jur împrejur o sculptură de argint. Chipul Maicii Domnului este împodobit cu sălbi de aur, de argint, cu inele, cruciulițe, diverse monede, toate din aur sau argint, constituind o comoară care impresionează mult ochiul și trezește în sufletul creștinului adevărate sentimente religioase, împreunate cu iubirea și respectul față de cele sfînte. Între legendele rămase tradiționale despre această sfîntă icoană sînt și acestea : un rău-făcător vrînd să fure într-o noapte podoabele de la sfînta icoană, n-a putut lua nimic și a doua zi a fost prins cu mîinile încleștate pe icoană. Altă dată, un pictor mare vrînd să refacă în ulei și culori chipul Sfintei Fecioare, i-a încremenit mîna și nu a putut lucra nimic pînă ce a renunțat la gîndul său.

La 10 m. de biserică, spre miază-noapte se înalță pe o altă stîncă *Clopotnița*, construită pînă la înălțimea de 3 m. din cărămidă, iar de aici încă de 3 m. de lemn, din care cele două clopote răsună departe, peste văi, peste muștele, peste ape, chemînd pe credincioși la rugăciune.

Hramul acestei mănăstiri este «Intrarea în Biserică», la 21 noiembrie, cînd se serbează cu tot fastul și cîntecul cuvenite acelei zile.

Dar atît mănăstirea, cît și satul din vale au ca sărbătoare patronală ziua de «Izvorul Tămăduirii», vineri după Paști, cînd mii de pelerini vin din mari depărtări să se roage la icoana Maicii Domnului pentru vindecarea sau ușurarea unor boli, pentru îndeplinirea unor dorințe sau izbăvirea din nevoi.

Inscripții : În partea de răsărit a bisericii din stîncă, la exterior, sînt mai multe însemnări în piatră (în blocuri mari), dintre care numai două au rămas neatînse, adică nespate de obuzele artileriei dușmane din primul război mondial. Unele inscripții datează din anii 1688, 1744, 1844, 1848 și 1854 etc. și sînt scrise, unele cu litere chirilice, iar altele cu litere latine. Iată ce scrie pe una din aceste pietre funerare : «Aici la adăpostul furtunilor lumii repauzează osemintele schimonahiei Pelaghia Negulici, venerată mamă de familie, care a dat patriei bărbați onești, crucii apărători înfocați și literaturii române pe prețiosul maestru al scrisului Toma Negulici».

Cărți și veșminte vechi sau de mare preț nu mai posedă mănăstirea, căci unele au fost furate, iar altele distruse în timpul războiului din 1916—1918. Obiectele bisericești existente sînt procurate în mare majoritate după primul război mondial, fie direct prin cumpărare, fie ca donație de la diferiți credincioși. Pe lângă veșminte, pot fi considerate și frumoasele covoare de lînă care acoperă întreaga pardoseală, precum și perdelele care împodobesc icoanele din biserică, toate lucrate cu un gust demn de admirat, de maici în mănăstire, sau de credincioasele din regiunea Muscelului, maestre neintrecute în arta țesutului și a broderiilor.

În biblioteca și colecția de obiecte bisericești ale mănăstirii sînt păstrate, totuși, cu multă grijă unele cărți de valoare, între care prezentăm :

1) *Triodul* de la 1731, tipărit la Rîmnicu-Vilcea.

2) *Mineiul* pe luna octombrie, tipărit la Rîmnicu-Vilcea în anul 1776, cu binecuvîntarea episcopului Chesarie.

3) *Octoih Mare*, tipărit pe românește la Carlovitz, în anul 1811, cu binecuvîntarea Mitropolitului Ștefan Stratimirovici.

4) *Tipicul Mare bisericesc*, de la Iași, 1816, tipărit cu binecuvîntarea Mitropolitului Veniamin Costache.

5) *Octoih românesc* din anul 1816, tipărit la Mănăstirea Neamț, în zilele lui Scarlat Alexandru Calimach, cu binecuvîntarea Mitropolitului Veniamin Costache.

6) *Noul Testament românesc*, tipărit la Sanct.-Peterburg, 1817.

7) *Biblia, adică Sfînta Scriptură*, a legii vechi și a celei noi, Sanct-Petersburg — 1819, apărută cu cheltuiala Societății Biblice ruse.

8) *Psaltirea* de la București — 1820, tipărită cu binecuvîntarea Mitropolitului Dionisie Lupu.

9) Romanul *fabulos Alexandria*, cea mai răspîdită carte populară din literatura noastră veche.

10) *Magazin istoric pentru Dacia*, tom. II, 1846, publicație de izvoare și studii privind istoria națională, întocmită de Nicolae Bălcescu și August Treboniu Laurian.

11) *Triodul de la București* — 1856, tipărit cu binecuvîntarea Mitropolitului Nifon al Țării Românești, Triod care a fost dăruit Mănăstirii Nămăești la anul 1918 de către Arhimandritul Mitrofan Dionisie Simionescu, starețul Mănăstirii Sinaia și Exarhul mănăstirilor din Muntenia.

12) *Dumnezeiasca Evanghelic*, tipărită la București, în 1856, cu binecuvîntarea Mitropolitului Nifon. Cartea are 340 de pagini și este tipărită cu literă chirilică și latină (amestecat).

13) *Chiriacadromionul* de la București, — 1857, tipărit cu binecuvîntarea Mitropolitului Nifon și conține tîlcuirea evangheliilor dominicale de peste an.

14) *Biblia* în limba rusă, în două ediții: Sanct-Petersburg — 1910 și ediția a 2-a, în 1913.

15) *Viețile Sfinților* pe lunile ianuarie, februarie și martie, întocmite de Sfîntul Dimitrie al Rostovului și editate la Chișinău în anul 1910, în românește, dar cu literă chirilică (vol. I conține 1101 pag., iar vol. II — 589 pag.).

În colecția de obiecte bisericești, organizată recent în mănăstire, salonul întîi conține obiecte de artă populară: cărți, icoane și alte obiecte de cult; salonul doi conține obiecte de ceramică, costume naționale și covoare (artizanat); salonul trei conține obiecte de proveniență țărănească din regiunea Muscelului.

Printre odoarele și obiectele de preț care ornează în chip estetic icoana Maicii Domnului la Nămăești sînt: unele icoațe, cruciulițe și monede de argint, oferite de

anumiți credincioși drept recunoștință pentru ajutorul spiritual și moral primit în urma pelerinajului lor făcut la acest sfânt locaș.

Din pomelnicul și din rindul ctitorilor și binefăcătorilor acestei vechi așezări monahale, alături de multele generații de slujitori, starețe, maici și surori care din dragoste pentru Dumnezeu și semeni și-au închinat viața în slujba Bisericii străbune și a patriei, se cade să fie amintiți la loc de cinste: arhimandriții Dionisie și Chesarie și Iosif și Paraschiva Bunescu, precum și renumitele starețe: Ana Teodorescu, Glafira Antonescu, Domnica Dumitrescu, Emilia Alexandrescu ș.a. De asemenea numele sergentului Ion Mustață, care prin eroismul și devotamentul său și-a riscat viața în timpul primului război mondial pentru a salva o bună parte din odoarele mănăstirii ce erau sortite incendiului, este socotit printre binefăcătorii acestei așezări monahale și pomenit la loc de cinste.

Un loc deosebit în ierarhia monahiilor renumite de la mănăstirea Nămăești îl ocupă Mina Hociotă († 1978), care în virtutea pregătirii sale profesionale medicale, dar în primul rând a zelului patriotic și a dragostei sale față de om, a fost prezentă pe front în timpul celor două războaie mondiale, slujind în diferite spitale militare și alinând suferințele celor răniți prin devotamentul ei neprecupețit, ca un model de maică ortodoxă «mamă a răniților». Chipul ei îmbunătățit și înnobilit cu virtuțile fundamentale ale moralei creștine, care sînt închinarea verticală în slujirea lui Dumnezeu și consacrarea vieții pe plan orizontal spre binele oamenilor — va rămîne un model de urmat și pentru generațiile din prezent și viitor de monahiile de la Nămăești, așa cum a rămas cel al Maicii Paisia Vasilescu (†1973) pentru monahiile de la Mănăstirea Diatr-un Lemn.

La ora actuală, cele 33 de călugărițe existente în istorica așezare monahală de la Nămăești își desfășoară activitatea lor zilnică prin rugăciune și muncă cinstită după principiul clasic dar mereu actual al monahismului universal creștin: «ora et labora» pentru lauda Domnului și prosperitatea vieții umane.

În afară de însemnătatea ei religios-morală pe care a avut-o și o are mereu pentru viața credincioșilor din împrejurimi, luînd în considerație faptul că, alături de alte așezări istorice din viața Bisericii noastre, Mănăstirea Nămăești a avut și un rol cultural-edificator pentru popor, prezentăm în încheiere trei scurte consemnări istorico-literare, unul referitor la aportul cultural al mănăstirii pentru sătenii din localitățile vecine, iar ultimele două — la pitoreasca ei așezare :

1) La 16 iunie 1797, Radu Goleșcu, «mare vornic al obștirilor», adresa următoarea petiție domnitorului Alexandru Ipsilanti: «Prea înălțate doamne, înștiințăm mării tale, că pe lângă Schitul Nămăești, Jud. Muscel, împrejurii iaste citevași sate și copiii lor pătînesc despre învățătura cărții și părinții lor nu au putere a ținea dascăl cu plată și cu lacrimi toți să roagă bunătății mării tale ca să reverși bogată milă asupra ticăloșilor lor copii de a li se orîndui un dascăl rumănesc spre învățături, care dascăl l-am și găsit și se află în numitul schit, făcîndu-l de au primit leafa pe un an taleri 30 și ca din bucate cu ce le va îndemna satul lor îl vor mai ajuta. Această cerere a lor fiind o rînduială să binevoiești mării ta a revărsa milostivire asupra lor, ca să se orînduiască acel dascăl și să-i plătească epitropia taleri 30 pe an leafă din iraturile școalelor, legîndu-l și cu zapis ca să fie strguitor și cu toată silința spre învățătura și procopscaia copiilor și deosebit i să va face și cercetare de două ori pe an dă urmare silinții lui. Și va fi mării tale veșnică pomenire».

Școala a funcționat un timp în una din casele mănăstirii. Predarea se făcea în limba română. Manualele pe care învățau școlarii erau: bucoavne (abecedare), texte religioase, cărți de predici, cărți populare, cronici tipărite sau în manuscris.

2) «...Ne oprim cîteva minute la Nămăești, la mănăstirea de călugărițe, adăpostită între copaci : vestita bisericuță scobită în inima unei stînci, pe coasta verde a unui deal, de pe care se vede în jos, ca într-o panoramă, orașul Cîmpulung, cu mîndrele-i împrejurimi, te atrage în mod încîntător» (Alexandru Vlahuță).

3) «...Iată avem iarăși Nămăeștii (de la nemoiu), care văzuți în față, sat și mănăstire împreună, dau o întipărire mai puternică și mai bogată. Pe o cărare pietruită te urci spre o biserică al cărei pridvor singur, prefăcut dăunăzi, e de zid, în afară, pe cînd stranele, catapeteasma și altarul se află în stîncă. O peșteră mică a fost scobită și mai bine și netezită... Deasupra crește iarbă, înfloresc florile și se înalță arbori, și pretutindeni în acest dulce colț de pustietate aromată, pe marginea drumului, de-a lungul îngrăditurii, pe cerdace și poliși, la ferestre, în tot lungul arhondaricului trăiesc, an de an, bucurînd privirile, mușcatele roșii și trandafirii, garoafele catifelate, sfioșii toporași cu inima de aur, ochiul bouului deschis spre lumină, condurașii de ceară, gura leului cu potirul închis și invoaltele nalbe cu trunchiurile înalte» (N. Iorga).

Revenind la prezent, merită să luăm în considerație faptul că în strînsă colaborare cu monahiile Filoteia Crăciun (fostă stareță), Cornelia Colțea, Cleopatra Nan, Veronica Torcică, Olimpiada Dănciucă, Pr. Ion Poinăreanu, Ierom. Pimen Stoicheciu și cu celelalte monahii, Superioara actuală a Mănăstirii Nămăești — *Maica Onultria Scarlat* — nu precupește nici un efort, pentru ca această străveche așezare monahală să-și mențină prestigiul său istoric și rolul religios-moral în sinul Bisericii noastre și al monahismului românesc.

Dangătul de clopot ne cheamă și acum, în fiecare zi, la rugăciune; conștiințiozitatea vieții monahale este cultivată cu sfințenie; munca cinstită și disciplina sînt datorii elementare ale tuturor; ordinea și curățenia împodobesc și dau viață sfințului locaș, iar mica comunitate de călugărițe care și-a închinat viața în slujba Domnului aici, au convingerea că osteneala și dragostea fiecăreia dintre ele sînt oferite zilnic pe altarul Bisericii noastre.

Arhim. Dr. CHESARIE GHEORGHESCU

CONTRIBUȚII LA MONOGRAFIA ISTORICĂ A SCHITULUI CHEIA DE PE TELEAJEN

I. Cele trei ipostase ale Cheii

Latura dinspre nord a patruleterului, în care se înscrie bazinul superior al râului Teleajen și al pîrului Telejenel, este formată de masivul Ciucaș (1956), începînd de la pasul Bratocea (1267), continuată către est cu Groșoarele (1883) și șaua marcată de pasul Boncuța (1075). Accastă linie sinuoasă nu este altceva decît culmea — cumpănă de ape — care desparte județul Prahova de județul Brașov. În est, patruleterul este străjuit de munții Tătaru Mare (1477) și Virfu lui Crai (1473), către Slon-Ceraș, trasînd astfel cumpăna dinspre bazinul râului Bisca Chiojdului. În partea opusă, munții Grohotișu cu virful Bobu Mare (1757), Grohotișu (1750), Sf. Ilie (1588) și altele, împreună

cu șeile dintre ele, aliniază cumpăna dinspre bazinul Doftanei. În sud, culmea Sf. Ilie-Mineciu s-a putut opune Teleajenului, ca un zăgaz uriaș, datorită înălțimii și structurii sale geologice. De aceea, Teleajenul a ocolit-o pe la est și ajutat de depresiunea Mineciu-Ceraș, își poartă apele către sud.

Numai simpla enumerare a acestor munți și culmi dă posibilitate oricărui om să-și imagineze frumusețile de basin cu care ar fi întâmpinat, dacă ar drumeti pe văile celor două ape, pină la sorgintea lor. Creste pleșuve, uneori forfecate, pante brăzdate de văi înguste, alteori pante mai domoale și înșeuări apropiate, păduri întinse, alternând cu pajști fermecătoare, piraie — mai toale torențiale — fac din acest bazin o zonă de desăvârșită incintăre¹.

Se știe că riul Teleajen izvorăște din pantele de sud ale Ciucașului, cu denumirea de «Pîriul Berii», ca, la numai 2 km, mai jos, să fie cunoscut sub numele de Cheița², printre Babeș și Balaban. Abia după ce primește îmbrățișarea pîriiașului Timpa, își ia numele său istoric.

Minăstirea Cheia este așezată chiar pe malul acestui pîriiaș, înainte de confluența cu Teleajenul. Depresiunea Cheia, la nivelul căreia se află poiana cu același nume, este în realitate o așezare formată din conuri de deversare³, terasate de-a lungul a mii și mii de ani. Aici și-a găsit Teleajenul cheia cu ajutorul căreia și-a deschis calea sa către sud. Iată dar și explicarea numelui sub care a apărut acest locaș de închinare și reculegere în istorie⁴ și pe care îl va păstra de-a pururea. Puține dintre chinoviile Țării Românești pot fi aflate într-un atît de îmbietor decor⁵.

În genere, monografiile care se ocupă de trecutul unor astfel de așezăminte nu-și propun să-și descifreze cauzele specifice ale apariției și începuturilor lor. Schitul Cheia, în afară de nevoile de claustrare spre înălțare spirituală, monahală, își definește rostul ca loc de popas și alinare al multora dintre românii transilvăneni, persecutați sub stăpînirea nedreaptă de un mileniu din trecut. În grupuri mici sau individuale⁶, cei mai mulți depășeau culmile amintite, pe unde și granița se înșiruia, prin locuri și poteci tănuite. Odată trecuți în această zonă, poiana Cheia era prima haltă de odihnă sub poalele codrilor de brad și de fag, care le era în realitate adăpostul. Printre acești bejenari, sosiți aici în Țara Românească, cu credința că vor afla un trai mai omenesc și alinare a durerilor lor, trebuiesc căutați și întemeietorii schitului Cheia, cum și ctitorii săi de mai tîrziu. De altfel, cunoscutul fenomen «ungurean» are un larg răsunset pe Valea Teleajenului, Bîscii Chiojdului și a Buzăului, zonă în care a ființat, pînă la 1845, județul Saac sau Săcueni⁷.

Tot pe aici trebuie căutată și transhumanța din zonă⁸, acea atît de fină osmoză a limbii și conștiinței naționale a poporului român. Păstorii din Ardeal, și cu deosebire cei din Săcele și împrejurimi, pereginau cu turmele lor bogate într-un sens sau altul prin pasul Bratocea, unde își puneau în ordine și treburile de vamă. În poiana Cheii aflau loc de popas pentru turme, iar la schit ajutor și îndrumare întru toate ale spiritului și chiar ale trupului. Ei erau purtătorii de grai și încă mai mult, de slovă scrisă, contribuind la menținerea și unificarea graiului de miere românesc.

1. N. D. Popescu, *Calendarul pentru toți românii*, București, 1890, p. 126.

2. Gh. Niculescu și I. Velcea, *Județul Prahova*, București, 1973, p. 56.

3. *Ibidem*, p. 269.

4. N. Iorga, *La Roumanie pittoresque*, Paris, 1924, p. 12.

5. C. Bilciurescu, *Monastirile și bisericile din România*, Buc., 1890, p. 196.

6. Gh. Iscru, *Un dregător mai puțin cunoscut: ispravnicul de «ungureni» în Țara Românească*, în «Revista Arhivelor», XI, 1968, No. 1, p. 43.

7. Arh. St. fil. Prahova, Ocîrm. Saac, 133/1844, f. 19.

8. C. Stantinescu—Mircești, *Păstoritul transhumant și implicațiile lui în Transilvania și Țara Românească în secolele XIII—XIX*, Buc. 1976, p. 22—28 și 78—80.

Nu trebuie uitate nici convoaiele de care cu mărfuri, mai ales alimentare, de cirezi de cornute mari, de ciupoare de porci sau cirduri de cai, care se scurgeau pe acest drum comercial dintre Vălenii de Munte și Brașov prin același pas Bratocea, în prima jumătate a veacului al XIX-lea⁹, pentru care schitul Cheia era îndrumătorul și străjerul spiritual. Tot pe această arteră a plămînului economic al țării, se înapoiau și chervanele cu «brașovenie», cealaltă față a medaliei comerciale.

În sfârșit întinsele exploatari forestiere, cu începuturi în numeroasele fierăstraie de pe Teleajen și Telejenel, au contribuit la ambianța socială și economică în care s-a ridicat și a existat schitul Cheia. Harta Cuza (1864)¹⁰ arată că însuși schitul Cheia avea un astfel de fierăstrău pe Telejenel.

Dar schitul Cheia figurează și pe harta Ditmar (rusă) din 1835—1853¹¹.

O astfel de intensă și felurită activitate a prilejuit ca în apropierea schitului să se ridice pe încetul și să crească satul Cheia. Bucurîndu-se de o dezvoltare vertiginoasă, mai ales după ce întreaga șosea Vălenii de Munte — Brașov a fost consolidată și asfaltată, în anii noștri, localitatea a luat un avînt deosebit ca stațiune de turism și odihnă, încît în curînd va deveni oraș.

Mai înainte de a se fi ridicat vreo biserică în jurul Cheii Teleajenului, se pare că au sihăstrit pe acolo monahi «pustnici»¹². Natura le oferea destule sihle și umeri de stei, sub acoperămîntul cărora să poată înjgheba un adăpost al liniștii și meditației.

Este, nu numai posibil, dar și necesar, ca tradiția aceasta să fie completată cu presupunerea că, tocmai asemenea monahi sihaștri, să fi purtat sămînța primei ctitorii a bisericii Cheia. Există și o altă ipoteză, tot pe atît de plauzibilă. Cei ce au năzuit spre ctitorie ar fi fost «unii mocani din Săcele»¹³.

După unul din vechii istorici, prima biserică a schitului Cheia a fost fondată la 1770 în timpul domniei lui Constantin Mavrocordat¹⁴, sub poalele muntelui Balaban. Dacă este amintită domnia lui Constantin Mavrocordat, înseamnă că construcția a durat mai mult de un an, deci începuse mai înainte. Acest domn al Țării Românești murise încă din 1769 în Moldova, unde fusese dus de ruși ca prizonier. În anul 1770, cînd se terminase construcția, domnea în Țara Românească Manole Giani Ruset¹⁵.

9. Gh. M. Zagoriț, *Trecătorile de pe valea Teleajenului*, în «Anuarul de Geografie și Antropogeografie», III, 1911—1912, p. 72—79. Pînă la 1800 și chiar în primele decade ale secolului al XIX-lea perioadă ce coincide cu întemeierea schiturilor Cheia, în cele trei ctitorii și Suzana, drumul Teleajenului trecea de la Teișani pe malul stîng al Teleajenului, prin satele Drajna de Sus, Ceras, Slon, apoi muchia plaiului La Cruce, dintre valea Drajnei și a Teleajenului, zis și plaiul Buților, coastele muntelui Craiul (1460 m.), Talila Buții (1320 m.) sau Talila Buzăului, pasul Tătarului (pe hărțile ungu-rești Tatar Havas Pass), valea Buzăului la nord de Carpați, Vama Buzăului, Intorsura Buzăului, Nyen (Kreuzburg), Prejmer, Brașov».

10. Acad. R. S. R., hărți, H. C. XXII—1, cu următorul titlu: «Harta României Meridionale, publicată din ordinea mării sale principelui domnitor Alexandru Ioanne I, după planul original, ridicatu... la anul 1856, în stabilimentu artisticu Satmari, Bucu-rești, 1864».

11. C. C. Giurescu, *Principatele Române la începutul secolului XIX*, Buc., 1937, p. 269.

12. P. Pavlov, *Călduza istorică despre slintele mînăstiri și schituri ale județului Prahova*, Ploiești, f.a., p. 48.

13. E. Vîrtosu, *Mînăstirea Cheia (Prahova). Inscripții și însemnări*, în «Glasul Bisericii», 1963, p. 949.

14. C. Bîlculescu, *op. cit.*, p. 196, *Enciclopedia Română*, II, Buc., 1938, p. 333 și V. Drăguț, *Dicționar de artă medievală românească*, Buc., 1976, p. 91.

15. *Istoria României în date*, Buc., 1972, p. 456.

Este de presupus că acea primă biserică să fi fost de lemn, materialul fiind abundent și la îndemina întemeietorilor. Purta hramul Sfântului Nicolae¹⁶. Biserica aceea a avut o viață scurtă, căci, numai după șapte ani, a fost distrusă de turci. Se pare însă că nu a fost complet distrusă sau din resturile ei să se fi improvisat în grabă un adăpost în jurul Sfântului Jertfelnic. Aceasta explică faptul că, abia după alți 13 ani, călugării au putut ridica o nouă biserică. Dar i-au schimbat locul, înălțînd-o mai la vale, lingă apa Tîmpei, la poalele muntelui Roșu¹⁷.

Inițiativa celei de a doua ctitorii și ceea ce este de reținut, mijloacele materiale au fost puse la dispoziție numai de călugări, sub conducerea starețului Atanasie, primul stareț cunoscut ca nume al Cheii. Și cea de a doua biserică a fost durată din lemn. Purta hramul Adormirea Maicii Domnului¹⁸. Se cunoaște și punctul exact unde a fost întruchipată și anume «pe locul unde se află azi izvorul de apă din curtea mănăstirii»¹⁹.

Se dovedește că la data construirii celei de a doua biserici și în anii următori, chinovia de la Cheia era săracă. De aceea călugării și-au îndreptat gîndul către domnul țării din acea vreme. Un hrisov din 14 decembrie 1792, al lui Mihail Șuțu, arată că «dînd numiții călugărași rugăciunea domniei mele», a găsit «că cererea lor este cu cale, spre a se putea hălădui la acel loc de piatră»... De aceea, li s-a acordat mila domnească «să aibă a ținea lude cinci... ca să-i aibă... de ajutor la cele trebuincioase schitului și pentru hrana lor»²⁰.

Alexandru Ipsilant constata în 1797 că cei 19 călugărași sihaștri «trăiau greu cu mila acordată de Mihai Șuțu, deoarece schitul se afla «în loc pustiu și între pietri, unde nici roduri ale pămîntului, de hrană omenească, nu se pot face...» și pentru că schitul nu avea pe atunci «nici moșiie, nici viie, nici alteveași nimicu cu vreun venit...», de aceea le-a hărăzit o milă mai mare: «zece lude, oameni streini, ca să le poslușească»...și «a lua pã fiecare an, din vama Vălenilor (de Munte)... cîte talere cincizeci... ca să fie schitul de întărire și pãrinților călugări de hrană și chiverniseală...»²¹.

În 1798, Constantin Hangerli întărea această nouă milă²². Schitul primea o asemenea întărire și reînnoire și la 1799 de la Alexandru Moruz²³.

Confirmările și reînnoirile s-au repetat în 1803 de către Constantin Ipsilant²⁴, în 1814, de Ion Caragea²⁵ și în sfîrșit în 1825, de Grigore al IV-lea Ghica²⁶. Cît despre mila reînnoită de Ion Caragea, se pare că acest domn lua cu o mină ceea ce dăduse cu cealaltă. După V. A. Urechia, Ion Caragea instituisese o comisie pentru controlul gestiunii așezămintelor religioase. Aceasta era o simplă mască. În realitate domnul urmărea să strîngă cît mai mulți bani de la mînăstiri. El însuși le împărțise în patru categorii, după averea de care dispuneau²⁷.

Schitul «Scailului»²⁸, în realitate Cheia, făcea parte din categoria a IV-a. Schiturile și bisericile din această categorie nu erau supuse controlului comisiei. În schimb Logofetia Țării de Sus trecea direct la încasări. Havaetul care se plătea de schit era

16. N. Stoicescu, *Monumente și așezări feudale din Țara Românească și Oltenia*, Buc., p. 456.

17. I. Costescu, *Valea Teleajenului*, Vălenii de Munte, 1930, p. 13 și Gh. Lahovari ș.a.: *Marce dicționar geografic al României*, II, Buc. 1890, p. 353.

18. E. Vîrtosu, *op. cit.*, p. 949. 19. P. Pavlov, *op. cit.*, aceeași pagină.

20. Arh. St. Buc., Schit Cheia, III/3. 21. *Ibidem*, III/4. 22. *Ibidem*, III/5.

23. *Ibidem*, III/6. 24. Arh. St. Buc., Ms. 47, f. 89 v.

25. *Idem*, Schit Cheia, III/10. 26. *Ibidem*, III/13.

27. V. A. Urechia, *Istoria Rom.*, X, Buc., 1890, p. 14—15.

28. Într-o veche scriere biserica din Cheia este numită «Schiatu» Frații Tunusli: *Ist. Țerei Românești*, tradusă de C. Sion, Buc., 1863. Lucrarea a apărut înainte în limba greacă la Viena 1806.

de 24 taleri pe an pentru vel logofăt²⁹, 12 pentru al doilea logofăt, 5 pentru muhurdar³⁰ și dividear³¹ și 2 pentru condicar. Așa încît, din mila de 50 de taleri pe care schitul o primea de la cămărașul vămii Vălenilor, îi mai rămîneau 10 taleri.

Starea economică a schitului «Cheia de pe Teleajen...» «și a părinților ce sihăstresc la numitul schit...» avea să se îmbunătățească, începînd cu anul 1800. În acel an, la 25 martie, paharnicul Manolache Hrisoscoleu din București le dăruia «sfoara de moșie ce se numește Ciocrac, în gura Drâjnii, de 80 stînjenii»³².

Sfoara se învecina spre nord cu «(moșiea) dumnealui Alexandru Drăjneau»³³, spre est cu «Căldărușani», adică moșia minăstirii Căldărușani, moșie aflată în comuna Cărbunești, județul Prahova, pe atunci în județul Secueni, spre sud cu sfoara Bălănească, iar spre apus cu apa Drajei. Paharnicul a menționat că la rîndul său, cumpărase această sfoară de moșie, la 25 martie 1800, de la diaconul Stan din Ogretin, pentru optzeci de galbeni împărătești.

În 1826, Drăgan Dan din Mîneci, care se despărțise de soție, a dăruit schitului casa sa cu pivniță, cu livada de pruni din jur, trei buți, două tocitori și două butoaie.

El motiva darul său astfel: «am lăsatu lumea... părinții mă primiră la schit... și părintele Ștefan... îmi dete și cinu călugării»³⁴.. Se vede că Drăgan era clăcaș, deoarece nu uitase să menționeze în zăpisele de danie: «însă dijma să și-o dea (schitul) din toate ce să va agonisi...». Din înscris se reține numele starețului din acea vreme, Ștefan.

Între starețul Atanasie, vag amintit în tradiția păstrată în schitul Cheia și Ștefan care l-a călugărit pe Drăgan Dan, a fost semnalat precis un alt stareț, Domitie sau Domițian, pe la 1820. Figura acestui stareț a fost conturată cu căldură de E. Virtosu³⁵. Acest cercetător îl socotește pe Domitie «un călugăr cu îndeajunsă știință de carte chirilică» și autorul unei remarcabile lucrări de artă populară cu dată certă.

Scrisul și semnătura starețului sculptor în lemn Domitie se poate vedea pe un scurt înscris tot din 1821. În acel an, la 15 septembrie, el ruga pe «arhon păharnic» Nicolae Greceanu să înștiințeze pe măcelari că au sosit, la grajdurile schitului din munte, vițelii destinați vînzării³⁶. Se dezvăluie astfel una din sursele de venit ale schitului, creșterea animalelor.

Lucrarea studiată de E. Virtosu este un preistoric sau priscornic rotund, lucrat din lemn de măr, cu ajutorul cărui se ștampilau prescurile în brutăria schitului, apoi folosite la nevoile cultului. Este în realitate un sigiliu de lemn.

Interesul pe care îl prezintă priscornicul constă în faptul că păstrează imaginea foarte schematizată de altfel, a celei de a doua citorii de lemn. După această imagine, biserica pare prezentată din latura sa de nord. În realitate este cea de sud, dacă se ține cont că pe prescură ea apare răsturnată. Planul orizontal al acelei biserică este redus la ultima expresie. Apare ca un simplu dreptunghi, despărțit în trei compartimente: pridvorul, naosul și altarul.

Pridvorul, sprijinit pe stâlpi de lemn cu unele înflorituri, la o treime din înălțime, sprijinea acoperișul în prelungirea dinspre capătul de vest. Pe treimea de jos a stîlpilor, pridvorul era înconjurat de o balustradă, probabil din scinduri.

29. H. Tiktin, *Dicț. germ.-rom.*, Buc., 1903, p. 1017.

30. *Ibidem*, p. 554.

31. V. A. Urechia, *op. cit.*, p. 17.

32. Arh. St. Buc., Schit Cheia, I/1.

33. Este vorba de Alexandru Filipescu.

34. Arh. St. Buc., Schit Cheia, I/2.

35. E. Virtosu, *O sculptură de artă populară în lemn din 1820*, în «Studii și cercetări de istoria artei», Seria artă plastică, XI, 1964, No. 1, p. 91.

36. Acad. R.S.R., CXLIX/216.

Acoperișul era învelit cu șindrilă sau dramiță. Sculptura lui Domitie nu permite să se distingă. Două turlle mici, prismatice patrulaterale, împodobeau acoperișul pe pridvor și pe altar. Nu le lipsseau crucile metalice. Pe naos, în loc de turlă, o calotă sferică, de înălțimea celor două prisme din capete, lasă să fie depășită de acoperișurile piramidale ale acestora. În schimb, pe calotă se înalță o cruce de două ori mai înaltă și împodobită, decât cele de pe micuțele turlle. În cîmpul dintre cruci, Domitie a crestat o lună în descreștere și soarele, legînd astfel biserica de cosmosul înconjurător. Cele patru ferestre, dintre care trei la naos și una la altar, au fost numai conturate. Așadar, biserica durată din lemn în 1790, cum se presupune să fi fost și cea din 1770, era de plan orizontal dreptunghiular, cu altarul nedecroșat față de naos³⁷.

În ansamblul ei, imaginea arată că sculptorul popular avea un real simț al proporțiilor și o deosebită îndeminare. Îndeminarea la cizelură în lemn a lui Domitie stărețul reiese și din inscripția săpată în lemnul priscornicului. Pentru aceasta, el a limitat cîmpul cu două cercuri concentrice în care a înscris biserica. Pe spațiul dintre cercuri, în realitate o coroană geometrică, și-a așternut inscripția, începînd de jos în sensul de mișcare a acelor ceasornicului. Se reține că cizelura, privită chiar pe priscornic, apare ca negativul unei fotografii. Numai cînd era aplicată pe coca prescurei, ea putea fi citită, deoarece era răsturnată.

Între începutul și sfîrșitul inscripției, meșterul a cizelat o cruce în punctul cel mai de jos (sud) al spațiului dintre cercuri. Iată inscripția, așa cum ar apare ea pe prescură, adică răsturnată la 180°. «Piinea de litie de opstejâtie. Schitu(1) Cheia, plai(i)ul Teleaj(e)n, hram(ul) Sfi(n)t(a) Troiță, 1821». Se precizează că cifrele anului apar invers pe prescură, ceea ce arată că sculptorul a uitat să le cresteze astfel pe priscornic, pentru a apare corect în replica pozitivă (prescură). Pe reversul rîndelei a săpat din nou anul 1820.

Păstrînd cronologia, se pare că urmașul lui Ștefan la stăreție să fi fost Dorothei ieromonah. Acesta arendase, la 10 aprilie 1833, moșia «ce are Sfîntul Schit Cheia, Ciocraca, în gura Ogritinului, pã trei ani...», postelnicului Stan Țuguî. Postelnicul achitase deja 192 de taleri, drept arendă. Se mai obliga să permită călugărilor să ia «cite un car de fîn; să-l facem noi»³⁸. Zapisul de arendare prezintă interes întrucît arată modul de exploatare al celor 80 de stînjeni. Schitul nu exploata direct această moșie, așa cum avea să se întîmple și cu celelalte bunuri imobile ale schitului pînă la secularizare. Înscrișul mai poartă interes prin semnătura proprie a stareșului Dorothei și în sfîrșit sigiliul schitului. După urma lăsată de sigiliu, se vede că el are gravat în cîmp, aceeași biserică cu trei turlle ca cea de pe priscornic, deci imaginea stilizată a celei de a doua ctitorii. Pe marginea sigiliului este gravat textul: «Schitul Cheia, 1832».

Din timpul cît a existat cea de a doua ctitorie la Cheia, se păstrează, între altele, o serie de cărți. Mineiele, editate la Buda în 1804 și 1805, aproximativ 13 tomuri, pentru toate lunile anului, atrag în mod deosebit, mai întîi pentru că aceste cărți au contribuit la formarea conștiinței naționale. În plus, ele au fost tipărite prin grija³⁹ și cu fondurile puse la dispoziție de Ioan Piuaru-Molnar⁴⁰, figură de valoros cărturar român, pe aripa iluminismului din cumpăna dintre veacurile XVIII și XIX⁴¹.

37. R. Crețeanu, *Bisericile de lemn din Muntenia*, Buc., 1968, p. 9—10.

38. Arh. St. Buc., Schit Cheia, dosar 2/1868, f. 11.

39. N. Iorga, *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, Buc., 1901, p. 132.

40. Al. Neamțu, *Date noi privitoare la Ion Pinariu—Molnar*, în «Studii», 1960, No. 1, p. 83.

41. V. Netea, *Ioan Piuaru-Molnar o figură reprezentativă a iluminismului românesc*, în «România literară» din 14. III. 1965.

Meritul specific al amintitelor cărți însă este reprezentat de faptul că ele au fost achiziționate și dăruite schitului Cheia de oieri din Săcele și localitățile apropiate. Iată câteva nume de asemenea donatori: Oprică Țircă ot Cernat, Săcele, Gheorghe Zaharia, Ieremia Țircă, Radu sin Nica Barbu, Radu sin Zaharia Bratu, Ion sin Vlad Manole, Stan și Stoica Pitea, toți din Satulung⁴². Aceasta dovedește, o dată mai mult, că unul din izvoarele materiale dar și spirituale care au contribuit la înălțarea și existența schitului Cheia l-au constituit acești minunați oieri ardeleni. Și pentru a dovedi mai temeinic această afirmație, se amintește de pe acum aspectul catagrafiei din 1838, despre care se va vorbi mai departe.

Pentru a se încheia istoricul celei de a doua biserici din Cheia, este necesar să se arate că, pînă la urmă, ea a purtat și un al doilea hram, Sfînta Troiță, după cum reiese și din inscripția de pe priscornic. Primul hram a fost, după cum s-a arătat deja, Adormirea Maicii Domnului.

În sfîrșit, după aproape 30 de ani de la construire, biserica de lemn Sfînta Troiță a fost mistuită de un incendiu. Dintre lucrurile salvate de la incendiu se cunosc ușile împărătești, niște strane, niște sfeșnice, sigiliul din 1832 și un antimis⁴³. Nu se cunoaște pînă acum data exactă a acestui pîrjol. De aceea, cei ce s-au ocupat de trecutul schitului Cheia au fixat perioada 1832—1835⁴⁴. Se poate preciza și mai mult însă, că pîrjolul s-a produs prin 1833—1834. Aceasta ar reieși din amănuntul că la 11 iulie 1834 a apărut la Cheia un nou stareț, Damaschin Ieroschimonahul. În acea zi se întocmea catagrafia averii schitului și care era luată în primire de noul stareț⁴⁵.

Episcopul Chesarie al Buzăului, în eparhia căruia se afla și schitul Cheia, a intuit în monahul Damaschin din chinovia de la Căldărușani, pe omul care avea să ridice Cheia într-o nouă înfățișare. De ce a făcut episcopul o astfel de alegere? Răspunsul la această întrebare poate fi dat de priscornicul amintit și de însemnările lăsate de cei doi frați Birsanu, Damaschin și Justin ieroschimonahi.

În afară de interesul artistic, priscornicul reprezintă și o dovadă în plus că cei doi frați, cum poate că a fost cazul și cu Domitie sculptorul, au adus la Cheia influența paisiană sub care au trăit la Căldărușani timp de 20 de ani. Ei au intronat la Cheia, stilul și regimul de viață de la fosta lor chinovie. Cuvîntul «opștejătie», traiul în comun, de pe priscornic indică tocmai acest fel de viață. Intemeietorul acestui fel de viață la Căldărușani, ca și la Cernica, a fost starețul Gheorghie, tot ardelean, unul dintre cei 64 de emuli ai lui Paisie Velicovschi, cu care venea în țările române⁴⁶. Pînă la urmă centrul acestuia a fost minăstirea Neamțu.

Paisianismul a fost, în același timp, o impulsinare a culturii religioase românești. Traducerile, copierea scrierilor, miniatura, zugrăvitul și sculptura în lemn, cum este însuși priscornicul, se practicau intens în viața monahală de sub conducerea starețului Gheorghe și a altor ucenici ai lui Paisie, la Căldărușani⁴⁷.

Este de reținut că printre «diadohii» lui Gheorghie la conducerea minăstirii Căldărușani a fost și Dositei, între 1807—1837⁴⁸. Acesta a crescut și a călugărit pe cei doi frați care aveau să reanimeze Cheia.

Coroborîndu-se date de pe priscornic, 1821, datele de instalare la Căldărușani ale celor doi frați Birsanu, 1814—1815, apoi datele venirii lor la Cheia, 1834—1835, cu cele ale stăreției lui Dositei la Căldărușani, 1807—1837, se înțelege cu ușurință că Do-

42. E. Virtosu, *op. cit.*, «Glasul Bisericii», p. 935—936.

43. *Ibidem*, p. 949.

44. N. Stoicescu, I. Costescu, s.a. în *op. citate*.

45. Arh. St. Buc., Felurite pricini, 1519/1875, f. 18.

46. D. Furtună, *Ucenicii Starețului Paisie în minăstirile Cernica și Căldărușani*, Buc., 1921, p. 45 și 51.

47. *Ibidem*, p. 88.

48. *Ibidem*, p. 36.

mitie, Damaschin și Justin au fost ucenici și tovarăși de viață elevată și riguros disciplinată monahal, dar de vârste diferite, ai vrednicului întru toate Dositei Căldărușanul. Pe bună dreptate, N. Iorga a scris că: «cei dintii călugări de aici, care au venit cu cărți multe, cu unele manuscrite bune, cu icoane și portrete de învățători ai lor, au pornit de la Căldărușani»⁴⁹.

Tot N. Iorga amintea portretele aduse de ucenicii din minăstirea Căldărușani și aflate la el la Cheia. Unul prezintă chiar pe «Paisie arhimandritu și starițu sf(î)ntei mănăstiri Neamțului și Secului». Altul îl înfățișa pe «Gheorghie și starițu sf(î)ntei mănăstiri Căldărușani i Cernica ob(ște)jitel, 1802, iunie 20». Altele trei sînt ale lui «Dorotheiu arhimandritu i diadohu» al starețului Gheorghie, apoi Chesarie episcop, care i-a încredințat stăreția Cheii lui Damaschin și în sfîrșit, Calinic cel de curînd sanctificat⁵⁰.

Noul stareț al Cheii a lăsat posterității cîteva date biografice care pot constitui un fel de curriculum vitae. Ele au fost redată cu toată rigoarea științifică de Emil Vîrtosu în lucrarea citată⁵¹.

Tatăl lui Damaschin se numea «Ionăș Birzanu (înu)tu) Săliștea». Așa a însemnat pe un Evhologhion tipărit în 1833 «Ilie Hășiganu dinu Luncă al Neichia», la 11 septembrie 1837, cînd dăruia schitului Cheia această carte.

Este de presupus că Ionaș Birzanu, sau mai curînd Birsanu, să fi fost oier ca cei mai mulți dintre săliștenii vremii sale și să fi cunoscut în peregrinările sale schitul Cheia. Ionaș a avut cel puțin doi feciori. Se pare că Damaschin, numele mirenesc nu se cunoaște, a fost cel de al doilea. Celălalt fiu, al cărui nume de mir de asemenea nu se cunoaște, a fost Justin. Din notațiile proprii reiese că Justin s-a născut la 16 decembrie 1794. Data nașterii lui Damaschin nu se știe. Se cunoaște și numele unui al treilea fiu al lui Ionaș Birsanu, Nicolae⁵². Acesta dăruia schitului Cheia, la 8 septembrie 1838 o carte intitulată «Slujba» ...patriarhului Nifon, editată la Sibiu în 1806. De altfel, se pare că Birzanii se trăgeau din neam de ctitori. Unul din ei, Oprea, ridica biserica din Săliște⁵³.

Prin ce împrejurări a ajuns Justin în minăstirea Căldărușani, la 13 septembrie 1811, rămîne încă de aflat. Nu împlinise nici 17 ani. Destul că după nici doi ani, el și-a călăuzit fratele mezin la Căldărușani. Se vedește că cei doi frați sufletești și trupești, cum au ținut să treacă în însemnări, s-au remarcat prin comportarea și rivna monahală, pentru că Justin a fost călugărit în 1814, iar Damaschin în 1815. Le trecuse mețania «părintele Dositheiu arhimandrit și starețu».

Damaschin a trecut în scurt timp înaintea fratelui mai mare. În 1825 mitropolitul Grigore îl hirotonea diacon. Despre știința lui de carte, despre munca și rivna ce le desfășurase la Căldărușani, ajunsese și la cunoștința episcopului Chesarie al Buzăului, care a făcut parte din locotenența mitropolitană, următoare mitropolitului Grigore. Acesta l-a hirotonisit preot la 12 iulie 1831. Deosebita apreciere a episcopului s-a manifestat însă în momentul cînd schitul Cheia trecuse prin pîrjolul amintit și a ales pe Damaschin stareț.

Ci noul stareț nu s-a despărțit de fratele său Justin care îi călăuzise pașii spre monahism. Căci stă scris în însemnări: «1835, iulie 30: cînd am venit de la Căldărușani cu părintele Justin ieroschimonah, cu fratele nostru cel sufleteș și trupesc, iubit și dorit de Hristos, la schitul Cheia, cu blagoslovenia prea sfinției sale părintele Che-

49. N. Iorga, *Țara Românilor*, Vălenii de Munte, 1910, p. 31.

50. N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, Buc., 1906, p. 247.

51. E. Vîrtosu, *op. cit.*, «Glasul Bisericii», p. 930—931.

52. *Ibidem*, p. 937.

53. *Ibidem*, aceeași pagină subsol.

sarie episcopu(l) sfintei episcopii Buzău și cu ajutorul lui Dumnezeu și cu rugăciunile prea curatei maici(i) sale, ne-am apucat cu sfinția sa părintele Justin ieroschimonahul, fratele nostru și cu părinți(i) ce s-au aflat la schit, de am făcu(t) sfânta biserică din temelie de zidu și cu toate cele trebuincioase, după cum să vede în ființă, cu ajutorul lui Dumnezeu».

Mai înainte însă, la 8 februarie 1835, Justin fusese și el hirotonisit diacon iar a doua zi preot de către Chesarie «în sfânta episcopie Buzău». Justin a mai adăugat la însemnări, că după ce au terminat biserica, au înnoit schitul «de iznoavă, cu toa(te) cele trebuincioase, că era(u) toate vechi». Amănunte interesante în legătură cu construcția noii biserici sînt cuprinse și în pisania de deasupra ușii de la intrarea în biserică. Iat-o :

«Întru mare slava și lauda prea sf(i)ntei și de viață făcătoare și nedespărțitei Troițe, intru a căriia cinste și hramul să prăznuiește, la anul 1835, iulie 16, s-au ridicat această sf(i)ntă biserică din temelie cu toate împrejurările ei, în zilele prea înălțatului nostru domn Alecsandru Dimitrie Ghica v(oe)v(od), cu voia frățini-său, mar(ele) dv(o)r(ric) Mih(a)l(a)che Ghica, stăpînul moșii, de la care s-au și răscumpărat la anul 1846⁵⁴, cu blagoslovenia prea osf(i)nițului nostru episcop (al) Buzăul(ui), d(umnea-lui) d(omnul) Chesarie, de care s-au și sfințit în anul 1839, iulie 20, prin osirdia și osteneala prea cuvioșiei sale părintelui Damaschin, ieromonah și stariț al sf(i)ntului schit Cheia și a toată sidoniia sa și cu ajutorul și cheltuiala a multor iubitori de H(ristos) pravoslavnici creștini și mari ctitori ai sf(i)ntului lăcaș acestuia, spre vecinica lor pomenire»⁵⁵.

Este firesc să se pună întrebarea de ce s-a ras unul dintre rîndurile pisaniei și apoi s-a scris cu vopsea verde textul «cu voia frățini-său, mar(ele) dv(o)r(ric) Mih(a)l(a)che Ghica, stăpînul moșii, de la care s-au și răscumpărat la anul 1846». După cum se înțelege, răzuirea rîndului s-a produs după 1846, adică după șapte ani de la sfințirea bisericii. Se poate presupune că se promisese la început conducerii schitului că vornicul va înzestra schitul prin danie, cu terenul pe care se ridicase noua clădire și în felul acesta să fi fost trecut în pisanie drept ctitor.

Promisiunea vel dvornicului însă nu s-a realizat, iar starețul Damaschin a fost nevoit să cumpere terenul în 1846, precum scrie în rîndul cu vopsea verde și precum se va vedea în continuare.

Insinuarea că Mihail sau Mihalache Ghica, fratele domnului Alexandru Ghica sau însuși acest domn ar fi înălțat noua biserică din fonduri proprii a rămas totuși prin unele lucrări⁵⁶, dar ea nu corespunde adevărului. Tot pe atît de important este să se precizeze, în consens cu textul pisaniei, că episcopul Chesarie nu a contribuit la construcția cu fondurile episcopale și deci nu este trecut ctitor, cum eronat lasă să se înțeleagă unele scrieri. El a fost incontestabil patronul spiritual și îndrumătorul celor ce au reconstruit schitul, ca în multe alte cazuri.

54. Textul cuprins între ghilimelele ovale au fost scrise cu vopsea, în locul celui clopîit în piatra pisaniei și apoi răzuit.

55. Vezi : C. Bilciurescu, *op. cit.*, p. 197 ; G. Gibescu, *op. cit.*, p. 134 ; N. Iorga, *op. cit.*, *Inscripții*, p. 247 ; A. Sacerdoțeanu, *Inscripția bisericii mînăstirii Cheia*, în «Rev. Ist.», XIII, 1927, p. 280 ; *Marele dict. geogr. al Rom.*, II, p. 353 și E. Virtosu, *op. cit.*, «Glasul Bisericii», p. 929. Autorul acestui articol a copiat-o de două ori : în 1935, cînd a desenat biserica cea mare (aici în fotocopie) și în 1948, cînd a desenat clopotnița intrare spre incintă. Ulterior, această clopotniță a pierit într-un incendiu din noaptea de 13/14 septembrie 1957. Imaginea acelei clopotnițe cu 5 clopote, se redă în fotografie.

56. *Enciclopedia României*, II, Buc., 1938, p. 330 și Alex. Antonescu, «Albumul general al României», Buc., 1901, note la figura 18.

În sfârșit se poate evidenția o concluzie și în același timp una din trăsăturile fundamentale ale schitului Cheia. Cele trei biserici, primele două de lemn, iar a treia de zid, ce s-au ridicat în Cheia Teleajenului, au fost rezultate exclusiv din inițiativa, strădania, munța și fondurile proprii. De obicei, mai ales minăstirile, dar și unele biserici de mir au fost inițiate și finanțate de ctitorii din sfera lor: voievozi, ierarhi, boieri, comercianți etc.

În cazul schitului Cheia, nici vatra nu i-a fost dăruită, ci a plătit-o⁵⁷, deosebindu-se de cele mai multe din așezămintele de acest fel. Cheia este opera monahilor din acea «sidonie», sub conducerea vrednicului stareț Damaschin ieroschimonahul Birsanu, ardelean din Seliște. Aceasta nu înseamnă că prinosurile din afară au fost excluse. Parte din banii necesari au fost colectați și de la poporeni, mai ales ardeleni, în trecerea lor pe la schit.

În afară de starețul Damaschin «Cheianu» sînt amintiți și alți călugări care s-au dovedit cu rivnă deosebită la înălțarea și înfrumusețarea noului lăcaș. Printre aceștia, în loc de frunte este ieroschimonahul Justin, fratele starețului și Serafim ieroschimonah, pare-se spiritualul care le-a dăruit celorltoți doi «schimnicia», în 1869 martie 25.

Șe cunosc și numele celor ce formau unitatea spirituală Cheia în vremea înălțării actualei biserici din zid.

Erau în total 33 de călugări și 12 frați solicitanți.

Între aceștia se aflau 16 munteni și 29 de ardeleni⁵⁸.

După cum se vede din această listă, se remarcă, după vîrstă, monahul Ștefan, probabil fostul stareț, cu cei 135 ani, Vartolomeu de 110 ani și Sevastian de 105 ani. Alți trei, Rafailă, Ghervasie și Bucur depășiseră 90 de ani. Urmau apoi încă 7, care trecuseră de 80 de ani. Munca disciplinată, atmosfera ozonificată, apa cristalină și curată din zonă, dar și hrana cumpătată conduceau la această remarcabilă longevitate.

Ceea ce pare cu totul curios este că Justin, fratele starețului Damaschin, despre care se știe precis că în 1838, data catagrafiei, el era «obștejitel» în comunitatea cheiană, nu este prevăzut în această lucrare de recenzare.

Catagrafia mai arată că sidonia Cheii dispunea în acel an de 10 pogoane de fi-neată, 15 cai, 16 boi, 30 vaci, 250 de oi, 8 rîmători, 10 stupi, 100 de pruni și 5 pogoane de vie.

Astăzi, minăstirea Cheia continuă să străjuiască valea superioară a Teleajenului, ca o vatră veche de trăire creștinească și românească, îmbrăcată într-o nouă haină, casă de odihnă a salariaților Patriarhiei Române.

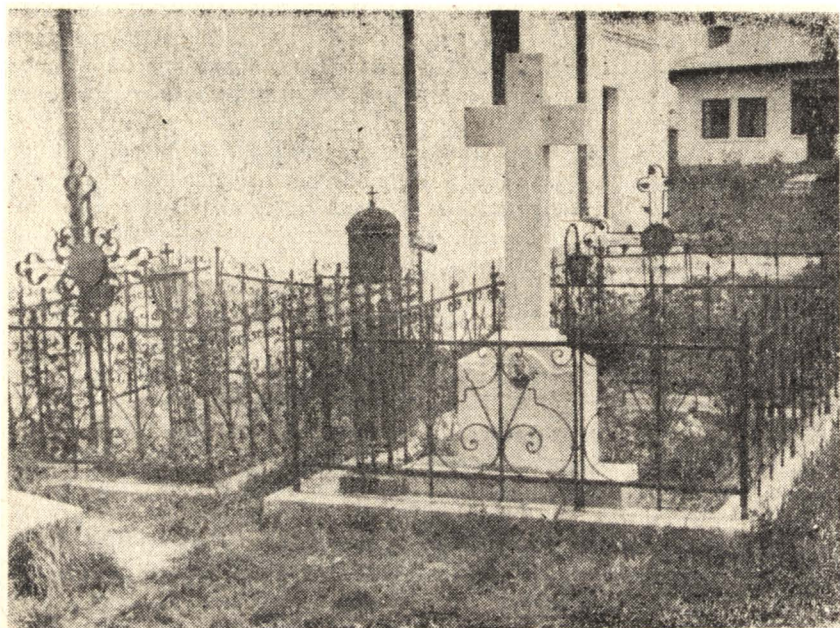
**Arhim. GRIGORIE BĂBUȘ,
IONESCU-G.**

57. Arh. St. Buc., Schit Cheia, III/41.

58. Idem, *Catagrafii*, 1938, jud. Secueni, plaiul Teleajen. No. 90, vol. I, p. 232—233. Iată numele, vîrsta și calitatea celor 45 de călugări și frați: Damaschin, 50, stareț; Constand, 45, preot; Dorofteiu, 32, monah; Diomidu, 33, monah; Neofit, 26, monah; Visarion, 30, diacon; Veniamin, 32, monah; Silvestru, 89, monah; Olimpie, 82, monah; Macarie, 85, monah; Isidor, 45, monah; Miľtodie, 46, monah; Pimen, 25, monah; Sofronie, 32, monah; Ștefan, 35, monah; Patapic, 65, monah; Gurie, 85, monah; Filaret, 45, monah; Calistrat, 60, monah; Rafailă, 90, monah; Gligore, 30, monah; Miľtie, 32, monah; Visarion, 55, monah; Iosif, 33, monah; Malisin, 38, monah; Vartolomeiu, 110, monah; Savastian, 105, monah; Ambrozie, 45, monah; Domitie, 55, monah; Ghervasie, 94, monah; Gheofilact, 40, monah; Ilarion, 85, monah; Bratu, 80, monah; Nicolae, 40, frate; Petre, 30, frate; Teodor, 42, frate; Gheorghe, 82, frate; Ion, 29, frate; Ioan, 22, frate; Teodor, 34, frate; Ion, 20, frate; Dumitru, 35, frate; Bucur, 91, frate; Petre, 28, frate; Radu, 37, frate.

DIN SCRISUL INEDIT AL LUI NICOLAE IORGA

În luna septembrie, 1912, familia marelui istoric Nicolae Iorga era îndoliată prin moartea fiicei Adriana (Titița) (1903—1912)¹. În această tristă împrejurare, Nicolae Iorga adresează din Vălenii de Munte o telegramă mitropolitului primat Konon², cu

Mormintele familiei lui Nicolae Iorga.

Fotografia ne-a fost pusă la dispoziție prin bunăvoința mamei *Mitrodora Gligor*, ghid la mănăstirea Zamfira.

următorul cuprins: *«Din adîncul inimei mele îndurerate, rog pe Înalt Prea Sfinția Voastră să-mi faceți marea favoare a îngădui înmormîntarea letiței mele la mozaicul din afară al bisericii celei nouă de la mănăstirea Zamfira, înștiințîndu-mă telegrafic urgent pe mine și pe stareță.*

Voi păstra vecinica recunoștință. Nicolae Iorga»³

1. Din a doua căsătorie. În 1900 N. Iorga se desparte de prima soție, Maria V. Tasu, căsătorit în 1890, cununia religioasă la 15 aprilie în biserica «Sfintul Spiridon» din Iași, și se recăsătorește în 1901 cu Ecaterina Bogdan, sora slavistului Ioan Bogdan, căsătoria religioasă la 4 februarie în biserica «Sf. Nicolae» din Brașov, nuni fam. Al. Tzigara-Samurcaș. (A se vedea: Barbu Theodorescu, *Nicolae Iorga 1871—1940, bibliografie*, București, 1976, p. 19, 32; Victor Iova, *Tabel cronologic*, la N. Iorga, *Istoria lui Mihai Viteazul*, vol. I, Biblioteca pentru toți, București, 1979, p. XXXII; XXXVII).

2. Conon Arămescu-Domici, fost la Huși, ales la 14 februarie 1912, investit și înscăunat la 19 februarie 1912 — retras la 1 ianuarie 1919; † 7 august 1922, cu mormîntul în cimitirul de la mănăstirea Cernica.

3. Fondul Mitropolia Ungrovlahiei, *Dosarul 128/1912*, fila 1, Arhivele Statului,

Pe copia telegramei, înregistrată la cancelaria Mitropoliei Ungrovlahiei cu Nr. 4263 din 24 septembrie 1912, mitropolitul primat Konon pune rezoluția: «Dispunem a se răspunde telegrafic la amindouă părțile că dispensăm înmormântarea la M-reaa Zamfira».

Din cancelaria Mitropoliei se trimitea stăreței mănăstirii Zamfira, Jud. Prahova, telegrama: «Domnului Profesor Nicolae Iorga, întimplindu-i-se marea nenorocire de a-i muri copilii cea mai mare, noi vă comunicăm că i-am dispensat înmormântarea acesteia, anume pe locul ales dinafară lângă biserica nouă de la acea sfințită mănăstire, despre care i-am comunicat domniei sale răspunsul la dorința arătată.

Fiți cu toatele binecuvîntate. Konon, Mitropolit Primat»⁴.

Aprobarea era adusă la cunoștință, prin telegramă, și Prof. N. Iorga, la Vălenii de Munte: «Răspunzînd telegramei și profund regretînd nenorocirea cu durerea Domniei Voastre pentru vecinica adormire întru Domnul a copilei iubite, Vă comunicăm că dispensăm înmormântarea acesteia, anume pe locul ales dinafară, lângă biserica nouă de la mănăstirea Zamfira, despre care urgent telegrafiem acum și stăreței respective, pentru știință și întocmai urmare.

Konon, Mitropolit Primat»⁵.

Nicolae Iorga aduce mulțumiri în scris mitropolitului primat:

«Înalt Prea Sfințite,

Nu pot să mulțumesc în deajuns Înalt Prea Sfinției Voastre pentru împlinirea dorinței mele de a da un loc de odihnă, curat și lerit de lume, fetiței mele care s-au luat de la mine.

Compătimirea cu care a întovărășit Înalt Prea Sfinția Voastră această jaloare m-a mișcat adînc și nu voi uita-o niciodată.

Rugăm pe Înalt Prea Sfinția Voastră să nu uite în rugăciunile sale pe aceea care s-a deslăcut dintre noi cu icoana cerută de dînsa între mînuțele ei, o încredințez de liiescul meu devotament.

*N. Iorga»*⁶.

Emoția stăpînește lacrima în scris a părintelui, despărțit de copila sa, «cu icoana cerută de dînsa între mînuțele ei», pe care o încredințează rugăciunilor arhieresti ale mitropolitului primat, Konon.

Este o pagină emoționantă din viața lui Nicolae Iorga, ce nu a fost dată scrisului pînă acum, și pe care am cutezat să i-o facem cunoscută, pentru adîncă duiosie paternă.

Moartea fiicei sale, la 21 septembrie, 1912, l-a afectat adînc, fiindcă, în aceeași zi, anunța în «*Neamul românesc*»: «Aduc la cunoștința domnilor abonați ai *Neamului românesc* că, din pricina morții fiicei mele Adriana (Titia), nu voi scoate foaia vreo săptămîină». Cu această ocazie, primește numeroase scrisori de comdoleanțe⁷.

Mormîntul copilei Adriana (Titia) avea să primească la 25 iulie, 1977, și trupul neînsuflețit al fratelui ei, Valentin (1912—1977).

Crucea de metal ce le străjuiește mormîntul comun, poartă inscripția: *Adriana N. Iorga*

Filiala București.

4. *Ibidem*, fila 3.

5. *Ibidem*, fila 2.

6. *Ibidem*, contra pagină, scris cu cerneală neagră: «22 septembrie, 1912. Copiată acolea, originalul fiind cu anevoe de citit».

7. Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 58.

1903—1912

Valentin N. Iorga

1912—1977

În partea dreaptă a mormintului se află și mormintul fratelui lui Nicolae Iorga, George Iorga (1873—1933). Crucea de marmură a mormintului poartă inscripția :

GEORGE IORGA

† 28 oct. 1933

În continuarea acestui mormînt, spre răsărit, un al treilea mormînt al familiei lui Nicolae Iorga odihnește pe mama sa Zulnia (1842—1934) și pe fiul lui Nicolae Iorga, Ștefan (1906—1975). Crucea de metal care le străjuiește mormintul lor comun, poartă inscripția :

ZULNIA IORGA

1842—1934

Dr.

ȘTEFAN N. IORGA

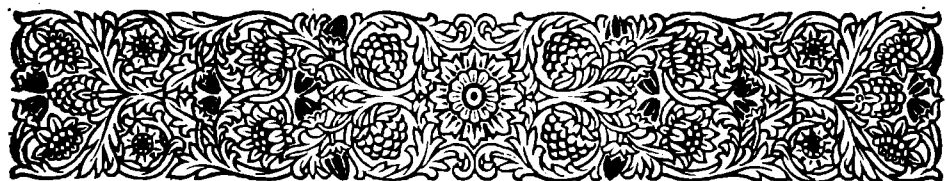
1906—1975

Fie-ne îngăduit, ca această scurtă evocare să le fie un modest prinos de închinare creștinească, depus pe mormintele lor :

Dumnezeu să-i odihnească în pace !

Pr. I. IONESCU

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA «IZVORUL TĂMĂDUIRII», TÎRGOVIȘTE

În ziua de duminică 26 septembrie 1982 a avut loc sfințirea bisericii din parohia Izvorul Tămăduirii din orașul Tîrgoviște.

Vechea cetate de scaun a Țării Românești primea în sinul său pe un ierarh al Bisericii pentru ca să aducă tuturor credincioșilor din acest oraș binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin și să sfințească munca și rîvna credincioșilor acestei biserici, care, în frunte cu vrednicul preot Constantin Călinescu, au dus locașul lor de cult în starea cea dintîi, împodobind-o ca pe o mireasă duhovnicească.

Am regăsit vechea cetate a Tîrgoviștei, azi metropolă de muncă și alese realități moderne, cu zeci de fabrici, școli și întreprinderi, cu monumente vechi și noi. Dacă cu 350 de ani în urmă, sub domnia lui Matei Basarab, Tîrgoviștea era asemănată cu Antiohia și Damascul, nici azi nu este mai prejos decît alte orașe ale epocii sale. Dacă azi nu se mai aprind felinarele de la Chindie, azi strălucesc în cetatea lui Matei 30 de fabrici din toate marile ramuri ale industriei — petrol, lemn, alimentare și au apărut multe transformări fericite... Printre monumentele religioase din Tîrgoviște, biserica Izvorul Tămăduirii a fost zidită la anul 1832 de credincioșii breslași, cojocari, abații, zidari, croitori — spre cea de a patra poartă, numită a Argeșului —, ce duce la cetatea de lemn și la Cîmpulung, în Tîrgul din afară, ca să le fie locaș de închinăciune lor și familiilor lor.

De-a lungul vremii i s-au făcut mai multe reparații de întreținere, iar în anii 1870 și 1938 i s-au făcut reparații generale.

La cutremurul din 1977 a suferit mari stricăcuni, iar conducerea parohiei a inițiat lucrările de reparații generale la întregul monument, făcîndu-i-se consolidări, tencuieii noi, pavaj, revizuirea acoperișului și, în fine, o pictură nouă, toate cu contribuția credincioșilor.

Și în duminica aceasta de toamnă, după ceremonialul sfințirii Bisericii, cu oclirea ei și stropirea cu aghiazmă a urmat Sfînta Liturghie, răspunsurile corale fiind date omofon de către toți cei prezenți.

În continuare, P. C. Pr. Protoiereu Chițescu Gheorghe a salutat prezența P. S. Episcop Roman Ialomiteanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, și a prezentat o succintă dare de seamă asupra vieții religioase din protoieria sa. Subliniază faptul că în acești ani rănile cutremurului au

fost vindecate, viața religioasă este în continuă desăvârșire, preoțimea se află la locul ei și activitatea de deplină creștere, în toate domeniile, cultural, social, religios și cetățenesc.

Arată munca depusă de către organele parohiale, în frunte cu aleșii credincioși ai bisericii, în frunte cu preotul Constantin Călinescu, parohul bisericii, au redat orașului Tîrgoviște încă un monument al trecutului nostru religios. Felicită pe toți pentru frumoasele realizări.

Pr. Constantin Călinescu, parohul bisericii, în numele obștii de credincioși, prezintă la rîndul său un raport cu desfășurarea lucrărilor de restaurare a bisericii, subliniază mulțumirile și, uneori greutățile pe care le-a avut, dar sprijinit de către organele parohiale și de credincioși, cu ajutorul lui Dumnezeu, a reușit tot ceea ce se vede.

Mulțumește Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin pentru ajutorul dat prin Arhiepiscopia Bucureștilor, Departamentului Cultelor și organelor locale de Stat care i-au dat sprijinul în decursul lucrărilor.

Mulțumește, în mod deosebit, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, delegat al Centrului Eparhial, care a venit să ne sfințească munca și să ne binecuvinteze.

De asemenea organelor parohiale și tuturor credincioșilor care au contribuit material și moral pentru reușita acestor lucrări.

Prea Sfințitul Episcop Roman, aduce binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin și într-o frumoasă predică arată care este frumusețea bisericii și a sfințirii bisericii. P. S. Sa spune, printre altele: «Ați reparat biserica, ați împodobit-o și azi ați deschis-o. Este ca o maică iubitoare și ne primește pe toți la sînul ei. Strigă de veacuri: Să vină la Mine toți cei ce vin la Hristos. Ne cheamă pe toți. Hristos ne-a spus lucruri noi. Nu le spune: «Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte». Le spune fiți buni, fiți blînzi, fiți milostivi, fiți făcători de pace. Iubiți pe vrăjmași și rugați-vă pentru ei. Iudeii așteptau o împărăție lumească, pentru ca să alunge pe romani din țara lor. Hristos, însă, aduce o altă împărăție. Le spune: «Împărăția cerurilor este în voi. Și azi Biserica, urmînd apostolilor spune tuturor: «veniți la Mine toți cei osteniți și cei obidiți și Eu vă voi odihni pe voi».

Cuvintele calde ale Prea Sfințitului Episcop Roman, și de data aceasta, au încălzit sufletele tuturor.

În continuare s-a oficiat slujba Parastasului pentru ctitorii cei adormiți și pentru vechii slujitori ai bisericii.

Pr. DAVID POPESCU

RESFINȚIREA BISERICII «ADORMIREA MAICII DOMNULUI» DIN PAROHIA TÎNGANU, COMUNA CERNICA, PROTOIERIA SECTOR AGRICOL ILFOV

Duminică, 31 octombrie 1982, a avut loc resfințirea bisericii cu hramul «Adormirea Maicii Domnului» din parohia Tînganu, comuna Cernica, Protoieria Sector Agricol Ilfov, în urma lucrărilor de subzidire, reparația generală a tencuielilor exterioare și de restaurare a picturii.

În ajunul mării sărbători, seară minunată de toamnă tîrzie, binecuvîntată de Dumnezeu cu splendori deosebite de frumuseți, s-a săvîrșit slujba privegherii de către un distins sobor de preoți din satele vecine și din București.

În dimineața zilei de 31 octombrie 1982, în dangățul melodios al clopotelor a sosit Prea Sfințitul Episcop-vicar Vasile Tirgovișteanul, întâmpinat cu Sfânta Evanghelie și cu sfința cruce. Preoții, diaconii îmbrăcați în veșminte și credincioșii în straie sărbătorești, într-un glas, au intonat imnul arhieresc.

Prezența pe aceste pitorești meleaguri ilfovene, unde munca se înfrățește cu glia, dovedă minunate rezultate obținute în producțiile agricole de vară și de toamnă, a Prea Sfințitului Episcop-vicar Vasile Tirgovișteanul, a impresonat în mod cu totul deosebit pe credincioși.

Inconjurat de soborul preoților și ajutat de Arhid. Ion Bănășteanu, secretarul Cabinetului patriarhal și de Diac. Constantin Popescu de la Catedrala patriarhală, Prea Sfințitul Episcop-vicar Vasile Tirgovișteanul a săvârșit resfințirea bisericii cu ocolirea tipiconală, prin stropirea cu apă sfințită și ungerea cu sfințul Mir, citind rugăciunile de sfințire.

După ce credincioșii au trecut prin fața Sfintei Mese aducând smerită închinăciune, s-a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă, în timpul căreia a primit hirotonia întru diacon un tânăr licențiat în teologie, oficiere ce a sporit frumusețea evenimentului și a adus mult folos duhovnicesc credincioșilor, prin înțelegerea preoției ca Taină sfințită a Bisericii în genere.

Răspunsurile la strană au fost date de către credincioși, dascăli și un grup de maici de la Mînăstirea Pasărea.

Predica zilei despre «Bogatul și săracul Lazăr» a fost rostită de Părintele Bădie Gheorghe de la parohia de centru — Cernica, care, în cuvinte calde, a prezentat pe de o parte bogăția materială și sărăcia spirituală cu urmările lor nefaste pentru suflet și sărăcia materială și bogăția spirituală în toată măreția lor, pe de altă parte.

După omatul, a urmat cuvîntul de bun-venit adresat de Părintele Ioan Paraschivescu, protoiereul Protoieriei Sector Agricol Ilfov, P. S. Episcop-vicar Vasile Tirgovișteanul. P. C. Sa a spus, printre altele: «Prin prezența P. S. Voastre la resfințirea acestei biserici ați pus o diademă de nestemate pe fruntea parohiei Tinganu. Credincioșii trăiesc astăzi bucuria marii lor împliniri, căci își văd încununute străduințele neobosite de zi cu zi; locașul acestei sfinte biserici, frumos ca o bijuterie, va vorbi, peste ani și ani, de evlavie, munca înfrățită și credința creștinilor de pe aceste plaiuri».

Referindu-se apoi la părintele Constantin Popescu, parohul satului Tinganu, P. C. Protoiereu ilustrează chipul slujitorului tânăr în persoana căruia «se împletește armonios munca fără preget, depusă cu timp și fără timp, pentru buna chivernisire a celor necesare Casei Domnului, cu evlavie, râvnă și simțirea cu adevărat creștinești în slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor...».

Prezentînd, în ansamblu, înfăptuirile din Protoieria Sector Agricol Ilfov, subliniază că, «...lucrările executate de către parohii precum și sfințele slujbe ce se săvîrșesc în biserici sau cu diverse ocazii, atestă climatul de totală și garantată libertate religioasă ce există în Patria noastră».

Stăpînit de emoția momentului la cuvîntul Părintele paroh Constantin Popescu, care face o amplă dare de seamă asupra desfășurării lucrărilor, neuitînd să amintească că piatra de temelie a acestui început bun în această măreață înfăptuire s-a făcut de înaintașul său întru slujire la această biserică, vrednicul de pomenire preot Teodorescu Mihail.

Aduce respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Departamentului Cultelor și organelor puterii de Stat locale pentru ajutorul și sollicitudinea arătate în executarea lucrărilor, Consiliului și Comitetului parohial, precum și bunilor săi enoriași, care au contribuit cu munca și obolul lor.

P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul, delegatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, după ce hiroteseşte în sachelar pe Părintele Constantin Popescu, aduce binecuvîntări şi urări de sănătate şi fericire credincioşilor din această parohie şi păstorului lor sufletească, arătînd printre altele că împletirea muncii de zi cu zi cu dragostea pentru Casa Domnului s-a răsfrînt folositor pentru viaţa şi sufletele lor.

P. S. Sa vorbeşte apoi despre Biserica pe care a întemeiat-o Iisus Hristos, Biserica luptătoare, arătînd importanţa ei pentru credincioşi, ea fiind loc de rugăciune, reculegere şi împăcare sufletească. «V-aţi străduit şi aţi izbutit să aduceţi la strălucirea cea dintîi acest sfînt locaş în care sălăşluieşte lumina cea pură a fiinţei, Dumnezeu cel în Treime lăudat; aci pentru munca voastră osîrduielnică şi pentru evlavia voastră creştinească, vă veţi împărtăşi din darurile sale cele bogate.

Preotul nu-şi poate îndeplini misiunea dezvoltînd numai latura sacramentală a misiunii prebteşti, ci va trebui să conjuge apostolatul liturgic cu apostolatul social. Activitatea preotului din zilele noastre nu se poate restrînge la Liturghia în Biserică, ci trebuie să devină o liturghie publică după Liturghia sacramentală. Participarea omului la Liturghie, transformă viaţa creştinului în «Liturghie de după Liturghie». În Sf. Liturghie creştinul primeşte îndemnul de a fi ziditor de viaţă comunitară în dragoste şi pace, în familia sa, în societate, la locul de muncă. În afara Liturghiei sau în Liturghia de după Liturghie membrii Bisericii trebuie să exprime egalitatea pe care au experimentat-o în Liturghie, printr-o comunitate cu toţi oamenii, într-o atmosferă de dreptate, libertate şi egalitate. Dacă în slujba de la altar preotul face vie şi actuală jertfa şi dăruirea Fiului lui Dumnezeu pentru mîntuirea lumii, el va continua această slujire prin activitatea sa în largul lumii şi va fi în slujba credincioşilor, în slujba năzuinţelor contemporane ale omenirii...».

«Nu se va mărgini la săvîrşirea slujbelor religioase, nici numai la vestirea Evangheliei din amvon, ci va face din toată viaţa o «liturghie», o slujbă de dăruire pentru binele şi ajutorinţa semenilor săi...».

Aceasta înseamnă să mergem în pas cu istoria poporului nostru, să fim contemporani şi să facem vie în contemporaneitate lucrarea Bisericii, de a dovedi iubirea lui Dumnezeu în lume şi de a chema pe oameni la iubire şi pace.

În încheiere P. S. Sa a spus: «Fie ca această neuitată zi să fie un început al hotărîrii voastre de a vă înfrumuseţa biserica sufletelor voastre, înfrumuseţare şi îmbogăţire duhovnicească cu care să vă puteţi prezenta înaintea nemitarnicului Judecător pentru răsplata ce vă aşteaptă la sfîrşitul vieţii».

A urmat îndătinatul Polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, pentru conducătorii Republicii Socialiste România şi parastasul pentru ctitorii bisericii. Binecuvîntează Doamne pe cei ce iubesc podoaba Casei Tale!

Pr. CONST. POPA-BĂLĂCEANCA

SFÎNŢIREA BISERICII DIN PAROHIA JUGUR, PROTOIERIA CÎMPULUNG MUSCEL

Plaiurile muscelene sînt pline de frumuseţi naturale. Aici întîlneşti, la fel ca în trecut grădinile pline de pomi fructiferi, păduri de fag şi de stejar şi brazi înalţi ce dau mina cu cerul. Fie că este primăvară, iarnă sau toamnă, satele de pe dealuri te privesc cu linişte şi cu bucurie.

Aici, printre dealurile ce suie de la Drăghici în sus spre vîrfurile Poienarilor, unde ocupația de bază a locuitorilor este păstoritul, te oprești în satul Jugur, astăzi, cu case de munte reînnoite și modernizate, cu radiouri și televizoare, cu oameni muncitori care au lăsat toiagul și ciini și au luat lampa de minier. Azi ei nu mai trăiesc între pămînt și cer, ci scot din foalele pămîntului cărbunele negru — aurul negru — ce dă lumină și căldură în casele tuturor. Dăruind și dăruindu-se, cu munca lor anonimă societății au fost fericiți în ziua de duminică 14 noiembrie — cînd a avut loc evenimentul sfințirii bisericii din satul lor, a noilor lucrări de restaurare și reînnoire a locașului lor de închinare, de către un ierarh bun și înțelept al Bisericii noastre ortodoxe, Prea Sfințitul Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Încă de dimineață, P. S. Sa, însoțit de P. C. Consilier Mihail Marinescu, a fost întâmpinat de soborul de preoți rînduit, în frunte cu P.C. Pr. Gheorghe Dudu, prototiereul Circ. Cîmpulung Muscel și de Pr. Cornel Rădulescu, parohul bisericii.

După sfințirea bisericii și ocolirea ei cu stropirea cu aghiazmă s-a săvîrșit Sfînta Liturghie. Predica zilei a fost ținută de preotul Manu Dănuț, iar răspunsurile de la strană au fost date de toți cei prezenți, sub conducerea cîntăreșilor bisericești.

În continuare, P. C. Preot Gheorghe Dudu a luat cuvîntul și, după ce a salutat prezența Prea Sfințitului Episcop Roman, delegatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, îi mulțumește că a venit și a poposit în biserica din Jugur păstorită de vrednicul preot Cornel Rădulescu.

După o frumoasă descriere a peisajului din Jugur, cu cromatica lui de toamnă ruginie, cu strălucirea sufletescă a credincioșilor din Jugur, P. C. Sa arată că satul acesta este pomenit documentar de la anul 1452. Pe acest teren au fost ridicate, una după alta trei biserici din lemn care au ars. Biserica prezentă este ridicată în anul 1885 de familia ctitoricească Gondopol pe o mică înălțime în mijlocul satului și închinată Sfîntului Ierarh Nicolae al Mirelor Lichiei. De 100 de ani nici un arhiereu nu a mai urcat în deal la Jugur și, pentru aceasta azi este mare zi pentru credincioșii care au venit să primească binecuvîntare de la un arhiereu al lui Hristos. Astăzi biserica din Jugur, prin rivna preotului și a credincioșilor ei, este din nou frumoasă și strălucitoare și se bucură pentru ea și înaintașii lor, părinți și strămoși adormiți în Domnul. Felicită pe credincioși, organele parohiale pentru frumoasele realizări.

Luînd cuvîntul Pr. Cornel Rădulescu, parohul bisericii, cu deosebită emoție salută prezența arhiereului care l-a hirotonit, a Prea Sfințitului Episcop Roman Ialomițeanul. Este fericit că a venit să vadă rodul activității sale în parohia în care a fost trimis. Mulțumește că, împreună cu bunii credincioși și organele parohiale au reușit să vadă biserica satului din nou reînnoită și bine chivernisită. Mărturisește sincer, ca fiu de preot, a simțit chemarea sfîntă de a îmbrățișa amvonul aici, în apropierea meleagurilor natale, unde a venit, împreună cu soția și cu cei doi copii să păstorească aici la Jugur. Prezintă o dare de seamă asupra desfășurării lucrărilor, de la consolidarea zidurilor crăpate de cutremur, la acoperirea din nou a bisericii și clopotniței, de la restaurarea trapezei pînă la noua pictură murală din biserică. Toate aceste lucrări s-au făcut din donațiile credincioșilor, care au înțeles chemarea sfîntă a bisericii.

În încheiere mulțumește lui Dumnezeu pentru toate. Aduce mulțumiri Prea Sfințitului Episcop Roman pentru că a venit să sfințească biserica. Îl roagă să transmită Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin omagiul credincioșilor din Jugur. Mulțumește Departamentului Cultelor și organelor locale de Stat pentru sollicitudinea acordată, precum și preoților slujitori și credincioșilor care au contribuit la aceste realizări.

P. S. Episcop Roman Ialomiteanul, după ce aduce binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin spune «că la sfîrșitul oricărei lucrări se aduce rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu; Slavă ție Dumnezeu nostru, slavă Ție. «Prin actul sfințirii biserica devine locaș de închinare lui Dumnezeu. S-a făcut o biserică frumoasă, ați scos această lucrare din sufletul și inima dvs. Mîntuitorul zice că orice vom face întru numele Lui însușit vom primi. Plata este multă în ceruri. Creștinul dăruiește tuturor din mult-puținul său, căci este mai fericit a da decît a lua».

Așa au făcut și credincioșii din Jugur și au luat model pe samarineanul din Evanghelie și au vindecat toate rănile bisericii lor, turnînd din mila, iubirea și jertfa lor. Pentru toate acestea fericită pe credincioși și le urează o sporită viață spirituală.

Pr. DAVID POPESCU

CONCERTUL DE COLINDE AL ELEVILOR SEMINARULUI TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI, PREZENTAT CU OCAZIA PRAZNICULUI NAȘTERII DOMNULUI 1982 ȘI ANULUI NOU 1983

În după-amiaza zilei de marți 20 decembrie orele 17,00 1982, la Seminarul teologic din București, a avut loc tradiționala sărbătoare a colindelor de Crăciun și Anul nou 1983, însoțit de piesa populară «Irozi», prelucrare de Victor Ion Popa.

La această serbare au participat P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, vicar patriarhal, P. S. Episcop Roman Ialomiteanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, delegați ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, P. C. Consilieri ai Sîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor, membrii corpului didactic al Seminarului, activi și pensionari, elevii școlii, invitați și un numeros public.

A fost de față reprezentantul Departamentului Cultelor.

Corul Seminarului, sub conducerea P. C. Diac. Prof. Marin Velea a intonat Imnul arhieresc la intrarea înalților oaspeți în sala de festivități a Seminarului, unde a avut loc sărbătoarea colindelor și unde trona frumos împodobit tradiționalul pom de Crăciun.

P. C. Pr. Prof. Dumitru Dima, directorul Seminarului teologic din București, a deschis serbarea salutînd prezența în sală a delegațiilor Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin și a reprezentantului Departamentului Cultelor, ca și a celorlalți participanți, arătînd că elevii seminariști, potrivit unei vechi și sănătoase tradiții ortodoxe românești, au pregătit un bogat program de colinde religioase pe care îl oferă în dar tuturor celor de față care doresc să guste din nestematele folclorului religios al poporului nostru.

După cuvîntul de bun-venit al P. C. Pr. Prof. Dumitru Dima, directorul Seminarului, P. C. Pr. Florin Boitan, spiritualul Seminarului a rostit un frumos și înaripat cuvînt despre colinde, ca tezaur de mare preț al folclorului românesc și totodată oglindă a spiritualității ortodoxe românești, de totdeauna și de pretutindeni, intitulat: «*Colindele în spiritualitatea poporului nostru*».

Din cuvînt s-a desprins că aceste minicreații folclorice «au constituit un element foarte important în păstrarea unității de neam, limbă și credință a poporului nostru,

care și-a mîngîiat durerile cu cîntecul, și-a sprijinit nevoile cu doina și cu colindele s-a înălțat și s-a apropiat de Dumnezeu».

În continuarea programului, corul elevilor a prezentat programul de colinde care a fost alcătuit din următoarele lucrări: Steaua sus răsare, de Vasile Popovici; În seara de Moș Ajun, de Marin Trache; Sus creștini, de Gh. Cucu; Colindătorii — poezie de George Coșbuc, recitată de elevul Cojocarul Ion din anul V; Noi umblăm și colindăm — melodie culeasă de Ilarion Cocișiu, prelucrată de P. C. Diac. Prof. Marin Velea; În vîrfuri la nouă meri, de Gh. Cucu; Plecarea magilor, de D. G. Kiriac; Moș Crăciun — poezie de O. Goga, recitată de elevul Dragomir Laurențiu din anul II; Noi umblăm și colindăm, de Mihail Bircă; Astăzi s-a născut Hristos, de Timotei Popovici; Ia sculați, români plugari, culegere și prelucrare de P. C. Diac. Prof. Marin Velea; Iisus pe valuri — poezie de O. Goga, recitată de elevul Petcu Adrian din anul IV; Din an în an, de Gh. Budiș; Bună dimineața la Moș Ajun, melodie de Alexandru Podoleanu, armonizată de I. D. Chirescu; Plugușorul, de Maxim Vasiliu; Pace — poezie de Ioan Alexandru, recitată de elevul Vasile Alexandru Puiu din anul IV; Vrem pace în lume — compoziție corală de P. C. Diac. Prof. Marin Velea, pe versuri de Ioan Meitoiu; Românie țara mea de dor — compoziție corală de Mircea Neagu; Colindă, colindă — poezie de Alexandru Botez, recitată de elevul Uță Mircea din anul III.

Partea a doua a programului a fost alcătuită din piesa de teatru religioasă «Irozii» și prezentată de către un grup de elevi din anul V. Atît execuția tradiționalului concert de colinde, cît și interpretarea cu pasiune și talent de către grupul amintit a piesei de teatru «Irozii», inspirată din folclorul religios și prelucrată cu aleasă măiestrie de către regretatul scriitor Victor Ion Popa, s-au bucurat de o reală și binemeritată apreciere din partea publicului prezent în sală, concretizată în ropotele de aplauze cu care au fost cinstiți ostenitorii acestei frumoase serbări de colinde și cîntece de Anul nou.

La sfîrșitul programului a luat cuvîntul P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, vicar al Sfîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor, care adresînd elevilor un părintesc și cald cuvînt de felicitare pentru osteneala depusă în pregătirea acestui bogat program artistic a spus între altele:

«Ne-ați făcut să retrăim clipele copilăriei. Prin aceste colinde ați creat atmosferă cu care trebuie să împlinim sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. Să fiți deci purtătorii mesajului transmis prin colinde. Să sărbătoriți Nașterea Domnului în locurile natale unde vă veți întîlni cu părinții, frații și rudele dvs. și să vă petreceți vacanța în pace și bună-înțelegere, arătînd oamenilor că vă pregătiți să deveniți slujitori ai lui Dumnezeu și îndrumători duhovnicești ai credincioșilor. Vă aduc binecuvîntarea Prea Fercitului Părinte Patriarh Iustin și vă doresc să petreceți Sfintele sărbători cu pace, bucurie și fericire».

În acordurile Imnului arhieresc, executat de corul Seminarului teologic, sub conducerea P. C. Diac. Prof. Marin Velea, PP. SS. Episcopi-vicari, Vasile Tîrgovișteanul și Roman Ialomițeanul, și reprezentantul Departamentului Cîltelor, precum și însoșitorii lor, au părăsit sala de festivități unde au fost martori ai desfășurării celor două manifestări artistice religioase intrate de mult în tradiția Seminarului teologic din București.

ASISTENT

SĂRBĂTOAREA PATRONULUI SEMINARULUI TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

În fiecare an, ziua de 25 Ianuarie este zi de aleasă sărbătoare la Seminarul teologic din București. Este zi de popas duhovnicesc, zi de sărbătoare a celui întru sfinți Părintelui nostru Grigorie de Nazianz, ocrotitorul acestui vechi așezământ de cultură teologică al Bisericii noastre strămoșești.

Și anul acesta, potrivit rînduiei stabilize, P. S. Episcop, Roman Ialomițeanul, vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, în dimineața zilei de 25 ianuarie, orele 9,00, a fost întîmpinat în Paraclisul Seminarului teologic de un sobor de preoți profesori și diaconi în frunte cu P. C. Pr. Prof. Dumitru Dima, directorul Seminarului.

La ora 9,30, în acordurile corului bărbătesc al Seminarului teologic, sub conducerea P. C. Diac. Prof. Marin Velea, a început oficierea Sfintei Liturghii de către P. S. Episcop Roman Ialomițeanul înconjurat de preoții profesori ai școlii și unii slujitori ai Catedralei patriarhale din București. La momentul potrivit, din cadrul Sfintei Liturghii, a fost rostită predica zilei de către elevul Nasta Nicolae din anul V, care a relevat semnificația acestei alese prăznuri cînd credincioșii în număr mare se adună în acest sfînt locaș pentru a da cinstirea cuvenită Sfîntului Grigorie Teologul, a cărui impresionantă operă teologică este moștenire de mare preț a Bisericii noastre ortodoxe.

După săvîrșirea Sfintei Liturghii și oficierea obișnuitului parastas, întregul sobor de preoți și diaconi a urcat în sala de festivități a Seminarului, unde P. C. Pr. Prof. Dumitru Dima, directorul Seminarului teologic, a rostit cuvenitul cuvînt de întîmpinare a P. S. Episcop Roman Ialomițeanul și a oaspeților prezenți la acest popas sărbătorec. A exprimat, de asemenea, respectuoase mulțumiri P. S. Sale P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, pentru dragostea și bunăvoința pe care a avut-o de a fi alături de întregul personal al școlii la sărbătorirea Sfîntului Grigorie Teologul, precum și Onoratului Departament al Cultelor pentru solitudinea permanentă care o acordă tuturor ostenitorilor acestui așezământ teologic.

La rîndul său, P. C. Pr. Ioan Buga — noul profesor de limbi clasice și moderne de la Seminarul teologic din București — a făcut o scurtă prezentare a temelor majore pe care le ridică Sfîntul Grigorie de Nazianz în marea și impunătoare sa operă teologică.

Iubirea de Dumnezeu și de oameni sînt cele două coordonate ale vieții pline de sfințenie a marelui teolog și gînditor creștin, care, au condus întreaga viață a Sfîntului Părinte.

Ambele teme, sînt o pildă demnă de urmat pentru toți creștinii de pretutindeni și din toate timpurile — a spus vorbitorul în incheierea cuvîntului său. În continuare a avut loc un frumos program artistic alcătuit din două părți cu următoarele lucrări corale și recitări.

Astfel, partea I a început cu Troparul Sfîntului Grigorie Teologul — melodie bisericească psaltică executată la unison de către corul Seminarului teologic în fața întregii asistențe, după care a urmat programul propriu-zis al serbării cu lucrarea corală religioasă Rugăciune — melodie psaltică armonizată de Pr. A. Uncu; Rugăciune — poezie de Ioan Alexandru, recitată de elevul Cojocaru Ion din anul V; Pentru Tine, Doamne — compoziție corală religioasă de Prof. Chiril Popescu; Oda Sfîntului Grigorie Teologul — compoziție corală religioasă scrisă în cinstea patronului Seminarului teologic din București de P. C. diac. Prof. Marin Velea; Fragment din opera Sfîntului Grigorie Teologul «Despre preoție» — tradus de Pr. Prof. Dumitru Fe-

cioru, în lectura elevului Sava George din anul IV; Taina creștinătății — melodie bisericească psaltică de Ion Popescu-Pasărea, armonizată de Nicolae Lungu.

Partea a II-a a programului a fost deschisă cu executarea lucrării corale Mama, de Ioan D. Chirescu, pe versuri de G. Rotică; Floare dragă — compoziție corală de Nicolae Lungu; Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie — poezie de Mihai Eminescu, recitată de elevul Uță Mircea din anul III; Cîntec de pace — compoziție corală de P. C. Diac. Prof. Marin Velea, pe versurile lui Ioan Meștoiu; Românie țara mea de dor — compoziție corală de Mircea Neagu; Iubirea de țară — poezie de Radu Sălăjan, recitată de elevul Dragomir Laurențiu din anul II.

În încheierea programului, corul școlii a executat lucrarea corală patriotică *Românul*, muzica și versurile de Ciprian Porumbescu, ca un omagiu adus compozitorului de la a cărui moarte s-au împlinit anul acesta o sută de ani.

După terminarea programului artistic, a luat cuvîntul P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, care a apreciat eforturile deosebite depuse de elevii școlii pentru a pregăti într-un timp foarte scurt un program atât de frumos și de bogat în cîntări, poezii, și lecturi din opera Sfîntului Grigorie de Nazianz, mare personalitate a epocii patristice, ce a adus Bisericii, lumini neapuse pentru toate timpurile. «Rostul dvs. în această școală — a spus P. S. Episcop în încheierea cuvîntului său — este de a vă pregăti să slujiți lui Dumnezeu și neamului românesc avînd pildă viața și faptele Sfîntului Grigorie de Nazianz, patronul acestui Seminar».

La sfîrșitul întregului program prilejuit de sărbătoarea Sfîntului Grigorie de Nazianz — ocrotitorul primului așezămînt de învățămînt teologic de grad mediu din Biserica Ortodoxă Română — conducerea Seminarului teologic a oferit tradiționala agapă frățească.

ASISTENT

FLORI LA MORMÎNTUL PĂRINTELUI PATRIARH JUSTINIAN

Vineri 11 februarie 1983, la orele 12, Domnul Olli Bergman, Ambasadorul Republicii Finlanda, în Republica Socialistă România, împreună cu soția sa Doamna Vappu (Maria) Bergman, au intrat în biserica Radu Vodă, paraclisul Seminarului teologic din București, și acolo au depus o frumoasă jerbă de garoafe roșii, împodobită cu culorile naționale ale Republicii Finlanda, în semn de adînc omagiu, pe mormîntul fericitului întru pomenire patriarhul Justinian al Bisericii Ortodoxe Române (1948—1977).

În acel moment se aflau deja în biserică o clasă de elevi de la Seminarul teologic, împreună cu P. C. Pr. Prof. Dumitru Dima, directorul acestei școli. A urmat un scurt serviciu religios de pomenire, la mormîntul defunctului Întîistătător al Bisericii noastre, oficiat de P. C. Pr. Prof. Ioan Buga de la același Seminar. Elevii au dat cuvenitele răspunsuri.

Apoi, Părintele director, în cuvinte alese, a salutat cu căldură prezența și a apreciat gestul deosebit de grăitor al domnului și doamnei Bergman de a veni să se închine, de a împodobi cu flori și de a înălța o rugăciune la acest mormînt, pentru odihna sufletului celui de al treilea patriarh al Bis. Ort. Române. A subliniat, în continuare, că repausatul patriarh a iubit în mod deosebit Seminarul în a cărui biserică și-a pregătit lăcașul de veci. A evidențiat de asemenea că actualul Părinte Patriarh, Prea Fericitul Dr. Iustin Moisescu, se ocupă cu neîmpuținată râvnă și caldă afecțiune părintească de această școală teologică, care are înalta misiune să formeze, pentru viitor, clerici luminați și devotați Bisericii, țării și poporului dreptcredincios.

Vădit mișcat, de cele ce s-au spus, a răspuns Domnul Ambasador Olli Bergman, care a mulțumit cordial Părintelui director D. Dima pentru cuvîntul adresat, Părintelui Profesor Buga pentru pomenirea săvîrșită și tuturor elevilor prezenți, pentru că au fost alături de Domnia Sa, în acel moment de înălțare sufletească, și de împlinire a unei sacre datorii față de memoria celui plecat dintre noi. A precizat apoi, în continuare, că a ținut de datoria Domniei Sale ca, în ultimul an de ședere în țara noastră, să vină și să depună flori pe mormîntul adormitului întru Domnul, Justinian Patriarhul, cu care a stat de vorbă de mai multe ori, drept recunoștință pentru atitudinea avută întotdeauna față de Biserica Ortodoxă Finlandeză, Biserică ce are drept bun exemplu, în multe privințe, Biserica Ortodoxă Română, pentru atitudinea frățească față de ierarhii ei, I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Kareliei și al întregii Finlande, și I. P. S. Mitropolit Johannes de Helsinki, și pentru acordarea de burse studenților finlandezi (Vainö Kalevi Ihatsu și Juhani Homanen) care și-au continuat pregătirea superioară teologică, la Institutul teologic din București.

La sfîrșitul programului din biserică, solemnitatea s-a încheiat cu intonarea de către seminaristi, a tradiționalei cîntări: «Veșnică pomenire»!

În urmă s-a trecut în cabinetul Direcției Seminarului, unde s-au dat răspunsuri de către P. C. Părinte Director la întrebările puse de Domnul Ambasador, în legătură cu numărul seminaristilor, programul de instrucție și educație, participarea la serviciile divine, etc.

S-a vizitat apoi o clasă (a III-a) unde s-a făcut prezentarea domnului Ambasador, iar acesta a adresat cîteva cuvinte de îndemn seminaristilor, încheindu-le astfel: «Președintele Țării dumneavoastră, domnul Nicolae Ceaușescu este un mare luptător pentru pace. De asemeni și Finlanda, patria mea, are statornice acțiuni în această privință. Vă doresc și dumneavoastră, din toată inima, ca pe drumul formării preoțești, să țineți seama de aceste strălucite exemple, și să vă însușiți toate temeiurile, ce le veți întîlni în studiile domniilor voastre, care să vă ajute la pacificarea sufletească a credincioșilor dumneavoastră și a lumii întregi».

La sfîrșit, Domnul Ambasador Olli Bergman, la cererea P. C. Director, a scris în cartea de aur a Seminarului un text în limba suedeză, care în traducere românească sună așa: «A fost pentru mine astăzi o mare onoare să depun flori la mormîntul Patriarhului emerit Justinian, drept mulțumită pentru ajutorul său față de Biserica Ortodoxă Finlandeză. Am avut de asemeni bucuria să audiez corul elevilor și să constat că acești tineri lucrează spre mai binele și folosul Bisericii și al Patriei (lor).

Cu o reverență, către Prea Fericitul Patriarh Iustin doresc P. C. Părinte Director și elevilor ca să continue să aducă roade alese».

Domnul Ambasador Olli Bergman și Doamna Bergman au venit la Seminar însoțiți de P. C. Prof. Dr. Al. I. Ciurea, care a făcut și traducerile din limba suedeză în limba română.

În felul acesta s-a desfășurat, evenimentul înfălișat în cele de mai sus, eveniment de o factură delicată, și care confirmă încă o dată, bunele relații româno-finlandeze, pe linie bisericească și civilă.

ALICI

O SĂRBĂTOARE A MUZICII ROMÂNEȘTI

În după-amiaza zilei de 14 februarie 1983, Sala Studio a Ateneului Român a fost gazda unei manifestări muzicale pe cit de interesantă, pe atît de bogată în împliniri muzicale.

Plină pînă la refuz de oameni cu diverse preocupări în societatea contemporană, sala a unit în gânduri și sentimente compozitori, muzicologi, folcloriști, critici muzicali etc., pentru a sărbători trei mari ostenitori — Hary Braunner, 75 de ani, Emilia Comișel, 70 de ani și Viorel Cosma, 60 de ani — în cîmpul larg și atrăgător al muzicologiei și folcloristicii românești.

La ora fixată, președintele Uniunii Compozitorilor din R. S. R., Profesor Nicolae Călinoiu, arăta în cuvintele alese hotărîrea biroului secției de muzicologie de a omagia prodigioasa activitate de cercetare muzicală a celor trei sărbătoriți care prin muncă asiduă de zi cu zi au contribuit substanțial la înscrierea muzicii românești în coordonatele universale ale cercetării muzicale contemporane.

Deschizînd seria cuvîntărilor, binecunoscutul folclorist Tiberiu Alexandru a relevat contribuția celor doi folcloriști — Hary Braunner și Emilia Comișel, discipoli ai marelui folclorist de renume mondial Constantin Brăiloiu — la cunoașterea de către melomani a creației muzicale folclorice românești. Au mai vorbit: Elena Zottoviceanu — cercetător la Institutul de Istoria Artei R. S. R.; Speranța Rădulescu — muzicolog; Gheorghe Oprea — profesor de folclor la Conservatorul de muzică din București și Horia Șurianu, compozitor, toți arătînd pasiunea de cercetător a folcloristei Emilia Comișel, precum și contribuția sa la valorificarea creațiilor muzicale de colinde și cîntece de stea, publicate în voluminoase pagini de către Institutul de Etnografie și Folclor, azi Institutul de cercetări etnologice și dialectologice.

Un al treilea sărbătorit în acea memorabilă seară a fost binecunoscutul profesor, muzicolog, lexicograf, și critic muzical de direcție Viorel Cosma.

Au vorbit despre activitatea muzicianului: Dr. Vasile Tomescu — secretarul Uniunii Compozitorilor din R. S. R.; O. L. Cosma, muzicolog; Iosif Sava, critic muzical; Despina Petecel — muzicolog; Radu Olaru — redactor al ziarelor «Apărarea Patriei» și «Viața militară» și compozitorul și muzicologul Doru Popovici.

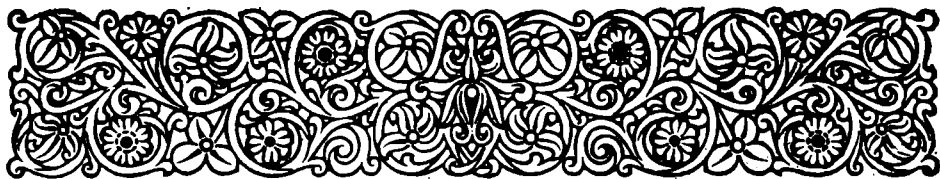
Toți vorbitorii au arătat în cuvinte alese, contribuția cercetătorului român la elucidarea multor probleme spinoase existente în muzicologia românească precum și eforturile sale de a reprezenta muzica țării noastre la diverse întruniri internaționale prin comunicări apreciate elogios în cercurile științifice de peste hotare, al căror membru este de mai mulți ani.

Totodată, s-a relevat preocuparea sa pentru muzica românească veche, concretizată în voluminoasa carte publicată nu de mult și intitulată: «*Doză milenii de muzică pe pămîntul României*», carte recenzată și în revistele noastre bisericești.

S-a relevat, de asemenea, contribuția cercetătorului la cunoașterea de către marele public a valorilor autentice ale muzicii românești prin publicarea celor două lexicoane (1965—1970) făcîndu-i-se totodată invitația de a grăbi înaintarea materialului editurii pentru a fi tipărită «Marea Enciclopedie a muzicii românești», carte la care lucrează de mult timp.

În încheiere, luînd cuvîntul, cei trei sărbătoriți au mulțumit călduros conducerii Uniunii Compozitorilor, precum și celor de față pentru hotărîrea de a sărbători în mod oficial modesta lor activitate depusă cu zel și profund devotament în cîmpul cercetării muzicologice și folcloristice, luîndu-și în același timp angajamentul de a continua cu aceeași pasiune și profundă dăruire munca de cercetare a muzicii și folcloristicii vechi, moderne și contemporane.

Diac. Prof. M. VELEA

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

DIN ACTIVITATEA CENTRULUI ARHIEPISCOPAL GALAȚI (septembrie — octombrie 1982)

În cursul lunilor septembrie și octombrie a.c., la Centrul arhiepiscopal Galați au avut loc următoarele activități mai importante :

1. Slujbe arhieresti

— La 8 septembrie, I. P. S. Arhiepiscop Antim al Tomisului și Dunării de Jos a oficiat sfânta liturghie arhierescă la catedrala arhiepiscopală din Galați, și a hirotonit pe diaconul Ardeleanu Toma ca preot, pe seama parohiei Turcoaia, protopopiatul Babadag, județul Tulcea.

— La 14 septembrie, la praznicul Înălțării Sfintei Cruci, I. P. S. Sa a slujit la catedrala arhiepiscopală și a hirotonit pe diaconul Carp Costică în preot, pe seama parohiei Suceveni, protopopiatul Galați.

— La 3 octombrie, I. P. S. Sa a slujit la catedrala arhiepiscopală și a hirotonit ca diacon pe candidatul pentru preoție Rimboi Angel.

— La 10 octombrie, I. P. S. Sa a liturghisit la catedrala arhiepiscopală și a hirotonit pe diaconul Rimboi Angel ca preot, pe seama parohiei Sf. Gheorghe din municipiul Constanța.

— La 24 octombrie, I. P. S. Sa a slujit la catedrala arhiepiscopală și a hirotonit pe Popa Ștefan ca diacon, pe seama acestei catedrale.

2. Sfințiri de biserici

-- Sfințirea catedralei din Sulina, județul Tulcea.

La 5 septembrie, I. P. S. Arhiepiscop Antim a oficiat sfințirea mare a bisericii catedrale din orașul Sulina, cu hramul Sf. Ierarh Nicolae și Sf. Mc. Alexandru.

Construirea acestui măreț lăcaș de închinare s-a început în anul 1910, în timpul păstoriei episcopului Nifon al Dunării de Jos. Lucrările au fost în atenția tuturor ierarhilor eparhioși din scaunul de la Galați și au durat peste 70 de ani, din cauza evenimentelor prin care a trecut țara. Prin noul impuls dat de I. P. S. Arhiepiscop

Antim s-a reușit ca în anul acesta să se termine pictura în frescă, executată de prof. Gheorghe Răducanu, și să se facă sfințirea, spre marea bucurie a credincioșilor din această localitate situată în Deltă, acolo unde se întilnește Dunărea cu Marea, la poarta cea mai dinspre răsărit a țării noastre.

Sfințirea a decurs după rânduiala tradițională, în asistența organelor parohiale și a unui mare număr de credincioși. Cu acest prilej, candidatul la preoție, Ardeleanu Toma, a fost hirotonit diacon, iar preotul Vasile Marin a fost hirotesit schelar.

La sfârșitul slujbei au rostit scurte cuvântări C. Pr. Virgolici Simion și Ene Nichifor, care cu ani în urmă au funcționat la această parohie, precum și actualul preot paroh Vasile Marin, arătând etapele mai însemnate în desfășurarea lucrărilor. P. C. protoiereu Nicolae Ionescu a prezentat o dare de seamă asupra activității spirituale și gospodărești a preoților și credincioșilor din protopopiat.

I. P. S. Arhiepiscop, luând cuvîntul, a spus între altele: «Ziua de astăzi este o zi măreață din viața acestei parohii și a credincioșilor din acest oraș, care, după peste 70 de ani de stăruință, ajung la capătul ostenelelor prin solemnitatea sfințirii acestui sfînt lăcaș. Aceasta vine ca o răsplată pe care Dumnezeu o dă locuitorilor din aceste părți de lingă Dunăre și Mare pentru credința, strădania și dragostea lor. O dată cu voi se bucură și părinții voștri, bunicii și toți cei care au nădărduit să facă această realizare. Închinat Sf. Ierarh Nicolae și Sf. Mc. Alexandru, noul lăcaș apare ca un semn de mulțumire pentru vitejia eroilor de la Grivița, care și-au jertfit viața pentru eliberarea acestor meleaguri străvechi românești de sub dominația otomană».

În încheiere, I. P. S. Sa a îndrumat pe credincioși să păstreze neștirbită credința noastră strămoșească și să fie buni cetățeni ai patriei. Tuturor le-a exprimat felicitări și le-a împărtășit binecuvîntarea arhierescă.

— Sfințirea bisericii din Costinești, județul Constanța.

La 26 octombrie, I. P. S. Arhiepiscop Antim a oficiat sfințirea bisericii din parohia Costinești, protopopiatul Constanța, cu hramul Sf. M. Mc. Dimitrie.

La acest sfînt lăcaș, în perioada anilor 1979—1981, s-au făcut reparații capitale și pictură nouă prin grija C. Pr. paroh Victor Capus, a organelor parohiale și cu sprijinul credincioșilor.

După săvîrșirea sfințirii bisericii, s-a oficiat, în continuare, sfînta liturghie arhierescă. Cu acest prilej candidatul la preoție, Strat Ionel, a fost hirotonit diacon, iar preotul paroh Capus Victor a fost hirotesit iconom stavrofor.

Predica zilei a fost rostită de P. C. Pr. Neagu Ioan. La terminarea slujbei, P. C. protoiereu Dumitru Stănei, a adresat un cuvînt de întîmpinare pentru I. P. S. Arhiepiscop, iar Pr. Capus Victor a făcut o prezentare a vieții din parohie și a activității gospodărești, ce a fost încununată prin actul de sfințire a sfîntului lăcaș. I. P. S. Arhiepiscop, în cuvîntul de învățătură adresat clericilor și credincioșilor de față, între altele, și-a exprimat bucuria de a se afla prezent la două evenimente fericite ale acestei biserici, hramul și resfințirea ei. «În această zi, a zis Arhipăstorul, Sf. M. Mc. Dimitrie veghează de deasupra noastră a tuturor și binecuvîntează pașii noștri spre tot lucrul bun. Sf. Dumitru a purtat cu cinste cununa muceniei. Nouă ni se cere cununa aceea care strălucește prin trăirea vieții creștinești, a binefacerilor către semenii noștri, a vredniciei, a cinstei, prin împlinirea poruncilor Evangheliei». Evidențîind frumoasa lucrare duhovnicească și gospodărească desfășu-

rată la această parohie de către credincioși și de către organele parohiale în frunte cu păstorul lor, I. P. S. Sa i-a îndrumat pe toți cei de față să răspundă cu aceeași dragoste mai departe chemărilor care li se fac de către conducători pentru împlinirea trebuințelor obștești din localitate.

Înceind cuvîntul, a împărtășit tuturor arhieresti binecuvîntări.

— Sfințirea bisericii din filiala Caraorman, jud. Tulcea.

La 31 octombrie, I. P. S. Arhiepiscop a săvîrșit resfințirea bisericii filialei Caraorman, din parohia Crișan, protopopiatul Tulcea, păstorită de Pr. Bohaciu Constantin.

I. P. S. Sa a fost înconjurat de un mare sobor de clerici.

După oficierea sfințirii mari a bisericii, la sfînta liturghie, diaconul Strat Ionel a fost hirotonit preot pe seama parohiei Sulina II, iar candidatul pentru preoție Radu Viorel a fost hirotonit diacon.

La sfîrșitul slujbei, P. C. protoiereu Nicolae Ionescu a adresat I. P. S. Arhiepiscop un cuvînt de bun venit în mijlocul vrednicilor preoți și credincioși din aceste ținuturi ale Deltei, care își fac datoria cu prisosință pentru înflorirea Patriei și bunăstarea sfințelor lăcașuri. Pr. paroh Bohaciu Constantin a făcut o scurtă dare de seamă asupra lucrărilor efectuate la această biserică filială care constau din: consolidarea temeliei, tencuieli interioare și exterioare, zugrăveli și acoperiș nou.

A vorbit apoi I. P. S. Arhiepiscop Antim, din a cărui cuvîntare spicuum cele ce urmează: «Participăm cu vie însuflețire și cu mulțumire la acest act solemn al încheierii și sfințirii lucrărilor executate la această biserică de către bunii credincioși ai acestei localități, în frunte cu organele parohiale și cu păstorul duhovnicesc. Este o mare bucurie pentru noi toți că ați ajuns să vă vedeți biserica sfințită și să primiți iarăși de aici binecuvîntarea sfîntă, care hrănește sufletul prin harul sfințelor slujbe și prin învățatura mîntuitoare pe care însuși Domnul ne-a lăsat-o ca hrană duhovnicească.

Rostul bisericii de toldeauna și mai ales de astăzi, este de a statornici între oameni și popoare dragostea și buna înțelegere pentru a stabili încrederea în realizarea unei păci trainice în lume. Biserica propovăduiește fără încetare pacea și se roagă pentru ea în sfințele rugăciuni. Orice lăcaș sfînt este zidit pe moaștele martirilor care au proslăvit pe Dumnezeu prin viața lor. Se cuvine ca și viața noastră să fie lucrătoare în calea binelui, pentru a păstra mai departe calitatea de buni creștini și vrednici cetățeni ai patriei». I. P. S. Sa a îndemnat apoi pe credincios să păstreze dreapta credință și să o împodobească cu fapte alese prin care se înfăptuiește binele obștesc. I-a felicitat și le-a împărtășit binecuvîntări arhieresti, iar preoții și credincioșii au adus I. P. S. Sale vii mulțumiri.

— Resfințirea bisericii din Ostrov, județul Tulcea.

La 12 septembrie s-a oficiat resfințirea bisericii parohiale din Ostrov, protopopiatul Babadag, păstorită de Pr. Dicu Octavian. La acest lăcaș de cult au fost executate în ultimii ani lucrări de reparații capitale și restaurarea picturii.

Slujba de resfințire a fost săvîrșită, din încredințarea I. P. S. Arhiepiscop Antim, de către P. C. vicar administrativ, Arhim. Ieronim Motoc, însoțit de P. C. protoiereu Ioan Secuianu și de alți clerici.

3. — *Conferințele clerului.*

a. Conferința administrativă a protoiereilor din eparhie.

La 23 septembrie, s-a ținut la Centrul eparhial, sub președinția I. P. S. Arhiepiscop Antim, conferința administrativă cu protoierii din eparhie. Cu acest prilej au fost prezentate și analizate în ședință probleme de ordin bisericesc, cultural-misionar și economic, ca : Situația bunurilor patrimoniale din eparhie.

Activitatea misionară pe semestrul I/1982, Disciplina clerului, Situația șantiierelor de reparații la imobilele bisericești, sprijinirea campaniei agricole de toamnă etc.

Pe baza referatelor prezentate de P. C. consilierii administrativi, P. C. protoierii au făcut dări de seamă asupra situației la parohiile din protopopiate, care au fost analizate și s-au dat soluțiile corespunzătoare. I. P. S. Arhiepiscop a dat îndrumări și a trasat sarcinile care revin clerului și credincioșilor eparhiei în activitatea bisericească și obștească din prezent și viitor.

b. Conferința de orientare a preoților.

La 28 și 29 septembrie a.c., s-au desfășurat la sediile protopopești din eparhie lucrările conferințelor de orientare pe trim. III/1982, cu tema «Momente aniversare din istoria poporului român (525 de ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare ca domn al Moldovei și 350 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a lui Matei Basarab)».

La protoierii Medgidia și Constanța lucrările au fost prezidate de I. P. S. Arhiepiscop Antim, asistat de P. C. inspector bisericesc Pr. Dumitru Găureanu, la Galați de P. C. vicar administrativ Ieronim Motoc, la Tecuci de P. C. consilier Pr. Ioan Teoharie, iar la Tulcea și Babadag de P. C. consilier Pr. Igor Jechiu.

În cuvîntul de deschidere a conferinței de la protoieria Medgidia, I. P. S. Arhiepiscop referindu-se la cei doi eroi naționali Ștefan cel Mare și Matei Basarab a spus între altele : «Prin eforturile lor jertfelnice au creat adevărată epocă de înălțare a Moldovei și Țării Românești, au stîrnit admirația popoarelor înconjurătoare, au stăruit pentru ușurarea vieții materiale și spirituale și au realizat un climat favorabil dezvoltării culturale în țara noastră.

Biserica noastră, întotdeauna legată de aspirațiile poporului, a sprijinit lupta celor doi domnitori pentru eliberarea Patriei și a adus o contribuție importantă la dezvoltarea culturii și artelor și la unitatea limbii române.

Cu adîncă recunoștință evocăm astăzi chipurile și faptele acestor titani, simboluri ale dragostei de patrie și neam la cel mai înalt nivel. Moștenirea lor rămîne vie și pilduitoare în inimile noastre și constituie un imbold puternic în lupta pentru independență, pace și progres în care este angajat întregul nostru popor, sub înțeleapta conducere a țării noastre».

Tema conferinței a fost susținută de următorii preoți : la Galați de Pr. Dr. Grosu Nicolae, la Tecuci de Pr. Gheorghe Gheorghiiță, la Constanța de Pr. Picu Nicolae, la Medgidia de Pr. Popa Timotei, la Tulcea de Pr. Păun Ilie, iar la Babadag de Pr. Alistar Grigore.

Referatele au fost bine întocmite și cuprinzătoare, fiind actualizate cu problemele vieții contemporane.

La discuții au participat un număr de 66 preoți. Aceștia au făcut completări și sublinieri legate de temă și de activitatea pastoral-obștească a preoțimii de astăzi.

În partea a doua a conferinței au prezentat rapoarte de activitate următorii : la Galați preoții Dobre Ioan, Armencea Ilarion și Cazacu Gheorghe, la Tecuci Pr. Dichiu Iulian, la Constanța Pr. Costache Aurel, la Medgidia, Pr. Păun Panait, la Tulcea Pr. Lazăr Gheorghe și Gușatu Dumitru.

Conferințele s-au desfășurat cu bune rezultate prin reimpresărea cunoștințelor cu privire la domnia glorioasă a celor doi eroi naționali, ctitori de țară și pentru precizarea sarcinilor din prezent și viitor ale preoțimii în activitatea bisericească și socială.

c. Conferința administrativă și misionară a clerului pe semestrul II/1982.

La 27 și 28 octombrie s-au desfășurat la sediile protopopești din eparhie conferințele administrative și misionare cu preoții și cîntăreții bisericești, avînd ca temă principală «Viața de familie și conduita slujitorilor bisericești, factor important în realizarea vieții sociale și spirituale (în lumina învățaturii și canoanelor bisericești)».

Conferințele de la Constanța și Medgidia au fost prezidate de I. P. S. Arhiepiscop Antim, asistat de P. C. consilier Igor Jechiu. La protoieria Galați conferința a fost prezidată de P. C. inspector bis. Dumitru Găureanu, la Tecuci de P. C. consilier Constantin Lungu, iar la Tulcea și Babadag de P. C. consilier Ioan Teoharie.

Spicuum citeva idei exprimate de I. P. S. Arhiepiscop Antim în cuvîntările rostite la conferințele de la Medgidia și Constanța: «Sub aspect social, familia este celula de bază a societății noastre, a spus I. P. S. Sa. Fiind atît de importantă, Statul a legiferat măsuri speciale pentru protecția familiei, a mamei și copilului. Preotul în activitatea sa bisericească și socială are și rolul de formare și consolidare a familiei în general. În această privință, propria sa familie îi poate veni în ajutor. Lumea în general nu este indiferentă de ființa și rolul preotului în societate. El este privit cu interes peste tot și este judecat în fiecare clipă atît în parohie cît și în afară. De asemenea, soția preotului nu este numai o tovarășă de viață, ci o colaboratoare apropiată, care se cuvine să fie activă și să-l sprijine pe preot. «Viața clericilor este Evanghelia laicilor, zice Sf. Ambrozie. Cel ce vede viața preotului împodobită cu virtuți, laudă și slăvește pe Domnul care are asemenea slujitori».

De aceea, viața și fapta preotului și ale familiei sale trebuie să fie oglindă sau model pentru viața păstoriților» a concluzionat I. P. S. Sa.

Tema conferinței a fost prezentată de următorii referenți: la Galați Pr. Copceac Petre, la Tecuci Pr. Tenie Ionel, la Constanța Pr. Averche Simion, la Medgidia Pr. Ploscaru Gheorghe, la Tulcea Pr. Lazăr Gheorghe și la Babadag Pr. Pencu Georgică.

Din conținutul temei, din discuțiile purtate în continuare și de la concluzii a rezultat că viața de familie și buna conduită a slujitorilor bisericești au un efect pozitiv asupra vieții spirituale și sociale a credincioșilor. Exemplul personal este recunoscut ca factor de mare importanță în pastorație. Si dimpotrivă, scăderile morale ale membrilor din familia preotului au influență negativă în viața credincioșilor.

La conferințele misionare ținute în continuare a fost prezentată predica misionară «Despre Preoție» de următorii: la Galați Pr. Lungulescu Grigore, la Tecuci Pr. Doniga Gh., la Constanța Pr. Averche Simion, la Medgidia Neagu Ion, la Tulcea Pr. Jerpălău Gheorghe și la Babadag Pr. Cadiu Petre. Tema a fost tratată din punct de vedere misionar, pe bază de citate scripturistice.

Cîntăreții bisericești au prezentat referatul «Contribuția cîntăreților bisericești în activitatea pastoral-misionară și gospodărească a preotului», după cum urmează: la Galați, Blîndu Adam, la Tecuci Cărăuș Iulian, la Constanța Mitrofan Mihai la Medgidia Dincu Gheorghe, la Tulcea Cocu Gheorghe și la Babadag Bărbat Gheorghe.

La discuțiile purtate și la concluzii au fost subliniate îndeosebi acele aspecte și sarcini care revin slujitorilor bisericești, organelor parohiale și credincioșilor în lucrarea bisericească și socială, răspunderea revenind în primul rînd preoților și

cîntăreților, precum și organelor de îndrumare și control de la Centrul eparhial și protoierii.

Atît la conferința administrativă cit și la cea misionară, preoții au prezentat rapoarte de activitate bisericească și misionară, precum și cîntăreții bisericești, din care a ieșit în evidență conștiința vie a responsabilităților față de sarcinile pe care le au.

Conferințele s-au desfășurat în bune condițiuni, au fost instructive și și-au atins scopul propus.

Arhim. Ieronim MOTOC

BISERICI CENTENARE LA DUNĂREA DE JOS (1882 — 1982)

La importantele sărbătoriri aniversare din anul 1982, pentru toți românii, credincioșii din cuprinsul Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos adaugă propriile lor jubilee. Cîteva biserici parohiale și filiale din această parte a țării împlinesc anul acesta frumoasa vîrstă de 100 ani, prilej de praznic și evocări răscolitoare.

Sub raportul construcțiilor și al acțiunilor de conservare a locașurilor de cult, anul 1882 a fost deosebit de bogat pentru eparhia de la Dunărea de Jos și, în special, pentru localitățile din Dobrogea. Astfel, în acest an se pune piatra fundamentală la mai multe biserici printre care Cernavoda și Groapa Ciobanului (azi Ciobanu), din județul Constanța, Niculițel, și Aigăr-Amet (azi Măgurele), din județul Tulcea; se fac demersuri pentru construirea catedralei din Constanța și bisericii «Sf. Apostoli» din orașul Medgidia; se repară bisericile din Seimenii Mari, Ostrov, județul Constanța, «Cuvioasa Paraschiva» din municipiul Galați; se încheie zidirea mai multor biserici care se și târnosesc precum: Moscu județul Galați, «Înălțarea Domnului» din municipiul Brăila, Cotu-Lung din județul Brăila, Cusgun (azi Ion Corvin) și Caramurat (azi M. Kogălniceanu) din județul Constanța, Ceamurlia de Jos, Cîrjelari, Hamangia (azi Baia) din județul Tulcea și altele¹.

În Moldova situația locașurilor de cult și a credincioșilor a fost mai blindă, iar cultul s-a desfășurat fără mari opreliști, sub aripa proteguitoare a domnilor, fie ei pămînteni sau străini de neam, dar ortodocși prin credință. În Dobrogea însă, situația a fost cum nu se poate mai grea. Turcii, stăpînitarii aproape 5 veacuri (1417—1877), au stăvilît și oprimat în permanență credința creștină și dorința de libertate a românilor. De aceea, aici, mai mult ca în alte regiuni ale țării, noțiunea de *român* a fost sinonimă cu cea de *ortodox*, iar călătorii străini trecători prin Dobrogea voacurilor XV—XIX, care cunoșteau originea răsăriteană a credinței românilor, nu de puține ori spuneau că valahii din Dobrogea sînt de rit grec, adică ortodox sau chiar că satele dobrogene erau locuite de greci, adică de români ortodocși.

În Dobrogea s-au păstrat cele mai vechi vestigii ale creștinismului românesc; un creștinism riguros care-și trage originea nemijlocit de la apostolii Mintuitorului Hristos și care, în primele veacuri se întărise și se organizase avînd mai multe epis-

1. Arhiva Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, dosar nr. 1/1882, fila 1—105. În continuare se va cita «arhiva...».

copii și un cler ales. Din nefericire însă, popoarele care au trecut peste pământul Ponto-Danubian, au lăsat în urmă scrum și ruine, jale și pustiu. Arheologii cercețază astăzi vestigiile falnicelor episcopii și biserici de altă dată și scot la iveală mărturii inedite, dovezi peremptorii ale creștinismului nostru apostolic și continuității românești pe aceste locuri.

Din perioada medievală la Dunărea de Jos s-au păstrat foarte puține biserici în forma cvasiinițială². Cel puțin în Dobrogea, în afară de biserica «Sf. Atanasie» din Niculițel și complexul rupestru de la Basarabi nu mai există nici una. Cele mai multe din bisericile actuale au fost construite în Dobrogea începând din a doua jumătate a secolului XIX și, cu precădere, după cucerirea independenței de stat când se constată un puternic reviriment religios, datorită scuturării opresiunii otomane.

Desigur, și în perioada 1417—1877 s-au ridicat biserici în satele și orașele dobrogene și dovezile nu ne lipsesc întru totul³, dar condițiile pentru ridicarea lor puse de otomani, nesiguranța timpului și sărăcia, perisabilitatea materialelor de construcții au făcut ca ele să nu dureze, să nu ajungă pînă la noi⁴. După dobîndirea Independenței de stat bisericile se zidesc din materiale trainice, se împodobesc cu obiectele necesare cultului, se înzestreață cu cărți și odoare, se califică și se instalează preoți pentru credincioșii ortodocși. Grija pentru repararea și conservarea sfințelor locașuri a fost preocuparea de căpătii a preoților și credincioșilor, iar zelul lor n-a fost zadarnic. Astăzi eparhia Tomisului și Dunării de Jos numără peste 500 locașuri de cult. Cîteva dintre ele împlinesc anul acesta 100 de ani de la zidire.

Cu acest prilej ne propunem să facem o retrospectivă a vieții bisericesti încercînd să dăm la lumină, pe baza documentelor vremii, o serie de micro-monografii cuprinzînd împrejurările în care au luat ființă bisericile și comunitățile religioase respective, precum și viața lor pînă în zilele noastre. Prezentăm în acest studiu bisericile parohiale din localitățile Moscu, județul Galați și Ion Corvin, județul Constanța.

BISERICA «SFINȚII VOIEVOZI» DIN SATUL MOSCU, JUDEȚUL GALAȚI

Satul Moscu se află situat în satul județului Galați, aparținînd de comuna Bujor. La origine este sat răzășesc⁵ și pînă la 1866 era comună de-sine-stătătoare⁶, avînd la începutul secolului al XIX-lea 124 familii. A fost dintotdeauna populat de români. Cu timpul, datorită faptului că se afla pe drumul care leagă Galațiul cu Birladul, atrași de interese comerciale, s-au stabilit în localitate cîteva familii de armeni.

2. Pr. Igor P. Jechiu, *Valori culturale și de artă în cuprinsul Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos*, în vol. «Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos în trecut și astăzi», p. 87—99; Prof. Dr. Ioan Barnea, *Bisericuțele rupestre de la Murlattar*, în vol. «De la Dunăre la Mare, mărturii istorice și monumente de artă creștină», ed. a II-a, Galați, 1979, p. 134—140; Cristian Moisescu, *Un monument medieval dobrogean necunoscut: biserica Sîntul Atanasie de la Niculițel (secolul XIII)* în vol. «De la Dunăre la Mare...», p. 141—145.

3. Tudor Mateescu, *Permanența și continuitatea românilor în Dobrogea*, București, 1979, p. 71—92.

4. Vezi imaginile bisericilor vechi din vol. «De la Dunăre la Mare...», p. 176, 179, 181 și, îndeosebi cele din vol. «Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos...», p. 28.

5. *Marele dicționar geografic al României*, vol. IV, București, 1901, p. 51.

6. *Idem*, p. 52.

Satul Moscu este amintit în documente din secolul al XVIII-lea și XIX-lea. Astfel, într-un act încheiat de Pircălăbia Galați la 21 octombrie 1798, păstrat în copie⁷, aflăm că Vasile Chirvase vinde lui Simion Drăgulin și fiului său, preotul Toader, a patra parte din bătrînul «Bărbînța», din hotarul moșiei Bărbînțeni, pe apa Chinejei. Moșia Bărbînțeni, pe teritoriul căreia se află astăzi localitatea Moscu este înscrisă într-o hartă din iunie 1839, păstrată la Muzeul Județean de istorie Galați⁸.

Sînt redată în această hartă cele șase părți de moșie în suprafață de 1400 stînjeni și anume: Bărbînții comisului Ventura; Huhulea din Urechești; Pantea; bătrînul Focea, schitul lui Onu, a răzeșilor localnici. Sînt redată de asemenea părțile de moșie a Bănesei, Ghionoiaia, Tîrgu Bujor, Birbinți, a satului Cățelu și a Roșcanilor.

Ne reține atenția *schitul lui Onu*, precum și însăși familia Onu care va ceda mai tirziu terenul necesar pentru construirea actualei biserici din Moscu.

În anul 1907 răzeșii Darie Dumitru, Brașov Anton și Damaschin Anton, împreună cu alți locuitori din satul covurluian Moscu au mers la curtea boierească și au rupt condițiile de socoteli. Prefectul Mitescu, împreună cu o companie militară de vînători comandată de căpitanul Verescu a făcut cercetări și cei trei inițiatori ca și alți răsculați mai infocați au fost pedepsiți cu detenție între 3 și 5 ani⁹.

Românii din Moscu au fost creștini ortodocși, atașați de preoții și biserica lor. Nu cunoaștem cînd a fost fondată prima biserică din această localitate. Din harta de la 1839, citată mai sus, am reținut existența unui schit atribuit familiei răzășești Onu. Cunoaștem sigur însă că o biserică de lemn, construită în cimitirul satului, a ars la 5 noiembrie 1879¹⁰.

Coroborînd această informație cu alta care arată că la biserica veche au funcționat preoții Constantin Stanciu 40 de ani și Dimitrie Pălădescu 6 ani, rezultă că pe la 1833 exista în Moscu biserica din cimitir. Probabil că ea fusese construită înainte de această dată, așa cum erau bisericile din localitățile vecine Bănesea¹¹ Roșcani¹² și Virlezi¹³.

Întrucît biserica n-a mai putut fi refăcută după incendiu, sirguincioșii credincioși, sub păstoriarea preotului *Dimitrie Pălădescu* au luat inițiativa zidirii unui nou lăcaș de cult care să reziste și să dureze în timp. Locul bisericii vechi a fost părăsit, pentru noua construcție alegîndu-se unul în vatra satului pe un teren aparținînd familiei răzășești Onu¹⁴. Piatra fundamentală s-a pus în anul 1880, biserica construindu-se în formă de cruce, din cărămidă, valoarea cheltuielilor ridicîndu-se la 12.000 lei.

7. Biblioteca V. A. Urechia, Galați, pachet VI/48. Documentul mi-a fost semnalat de prof. Paul Păltinea, căruia îi mulțumesc și pe această cale.

8. Muzeul de istorie Galați, harta teritoriului comunei Moscu, fostul sat Urechești, original, inventar nr. 4408.

9. Filiala Arhivelor Statului Galați, fond «Episcopia Dunării de Jos» dosar nr. 17/1907, fila 199; cf. pr. Nicolae Grosu, *Atitudinea clerului din eparhia Dunării de Jos în răscoala din 1907*, în rev. «Glasul Bisericii», an XXXVI (1977), nr. 1—3, p. 31.

10. Arhiva... dosarul parohiei Moscu nr. 88/1936—1948, fila 4. Toate datele pînă la 1 octombrie 1924, sînt pe stil vechi.

11. Nicolae Stoicescu, *Repertoriu bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974, p. 62. Biserica «Bunavestire» — 1813—1814; biserica «Sf. Atanasie și Chiril» Bucșenească, circa 1790.

12. Idem, p. 727, biserica «Adormirea» — Roșcani, ante 1809.

13. Idem, p. 913, biserica «Sf. Voievozi» și biserica «Sf. Ioan» din Virlezi, ante 1809.

14. Informația o datorez c. pr. Constantin Chirica de la parohia Sf. Ioan, municipiul Tecuci.

La 5 martie 1882, protopopul Ioan Severin din Galați raporta¹⁵ episcopului Iosif Gheorghian (1879—1886) că biserica zidită din nou, de la Moscu, este terminată și credincioșii doresc să fie sfințită la 14 martie. Episcopul a dat delegație protopopului care a plecat la Moscu, însoțit de arhimandritul Nectarie Ciucă, având asupra lor «Sânțitul antimisu de sante Mo(a)sce trebuitoare la sântire»¹⁶, tîrnosind biserica pe care au pus-o sub patronajul sfinților arhangheli Mihail și Gavriil, probabil hramul vechii biserici din cimitir.

Preotul Dimitrie Pălădescu a mai funcționat și la biserica nouă pînă la 1888. În acest an, la 1 aprilie, era transferat la biserica din Moscu *Ioan Bejan*, preot ajutător la biserica din satul Fintinele, județul Covurlui.

Atît primii doi preoți cit și urmașii lor la cirna parohiei s-au îngrijit de repararea și întreținerea bisericii. Astfel, în 1894 i s-au făcut mici reparații de întreținere¹⁷; în 1902 s-a zidit clopotnița în care s-au instalat trei clopote noi¹⁸; în 1903 s-a recondiționat și reinnoit mobilierul¹⁹.

În toamna anului 1910 protopopul Gheorghe Popescu îl înștiințează pe episcopul Nifon Niculescu (1909—1921) că s-au făcut demersuri pentru strîngerea fondurilor în vederea reparării bisericii²⁰. Ca urmare a intervenției protopopului, Prefectura de județ promite să vină în ajutorul parohiei Moscu cu suma de 800—1000 lei din «Fonduț circumelor». Lucrările erau deja aprobate din anul 1909²¹ și constau din reparații la tencuiele exterioare, refacerea gardului și construirea unui pridvor²².

Lucrările proiectate sînt începute în vara anului 1911, cînd se obține aprobarea Episcopiei pentru suspendarea temporară a serviciilor divine, datorită reparațiilor ce se execută și în interior²³. Timp de două decenii n-au mai fost necesare intervenții mari ci doar grija de zi cu zi pentru protejarea sfîntului locaș. În primăvara anului 1932 însă, o furtună puternică a dezvelit biserica. Cu un an în urmă se refăcuseră împrejurimile bisericii și cimitirului. Situația era cum nu se poate mai critică. Lipseau banii necesari lucrărilor de refacere căci grindina, care a urmat furtunii stricase recolta și oamenii erau sărăciți²⁴. Totuși biserica nu putea rămîne dezvelită și deși greutățile erau mari, stăruințele preotului și eforturile credincioșilor au dus la bun sfîrșit Încrarea.

Opl ani mai tîrziu biserica a fost din nou reparată. Cu acest prilej se mută clopotnița din fața bisericii și se amplasează în partea de sud. O contribuție însemnată de lucrări a adus-o colonelul D. Niculescu, comandantul detașamentului «2 săpături». Întrucît fondurile lipseau, parohia va obține autorizație de a stringe sumele necesare pentru repararea bisericii printr-o condică de pantahuză²⁵. Biserica se închide la 10 august 1940 cînd se încep reparațiile. Se redeschide curînd prin slujba de resfințire, oficiată la 29 septembrie 1940 de protopopul T. Trandafir, al Circumscripției II Băleni.

Credincioșii din Moscu nu s-au putut bucura prea mult de acest eveniment căci la mai puțin de două luni, puternicul seism din noiembrie 1940 a produs avarii sfîn-

15. Arhiva... dosar nr. 1/1882, fila 10.

16. Ibidem.

17. Ibidem.

18. Arhiva... dosarul parohiei Moscu nr. 88/1936—1948, fila 4.

19. Arhiva... dosarul parohiei Moscu nr. 17/1928—1929, fila 8.

20. Idem, dosarul nr. 47/1910—1927, fila 3.

21. Idem fila 8.

22. Idem fila 1.

23. Idem fila 8.

24. Idem, dosarul nr. 88/1931—1935. Raport al preotului Bejan către Episcopie, datat 4 august 1932.

25. Idem, dosar nr. 88/1936—1948, adresa Prefecturii județului Covurlui nr. 2483 din 19 martie 1940 către episcopul Dunării de Jos.

tului locaș. Au luat însă munca de la capăt și la 12 septembrie 1943, din dispoziția episcopului Cosma Petrovici (1924—1947) protopopul Constantin Cronț sfințea pentru a treia oară biserica Sf. Arhangheli din satul Moscu. Preotul Chirica Constantin a îndrumat și condus lucrările de reparații din 1940 și 1943 în calitate de paroh. În perioada parohiatului preotului Gheorghe Cazacu (1948—1960) biserica n-a mai avut nevoie de lucrări importante.

Actualul preot paroh, *Gumeniuc Sergiu* (de la 1 martie 1960) a efectuat, împreună cu credincioșii, mai multe lucrări de reparații și întreținere. Astfel, în 1961 s-a făcut o nouă împrejmuire a cimitirului iar în 1966 s-a reparat acoperișul și împrejmuirea bisericii. Reparații la acoperiș s-au mai efectuat și în 1970. Cinci ani mai târziu, biserica a fost pregătită pentru pictură și s-a recondiționat mobilierul. De la construire, până în acest an (1975), biserica n-a fost pictată. Lucrările de pictură s-au executat în tehnica frescă de pictorul Caraman Costică.

Slujba resfințirii s-a oficiat de către I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica, în ziua de 1 noiembrie 1981, înconjurat de un ales sobor, în asistența unui mare număr de credincioși.

*

Nu cunoaștem amănunte despre activitatea preoților Constantin Stanciu și Dimitrie Pălădescu, decât că primul a funcționat cca. 40 ani la biserica veche (1833—1873), iar al doilea între 1873—1879 la aceeași biserică, după care, din 1882 până la decesul său survenit în anul 1888 la noua biserică pe care o construise.

Asupra activității preotului Ioan Bejan avem însă date suficiente, cele mai multe furnizate chiar de acesta.

A păstorit parohia Moscu 48 ani (1 aprilie 1888 — 1 februarie 1936)²⁶. Cu privire la data nașterii sale însuși preotul se incurcă²⁷. Pe cînd împlinise un sfert de veac a fost hirotonit ca preot ajutător la biserica Finlinele, județul Covurlui (11 decembrie 1887). De aici a fost transferat în «cătuna» Moscu. Ca studii avea Seminarul. Protopopul Gheorghe Popescu raporta în 1914 episcopiei că «orice mișcare pentru interesul lor, locuitorii satului Moscu nu au făcut pînă ce nu au avut cuvîntul preotului ca cel mai luminat»²⁸.

Pe plan duhovnicesc-misionar, preotul lucra intens. În 1935 arăta: «În privința religiozității enoriașii sînt bine introduși în spiritul credinței creștine ortodoxe prin predicile și învățăturile ce le-am dat în biserică și în toate ocaziunile. La biserică duminicile și mai cu seamă sărbătorile, urmează regulat, se mărturisesc în Postul mare și cei vrednici se împărtășesc la Paști și o parte din ei în toate posturile. În general duc o viață morală»²⁹.

Pe plan misionar eforturile, aproape incisive, ale preotului Bejan au fost încununete de succes. La 1933 raporta că în parohie nu se află nici un sectant. În 1931, biserica din Moscu se înscrie cu 300 lei la Fondul pentru clădirea bisericii și căminului preoțesc ale Bisericii Ortodoxe din Ierusalim³⁰.

26. La 1 iulie 1935, a fost pensionat din oficiu însă a funcționat în continuare pînă la 1 februarie 1936, dată la care s-a prezentat la post noul titular.

27. Preotul scrie că s-a născut în februarie 1860 (Arhiva... dosarul parohiei Moscu nr. 88/1931—1935, fila 48); în altă parte dă data de 10 iunie 1863 (același dosar, fil. 49 r.). Această din urmă dată o preferăm, cu atît mai mult cu cît la începutul secolului nostru mărturisește că la data începerii activității la parohia Moscu (1888) avea 26 de ani (cf. dosar 47/1910—1927, fil. 42 v.).

28. Arhiva... dosarul parohiei Moscu nr. 47/1910—1927, fila 19.

29. Idem, dosarul nr. 88/1936—1948, fila 20.

30. Idem, dosarul nr. 88/1931—1935, fila 56.

Preotul Bejan s-a angajat și în activitatea culturală instructivă. În calitate de profesor de religie al elevilor din școala Moscu³¹, raporta ierarhului său: «În cărțile de citire a elevilor, în care sunt scrise și subiecte de religie, am constatat că sunt multe greșeli dogmatice» și opina: «pentru ca misiunea preotului în școală să fie desăvârșită, este absolută nevoie ca pe viitor să se facă cărți aparte pentru fiecare clasă, de preoți, adînc cunoscători ai Sfintei Scripturi și Pedagogiei»³². A participat activ la cercuri pastorale și misionare predicînd sau abordînd probleme de credință controversate. A donat bisericii teren pentru construirea unei case parohiale, pe care însă — nu știm din ce motive — nu s-a ridicat nici o casă. De altfel, după propria-i mărturisire, donațiile pe care le-a făcut bisericii sînt înscrise în Sinodic. Preotul Ioan Bejan a decedat la 27 septembrie 1944.

Noul paroh (de la 1 februarie 1936), Chirică Constantin³³, primise hirotonia de la episcopul Cosma Petrovici în biserica Buna-vestire din Galați, cu prilejul slujbei hramului din anul 1932, și venea la Moscu de la parohia dobrogeană Parcheș, județul Tulcea. Acesta a funcționat pînă în anul 1947 cînd s-a transferat la catedrala episcopală din Huși. În prezent este preot slujitor la parohia Sf. Ioan din municipiul Tecuci. A scris mai multe lucrări de popularizare cu caracter religios și a activat pentru ridicarea nivelului vieții morale a enoriașilor încredințați și pentru înduhovnicirea lor.

I-a urmat, pentru o perioadă de 12 ani preotul Gheorghe Cazacu, fost deservent la parohia Fîrțănești și apoi la Izvoarele, județul Galați, în prezent pensionat. Preotul Gumeniuc Sergiu, actualul paroh s-a transferat la Moscu în 1960 de la parohia Slobozia Ventura, județul Galați.

Dintre cîntăreții bisericești amintim pe Vasile Iacomî, Vasile Bejan, Petre Bălănescu, Ion Bălan, Dimofte Petrache, Ivancea Dumitru (titular din 1972). Cîntărețul Vasile Bejan a fost unul din eroii primului război mondial. A luptat în cadrul regimentului «51 Infanterie», cu gradul de sergent, avînd comanda unui pluton în luptele din Dobrogea. Purtîndu-se vitejește pe frontul dobrogean, a fost medaliat de conducătorii armatei române și generalul Zaincovski, comandantul suprem al trupelor rusești. A fost rănit grav la 9 octombrie 1916 în luptele de la Peștera, județul Constanța. După restabilire a participat în cadrul regimentului «32 Mircea» la luptele de la Mărășești-Bizînchești, punctul «Moara Roșie» unde a căzut «cu glorie, luptînd vitejește»³⁴.

Biserica parohială Moscu posedă două icoane de valoare patrimonială și anume: «o pictură în ulei pe pînză, datată în 1858, reprezentînd pe Maica Domnului (hologhitria) și Iisus Pantocrator, cu scene din ciclul marial și hristologic și o altă icoană (ulei pe pînză) datînd din 1859 cu reprezentarea Maicii Domnului îndoliată, încadrată de Mîntuitorul Hristos, sfinții Dumitru, Nicolae, Parascheva, Sf. Împărații și doi îngeri.

Dintre cărțile de cult mai importante care au fost folosite³⁵ de slujitorii bisericii amintim: *Octoih*, Rîmnic, 1776, *Evangelic*, Rîmnic, 1794, *Triod*, București, 1798, *Psaltire*, Brașov, 1807, *Psaltire*, Iași, 1802, *Octoih*, Buda, 1811, *Evhologhion*, Brașov, 1811, *Psaltire*, Brașov, 1816, și *Octoih*, Iași, 1818.

31. Școala exista la 1900. Cf. Marele dicționar geografic al României, vol. IV, București 1901, p. 52.

32. Arhiva... dosarul parohiei Moscu nr. 88/1931—1935, fila 138.

33. Născut la 4 februarie 1910.

34. Arhiva... dosarul parohiei Moscu nr. 47/1910—1927, fila 50.

35. În prezent se păstrează în depozitul de bunuri bibliofile de la Centrul Arhiepiscopal Galați.

PREOȚI SLUJITORI LA PAROHIA MOSCU

Constantin Stanciu	1833—1873
Dimitrie Pălădescu	1873—1888
Ioan Bejan	1888—1935
Chirica Constantin	1936—1947
Beldie Dumitru	1947—1948 (suplinitor)
Gheorghe Cazacu	1948—1960
Sergiu Gumeniuc	de la 1 martie 1960

BISERICA «SF. GHEORGHE» DIN SATUL ION CORVIN,
JUDEȚUL CONSTANȚA

În sud-vestul județului Constanța, pe drumul național 3, Constanța-Ostrov, între localitățile Adamclisi și Băneasa se află comuna Ion Corvin. Alcătuită din cinci sate: *Ion Corvin* — reședința — *Crîngu*, la 5 km. est, *Brebeni* la 5 km sud-vest, *Viile* la 7 km. nord-vest și *Rariștea* la 4 km. sud-est, comuna ce poartă numele viteazului conducător de oști din stirpea voievozilor huniazi (Ioan — Iancu de Hunedoara), era la începutul secolului al XVII-lea, un oraș înfloritor cu străzi pavate, iluminat public, cu bazaruri, apărat cu puternice fortificații. Ulițele sale erau străbătute de caravanele care mergeau la Silistra, Bazargic (Tolbuhin) și Constantinopol. Denumirea de origine turcească a localității era *Cuzgun*, ceea ce în traducere înseamnă «corb»³⁶.

Vatra comunei Ion Corvin a fost locuită din antichitate. O inscripție descoperită aici menționează numele unei femei — *Zudeciltulp* — după opinia specialiștilor, de neam dacic³⁷.

Războiul ruso-turc din anul 1821 a lăsat urme adânci asupra localității, care a servit ca bază de operațiuni.

Cuzgun-ul este amintit de scriitorul francez Ami Boué la mijlocul secolului al XIX-lea printre tirgurile și orașele Dobrogei³⁸. Tot în aceeași perioadă Ion Ionescu de la Brad găsea români la Cuzgun³⁹. La începutul secolului nostru Ion Corvin era încă oraș cu «case în stil turcesc așezate pe șapte uliți, înconjurat de un șanț, ruinele unui vechi val roman»⁴⁰. Avea «o școală rurală mixtă condusă de un învățător și frecventată de 158 elevi înscriși», o școală străină (probabil turcească), o biserică cu hramul Sf. Gheorghe deservită de un preot și un paraclisier.

În 1852, doi transilvăneni erau prinși de autoritățile turcești, în satul «Güzgun» unde cereau conac. Unul dintre ei, la întrebarea «De ce religie ești?» a răspuns: «Crestin neunit»⁴¹.

Decăderea localității la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului al XX-lea își are explicația în ridicarea altor orașe pe importanțele căi ce legau Principatele

36. Agiemin Baubec, Mitică Grecu, *Dicționar turco-român*, București, 1979, p. 221. (Kuzgun—corb). Probabil că toponimicul Cuzgun reprezintă traducerea în turcește a denumirii «corvinus»—corb în limba latină.

37. V. Pârvan, *Începuturile vieții romane la Gurile Dunării*, ed. II-a, București, 1974, p. 77.

38. A. Rădulescu, I. Bitoleanu, *Istoria Românilor dintre Dunăre și Mare. Dobrogea*, București, 1979, p. 250.

39. T. Mateescu, *op. cit.*, p. 62.

40. *Marele dicționar geografic al României*, vol. III, București, 1900, p. 47.

41. T. Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei*, Buc. 1975, p. 176—178 (Documentele 161 și 162).

Române cu celelalte țări vecine. În prima jumătate a secolului nostru funcționa la Ion Corvin un tradițional târg săptăminal de vite. Repetatele intervenții de a schimba ziua târgului în alta decît duminica, au rămas fără rezolvare. Tîrgul număra duminical cca. 800—900 persoane⁴².

*

Tradiția locală menționează că pașii Sf. Ap. Andrei, semănătorul credinței în Scythia Minor, au călcat pămîntul comunei. Mai mult, în pădurea «Eminescu» din marginea satului se află o peșteră în care se presupune că s-ar fi adăpostit Apostolul și ucenicii săi. În vara anului 1944, episcopul Constanței, Chesarie Păunescu (1944—1950) a sfințit capela amenajată în această peșteră din inițiativa Consiliului de colaborare a Prefecturii Plășii Adamclisi, pentru a face «să trăiască și mai vie legenda prezenței și lucrării apostolice a Sfîntului Apostol Andrei în ținuturi românești»⁴³. Din această zonă s-a cules și un colind deosebit de important care amintește de Schitul Sfîntului Andrei și originea daco-romană a românilor⁴⁴.

Documentele din secolul al XVIII-lea vorbesc și de existența unor geamii la Ion Corvin⁴⁵. Nu avem cunoștință să fi existat o biserică ortodoxă mai veche în localitate. Mărturia folclorică însă și tradițiile locale ne îndreptățesc să credem că aici a ființat un schit închinat Sfîntului Apostol Andrei, care însă n-a rezistat vitregiei timpurilor.

Actuala biserică din satul Ion Corvin datează, ca majoritatea locașurilor de cult dobrogene, din primele decenii de după războiul de Independență. Anterior bisericii din Ion Corvin se construise prin 1865—1870 o biserică în satul *Mircești* cu hramul «Sf. Treime»⁴⁶.

Piatra de temelie a bisericii parohiale Ion Corvin s-a pus în luna *martie 1881*, în cadrul unei ceremonii religioase conduse de protopopul Gheorghe Rășcanu⁴⁷. Statistica clerului din județul Constanța pe anul 1881 menționează că la «Cusguni», biserică este în construcție⁴⁸.

Fondurile s-au strîns printr-o condică de milă cu care umblau locuitorii Ioan Docescu și Panait Mitea. Bilanțul, după parcurgerea întregului cuprins al județului, a fost 1589,90 lei, sumă incredințată epitropiei bisericii⁴⁹. Documentele ne-au păstrat și numele celui dintăiuu cîtor(i) bisericii Sfîntului locaș cu hramul Sfîntul Marele Mucenic George din comuna Cuzgun» și anume *Ilie Popescu*⁵⁰.

În primăvara anului 1882 lucrările de construire a bisericii se încheie și la *2 mai* locașul închinat Sf. Mare Mc. Gheorghe este sfințit de protopopul Gheorghe Rășcanu, delegatul episcopului Iosif Gheorghian (1879—1886)⁵¹.

42. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 31/1930—1947, filele 244—248, 259.

43. Idem, filele 128—131; cf. † Epifanie Tomitanul, Episcop-Vicar, *Sfîntul Apostol Andrei în tradiția românilor — mărturie a vechimii creștinismului și a continuității noastre pe aceste meleaguri*, în rev. «Glasul Bisericii», an XXXVIII (1979), nr. 11—12, p. 1164 sq.

44. † Epifanie Tomitanul, *op. cit.*, p. 1166—1169.

45. A. Rădulescu, I. Bitoleanu, *op. cit.*, p. 250.

46. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 349/1965—1975, fila 18 (biserica din 1840); dosarul nr. 522/1949—1960, fila 20 și 28 (biserica din 1865); fila 55 (biserica din 1870); dosarul nr. 31/1930—1947, fila 239 (biserica din 1870).

47. Arhiva... dosarul nr. 1/1882, fila 24.

48. Arhiva... dosarul nr. 8/1882, fila 6 r.

49. Arhiva... dosarul nr. 3/1882, filele 39—43.

50. Arhiva... dosarul parohiei Cuzgun nr. 38/1910—1932, fila 8.

51. Arhiva... dosarul nr. 1/1882 fila 24.

Primul preot al bisericii noi a fost *Constantin Bostan*, care pînă în octombrie 1882, data numirii sale la Ion Corvin, a funcționat la parohia Saraiu, județul Constanța.

În decursul timpului, cum era firesc, biserica a avut nevoie de lucrări de reparații și de întreținere. Astfel, în 1934, Prefectura Plășii «Traian», județul Constanța, menționa că a dat parohiei Ion Corvin un ajutor de 10.000 lei pentru reparații și întreținerea bisericii. În același scop Prefectura amintită aloca în 1937 suma de 20.000 lei⁵². Într-adevăr, din devizul întocmit în 1937, reieșea necesitatea lucrărilor de spălare și refacere a catapelezmei, tencuiei și vopsitoriei interioare și exterioare, înlocuirea tablei de pe acoperiș. În martie 1939 biserica este dotată cu un clopot cumpărat de N. Spireanu din București⁵³. Parohia mai cumpărase un clopot în 1913, în greutate de 120—140 kg., de la același fabricant, pentru satul Caramat (Crîngu)⁵⁴. Tot pentru înzestrarea bisericii din Ion Corvin, familiile Vasile și Petre Ulidescu donează în 1940 o evanghelie îmbrăcată în argint⁵⁵. În același an se ridică și clopotnița⁵⁶ din scinduri, la intrarea în biserică, în care se așează clopotul procurat în anul precedent.

• A doua zi după seismul din 1940, preotul *Constantin Vasilescu* raporta Episcopiei că «în noaptea de 9 spre 10 noiembrie 1940, pe la orele 4 fără 25 cînd s-a cutremurat pămîntul, s-a dărîmat corniza bisericii pe o mare întindere. S-a crăpat și zidul în dreptul fiecărei uși și ferestre»⁵⁷.

Biserica a fost reparată prin sîrguința credincioșilor, dar rănile erau prea mari pentru a le vindeca întru totul. După căderea turlei, survenită în anul 1964, s-au efectuat reparații mai însemnate în anii 1967—1968 cînd s-a înlocuit și vechea învelitoare a bisericii⁵⁸, lucrări executate sub preotul *Andrei Ioan*.

Situația generală a parohiei era însă destul de slabă. În 1958 i se schimba categoria din I-a în a II-a⁵⁹ căci numărul familiilor descreștea iar o dată cu acestea și posibilitățile materiale ale parohiei. În 1975 biserica a fost electrificată. Cutremurul din 1977, a zguduit puternic sfîntul locaș deschizîndu-i vechile fisuri și avariîndu-l grav. Lucrările de reparații s-au efectuat prin grija preotului paroh Timotei Popa și biserica a fost redată cultului prin slujba resfiniții ce s-a oficiat la 18 noiembrie 1979 de P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul⁶⁰. Parohia Ion Corvin aparține de protopopiatul Medgidia.

Pe parcursul expunerii am amintit cîțiva dintre clericii care au slujit la Ion Corvin. Printre ei, preotul *Vasilescu Constantin*, pe numele său adevărat *Gheorghe Vasile Constantin*, născut la 28 februarie 1875 în județul Ilfov, a activat 47 ani. Între 1932—1937 a fost și protoiereu onorific.

Preotul Aurel Cazacu, hirotonit în 1914 pentru filiala Grădina, parohia Panteimonu de Jos, județul Constanța, devenită ulterior parohie, (din 1942), a funcționat la Ion Corvin între 1 iulie 1945—1 decembrie 1958. «La 27 august 1944, — relata p.c.

52. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 31/1937—1950, fila 75.

53. Idem, fila 65.

54. Arhiva... dosarul parohiei Cuzgun nr. 38/1910—1932, fila 42.

55. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 31/1930—1947, fila 83.

56. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 522/1949—1960, fila 28.

57. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 31/1937—1960, fila 125 (raportul nr. 133 din 10 noiembrie 1940).

58. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 349/1965—1975, fila 25.

59. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 522/1949—1960, fila 36.

60. Arhim. I. Motoc, *Din activitatea Centrului arhiepiscopal Galați*, în rev. «Glasul Bisericii», an XXXIX (1960) nr. 1—2, p. 122.

sa — am plecat cu unitatea (brigada a IX-a din cadrul regimentului 13 Artilerie) pe front în războiul de dezrobire a Ardealului și am fost în mijlocul ostașilor tunari, în toate împrejurările și luptele din Ardeal și Ungaria, neprecupetind nimic în executarea datoriei de a-i întări în credință în Dumnezeu și în drepturile sfinte ale neamului nostru»⁶¹. A fost demobilizat la 1 ianuarie 1945. În prezent activează la parohia Sf. Împărați I din municipiul Constanța.

O perioadă scurtă (1942) a funcționat la biserica din Ion Corvin și un diacon — Popescu Dumitru. Tot ca diacon onorific, seminaristul Dumitru Sima a fost hirotonit pe seama aceleiași biserici (decembrie 1933).

Dintre cîntăreții bisericești amintim pe Ioan Georghescu, Irimia Codrescu, Petre Tănase, Anton Vasilescu, Simion Tigaret, N. Avramescu, Lupea Coman, Condrici Gheorghe, Mocanu Ion, Stoian Nicolae. Despre cîntărețul Petre Tănase cunoaștem că și-a însușit cîntările stranei în timpul prizonieratului de la un preot — C. Sădeanu — cu care a stat în același lagăr⁶².

Parohia Ion Corvin posedă 12 icoane de valoare patrimonială (pictură în ulei pe lemn) datate în 1865. Rețin atenția icoanele reprezentînd pe Sf. Mina și Sf. Serghie.

PREOȚI SLUJITORI LA PAROHIA ION CORVIN

Constantin Bostan	1882—1898
Constantin Vasilescu	1898—1945
Nicolae Ciorbaru	1945—(suplinitor)
Aurel Cazacu	1945—1958
Păun Ioan	1958—1960
Necșulescu Ioan	1960—1962
Ioan Andrei	1963—1973
Timotei Popa	de la 29 august 1974

Pr. Eugenia DRĂGOI

DIN ACTIVITATEA CENTRULUI ARHIEPISCOPAL GALAȚI (noiembrie, decembrie 1982)

1. Sărbătorirea Nașterii Domnului la Centrul eparhial Galați.

Așteptat cu bucurie, ca de fiecare dată, praznicul Nașterii Domnului din anul acesta a fost întîmpinat după cuviință ca un oaspele prea ales, care ne aduce binecuvîntarea Pruncului dumnezeiesc ce s-a născut în peștera Betleemului, pentru mîntuirea noastră. Preoții au pregătit din vreme pe credincioși ca să-L întîmpine cu credință și cu dragoste ca păstorii și magii-filosofi și să-I aducă daruri duhovnicești curăția sufletului, evlavia și fapta cea bună.

Potrivit tradiției, la 24 decembrie, în Ajunul praznicului, slujitorii catedralei arhiepiscopale din Galați au fost primiți cu icoana la reședința arhiepiscopală, unde

61. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 31/1930—1947, fila 204.

62. Arhiva... dosarul parohiei Ion Corvin nr. 38/1910—1932, fila 76.

au cântat troparul și condacul Nașterii Domnului și au primit binecuvîntarea I. P. S. Arhiepiscop Antim. Seara, după slujba privegherii, corul catedralei, sub conducerea dirijorului Stanciu Lazăr, a dat un concert de colinde bisericesti în catedrală, concert care a fost repetat și în ziua praznicului.

În prima zi de Crăciun, I. P. S. Arhiepiscop a oficiat sfînta liturghie arhierescă, înconjurat de clerul catedralei. Cu acest prilej a hirotonit pe diaconul Vilcu Dumitru ca preot, pe seama parohiei Fintina Mare, județul Tulcea, iar pe candidatul Turcu Florian ca diacon.

A doua zi a slujit de asemenea și a hirotonit pe diaconul Turcu Florian ca preot, pe seama parohiei Ghidigeni, județul Galați, iar pe candidatul Rusu Ioan ca diacon.

În cuprinsul eparhiei aceste sărbători s-au desfășurat după aceeași rînduală și tradiții statornicite de veacuri, cu slujbe frumoase în biserică și cu bucurie în casele creștinilor. Clerul și credincioșii s-au împărțășit din plin din darurile credinței strămoșești, pe care, în aceste zile de înălțare sufletească, Dumnezeu le revarsă cu îmbelșugare ca toți să se veselească duhovnicește întru Nașterea Pruncului Sfînt.

2. Slujbe arhieresti.

— La 7 noiembrie I. P. S. Arhiepiscop Antim a oficiat sfînta liturghie arhierescă la catedrala arhiepiscopală din Galați și a hirotonit preot pe diaconul Radu Viorel pe seama parohiei Nârtești, județul Galați, iar pe candidatul Doru Grigore ca diacon.

— La 13 noiembrie a slujit la catedrala arhiepiscopală și a hirotonit pe diaconul Lungu Constantin ca preot, pe seama parohiei Adormirea I din Constanța, iar pe candidatul Popa Octavian-Tell ca diacon. •

— La 28 noiembrie I. P. S. Sa a oficiat liturghia arhierescă în catedrala arhiepiscopală și a hirotonit pe diaconul Popa Octavian-Tell ca preot onorific pe seama parohiei Medgidia, județul Constanța.

— La 12 decembrie a slujit la catedrala arhiepiscopală și a hirotonit pe candidatul Todea Gavrilă ca diacon.

— La 19 decembrie I. P. S. Sa a oficiat sfînta liturghie la catedrala arhiepiscopală și a hirotonit pe diaconul Todea Gavrilă ca preot, pe seama mănăstirii Cocos, județul Tulcea, iar pe candidatul Vilcu Dumitru ca diacon.

3. Hram de biserică.

Hramul bisericii Sf. Arhangheli -- Metoc, din Galați.

La 8 noiembrie, la sărbătoarea Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, I. P. S. Arhiepiscop Antim a oficiat slujba de hram al bisericii cu același nume, monument istoric, din orașul Galați, păstorită de p. c. arhim. Teofil Pandele. Din soborul slujitorilor au făcut parte ca invitați p. c. arhim. Gherontie Ștefan, starețul mănăstirii Secu, p. c. arhim. Victorin Oanele, starețul mănăstirii Sihăstria, p. c. arhim. Teofil Popa, starețul mănăstirii Rîșca, pr. Buruiană Emil și diaconii Munteanu Marian și Stavără Mihai.

La sfârșitul slujbei, p. c. arhim. Teofil Pandele a exprimat mulțumiri I. P. S. Arhiepiscop în numele credincioșilor pentru că a cinstit sărbătoarea hramului bisericii cu prezența și cu înălțătoarea slujbă arhierască.

I. P. S. Arhiepiscop Antim, luind cuvîntul, între altele a vorbit despre rolul sfinților îngeri în istoria mîntuirii noastre, arătînd că ei sînt ființe sfinte fără de trup, adică spirite create de Dumnezeu, care fac parte din lumea nevăzută cerească. Acest lucru se arată și în primul articol din Crez, cînd spunem: «Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl atotîitorul, făcătorul cerului și al pămîntului, vîzutele tuturor și nevăzutele». Cerul și lumea nevăzută sînt îngerii. Ei au fost creați înaintea tuturor fapturilor și sînt superiori omului în putere și har. Ei pururea vîd fața lui Dumnezeu și sînt mesageri ai Tatălui ceresc către noi oamenii, apărătorii și îndrumătorii noștri pe calea mîntuirii. Pentru aceste binefaceri, Biserica îi cinstește, închinîndu-le rugăciuni și lăcașuri sfinte, cum este și acesta în care ne aflăm și care a fost pus de înaintașii noștri sub ocrotirea Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, mai marii cetelor îngeresti. De asemenea, unii credincioși primesc la botez numele acestor sfinți arhangheli, iar icoanele lor se întîlnesc destul de des în casele noastre pentru închinare. Sfinții îngeri sînt vestitori ai păcii, ai dreptății și ai iubirii dintre oameni, iar îngerul păzitor care ne-a fost dat de Dumnezeu să ne îndrumeze pe căile vieții este cel mai mare binefăcător al nostru dacă ascultăm de el».

I. P. S. Sa a îndemnat apoi pe credincioși să meargă mai departe pe calea preamăririi lui Dumnezeu în duh de evlavie, pentru unirea credinței și sporirea dragostei și a păcii între oameni. În încheiere a felicitat pe p. c. paroh, organele parohiale, pe credincioși pentru frumoasa activitate bisericească și gospodărească de la această parohie. Tuturor celor de față le-a împărțit arhieresti binecuvîntări.

4. Conferințe de orientare. •

La 23 și 24 noiembrie, la sediile protopopești din eparhie, s-au desfășurat lucrările conferințelor de orientare ale preoților pe trim. IV/1982, cu tema: «Activitatea slujitorilor bisericești în combaterea comportărilor antisociale (alcoolismul, furtul, trîndăvia etc.)».

Se remarcă de la început că această temă face parte dintr-un ciclu de teme cu aspect moral de actualitate, date de Sf. Sinod pentru dezvoltare în ultimii ani, ca: «Disciplina clerului Bisericii Ortodoxe Române în lumina Sfințelor (Canoane, a legiuirilor bisericești și de Stat, exemplu pentru viața religioasă-morală a credincioșilor», din octombrie 1981; «Viața de familie și conduita slujitorilor bisericești, factor important în realizarea vieții sociale și spirituale (în lumina învățaturii și canoanelor bisericești)», din octombrie 1982 ș.a.

Conferința de la Galați a fost prezidată de I. P. S. Arhiepiscop Antim, asistat de p. c. consilier Igor Jechiu. La Tulcea și Babadag, conferințele au fost conduse de p. c. vicar administrativ arhim. Ieronim Motoc, la Medgidia și Constanța, de p. c. inspector bisericesc Dumitru Găureanu, iar la Tecuci de p. c. consilier Ioan Teoharie.

În cuvîntul de deschidere a conferinței de la Galați, I. P. S. Arhiepiscop Antim a arătat între altele că: «În țara noastră se depun eforturi deosebite pentru progresul economic, precum și pentru progresul social și moral al poporului.

În această acțiune sînt angajate toate forțele societății actuale, alături de care se află și Biserica. Formarea omului credincios și moral în relațiile lui sociale este o preocupare permanentă a Bisericii, iar clerul trebuie să fie factor de progres moral și social. Încălcarea legilor sociale pentru credincioși este un păcat față de aproapele. «Căci Dumnezeu nu este al neorînduiei» (I Cor. 14, 33). Rolul preotului este de a cultiva în sufletele credincioșilor bunele relații dintre ei.

I. P. S. Sa a îndrumat apoi pe preoți ca în predici și mai ales în scaunul duhovniciei să combată cu tărie toate faptele rele, viciile care produc prejudicii morale și materiale societății noastre și în același timp să cultive formarea conștiinței morale a credincioșilor. «Prin acestea ne vom aduce contribuția noastră la formarea omului nou, pe care îl dorește societatea noastră, alături de toți ceilalți factori care se ocupă de ridicarea poporului nostru, a spus I. P. S. Sa în încheiere.

Atît referenții citi și preoții care au luat parte la discuții au subliniat rolul educativ al clerului pentru viața creștinească a credincioșilor. De asemenea s-a arătat că sub aspect al moralei sociale instituțiile țării și organizațiile cetățenești fac același lucru pentru ridicarea omului din punct de vedere al eticii și echității sociale. Este o linie bine definită: nimeni nu se poate sustrage de la obligația ca acolo unde se află să-și aducă contribuția prin cuvînt, dar mai ales prin faptă, la ridicarea omului pe scara virtuților sociale, prin combaterea acelor vicii care stau ca niște obstacole în calea progresului spiritual și material.

Dacă toți cetățenii au această datorie, cu atît mai mult ea revine clerului, care propovăduiește cuvîntul Evangheliei și trebuie să manifeste iubire, către toți oamenii, după pilda Samarineanului milostiv.

Ca metode și mijloace folosite de preoți pentru combaterea acestor păcate, pe lîngă cele tradiționale arătate mai sus, a fost indicată și părăsirea anturajului cu oameni vicioși, știind că după principiul scripturistic: «Prietenii rele strică obiceiurile bune» (I Cor. 15, 33), și: «Cu cel cuvios, cuvios vei fi, iar cu cei îndărătnici te vei îndărătnici» (Ps. 17, 28—29).

În toate cazurile se va recomanda tuturor celor certați cu morala și cu disciplina încadrarea lor într-o muncă utilă, munca fiind doctorie și sănătate atît pentru suflet cit și pentru trup.

Vizitele pastorale individuale la cei scăpătați, acordarea de ajutoare familiei lor în caz de boală sau pentru alte cerințe dau întotdeauna bune rezultate în pastorație.

La toate aceste metode și mijloace folosite în pastorație, exemplul personal al preotului cit și al familiei sale are o mare înrîurire asupra conduitei morale a credincioșilor. Mai înainte de toate, preotul trebuie să dea dovadă de o viață morală exemplară, știind că el este urmărit de credincioșii săi, ca și de cei de altă credință și a depus jurămînt în fața Sfintului Altar.

Mîntuitorul Însuși a spus despre Sine, în legătură cu grija pe care o avea față de ucenicii Săi: «Pentru ei Mă sfințesc pe Mine Insumi, ca și ei să fie sfințiți în adevăr» (Ioan 17, 19).

Această strădanie pentru sfințire a vieții preotului și a familiei sale o așteaptă întotdeauna credincioșii de la păstorii lor sufletești pentru a urma și ei pe același drum și a se sfinți. «Viața clericilor este Evanghelia laicilor — spune Sf. Ambrozie.

Cel ce vede viața preotului împodobită cu virtuți laudă și slăvește pe Domnul care are asemenea slujitori».

De aceea, buna conduită a slujitorilor bisericești în viața de familie și în societate are un efect pozitiv asupra vieții spiritual-morale și materiale a credincioșilor. Turma urmează pe păstorul cel bun și răspunde cu dragoste la chemarea lui.

Conferințele de orientare pe trim. IV au fost instructive pentru preoții eparhiei, fiind legate în mod direct de unele aspecte negative cu care au prilejul să se întâlnească în activitatea bisericească și cetățenească. Prin referatele prezentate, discuțiile purtate și sarcinile trasate de la Centrul eparhial, preoții și-au îmbogățit cunoștințele teologice, pastorale și sociale, precum și metodele de lucru în activitatea lor.

5. Sesiunea Adunării Eparhiale.

Le 14 noiembrie a.c. s-a ținut la Centrul eparhial, sub președinția I. P. S. Arhiepiscop Antim, ședința de constituire și de lucru a noii Adunări Eparhiale a Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, ai cărei membri, clerici și mireni, au fost aleși la 7 octombrie pentru perioada anilor 1983—1986, și confirmați prin decizie patriarhală.

După cum a arătat I. P. S. Președinte în cuvîntul de deschidere a ședinței «în acest for au fost aleși preoți de prestigiu și cu bogată activitate pastorală și socială și membri mireni de diferite profesii și categorii sociale, cunoscuți prin dragostea lor față de Biserică și prin devotamentul față de progresul țării și cauza păcii».

Potrivit ordinii de zi, în partea I a ședinței, s-a făcut validarea și constituirea pe comisii a noilor membri ai Adunării Eparhiale, alegerea a trei reprezentanți în Adunarea Națională Bisericească, a membrilor Consiliului eparhial, precum și a membrilor Consistoriului eparhial.

În partea a doua s-a desfășurat ședința anuală de lucru pe anul 1982.

Comisiile permanente ale Adunării au primit Dările de seamă ale sectoarelor: bisericesc, cultural și economic, cu anexele lor, pe perioada 1 octombrie 1981 — 30 septembrie 1982, întocmite de consilierii administrativi și însușite de vechiul Consiliu eparhial, pentru studiere și întocmirea referatelor.

La prezentarea rapoartelor au fost subliniate realizările mai de seamă ale Centrului eparhial și au fost făcute și unele recomandări și sugestii pentru activitatea de viitor.

Pe marginea acestor rapoarte prezentate în plenul ședinței, au luat cuvîntul mai mulți membri ai Adunării care au subliniat aspectele mai însemnate din activitatea eparhiei, rezultatele obținute și au făcut și unele recomandări pentru anul 1983.

Încheindu-se discuțiile, I. P. S. Președinte a supus documentele prezentate spre aprobare. Adunarea le-a aprobat în unanimitate.

În cursul dezbaterilor, I. P. S. Arhiepiscop a dat cuvenitele explicații în legătură cu modul de rezolvare a unor probleme. La încheierea lucrărilor a mulțumit membrilor Adunării Eparhiale pentru participarea activă la lucrările primei sesiuni, a acestui for în noua sa formație, precum și celor care s-au străduit în munca bisericească și socială, desfășurată de eparhie în acest an.

Ca recunoștință pentru iubiții noștri conducători, cu acest prilej au fost expediate telegrame omagiale Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Domnului Ion Roșianu, Președintele Departamentului Cultelor, Comitetului Național pentru apărarea păcii și altor personalități.

Activitatea Centrului eparhial pe anul 1982, analizată de noua Adunare Eparhială s-a dovedit a fi rodnică și mobilizatoare pentru noi împliniri în anul 1983.

† PREOT IOAN BARBU

La 20 august a.c. a trecut la cele veșnice preotul Ioan Barbu, fost slujitor la parohia Pecineaga, din județul Constanța.

Născut în anul 1907, în comuna Meteleu, județul Buzău, a urmat cursurile Seminarului la Buzău, iar în 1931 a fost hirotonit pe seama parohiei Barza din județul Ialomița.

Pe parcursul activității sale a mai funcționat la parohiile Misleanu, din același județ, apoi la Măgura și Cotu Văii din județul Constanța.

În anul 1950, s-a stabilit definitiv la parohia Pecineaga. Peste tot pe unde a funcționat ca preot s-a remarcat ca părinte sufletească și bun gospodar și s-a bucurat de stima și dragostea credincioșilor săi.

Slujba înmormântării a fost oficiată la 28 august de un sobor de preoți din parohiile vecine și din Constanța, având ca proiestos pe P.C. Pr. Dumitru Stănei, protoiereul locului, care, în cuvântul pe care l-a rostit a evidențiat activitatea bisericească și socială a adormitului întru Domnul.

Regretat de toți enoriașii săi și de frații preoți, a fost înmormântat în curtea bisericii unde și-a pregătit din vreme locașul de odihnă, în așteptarea glasului trâmbiței cerești, când el se va trezi din somnul morții la învierea cea de obște.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Arhim. IERONIM MOTOC,
Vicar administrativ

DIN ACTIVITATEA CENTRULUI ARHIEPISCOPAL TOMIS

(ianuarie-februarie 1983)

1. Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Dr. Antim Nica al Tomisului și Dunării de Jos, la 75 de ani

La 24 februarie 1983, I.P.S. Arhiepiscop Antim a aniversat împlinirea a 75 de ani de viață, oferind un fericit moment de reculegere și de bucurie spirituală pentru colaboratorii din jurul său și pentru clerul și credincioșii eparhiei.

Ostenitorii de la Centrul eparhial, clerul catedralei, preoți și credincioși din Galați au participat la Doxologia ce s-a oficiat în catedrala Arhiepiscopiei.

I.P.S. Arhiepiscop, aflându-se atunci la lucrările Sfințitului Sinod, i s-a expedit la București o telegramă omagială al cărei text a fost citit la slujba săvârșită.

Intrucit, în seara zilei, I.P.S. Sa s-a înapoiat la reședință, ceremonia aniversării a continuat și a doua zi, la 25 februarie, cînd I.P.S. Sa a primit întreg personalul de la Centrul eparhial, în sala Adunării Eparhiale, unde a oferit o recepție și a primit felicitările din partea celor prezenți.

P.C. arhim. Ieronim Motoc, vicar administrativ, a adresat Întîistătătorului eparhiei o inimoasă cuvîntare în care a caracterizat personalitatea și activitatea I.P.S. Sale, în cei zece ani de cînd se află în fruntea acestei eparhii, ca păstor duhovnicesc și canonic.

Ierarhul sărbătorit — a spus vorbitorul — a venit în mijlocul nostru cu o bogată zestre spirituală, pe care a agonisit-o cu multă trudă și a adăpat-o neconținut din izvorul viu al dragostei de a sluji lui Dumnezeu și de a se face folositor oamenilor.

Aici, la Galați, s-a identificat întru totul cu ființa eparhiei, cu lucrarea preoților și credincioșilor, cu cerințele și aspirațiile lor, care sînt ale întregului nostru popor.

Înalta cultură teologică, pe care a cîștigat-o cu multă trudă de-a lungul anilor tinereții; bogata experiență în conducerea treburilor bisericești, pe care a dobîndit-o în anii îndelungați cînd a activat în cadrul Sfintei Patriarhii; largă orientare în problemele bisericești, ecumenice și sociale ale vremii contemporane, toate acestea le-a fructificat spre folosul cel de obște în lucrarea eparhiei noastre, la toate nivelurile, adică la Centrul eparhial, la protoierii, la parohii și mănăstiri, imprimînd peste tot ordinea și un stil nou de lucru, propriu I.P.S. Sale și care a dat bune rezultate.

Au fost amintite apoi succint realizările de seamă din timpul păstoriei I.P.S. Sale în sectoarele bisericesc, cultural-social și gospodăresc și s-a arătat de către vorbitor că toate acestea se datoresc purtării de grijă, inițiativei, impulsivității și stăruinței de zi cu zi a Ierarhului, care a stat toldeana în frunte cu îndemnul, cu experiența și cu elanul, concentrînd toate forțele eparhiei la lucrul constructiv, ordonat și eficient.

Printr-o asemenea activitate meritorie, prestigiul eparhiei noastre a crescut. Apreciîndu-se la justa valoare faptele strălucite ale trecutului istoric, cultural și social, pe care le-a înscris în viața poporului nostru, de-a lungul secolelor, străvechea Arhiepiscopie a Tomisului, Sfîntul Sinod și Conducerea supremă de Stat, în de comun acord, în toamna anului 1975, au hotărît ca eparhia să fie ridicată la rangul de arhiepiscopie, iar I.P.S. Sa la treapta de arhiepiscop.

A prezentat apoi omagiul clerului și credincioșilor din eparhie, și al osteniților de la Centrul eparhial, împreună cu felicitări și urări de sănătate și putere de muncă, pentru a conduce mai departe această eparhie, pe drumul slujirii Bisericii și a scumpei noastre Patrii.

I.P.S. Arhiepiscop Antim, luînd cuvîntul cu această ocazie, a spus între altele:

«Ne este plăcut să aflăm că ieri, 24 februarie, v-ați intrunit în catedrală cu prilejul zilei mele de naștere și ați înălțat rugăciuni către Bunul Dumnezeu, eu neputînd fi de față, pentru că această aniversare a coincis cu consfătuirea pe care am avut la Sfîntul Sinod și cu alte misiuni pe care le-am avut în Capitală.

Aniversarea mea de astăzi este un prilej deosebit, pentru că îmi evocă momente din viața mea, de-a lungul celor 75 de ani de viață, care a fost încărcată de eforturi, bucurii, precum și de nu puține greutăți.

Trezeci și nouă de ani am activat ca Ierarh al Bisericii Ortodoxe Române. Ultimii zece ani am fost hărăzit acestei eparhii, ca episcop și arhiepiscop, precum și mai înainte, între anii 1947—1950, ca episcop-locotenent».

Referîndu-se apoi la aprecierile asupra activității sale, desfășurate în anii din urmă la Galați, observă că rezultatele obținute se datoresc în primul rînd strînsiei

colaborări cu ostenitorii de la Centrul eparhial, cu protoiereii, cu preoții și cu credincioșii eparhiei, lucrând cu aceștia umăr la umăr în ogrorul Domnului.

«Acest lucru îl vom face și de aici înainte — a spus I.P.S. Sa — cu aceeași dragoste pentru Biserica noastră și pentru Patrie și poporul nostru. Slujirea Bisericii nu poate fi despărțită de slujirea oamenilor și a binelui obștesc, care este o sarcină principală a zilei de astăzi».

În încheiere, a omagiat Conducerea de Stat, care poartă grijă de prosperitatea întregului nostru popor.

Mulțumind celor de față, I.P.S. Sa le-a împărtășit arhieresti binecuvântări, apoi s-a întreținut cu fiecare dintre cei prezenți. Solemnitatea a luat sfârșit într-o atmosferă caldă, prin cântarea imnului arhieresc.

2. Prăznuirea sfințelor sărbători de început de an

a) Anul Nou 1983

Simbătă, 1 ianuarie 1983, s-a sărbătorit întreitul praznic al zilei: Tăierea împrejur a Domnului, când i s-a pus numele Pruncului Iisus, pomenirea Sf. Vasile cel Mare și Anul Nou.

În ziua praznicului, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim, înconjurat de soborul clericilor catedralei, a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă. Cu acest prilej I.P.S. Sa a hirotonit pe diaconul Rusu Ioan ca preot, pe seama parohiei Ghidigeni, județul Galați. La sfârșitul slujbei, I.P.S. Sa a vorbit credincioșilor despre însemnătatea acestor sărbători, spunând între altele: «Anul care a trecut a fost bogat în mărturiile ale unei bune desfășurări a activităților din țara noastră. Dumnezeu ne-a binecuvântat cu roade bogate. Peste tot s-a remarcat din nou hărnicia oamenilor muncitori în industrie, în agricultură și în toate sectoarele economiei naționale».

Privitor la sărbătoarea punerii numelui Pruncului Iisus, I.P.S. Sa a amintit că numele Iisus înseamnă Mintuitor. La acest nume s-a adăugat apoi și cel de Hristos, care înseamnă «Uns». Prin numele de Iisus Hristos ne câștigăm mintuirea. De aceea, se cuvine să respectăm acest nume și să păstrăm curată învățătura pe care Mintuitorul ne-a adus-o, învățatură care pentru vremea aceea a însemnat o mare revoluție, o eră nouă în viața lumii. Egalitatea oamenilor, dreptatea, dragostea de aproapele fără deosebire de neam sau de credință sînt idei mărețe care își au începutul de la Mintuitorul Iisus Hristos.

Despre Sf. Vasile cel Mare, I.P.S. Sa a menționat că «acest strălucit ierarh a unit filosofia și știința din vremea aceea cu credința creștină. Totodată el a arătat înțietatea faptelor bune ca mărturie a credinței, după cuvîntul Sf. Ap. Iacob, care zice: «credința fără de fapte este moartă» (Iac. 2, 26). Marele Vasile a aplicat în viață porunca dragostei creștine și a alinat suferințele oamenilor prin înființarea de orfelinate pentru copii, azile pentru bătrîni și bolnavi, ateliere, școli și alte așezăminte de interes obștesc pe propria sa cheltuială».

În încheiere, I.P.S. Sa a îndemnat pe credincioși să stea strîns uniți în jurul conducătorilor noștri și alături de întregul popor să sprijine opera măreață de înălțare a scumpei noastre Patrii pe noi trepte de progres.

b) Botezul Domnului

— La 6 ianuarie, la praznicul Botezului, I.P.S. Sa a oficiat sfînta Liturghie în catedrala arhiepiscopală și, în continuare, slujba Aghiazmei mari, în fața catedralei, în prezența unui mare număr de credincioși.

Sărbătorile Anului Nou și Bobotezei au fost prilejuri de reculegere spirituală și de bucurii pentru toți credincioșii eparhiei. În toate bisericile au fost oficiate sfintele slujbe tradiționale, spre slava lui Dumnezeu și spre folosul cel de obște al credincioșilor.

3. Slujbe arhieresti

— La 23 ianuarie 1983, I.P.S. Arhiepiscop Antim a slujit la catedrala arhiepiscopală din Galați și a hirotonit pe candidatul Dragulschi Mircea ca diacon.

— La 30 ianuarie, I.P.S. Sa a oficiat sfinta liturghie la catedrală și a hirotonit pe diaconul Dragulschi Mircea ca preot pe seama parohiei Cărpăștești, județul Galați.

4. Vizite canonice

— La 26 ianuarie, I.P.S. Arhiepiscop a vizitat mănăstirile dobrogene Cocos, Celic Dere și metocul Saon.

— La 2 februarie, a vizitat bisericile: Sf. Impărați II, Sf. Ilie, filiala Mamaia-Sat din municipiul Constanța și Lumina.

— La 12 februarie, a vizitat parohiile: Smirdan, Sendreni și Negrea din protopopiatul Galați.

— La 16 februarie, a vizitat parohiile: Tulucești, Frumușița, Vinători și filiala Satu Costi din protopopiatul Galați.

5. Conferința administrativă cu protopopii

— La 20 ianuarie 1983 a avut loc la Centrul eparhial conferința administrativă cu protopopii din eparhie pe trim. I/1983, sub președinția I.P.S. Arhiepiscop Antim.

Deschizând ședința, I.P.S. Sa a arătat că la această întrunire vor fi discutate unele probleme în legătură cu activitatea bisericească pentru anul în care am intrat, și totodată vor fi aduse la cunoștință unele dispoziții privind lucrarea misionară.

Pe ordinea de zi au figurat mai multe referate întocmite din partea sectoarelor bisericesc, cultural și economic, asupra unor probleme de actualitate, dintre care menționăm: Disciplina clerului; Desfășurarea conferințelor de orientare; Organizarea cursurilor misionare în anul 1983; Problema bunurilor patrimoniale rămase în custodia parohiilor; Situația lucrărilor de reparații la biserici etc.

La fiecare referat p.c. protopopi au luat cuvântul și au prezentat situația din cuprinsul protopopiatelor. La toate cazurile semnalate, I.P.S. Arhiepiscop a dat lămuriri și a trasat sarcinile adecvate.

În încheiere, I.P.S. Sa s-a referit la satisfacția clerului și credincioșilor din eparhie, în legătură cu hotărârea forurilor superioare, din decembrie 1982, pentru reînființarea vechii eparhii a Tomisului, cu reședința în municipiul Constanța și a Episcopiei Argeșului, cu reședința la Curtea de Argeș.

Mulțumind celor prezenți, pentru participarea activă la lucrările acestei conferințe, a declarat ședința închisă.

6. Ședința Adunării generale a Casei de Ajutor Reciproc a Clerului.

La 8 februarie a.c., s-a ținut la sediul protoieriei din Galați, ședința de constituire și de lucru a noii Adunări Generale a Casei de Ajutor Reciproc a Clerului și salariaților bisericești din cuprinsul Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, pe perioada anilor 1983—1986.

Cu acest prilej a fost ales noul Comitet de conducere a Casei, iar în continuare au fost prezentate Raportul anual asupra activității desfășurată în anul 1982 și Planul de buget pe anul 1983. Aceste documente au fost analizate și aprobate de către membrii Adunării Generale C.A.R.C.

Delegatul Centrului eparhial la această ședință a fost p.c. inspector bisericesc, pr. Dumitru Găureanu, care a transmis celor de față binecuvântările I.P.S. Arhiepiscop Antim, apreciind totodată munca desfășurată în anul 1982, pentru transpunerea în faptă a obiectivelor acestei Case de Ajutor Reciproc.

† PREOT ICONOM STAVROFOR LAZĂR GHEORGHE (1907—1983)

La 25 ianuarie a.c. a încetat din viață distinsul preot paroh Lazăr Gheorghe, de la parohia Murighiol, județul Tulcea. Născut la 20 iulie 1907, în satul Tecucol, comuna Buciumeni, județul Galați, după obținerea licenței în teologie, în 1935, a fost hirotonit preot pe seama parohiei Podul Turcului — Tecuci, iar în 1949 s-a transferat la parohia Murighiol, unde a activat pînă la sfîrșitul vieții sale.

Preot cu pregătire aleasă și tact pastoral, a slujit cele sfinte cu vrednicie și a strîns în jurul Bisericii sale pe toți enoriașii, care l-au iubit ca pe un adevărat părinte sufletec.

Împreună cu aceștia a reparat și înfrumusețat biserica și a ținut în cea mai deplină ordine curtea bisericii, cimitirul și casa parohială, servind ca exemplu.

Prezent totdeauna la conferințele preoțești și administrative, pregătea tema rînduită cu multă competență, oferindu-se voluntar uneori, lua cuvîntul la discuții și sublinia părțile esențiale din tema propusă și sarcinile care reveneau clerului.

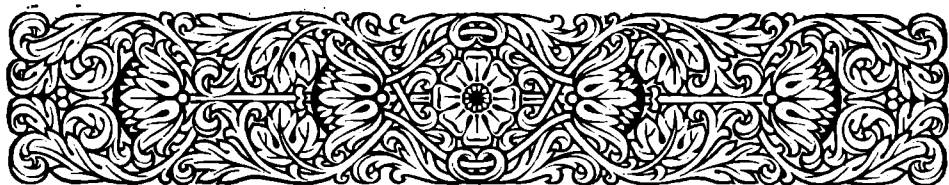
Slujba înmormîntării a fost oficiată în biserica parohială de un sobor de preoți din vecinătate, avînd în frunte pe p.c. pr. Ionescu Nicolae, protoiereul locului, care a rostit cuvîntul de omagiere a celui adormit întru Domnul.

Preoții, familia și enoriașii veniți în mare număr și-au luat rămas bun de la acest vrednic păstor de suflete, dîndu-i sărutarea cea mai de pe urmă și conducîndu-l apoi la locul de odihnă din cimitirul parohiei unde așteaptă întru nădejdea în Iisus Hristos învierea morților și viața veacului ce va să fie.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Arhim. Ieronim MOTOC

EPISCOPIA BUZĂULUI

ȘTIRI DIN CUPRINSUL EPARHIEI

Conferința preoțească pe luna noiembrie 1982

Ultima conferință preoțească din acest an la Episcopia Buzăului s-a desfășurat în zilele de 16, 17, 18 noiembrie, după următoarea programare: în ziua de 16 noiembrie la protoieria Buzău și Brăila; în ziua de 17 noiembrie la protoieria Focșani și Rîmnicu Sărat, iar în ziua de 18 noiembrie la protoieria Panciu și Pătirlagele.

Ca delegați din partea Centrului Eparhial au fost P. C. Pr. Gheorghe Guță — consilier economic la Brăila și Rm. Sărat; P. C. Pr. Dionisie Grigore — consilier administrativ la Focșani și Panciu și P.C. Pr. Nicolae Popescu — inspector bisericesc la Buzău și Pătirlagele.

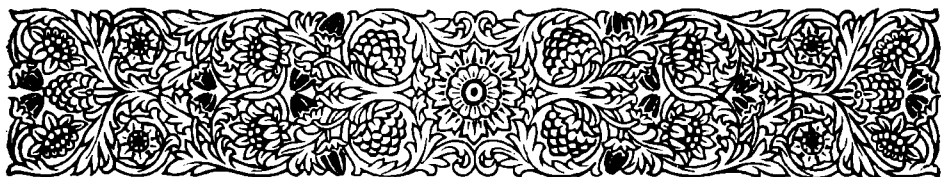
Tema conferinței intitulată: «Activitatea slujitorilor bisericești în combaterea comportărilor antisociale (alcoolismul, furtul, trindăvia etc.) a fost susținută de următorii preoți: la protoieria Buzău, Pr. Duțu Constantin — parohia Merei; la protoieria Brăila Pr. Spînu Alexandru — parohia Sf. Filofteia; la protoieria Focșani Pr. Drăgoi Gheorghe — parohia Obilești; la protoieria Panciu Pr. Munteanu Ștefan — parohia Colacu; la protoieria Pătirlagele Pr. Panaite Costică — parohia Calvinii; la protoieria Rm. Sărat, Pr. Mirea Mihail — parohia Găvănești.

Lucrările conferinței au scos în evidență importanța subiectului arătînd necesitatea trăirii după învățătura lui Iisus Hristos și prin Hristos, pentru ca trăind potrivit acestei învățături creștinul să poată dobîndi mîntuirea.

Preotul vremii noastre este chemat să fie adînc pătruns de duhul lui Hristos, care este veșnic viu și aceluși. El este chemat să îndrumeze credincioșii pe calea cea bună și fără patimi care sînt dăunătoare atît vieții lor cit și semenilor. El trebuie să sprijine personal toate acțiunile pentru o viață nouă în dragoste, dreptate, pace și să îndrumeze pe păstorii la acestea. Viața religioasă a credincioșilor noștri îl cere pe preot permanent prezent, veghetor și activ în mijlocul credincioșilor.

Avem datorita ca respectînd preceptele sfînte ale Evangheliei lui Iisus Hristos, să formăm la credincioșii pe care-i păstorum o conștiință înaintată în ce privește răspunderea pe care o avem față de societatea în care trăim.

Pr. Grigore DIONISIE

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

C. BĂLĂCEANU-STOLNICI *, *Anatomiștii în căutarea sufletului*, Editura Albatros, București, 1981, 320 p.

Dintru început, lucrarea de mai sus s-ar putea rezuma prin cuvintele poetului: «Carte frumoasă, cinstoasă, cui te-a scris...» și e scrisă nu pentru a face literatură, ci după un studiu de o viață și o experiență clinică de zi și noapte. «Eroii» cărții nu sînt oamenii, ci suferința lor, preocupările pentru sinea lor, enigmaticele care-i înconjoară și tainele ființei umane, care sînt legate de cer și de pămînt, de trup și suflet, «cel care abordează raportul dintre suflet și corp în perspectiva istoriei gândirii și cercetării descoperă o aventură fascinantă a intuiției, logicii, erorilor acumulate și treptat eliminate, în neliniștea omului de a se apropia cît mai mult de cunoașterea exactă a ceea ce numim astăzi «psihic uman»; povestea *locului* (subl. n.) unde s-ar afla «plasat» sufletul începe cu mii și mii de ani în urmă și am putea spune că într-un fel, continuă și astăzi...» (Introducere, p. 7).

Autorul de față dedică lucrarea unui strămoș al său: «Marele ban Constantin Bălăceanu (1776—1850), iubitor de patrie și de știință, care a luptat pentru promovarea iluminismului și folosirea limbii române în cultura noastră». El a fost apropiat al lui Tudor Vladimirescu, protector al lui Gheorghe Lazăr și Petru Poenaru. De asemenea, a ocupat funcția de mare-hatman, membru al divanului judecătoresc, efor și mare logofăt (ministru) al treburilor bisericești, efor al școlilor etc. A ajutat pe inițiatorii pașoptiști și a lăsat ctitorii și monumente de binefacere (p. 3, 238).

Și fiindcă lucrarea este incontestabil, de probitate științifică, de pondere umanistă și de înaltă cultură, pleacă de la spusele «divinului» Platon: «Gîndim cu singele, cu aerul sau cu focul, sau cu nici unul din acestea, ci doar creierul este cel ce asigură simțurile, memoria și opiniile, iar din memorie și opinie în liniște se dezvoltă cunoașterea».

*) Autorul, Constantin Bălăceanu-Stolnici (n. 1923) își încununază activitatea de peste 40 de ani de medic și om de știință și acum scriitor, consacrat, cu lucrarea de mai sus. Domnia sa are studii și articole în domeniul neurologiei, psihiatriei, psihologiei și gerontologiei. A introdus, la noi în țară, în clinicile de specialitate, cibernetică și teoria sistemelor în neuro-fiziologie, psihologie și gerontologie și a promovat folosirea matematicii în biologie și medicină. Este laureat al Marelui premiu al Societății de înalte sinteze din Franța (1972).

Omul dintotdeauna a fost obsedat și urmărit, în afară de propria umbră, iar înăuntru de furtuni sufletești. Neliniiștea aceasta a creat «cunoașterea și cercetarea», care în *Antichitatea greco-romană* (p. 11—42) s-a numit destin. Numai tradițiile iudeo-creștine au adus ceva nou și au scos pe om din disperare, deși majoritatea omenirii a rămas într-o gândire magică. Și cum este firesc, în orice domeniu, să te intereseze și strămoșii, autorul arată că zeițăile traco-dace (Zalmoxe, Orfeu, Marte, Bacus) sînt o dovadă «a căutărilor sufletului, existenței și postexistenței sale» (p. 15—16). Grecia antică, ca și Roma veche și-au creat un panleon, «asigurîndu-și» sufletele pentru eternitate, «sufletul separîndu-se de trup odată cu moartea și apoi se integrează în lumea nevăzută a zeilor» (p. 19). Și celelalte popoare au avut și au această credință (animismul, totemismul, fetișismul etc. sînt forme de creare a unei religii din necesități sociale). Filosofia greacă a modificat într-un fel poziția față de suflet: școala ionică și școala pitagoreică, sofistii și socraticii «au răvășit» vechile învățături, ajungîndu-se la pnevma (duh) și cunoașterea de sine (Socrate), totuși nu s-a trecut granița morții. Dar, în «*Cartea morților*, vechii egipteni au descris judecarea sufletului, după moarte, sub forma unei cîntări efectuate în fața unui tribunal format din 42 de judecători, pe cîntar se afla inima mortului...» (p. 23).

În continuare, autorul descrie cu lux de amănunte și cu termeni de specialitate fantastică și neîntrepruptă încercare de a localiza sufletul în relație cu creierul, inima, respirația etc., o schemă mai clară a încercat-o Aristotel; medicina «ezoterică grecească» a adăugat «miracolul bolii sfinte», iar hipocraticii au identificat temperamentele, ceea ce a complicat și mai mult «localizarea». Școala alexandrină — ne referim la studierea medicinei la Museum și la Serapion — numită «școala dogmatică» separă pe om de animal, ajungînd la concluzii certe în ceea ce privește perfecțiunea și coordonarea activităților psihice prin nervi, primele vehicule materiale ale sufletului și așa a luat ființă «școala empirică» ce a cuprins toată Asia Mică. De aceste preocupări, mai tîrziu, a fost influențat și elenismul alexandrin, care a «realizat marea sinteză magică cunoscută sub numele de alchimie». Aceasta a îmbrăcat Evul Mediu, ajungînd pînă la aberațiile eshatologice ale lui Paracelsus. Este interesant că autorul, referindu-se la «medicina romană», amintește de «Școala metodistă», o sectă apărută în sec. II, considerînd sufletul un fluid; de teoria «unor forțe spirituale» și de poziția lui Asclepiade și școala sa care înlătură «orice organ al sufletului», reducînd pe om la vierme, ceea ce a atras criticile lui Galen și mai ales ironiile apologetului Tertulian. Se știe că în Alexandria a funcționat celebra școala catehetică cu nume nemuritoare în medicina și patristică: Panten, Clement Alexandrinul, Origen, Chiril al Alexandriei etc.

În încheierea acestui capitol, autorul se oprește asupra lui Galen, continuatorul, modelatorul și, după unii, falsificatorul lui Hipocrate. Pînă aici, anatomic, sufletul nu avea identitate și nici un organ de sălășluire, totuși inima și singele constituiau enigme — chiar sediul vieții așa cum se vede și din Vechiul Testament. «Rolul cordului — ne lămurește autorul — în «anatomia vieții psihice» se explică ușor, prin misterioasa lui mișcare, prin corelația dintre puls și stările emoționale, ca și prin trăirea existențială a acestora, care adesea este centrată pe o anumită percepție la nivelul inimii. Toate erorile modelelor expuse se explică atît prin necesitatea de a corela teoretic viața psihică cu un fluid cît și din cauza restricțiilor care existau în lumea greco-romană — și la poporul biblic (n.n.) — cu privire la disecții și, în mod evident, cu privire la experimentul direct ce implică vivisecția» (p. 42).

Evul mediu (p. 43—80) este una din perioadele cele mai interesante din istoria civilizației. Acum se confirmă teorii și cad altele, se confruntă imperii și civilizații și se ridică altele, se despart Bisericiile și se inveniează creștinii răsăriteni și apuseni. În sfârșit, cade Constantinopolul (1453), și se trage cortina Evului mediu.

Literatura patristică atit în Apus cit și în Răsărit «a luat poziție și în ceea ce privește anatomia funcțiilor psihice creind, în cursul veacului al IV-lea, doctrina celulară, fondată în Orient de Nemesius de Emesa (390) și în Occident de Augustin, episcop de Hipona» (†430). În aceeași epocă, medicina arabă (prin Averoes și Maimonide) ajunge la experiențe deosebite luate în seamă abia astăzi.

Renașterea (p. 81—97), se caracterizează «prin laicizarea concepției despre lume, prin interesul pentru om și natură, prin reinvierea tradițiilor filosofiei clasice a antichității, prin combaterea scolasticii...». Ea apare în istoria culturii, după părăirea unor istorici și teologi, părere însușită de autor, ca o «rebeliune» conștientă (C. Brinton) împotriva gândirii medievale, rebeliune împotriva Bisericii Catolice (protestantismul) și cosmologiei scolastice (umanismul). Desigur, toate aceste mișcări au avut ponderea lor în «căutarea» sufletului, în artă, în gândire, în morală, cu un cuvânt, în toate manifestările psihice și anatomice ale omului. Se explică dereglările hormonale, crizele sexuale, rolul celulelor, circulația sângelui, legăturile temperamentale și chiar începutul sau sesizarea moștenirii, eredității indivizilor. Se «deplasează» sediul «sufletului» din singe în creier, din creier, în inimă, sau senzații; plimbările sufletului prin vise sau zboțul său la cer după moartea firească. Este părăsită teoria «fluidului» și «eterului» se dărîmă cetățile de locuire a spiritelor prin descoperirea a noi planete etc. Se naște cu greu «psihologia științifică» cu toate inundațiile panteiste și deiste și atacurile violente ale adepților lui Paracelsus, cu teoria emanațiilor.

Însă cea mai importantă creație a spiritului uman, în epoca respectivă, ce depășește și umbrește teoriile anatomopsihice este *arta* (muzica, pictura și mai ales arhitectura). Autorul nu face considerații «teologice». Referindu-se la umanității români arată că au fost receptivi la mișcările din sinul Apusului (N. Olahus, Honterus, Heltai) în Transilvania; Movileștii și V. Lupu în Moldova; Matei Basarab în Țara Românească, înființînd și organizînd școli și academii în care se studia anatomia și psihologia (p. 96).

Perioada barocă (p. 98—115) nu în sensul cunoscut al artei, ci în sensul amestecului de idei și invenții, care, pe de o parte, au îndreptățit unele teorii, iar pe de altă parte au mărit distanța de a-l cerceta pe om ca pe simplu animal. Grijă pentru sufletul omului ia proporții, se ajunge chiar la revoluții pentru îndestularea și alinarea suferințelor. Bolile se urmăresc la origine, iar organele se observă la microscop, descoperit de frații Hans și Zaharia Jansen.

Autorul se oprește și asupra contribuției lui Descartes și mai ales asupra cugetărilor, teoriilor și trăirii lui Pascal. Sint inserate și unele teorii legate de natura psihică: «sufletul divin și sufletul animal sau corporal (anima brutorum)». De acum anatomistii nu mai caută sufletul, ci-l analizează acțiunile prin funcțiile sale: rațiune, sentiment și voință, lucru practicat și demonstrat cu un mileniu și jumătate înainte de către apologeti și polemisti creștini.

Și în acest capitol, autorul scoate în evidență contribuția lui Dimitrie Cantemir: «umanist enciclopedic, prin unele trăsături ale gândirii sale, Cantemir este și un precursor al iluminismului din țările noastre... În Țara Românească, Stolnicul Constantin Cantacuzino și toată epoca lui Brâncoveanu» s-au ocupat de medicină sub toate aspectele (p. 116).

Illuminismul (p. 117—131). Veacul XVIII se caracterizează prin dominarea rațiunii, iar cunoștințele despre univers și despre om copleșesc *anatomia sufletului*. În Apus, Biserica intră în conflict cu dezvoltarea științelor: nici geocentrismul, nici sufletul scînteie din dumnezeire nu mai sînt acceptate. Se ivesc noi curente pentru pervertirea conștiințelor și odată cu ele o erupție de secte și grupări religioase violente care prind în mreaja lor pe unii dintre savanții vremii (cazul milenistului Swedenborg). Explicarea telepatiei, hipnozei, sugestiei și chiar intuirea magnetismului uman încadrat în context cosmic au fost pași uriași spre a înțelege această enigmă a sufletului.

Perioada romantică (p. 132—142). Frământările sfîrșitului de secol XVIII și începutul celui de al XIX-lea se caracterizează printr-un romantism aparent. Dacă Renașterea a declanșat reforma și umanismul, romantismul va erupe violent, zdruncinînd vechile stăpîniri prin mutații psihice și revoluții sociale. Și de data aceasta, autorul se oprește asupra epocii lui Tudor Vladimirescu cu toate binefacerile sale din care n-a lipsit «descătușarea» sufletăască.

Epoca victoriană (p. 143—160) din Marea Britanie a fost resimțită în toată lumea. Știința se apleacă asupra scoarței cerebrale, cu reflexele creierului: asupra inimii, cu emoțiile, temperamentul și emanațiile ei — inclusiv electricitatea singelui —, cu realizarea iconografiei anatomice. Aproape a dispărut definiția sufletului și s-au mărit manifestările lui: psihologia științifică, patologia, psihanaliza etc. Sufletul nu mai este organic ci funcțional, nu este obiect, ci energie, nu este izolat de corp, ci viața lui.

Epoca contemporană. După o aventură de milenii a anatomiștilor parcă vin oboșiți de pe piscuri și din prăpăstii, deznădăjduiți că n-au găsit aur și argint, dar și-au întărit sinea că sufletul este enigma ființei umane. Acum nu se odihnesc, ci cugetă la Heraclid din Efes, care spunea, stînd pe malul unei ape, «totul curge», sau la Arhimede, «arată-mi un punct fix în univers...» sau la Pitagora sau la Platon... Or, epoca contemporană este manevrată de tehnică, fiindcă tablele electronice, calculatoarele uluiesc pe om, dar *toate sînt create de el*.

Din motive de economie, *Epoca contemporană*, este împărțită de autor în două: I (p. 161—183) cea plină de surprize plăcute (dezvoltarea tuturor ramurilor științifice și artistice) și neplăcute (cele două războaie mondiale). În ajutorul anatomiștilor au venit analizele, radiografiile etc., dar înțelegerea psihicului nu poate avea sorți de reușită decît leagată de încercările de veacuri ale spiritului uman (p. 179).

A doua parte, epoca transformărilor (p. 184—209) pe care le trăim, cartea prezintă cele mai interesante descoperiri referitoare la intensitatea, integritatea și dezechilibrul psiho-fizic. Azi aproape nu se mai vorbește de boli organice, ci de emoții și senzații puternice care provoacă nevroze și apoi boala (în faza a 3-a) se localizează se materializează, se încorporează atacînd sănătatea omului... și cite altele.

Cu *In loc de postfață* (p. 210—213), autorul încheie cartea după un mic rezumat și subliniază contribuția savanților români în această privință (C. I. Parhon, Șt. Milcu etc.).

Pentru a fi accesibilă cititorilor, autorul anexează lucrării un *Glosar explicativ* (p. 215—226), o *Bibliografie selectivă* (p. 227—232) și *Indice de nume* (p. 233—316), alcătuit de I. D. Lecca. De asemenea, clișee, planșe, hărți, formule, calcule, însoțesc textul, ușurînd înțelegerea și demonstrarea.

Conf. P. I. DAVID

«Îndrumător bisericesc», nr. 4, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1983, 111 p., tipărit cu binecuvîntarea I.P.S. NICOLAE, mitropolitul Banatului.

Situîndu-se pe linia tradiției, recent a apărut în prestigioasa editură a Mitropoliei Banatului, lucrarea ce o semnalăm, splendidă sinteză doctrinară. După prefața Întîistătătorului Mitropoliei Banatului — în care reliefează că «anul nou trebuie să dezvăle în noi valoarea cea mai înaltă a existenței umane care este dragostea» și că oricît de tulburătoare ar fi întîmplările zilnice, primejdia izbucnirii unei conflagrații mondiale, a unui război atomic, nădejdea noastră e totuși puternică, întemeiată pe convingerea că Dumnezeu nu-și va întoarce fața Sa de către noi — semnează în acest număr ierarhi și preoți condeieri de seamă. Astfel I. P. S. Mitropolit Nicolae zugrăvește «Datoria creștinului de a cunoaște dreapta învățătură a Bisericii», P. S. Episcop Visarion al Aradului analizează simbolul credinței, îndreptar prescurtat al Învățăturii creștine ortodoxe. P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul semnează articolul: «Un singur trup, un singur duh»; P. S. Arhiepiscop-vicar Gherasiu Hunedoreanul tratează despre cultul liturgic — expresie a dreptei învățături a Bisericii Ortodoxe; Monahia Patricia Codău menționează Taina intrării în Biserică și Botezul pruncilor, Pr. Ieremia B. Ghita — Băile Herculane, dezbate Sf. Taină a Mirului, Pr. Prof. Sorin Cosma arată înțelesul tainic al Sf. Cununii, accentuînd cordonatele ei fundamentale, Prot. Dr. Marcu Bănescu scoate în evidență milostivirea dumnezeiască prin Sf. Taină a Maslului, Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrea relevă dragostea față de patrie în lumina învățaturii creștine, Longin I. Oprea semnează articolele: «România în afirmarea voinței de pace a popoarelor și Banatul în vremea marilor înfăptuiri» (sub pseudonim); B. Marcu (Bănescu) conturează personalitatea episcopului Dr. Iosif Traian Bădescu, redactorul primului calendar eparhial din Banat.

Diaspora ortodoxă română este zugrăvită de Ic. Stavr. Teodor Misaroș în articolul «Vicariatul ortodox român din R. P. Ungaria» și de Arhid. Dr. Silviu Anuichi, care relevă așezămintele românești pe Sf. Munte Atos. Pr. Prof. Dr. Ion Bria publică articolul: «Participarea mirenilor la viața Bisericii». Sint reproduse apoi versuri din dife-riți poeți ce rezonanță în literatura noastră română.

Tematica menționată, conturată de un stil select face ca lectura almanahului să constituie o delectare spirituală pentru orice credincios. Fie ca prețioasele îndemnuri duhovnicești semnalate, să fie valorificate de credincioșii ortodocși români din Banat, spre binele și consolidarea Bisericii Ortodoxe Române și înălțarea continuă a scumpei noastre patrii, spre culmile însoțite ale civilizației, progresului social și fericirii.

Pr. Dr. VICTOR VLĂDUCEANU

Christian Duguc*, *Das Gebet Jesu (Rugăciunea lui Iisus)*, «Concilium», nr. 11/1982.

Autorul analizează Rugăciunea lui Iisus, numai după texte din Evangheliile Sinoptice, în care aceasta apare ca mărturisire a «distanței» lui Iisus de Dumnezeu — notează autorul — pe cînd în evanghelia după Ioan ca o mărturie a «apropierii» Sale de Dumnezeu. Și de «rugăciunea» aceasta se ocupă autorul, fiind ea săvîrșită de Iisus în: 1. singurătate; 2. cu reținere; 3. cu glas mare; 4. spre lauda lui Dumnezeu.

* Prof. rom.-cat. de dogmatică la Universitatea din Lyon (Franța).

1. Pentru primul aspect sînt date textele : Matei 14, 23 : «Dînd drumul mulțimilor (Iisus), s-a suit în munte, în singurătate ca să se roage»; Marcu 1, 15 : «Foarte de cu noapte sculîndu-se (Iisus), a ieșit și s-a dus într-un loc pustiu și se ruga acolo»; Luca 5, 16 : «(Iisus) se depărta în locuri pustii și se ruga». Cei trei evangheliști afirmă deci limpede : Iisus se retrage în singurătate pentru rugăciune. Faptul acesta corespunde, de altfel, cu recomandarea adresată de Iisus tînărului : «Tu cînd te rogi intră în camera ta și închizînd ușa te rogi...» (Matei 6, 6). Asemenea înainte de începerea misiunii Sale, Iisus se retrage în pustie, desigur, pentru rugăciune (Matei 4, 1). Evangheliștii menționează locurile singurătății unde se ruga Iisus, sînt însă foarte rezervați, notează autorul, în relatarea conținutului acestei rugăciuni.

2. Ucenicului, care în momentul prinderii Sale lovește pe un slujitor al arhierului, Iisus îi spune : «...crezi tu că nu pot să-L rog pe Tatăl Meu și să-Mi trimită mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri?» (Matei 26, 53). Deci în ceasul în care Iisus ar fi avut nevoie de forță El n-o solicită, lasă însă să se înțeleagă că ea i-ar fi fost acordată. Și Iisus este prins, dar nu-L roagă pe Dumnezeu să-L elibereze.

În timpul agoniei Sale unii își băteau jos de Iisus zicînd : «Pe alții i-a mintuit, iar pe Sine nu poate să se mintuiască..., pogoară-se acum de pe cruce și vom crede în El» (Matei 27, 42). Pentru a putea însă aprecia corect «reținerea aceasta a lui Iisus la rugăciune, trebuie avută în vedere radicala schimbare a situației în timp. Iisus a propovăduit «vestea Sa bună», se știe, proorocilor, celor apăsați, și cu minunile Sale lasă să se înțeleagă că legile inflexibile ale istoriei și naturii nu sînt de necesitate inflexibilă, căci orbii văd, surzii aud, ologii umblă, infometații au ce mânca. Astfel, în linia mari, Iisus prezintă o împărăție în care omul nu este omului un animal sfișictor. Dar, Iisus este prins și visul frumos se destramă.

3. «Iar cînd a fost ceasul al șaselea întuneric s-a făcut peste tot pămîntul pină la ceasul al nouălea... atunci Iisus a strigat cu glas mare : «Dumnezeul meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?» (Marcu 15, 33 și urm.). Deci un strigăt către Dumnezeu în felul plîngerii din rugăciunea de pe Ghetsimani : «Abba-Părinte, toate îți sînt îie cu puțință : depărtează de la Mine paharul acesta, însă nu ce voiesc Eu, ci ceea ce Tu voiești» (Marcu, 14, 36). Dar Iisus nu L-a rugat pe Dumnezeu Său să-L elibereze din mîinile celor puternici, deși a simțit pe propriul Său trup urmările reținerii Sale. El roagă pentru eliberare, firește, dar în condiții ca ea să corespundă vooi lui Dumnezeu. Nu cere însă ca Tatăl Său să-L salveze, utilizînd forța.

4. «Te laud pe Tine, Părinte, Domn al cerului și al pămîntului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Așa a fost bunăvoința Ta în fața Ta» (Matei, 1—25).

Iisus îl preamărește pe Dumnezeu nu pentru frumusețea lumii, pentru cuceririle înțelepciunii sau gîndirii, pentru creațiile artei. Dar nimic nu probează că El le-a disprețuit pe acestea. Iisus nu voiește o lume, o împărăție pentru deștepți și învățați, ci pentru cei pe care nimeni nu-i ține de deștepți și de învățați, căci atunci înțelepții și inteligenții vor locui în ea și vor pricepe «vestea bună» adusă de Iisus.

În rugăciunea de preamărire Iisus nu neagă adevărul că înțelepciunea și frumusețea lumii, creaturile ei științifice și tehnice nu sînt vrednice de aprecieri și laudă, afirmă însă că ele pot avea rost numai dacă sînt spre binecuvîntarea celor mici. Și Iisus tresare de bucurie că cei «mici» ascultă cuvîntul Său. Fapt de care au să se bucure toți creștinii.

Diac. Prof. O. BUCEVSCI